

פרק ראשון – הכל' ח'יבין

ד"ה הכל' ח'יבין בראייה ב עמוד א הנושא – א) פירוש המלה 'ראייה'; ב) שיטות הירושלמי והבבלי לגבי הקשר שבין ראיית פנים בקרבן וראיית פנים בעוזרה (להיראות בעוזרה) בשלוש רגלים.
הקדמה – א) בכל אחת משלש הרגלים ח'יבים הזכרים להביא שני קרבנות: עלות ראייה ושלמי חגיגה, ואם בשור החגיגה לא מספיק לצרכיו מביא קרבן שלishi' שלמי שמחה. ב) מצות עשה על כל מי שחיב קרבן להביאו לא מאוחר מה'רגל' הראשונה, שנאמר (דברים יד,כו) 'ובאת שמה והבאתם שמה'. חלפה הרגל הראשונה ולא הביאו ביטול מצות עשה; חלפה שלש רגלים עבר על הלואו (דברים כג,ככ) 'כי תדר נדר לה' – לא לקין לא תאחר לשלו' (רבעמ"ס מעשה קרבנות פרק י"ד).

**פירוש...זכורך – רשי' פירוש 'ראייה' כראיית פנים בעוזרה' שלש פעמים בשנה, וכל הכלולים במשמעותו פטורים מהhirאות בעוזרה...
והקשה הר"ר אלחנן – ארבע הוכחות ש'ראייה' מתכוונת לראיית פנים בקרבן...**

**דהא...מיiri – 1) ברישא ובסיוף מופיעה המלה 'ראייה', ובסיוף הכוונה היא בודאי לקרבן (הראייה שתி כסף) וא"כ הוא הדין ברישא;
ותו תניא...bahava – 2) על הברייתא 'הערל והטמא פטורין מן הראייה' מנסה הגمرا בדף ד,ב: בשלמא טמא (פטור) דכתיב (דברים יד,ה–ו) 'זבאת שמה והבאתם שמה' כל שישנו בבייה (להיראות בעוזרה) 'שנו בהבאה' (קרבן) וכל שאיןו בבייה איןו בהבאה (וتطמא שאיןו בכיה איןו בהבאה) אלא עדל מנין? וברור מוקשחת הגمرا שהברייתא מתכוונת במלה 'ראייה' לקרבן;**

**ועוד...וחטף – 3) ירושלמי בתחילת הפרק: מתניתין (הפטורת קטן מראייה) בראיית קרבן אבל בראיית פנים אפילו קטן חייב מן הדיא (כפי שלומדים בדברים לא,יב' בקשר למצות הקhalb בסוטכות במוציאי שביעית) 'הקהל את העם האנשיים והנשיים והטף' (קטן חייב בראיית פנים בעוזרה בהקהל ובכל רgel, כי הפטור 'חויז' מתיחס רק לראיית פנים בקרבן); מכאן שהירושלמי מבין 'ראייה' מתכוונת לראיית פנים בקרבן;
ותו תניא...מיiri – 4) הקדמה א. רבינו יוסי אומר 'יש בראייה שאין בשתייה' (חויזה בעולת ראייה שאין בשלמי חגיגה ושמחה, שהעולה נשרפת על המזבח ולא נאכלת), מכאן שסתם 'ראייה' מתכוונת לעולות ראייה ולא לראיית פנים בעוזרה. עד כאן ארבע הוכחות ש'ראייה' במשנה מתכוונת לקרבן שלא כפירוש רשי'.**

ע"כ נראה...ורשי'...בקרבן – נראה לר"ת ליישב את הקשיים ואומר שרשי'

לא התכוון ש'ראייה' ברישא היא ראיית פנים בעזרה בלבד, אלא ראיית פנים בקרבן וגם לראיית פנים בעזרה, אלא נקט בראיית פנים בעזרה כי כל מי שפטור מראיית פנים ('חוץ') פטור מראיית קרבן....

וגם יש...לילך לשם – (לפי הଘות הב"ח) עורך התוס' מישב את הקושיות של הר"ר אלחנן אחרית מר"ת כלහן: רש"י מפרש 'ראייה' ברישא 'ראיית פנים בעזרה' מפני המשך הרישא 'אייזהו קטן' שמתיחס ל'קטן' המוזכר למעלה 'חוץ' מהראש שוטה וקטן, ומילא 'אייזהו קטן' עוסק בראיית פנים בעזרה כי המשנה פוטרת אב מלחנק את בנו 'ראייה' כשהינו יכול לאחוזו בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית' הינו כבן שלוש משמע שבן ארבע האב חיב, והחייב בגיל זה בודאי שאין בקרבן אלא עליה להר הבית או לעזרה (ראה להלן סוף ד"ה 'אייזהו קטן')...

ومיהו...הרבבה – ראיות 1,2,4 של הרוב אלחנן שהרישא עוסקת בראיית פנים בקרבן מבוססota על מקורות שמחוץ לרישא, בעוד שראייה 3 מתיחסת ישירות לרישא. הירושלמי אומר 'חווץ' באה לפטור מראיית פנים בקרבן אבל ראיית פנים בעזרה חייבים גם נשים וקטנים. עורך התוס' קובע שההסביר של ר"ת לרש"י ושלו מספיקים לדוחות ראיות 1,2,4 של הרוב אלחנן אבל לא שיטת הירושלמי, כי רק שאין לישבה עם רש"י היא נוגדת מהליך הבהיר הפטרים גם מראיית פנים בעזרה...

דחתם...דחריש – 1) קבלת הירושלמי הייתה שלומדים מהקהל שנשים וילדים חייבים בראיית פנים בעזרה ברgel, אבל קבלת הבהיר הייתה שם מהקהל לומדים פטור של חרש מראיית פנים בעזרה ברgel ואינו מתיחס לנשים וקטנים...

ואע"ג...חייבות כו' – מאידך יש לכארה ראייה שגם הבהיר סבור שיש גז"ש מראיית פנים להקהל: בדף ד, א נאמר שאילילי המלה 'זכורך' ('שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך') הינו למדים מהקהל שגם נשים חייבות בעליה לרוגל – קמ"ל 'זכורך' שהן פטורות; מכאן שגם הבהיר סבור שיש קשר בין הקהיל וראייה...

מ"מ...לחיזוב – לפי הבהיר הגז"ש להקהל באה ללמד פטורות ולא חיובים... ועוד...דקהיל – 2) בדברים ט"ז בתחילת פסוק ט"ז כתוב 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכור את פני ה' – אלקיך', והבהיר ד, א דורש 'זכור' ('מ'זכורך') להוציא נשים מראיית פנים בעזרה כי הפסוק עוסק בראיית פנים בקרבן ורק בחולקו השני 'ולא יראה את פני ה' ריקם, אבל תחילת הפסוק 'יראה כל זכורך' עוסק בראיית פנים בעזרה ונשים פטורות לפי הדרשה 'זכור' שלא כירושלמי...

� ועוד קשיא ליה...דפטורה – 3) ראייה שלישית שהבהיר דוחה את הירושלמי המחייב נשים בראיית פנים בעזרה: ב"ה במשנה מגדרים 'קטן' לענין הפטור מהחייבו להר הבית הילד 'שאינו יכול לאחוזו ביד אביו ולעלות מירושלים להר

הבית'. רבי זира בדף ו, א מקשה על מציאות זו: עד הכא מאן אתיה? (נשים הפטורות מעלייה לרוגל מן הסתם נשאות בבית, א"כ ה'קטן') שאליו מתכוונים ב"ה הווא לירושלים ע"י אביו, והרי ילד שמסוגל להיפרד מאמו למשך מספר ימים כבר מסוגל לאחزو בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית? ואבוי משיב [לගירסת ה'ח'] עד הכא אימיה דמחיבא בשמה איטיתיה (הקטן במשנה אינו יכול להיפרד מאמו והווא לירושלים על ידה משומש שהיא חייבת לעלות ולשמוח עם בעלה באכילת שלמי שמה),קיימים מה שכתוּ [דברים יד, כ] 'ושmachת אתה וביתך' עד כאן. ומה שאבי מבסס את עלייתן לרוגל של נשים בחוב של 'שמחה' ולא בראיות פנים בעזורה' מוכחה שנשים פטורות גם מראית פנים בעזורה שלא כירושלמי'...

ועוד בגמרה...עוזה – 4) הקדמה ב. בראש השנה ו, ב' רבי זира חוקר: אשה מה היא ב'בל תאהר' (אשה שמאחרת לסלק את חובה להקדש האם עוברת על הלאו שכן) מי אמרין אין לא מיחיבא בראייה (היא מוצאת מכלל הפסיק זבתה שמה והבאתם שמה' לאור המיעוט 'כל זוכרך') או לדמא היא איתה בשמה (חייבת לעלות לירושלים לאכול שלמי חגייה?). מכאן עוד ראייה שהבכלי פטורת אשה מראית פנים בעזורה, שאם היא חייבת הצד המחייב בחקירה היה טוען 'זהה אליה בראית פנים בעזורה' ולא 'זהה אליה בשמה' ...

אלא...כדריפישית – ²

סיכום – א) ר"ת מסביר שרש"י סובר שראייה' ברישא מתכוונת לראית פנים בעזורה ולראיית פנים בקרבן, ועורך התוס' מסביר שרש"י סובר שראייה' מתכוונת לראית פנים בעזורה בלבד; לדעת שנייהם אין להפריד בין החובבים. ב) הבכלי סובר שהחייבים של ראית פנים בקרבן וראיית פנים בעזורה אינם ניתנים להפרדה, וכי شامل במיעוט 'חווץ' פטור משניותם. הירושלמי סובר שניתן להפרדים, וקטן ואשה הפטורות מראית פנים בקרבן עדין חייבים בראית פנים בעזורה.

ד"ה חוות מחרש שוטה וקטן ב עמוד ב

הנושא – אין למדין מן הכללות' אפילו במקום שנאמר בו 'חווץ'.

אין... הכללות – דבר שנאמר במשנה בככל ('הכל חייבם' 'הכל שוחטים') כוונת התנא יכולה להיות לרוב המקרים ולא דוקא לכולם...

אפילו...חווץ – גם במקומות שתנא אומר מפורש 'חווץ מ-' עדין לא לומדים מן הכלל, כי ייתכן שלא הוציא מהכלל כל הפרטימ הרואים להיות מוצאים, והראיה...

כדאמרין בריש בכל מערבין – משנה בעירוביין כו, ב: בכל מערבין ומשתתפין (כל אוכל כשיר לעירובי חצאות ושיתופי מבואות) חוות מן המים ומן המלח (שאין

'מזון') והרי מובא בהמשך שגם בפטוריות אין מערביין אף שאינו כלולות בחוץ מ-'...

דהא תנא...קרקע – וכן בעניינו, אף שモובא במשנה 'חוץ מהרש שוטה וקטן' אין ללמד שחכלל 'הכל חיבין' בראייה החלטתי, שכן הבריתא (ד, א) מונה אישים נספחים הפטורים מראייה שאינם נימנים במיעוט 'חוץ מ-'...

ומייהו...אומנותו – ולמרות שהביטול המצמצם 'חוץ מ-' שבא אחרי כלל אינו הופך את הכלל להחלטתי, הראה שהבאנו מהבריתא בדף ד, א אין בה כדי להוכיח זאת. שכן ניתן לטען שהתנा שאמר 'הכל חיבין' מלכתחילה הגביל את המושג 'הכל' שלא לכל אישים הפטורים מלשלוח בשל סיבה חיונית – שיש בידם לתקנה בכל עת כוגן מקצוע, וכך אפילו אם מקמן וכו' אינם כלולים בחכל'

חיבים' הכלל עדיין החלטתי בתחום הגבולות שהתנा הציב'...

וכי תימא...בעל' קבין – מайдך ניתן לטען שיש ראה ממשנתנו שאין למدين מן הכללות אף שנאמר 'חוץ', כי מצינו אישים שמוצאים מן הכלל בשל סיבות גופניות שאינם מזוכים 'חוץ מ-' כוגן הרש באוזן אחת וצולע ברגל אחת ובעל' קבין'...

כל הנני...אתין – אין זו טענה כי התנा לא מתיחס לאנשים הללו כלל בעלי מעמד נפרד אלא כללים בין האנשים שמוצאים מן הכלל ע"י 'חוץ מ-' כאמור, הרש באוזנו אחת הוא הכלל 'הרשות' וחיגר ברגלו אחת ובעל' קבין הם הכלל 'חיגר'...

וטמא...דרבי עקיבא – לכוארה הראה ממשנתנו חוותת, שכן ערל וטמא מוצאים מחויבראייה כפי שモובא בבריתא ד, ב 'הערל והטמא פטורין מן הראייה', ואינם מופיעים בין המזוכרים 'חוץ מ-' אבל גם זו אינה ראייה, כי כאשר התנा תיקנן את נוסח המשנה והחליט לכתוב 'הכל חיבין' לא חשב שהלומד יחשוב שהיתה לו כוונה לכלול טמא, וממילא היעדר 'טמא' בחוב אינו נחשב כשיורא. וזה בעREL וטמא, כי התנा סובר כר"ע (ד, ב) שמקיש ערל לטמא לעניין איסור כניסה למקדש...

אבל כל הנני...סוף – לעומת אלו המוצאים מהכלל ע"י 'חוץ מ-', שאלולו הוצאו היהת סיבה לחשוב שהתנा כללים בחוב.

סיכום – אין למدين מן הכללות אפילו במקום שנאמר בו 'חוץ מ-' ולמרות שהוא נכון אי אפשר להוכיח זאת ממשנתנו.

ד"ה איזה קטן בעמוד א

הנושא – חיוב של קטן שהגיע לחינוך למצות ראייה.
הקדמה – א) משנה בכיצה יט, א: בית שmai אומרים מביאין שלמים (כיו"ט) ואין

סומכין עליהן (כי אסור מדרבנן להשתמש בכעל' חיים בשבת ובחג, והרי הסומך עושה זאת בכלל כשהוא נשען על הבהמה) אבל לא עלות (שאין זמן קבוע וניתן להביים גם אחר יום טוב) ובית הלל אומרם מביאין שלמים וועלות וסומכין עליהן. בגמרא מובאת מחלוקת תנאים במה חילקו ב"ה וב"ש. בברייתא אחת אומר ר"ש בן אלעזר: לא נחלקו ב"ש וב"ה על עולה שאינה של יו"ט שאינה קربה ביו"ט (מסכימים שעולות נדר ונדבה אינה קריבה ביו"ט בשל שתי מגרעות שיש בה: 1) אינה חותמת היום, 2) אינה נאכלת ע"י אדם. וכן) ועל שלמים שהן של יו"ט (שלמי היגנה ושמחה מסכימים קרייבים ביו"ט בשל שתי מעלות שיש בהם: 1) חותמת היום, 2) נאכלים ע"י אדם) על מה נחלקו על עולה שהיא של יו"ט (שלמי נדר ונדבה שיש בה מעלה אחת שהיא חותמת היום) ועל שלמים שאינן של יו"ט (שלמי נדר ונדבה שיש בהם מעלה אחת שנאכלות ע"י אדם) ב"ש אומרים לא יביא וב"ה אומרים יביא; מכאן שב"ה סוברים שלימי נדבה קרייבים ביו"ט.

לעומת זאת רב יוסף מצטט ברייתא אחרת: בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יו"ט (כי סמicha אסורה ביו"ט מדרבנן) ושותחן ביו"ט, ובית הלל אומרים סומך עליהן ביו"ט ושותחן ביו"ט. אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קרבין ביו"ט (אפילו לא שלמים הנאכלים ע"י אדם); מכאן בניגוד לברייתא הראשונה ב"ה וב"ש מסכימים שלימי נדבה אינם קרייבים ביום טוב.

(ב) במשנה ט,א נאמר ברישא: מי שלא חוג (לא הביא קרבנותיו) ביו"ט הראשון של חג (הסוכות) חוגג את כל הרجل (חול המועד ושמנני עצרת יכול להשלים את קרבנותיו. ובגמרא מובה) ומאי תשלומיין (מהו היסוד ההלכתי של תשלומים) רבי יוחנן אמר תשלומיין לדאשון (יו"ט ראשון נקבע לזמן הקרבנות ושאר הימים כתשלומים) ורבי אושעיא אמר תשלומיין זה זהה (כל يوم מהוה"מ חלה חותמת ההקרבה מחדש למי שטרם הקريب ואין יום מסויים שהוא העיקר. והגמרא מקשה מי ביניחו בין ר"יו לרבי אושעיא) אמר רבי זירא חיגר ביום ראשון (ופטור לגמורי מצות דאייה) ונתקפשט ביום שני (החלים בחוה"מ. לפי ר"יו לאחר שלא חיב בקרבנות ביו"ט א' אין תשלומים בשאר הימים, ולפי רבי אושעיא אף שלא היה ראוי להקרבה ביו"ט חל עליו חיב בהמשך החג). ממש...נדבה – קטן שהגיע לגיל חינוך חייבו חוץ' בראיות פנים בעזורה וכראיות פנים בקרבנות, ומאחר שאינו חייב להביא קרבן מדאורייתא הרי שקרבנויהם הם נדבות (עלות נדבה ושלמי נדבה). מותס' עולה שחוץ' לתקינו שני חיובים לגבי קטן שהגיע לחינוך: 1) חיוב על הקטן עצמו לקיים מצות כפי שמשמע מדבריהם 'ומדרבנן הוא מחויב' ולא נאמר מדרבנן אביו חייב; 2) האב חייב להשתתף בגופו ובממוןו בחינוך הקטן כפי שעולה מזה שאין לקטן כסף וקרבנותיו הם נכסי אביו...

ולמ"ד...המועד – הקדמה א. לפי הבריתא של רש"א רשי אביו להקריב

שלמי נדרי בנו הקטן ביו"ט והעולת נדבה נדחתת לחוה"מ, ולפי הבריתא שרב יוסף ציטט מאחר שכל קרבנות הקטן שהם נדבות הם נדחים לחוה"מ... אך קשה... בשני – הקדמה ב. קשה על ר"יו הסובר 'תשלומין לראשון': קרבנות הקטן באים לחינוך ויש לדקוק כמו בגadol שם לא כן אין חינוך, והרי גדול שפטור ביו"ט א' אין לו תשלומיים בחוה"מ ואילו כאן האב מביא קרבנות בנו בחוה"מ?

ויל' דהتم... ראוי עכשו – ר"יו מבחין בין מעמדו ההלכתי של האיש לבין מעמד הקרבנות שעליו להזכיר בחוה"מ: קרבן שזמנו ביו"ט אבל האיש פטור ביו"ט בשל מצבו האישני וכעבור יום מצבו השתנה וכעת סיבת הפטור נעלה, לא נכנס לחיוב מאחר שביום העיקרי (יו"ט) לא נעשה חיב; משא"כ מי שלא השתנה דבר לגבי מצבו אלא שביו"ט לא היה חייב על שום אדם להביא הקרבן וכעת בחוה"מ חל החיוב הרי שהחיוב חל גם עליו. ו מבחינת הקטן לא השתנה דבר לגבי כשרותו והיום הוא כפי שהוא אתמול לא היה חייב על שום קטן להביא קרבן והחיוב חל מהוה"מ, דינו דומה למבוגר במצב דומה, והראיה... ודומה לו... כדרישת – הגمرا שם עוסקת בשאלת אם קרבן חגיגה (חגיגת י"ד בניסן ושלמי חגיגה של כל רגלי) דוחה שבת כל הלא: כי אתה רבין (מא"י לבבל) אמר אמרתי לפניך רבותי פעמים (לפעמים) שאיתה מוצא (שזמן קרבן חגיגה בסוכות) אלא ששה (ימים למרות שהחג כולל שמיני עצרת הוא 8 ימים) כגון שחיל יו"ט ראשון של חג בשבת (ושמיini עצרת בשבת ואין מקיריבים חגיגה בשבת); מכאן שמקיריבים חגיגת כתשלומיים בחוה"מ אף שחיל החיוב הקרבה ביו"ט ראשון ב כלל השבת... וליכא למיימר... אף ביו"ט – לכארה ניתן להשיב על קוישית 'מוריה' למעלה שהקטן מביא נדריו גם ביו"ט, כי לסתוריהם שאין מקיריבים נו"ן ביו"ט אין זה אלא חומרה ולמען חינוך הקטן התירוץ; אבל אין לקבל תשובה זו...

דהא בפ"ק... לא דחו יו"ט – כוונתם לפרק שני של ביצה כ,ב שבו אומר רב הונא: לדברי האומרים נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט לא תימא (אל תאמר) מדאוריתא מהזא חזו (ראויים ליקרב) ובבנין הוא דגורי בחו גזירה שמא ישחה (ידחה הקרבתם עד שיעלה לירושלים ברגל הקרבה ויירען אונס ולא יעלה ונמצא עובר על 'בל ת אחר') דהא שתי הלחים דחו בת היום נינהו (שבועות) וליכא למגזר שמא ישחה (כי זמנם קבוע בשבועות ואין דומים לנו"ן) ואינו דוחה לא את השבת ולא את היו"ט. וכי תימא... מדות – קטן לא סומך כי אינו בר דעת, והרי אמרנו שבchinוך מקפידים בכל פרטיה המצוה, ואייך מראים לקטן שמקיריבים נדבות בלבד סמיכת? ויל'... בנו – האב סומך כי למשעה הקרבן שלו; ואף שאין קיום של מצוה ע"י הילד עצמו כפי שהיתה מקוימת ע"י מבורן, אבל מאחר שהוא רואה שבאיו סומך נחרט בתודעתו שיש מצות סמיכה בקרבנות, ובזאת מושגת המטרה החינוכית...

ורש"י...סוף – רש"י (ד"ה 'ב"ש אומרים') אומר 'גדול הבא להיראות צריך להביא עולה וכו', ממשע שקטן אףלו שהגיע לחינוך אין מביא קרבן, וחינוך הבן מצטמצם בזה שבאו מביאו להר הבית לראיית פנים בעזורה.

סיכום – א) קטן שהגיע לחינוך לעניין ראייה: רש"י – אבו מהנכו בהבאתו לעזרה; **תוס'** – אבו מביא עלת נדבה ושלמי נדבה ואומר לבן שהוא מביאם בשביבו.⁶

ב) אףלו לרבי יוחנן שסובר 'תשולםין דראשון נינחו' אין בהבאת קרבן של הקטן אחר יו"ט פגיעה בעיקרונו של חינוך כי חיוב הבאת קרבנות לא חל על הקטן בי"ט ראשון אלא למחמת בחול המועד.

ד"ה הכל לאתי מי ב עמוד א
הנושא – הבהיר דברי התרץן.

ואלי בא דמשנה אחרונה – סתום גمرا (התרצן) ידעה את המשנה 'מי שחציו עבר וחציו בן חורין' והעמיד בו 'הכל חייבין' כמשנה אחרונה...
אע"ג...עבד פטור – וקשה: הגمرا בדף ד, א מדיקת מהמשך המשנה 'יעבדים שאינם משוחరרים' שחציו עבר וחייב' ח פטור מראיה ואיך מעמידים 'הכל חייבין' לרבות חיוב של חציו עבר וחייב?

מ"מ...סוף – הגمرا שם מדיקת מ'עבדים שאינם משוחררים' פטור של חציו עבר וחייב' ח על פי דרישת רבינה מסוימת כג,יז: 'אל פני אדע ה' – לפטור חציו עבר וחייב' ח מראיה מפני שיש לו אדרון אחר (כביבול), אולם סוגייתנו נאמרה קודם שהובאה דרישתו לבית המדרש וחשבו שעבדים שאינם משוחררים' באה לפטור ע"כ מראיה.

ד"ה תשולםין דראשון ב עמוד א
הנושא – הרחבת הכלל 'כולן תשולםין לראשון' גם על עלות ראייה.
וاع"ג...תשולםין – רבי יוחנן לומד 'כולן תשולםין לראשון' מהפסוק (ויקרא כג,מא): והגთם אותו (בי"ט ראשון, ואם לא הספיק) תג לה' שבעת ימים (יש תשולםין כל שבעה). וקשה: הפסוק נאמר בשלמי חגיגה ולא בעולת ראייה א"כ מה מקשה הגمرا 'הניחא', הלא ניתן לומר שהריבוי 'הכל' בא לאתי חיגר ביום ראשון ונחתפסת ביום שני לנבי עולת ראייה?

מ"מ...בשני – הסבירה נתנתה שהכלל שכותוב בשלמי חגיגה בא ללמד על עצמו וועל שאור קרבנות החג 'כולן תשולםין לראשון'; ומאחר שהיגר לא היה ראוי להביא קרבנותיו בראשון אין לו תשולםין בשאר הימים...
ולא הוה...סוף – התנא לא היה טורה להדגיש ע"י המלה 'הכל' את החיוב של

חיגר בשעה ראשונה של יו"ט ונתפשט בשניה, כי לא עולה על הדעת שיהיה פטור.

סיכום – רבי יוחנן סבור 'כולן תשלומין לראשון' גם לגבי עולת ראייה אף שהכל מופיע בפסקוק של שלמי הגינה.

ד"ה יראה יראה ב עמוד א

הנושא – דחית פירוש רשי' והבהרת שיטות התנאים.

הקדמה – א) מלה בתורה שקריאתה שונה מכתיבתה, מה קובל בענין לימוד הלכות – הכתיבה (יש אם למסורת) או הקריאה (יש אם למקרה?) בסוכה ובמובאת בריתא בקשר למספר הדפנות המכשירות סוכה: שתים כהלוון (2 דפנות שלמות שגובה כל אחת לפחות עשרה טפחים ורחבה שבעה) ושלישית אפילו טפח (ברוחב, הלכה למשה מסיני) רבי שמעון אומר שלש כהלוון ורביעית אפילו טפח (הלכה למשה מסיני). והגמרה מסבירה את שיטותיהם: בוויקרא בגם- מג מעניין מצות ישיבה בסוכה כתוב 'בסכת, בסכת', בסכת'. הת"ק ור"ש הסכימים: (1) הפסוק מלמד על מספר הדפנות, (2) על פי כתיבתן שתי המלים 'סכת, בסכת' הראשונות הן לשון יחיד והשלישית 'בסכות' לשון רבים וכולן נקראות בלשון רבים. ת"ק סובר 'יש אם למסורת' ומספר הדפנות המשתמע משלש המלים הוא 4 (סכת, 1, סכת, 2) ומאחר שהמליה 'סכת' הראשונה תפוצה לגוף הפסוק נשארות 3 דפנות (סכת-סכות) שעלה פי הלכה למ"מ הן שתי שלימות ושלישית טפח. ר"ש סובר 'יש אם למקרה' ומזכירות 6 דפנות (סכת, 2, סכת, 2, סכות, 2), הראשונה תפוצה לגוף הפסוק ונשארות 4 דפנות, 3 שלימות והרביעית טפח על פי הלכה למשה מסיני.

ב) בסנהדרין ד, א יש רשימת תנאים הסוברים 'יש אם למקרה': ר"י הנשיא, ר"י בן רועין, ב"ש, ר"ש בר יוחאי ור"ע. תוס' שם בד"ה 'כולחו' קובעים שהמחלוקה בקשר למקרה' מול 'מסורת' קיימת רק כשהධינם העולים מהם סותרים, אבל כשיכולים להתקיים ביחד מודדים 'יש אם למקרה ולמסורת' אבל המקרה עיקר. ג) בפסחים כו, ב מצוטטה משנה במסכת פרה ב, ד: שכן עלייה עוף (עוף נתח על פרה אדומה) כשרה (להיות 'פרה אדומה' אע"פ שפרה שפעם נשאה משא נפסלה. מайдך) עליה זכר פסולה (ורוב פפה מסביר את ההבדל בין שני המשאות לאור הפסוק בענין עגלת ערופה שדיינה ודין פרה אדומה מבחינת פסול מחמת עשיות עבודת שווים: 'זילקו זקני העיר היה עגלת בקר אשר לא עבד בה [קובץ עי"ז מבניין הופעל] אשר לא משכה בעל') עובד דומיא דעבד (המסורת היא 'עבד' בمعنى קל, היינו בהמה שעבדו בה בידים תוך רצון וסיפור פטולה, והmarker הוא 'עובד' בمعنى הופעל היינו בהמה נפסלת בעבודה הנעשית בה אפילו שלא בידי אדם ואף שלא מרצון או הסכמת בעל הבהמה. ועתה מיזוג

המשמעות הסותרות נותן את המסקנה מה 'עובד' דנicha ליה אף 'עובד' דנicha ליה (כש שארם העובד בכהותו באופן מודע עושה עבודות שהן לרצונו, ה"ה בעבודות שנעשות לפורה ועגלת שלא על ידו שם חן לרצונו בהמה פסולה למצות הלו).

(ד) לאור הקדמה ב' ניתן להסביר את המחלוקת בין ר"י בן תימא הפטור סומה באחת מעיניו מראייה והת"ק במשנתנו המחייב: ריב"ת סובר שבמקום שאין סתייה בין מקרה ומסורת דורשים את שנייהם, והת"ק סובר שדורשים מקרה ומסורת אם נוסף לזה שאין סתייה כתיב המקרא שונה משל המסתור, אבל כשם שהקראייה שונה, כגון יראה (חיריק יו"ד) ויראה (צירה יו"ד) דורשים רק את המקרא. ולכן הת"ק סובר שאין עיני האדם לעיני הקב"ה ואפלו סומה באחת מעיניו חייב בראיה מכיוון שאין הבדל בכתב בכתב בין יראה ליראה.

פרש"י... בשתי עיניך – רשי"י הבין שני דברים מהגמרא: 1) המלה 'יראה' בפסקוק (יו"ד חריקה, שהיא המסורת הפשטota בבניין קל), והמליה 'יראה' (יו"ד צרואה, שהוא המקרא בבניין נפעל), והמליה 'בא' מתחכחות להקב"ה לאמור, כשם שהקב"ה 'בא' לראותך בשתי עינוי (כביבול), שהוא ביטוי לשלוות כMOVED בדברים יא,יב 'ארץ אשר ה' אלקיים דורש אתה תמיד עיני ה' א-לקיים בה מרשתית השנה ועד אחרית שנה) כך כשהקב"ה בא להיראות עיני אדם הוא חייב להופיע בשלימות הראייה...

ולא יתכן... הוא – הגمرا לא תייחס את הפועל 'בא' להקב"ה ש' מלא כל הארץ כבודו' (או כMOVED בתוס' סנהדרין ד, ב ד"ה בדרך' דשכינה תמיד בבית המקדש')....

ועוד... המקרה קודם – הקדמות א-ב. לפי רשי"י הגمرا רואה את המסורת 'יראה' בבניין קל כעיקר הדרשה והmarker 'יראה' בבניין נפעל לטלה, היינו בדרך שהקב"ה בא לראותך כך הקב"ה בא להיראות. והלא הכל הוא שבמקום שדרשות המקרא ומסורת אין סותרות, הכל מסכימים שדורשים מקרה ומסורת ודרשת המקרא היא העיקר, הפוך מפירוש רש"י...

על כן... יראה – הגمرا דורשת: א) בסדר הפוך 'יראה' בבניין נפעל ולאחר כך 'יראה' בבניין קל; ב) כל איזור של הפועל 'בא' מתיחס לאדם ואיןו מתיחס להקב"ה...

מה לראות... עינוי – כשם שארם בא ליראות בשתי עינוי של הקב"ה (שלימות), כך האדם שבא לראות את הקב"ה (כביבול) חייב להיות בעל שתי עינויים...

ולא דמי... מקרה ומסורת – הקדמה ג. מן הסתם רב פפא דורש את הפסוק 'עובד' על דעת כל התנאים כולל הת"ק במשנתנו שחולק על ר"י בן תימא, א"כ

למה הת"ק מקבל את המקרא ומסורת של 'עובד' ולא 'יראה יראה'?

דהכא... סוף – הקדמה ד. הת"ק דורש רק את המקרא של 'יראה יראה' משום

שאין שינוי בכתיב בין המקרא למסורת, משא"כ ב'עובד עבד' שהוא דורש את שניהם משום שהכתיב של כל אחת שונה.

סיכום – א) רשי': 1) עיקר הדרשה הוא המסורת ('יראה' בبنין קל) ומשווים את המקרא ('יראה' בبنין נפל) למסורת; 2) המקרא, המסורת והמלה 'בא' בגמרה מתייחסים להקב"ה. לפי ר"ת: 1) עיקר הדרשה הוא המקרא ומשווים את המסורת למקרא; 2) המקרא, המסורת והמלה 'בא' מתייחסות לאדם.

ב) המחלוקת בין הת"ק במשנתנו ור"י בן תימא היא בשאלת متى דורשים גם את המסורת? לת"ק צרכיהם שני תנאים: הדרשות העולות מהמקרא והמסורת אין סותרות וייש הבדל בכתיב בין המקרא למסורת. לפי ר"י בן תימא דורשים גם את המסורת כאשר אין סתירה ביניהן אף שכתייבתן אחד.

ד"ה תקנתם את רבו ב עמוד ב

הנושא – גירושות שונות בסוגיא והשלכותיהן.

הקדמה – המשחרר עבד לנני אפלו החיו עובר על מצות עשה שנאמר (ויקרא כה,מו): והתנהלתם אתם (עבדים כנענים) לבנייכם אחריכם לרשׁת אחזה לעלם בהם תעבדו (ולא לשיחרו), וסביר לומר ששותף שמשחרר את החizi שלו עושה זאת כדי לצער את שותפו או את העבד בהעמדתם בפני סיכון הלכתי. ב"ה התכוונו מתקנתם למנוע מעשים כאלה ע"י ביטול כל תועלתו במעשה בהחזורת זכויות השותף השני והעבד לקדמותן קודם השיחורו החלקי.

במה...לייש אשה – הקדמה. ב"ש טענים שהתיקון של ב"ה שבא לפטור את הסיכון שנגרם מהשיחורו מהזיר לרבו (השותף השני) הזכירות שהיו לו קודם השיחורו (50% מעבודת העבד) אבל איינו פטור את קיפוח העבד שאינו רשאי לשאת שם אשה, ונמצא שהמשחרר מצליח לפגוע בעבד. לפיכך יש לכפות על רבו לשחררו ולקבל את דמי החizi העבד כחוב, ויע"ז יידע כל שותף שלא יועיל שיחורו לנגורם רע לשם צד, שכן השותף השני יקבל את דמי החizi העבד והעבד ישוחרר לגמרי...

ואם משומם...לעצמם – וזאת הסיבה שב"ש הזיכירו רק את צד האישות ולא צד העבדות של העבד, שכן שיחורו החיזו לא קיפה אותו בהשוואה למצבו הקודם, אדרבה, כתה הוא רק חizi עבד...

והר"ר משולם – דוחה פירוש תוס' המתחייב מגירסתם (שב"ה פועלו להבטיח שלא ייפגעו הצדדים פגעה כלשהו) משתי סיבות: 1) אין זה מעניינים וגם לא ביכולתם של חז"ל להבטיח שאדם לא יינזק כלל מעשיים רעים של שותפו שכן אין לדבר סוף; 2) מאחר שיחסם של העבד ורבו הם בתחום העבדות, ההגין מחייב שהתיקון (וממילא הדין בין ב"ה וב"ש) הenthal בנושא זה, וא"כ יש לחפש

היכן זה מופיע בגדירה. לפיכך ר' משולם טוען שב"ה התכוונו לתקן מה שנייתן בתחום של יהשי רב ועובד בנווגע לרוחה מעובודה אבל לא בעניין אישות, ויש לגרוש ברוח זו...

והר"ר משולם...סוף – ב"ה פעלו לתקן רק מה שנגעה בתחום העבודות, וב"ש טוענים שאת העבד תיקנתם כי בעת הוא יהנה מעובודתו כל יום לסרוגין, אבל את רבו לא תיקנתם כי הוא עומד להפסיד את הרוחים מהחולדות שלא يولדו עקב האיסור על העבד לשאת שפהה כנעניות. לכן במאז העדרין בין שמירה על זכות רבו לאי היכולת של העבד לקיים מצות פר"ז, לאחר שזכות רבו כבר נגעה בהפסד החולדות, מוטב שישחרר את חלקו ולאפשר לעבד לקיים את המצווה. סיכון – עורך התוס' וגירסתו: ב"ש ביקרו את התקון של ב"ה משום שהזאה משאיר את העבד מקופח בתחום האישות; הר"ר משולם: הביקורת מופנית לכך שאפיילו אחר התקון זכות הבעלים מקופחת ומוטב לעבד לעבד לקיים מצות פר"ר.

ד"ה לישא שפהה אינו יכול בעמוד ב

הנושא – חיזוק הקביעה שאינו רשאי לישא שפהה.

ולמכור...גשך – בוקרה כה, מא נאמר בקשר לשיחורו עבדים בשנת היובל ייצא מעמק הוא ובנוו עמו ושב אל משפטו, והמשמעות של 'שפחה' היא קירבה שלבשר ודם עם הדור הקודם (כגון הורים) אבל לא בניהם. ולאחר שגר שנטגיר מנוטק מלכתייה ממשפחתו הגויה וכאילו נולד מחדש, הוא מוצב מחוץ לפerset עבדות בהיעדר 'שפחה' שלויה יוכל לשוב...

ועוד...בפ"ן...כנענית – אפילו היה רשאי למוכר את עצמו לעבד לא יוכל לחת שפהה כי רק מי שקיים פ"ר כי היהודי רשאי רבו למסור לו שפהה כנענית...?

וא"ת...ואת בנו – פרד נולד מזיווג של מין סוס ומיין חמוץ (כלאי בהמה) ואסור לזוג פרד עם סוסה בשל צד החמור שבפרד או פרד עם חמורה בשל הצד הסוס שבו, אבל פרד עם פרדה מותר, וזאת לכארה ממש שבעת זיווגים מין הסוס ומיין החמור שבפרד ובפרד יתחברו מין במנעו, א"כ ראוי שהייה מותר לזוג חיזיו עבר עם חיזי שפהה לפי אותו עיקנון שצדדי העבדות והחריות יתחברו מין

במנעו?

ויל...והא איתא – היה יתר לזוג פרד ופרדה אינו משום שכלי מין מצוי את מינו, אלא משום שפרד הוא מין בפני עצמו שבו שני מרכיביו (סוס וחמור) מחזגים למין שלישי, שהוא חיזיו עבד וחיזיה שפהה שהקליהם שומרים על ייחודם בעולם ההלכה ואין מתזוגים למין שלישי....

ומטעם...הפרידה – כאמור אין כאן מזיווג של שני מינים אלא איבוד מוחלט של תוכנות כל מין ומין יצירת מין שלישי, וכך מותר לרכוב על פרדה אף שאסור

לשכת בעלה רטומה לסתוס וחמור ...

ובתוטפתא...בתערובתו – שם בתוטפתא הילכה ד' מובה: וחכמים אומרים כל הפרדות מין אחד הן. ובתשובתו מביא רבינו איסי בן יהודה קל וחומר: מותר לבוש בגדי פשתן עם בגדי שני מצמר אבל אסור לבוש בגדי אחד שנארג מצמר ופשתן, א"כ מאחר שאסור לרכוב בעגלת רטומה לסתוס וחמור כל שכן שאסור לרכוב על פרדה שנוצרה מזיווג של מין סוס ומין חמור*. וזאת בגין מסקנתנו לעללה שמותר לרכוב על פרדה מאחר שמותר לוווג פרד ופרדה ...

אמרו ליה...על הפלדה – במלכים א' פרק א' מסופר שדוד הזרדו להמלך את שלמה בנו למנווע מאדרניחו בנו מהגיון מלחריז על עצמו מלך, ודוד מצוה את צדוק הכהן, נתן הנביא ולבניהם בן יהודע (פסוק ל'ג): והרכבתם את שלמה בני על הפלדה אשר ליה ותורמתם אותו אל גחון (معنى סמור לירושלים כטולה של מלכותו תימשך כمعין), מכאן שדוד היה נוהג לרכוב על הפלדה, וקשה על רבוי איסי? אמר להם...התקועה – רבוי איסי ישיב שבניגוד לקבלת בני הדור, דוד למד שכלי ביהמ האסור מהתורה הוא דוקא מין בהמה טהורה (כגון בקר) עם מין טמאה (כגון חמור), אבל בסוס וחמור שניהם ממין טמא אין איסור ...

אמרו ליה...סוף – מלכים א' טו,ה' אשר עשה דוד את הישראל בעני ה' ולא סר מכל אשר צוחה כל ימי חייו רק בדבר אוריה החתי', משמע שדוד סר למשמעותם של בני הדור ואין להעלות על הדעת שלא קיבל קבלתם.

סיכון – א) האפשרות שישא שפהה כנعنيית אם ימכור את הצד המשוחרר שבו לעבדות אינה מעשית ממשום: 1) עבד כנעני שהשתחרר דינו כגר צדק שאינו נמכר עוד לעבד; 2) עבד עברי אין הרבה מוסר לו שפהה כנعنيית א"כ קיים כבר פור'. ב) בגין רבי איסי בן יהודה החכמים סוברים שמותר לרכוב על פרד משום שהוא מין בפני עצמו ולא כלאי בהמה.

ד"ה לישא שפהה אינו יכול (בתרא) ב עמוד ב הנושא – אפשרויות לחציו עבד וחב"ח להינsha בלי להזדקק לכפיית רבו לשחררו.

הקדמה – א) משנה בקידושין סט,א: רבוי טרפון אומר יכולין (לכתחילה) ממזרין ליתהר (את צאצאיהם העתידים ליוולד) כיצד? ממזר שנsha שפהה חולד עבד (מתיחס אחריה ואם שיחררו נמצא הבן בן חורין וכשר).

ב) הנימוק של ר"ט הוא שקידושין לא תופסים בין יהודי ושפהה כנعنيית או יהודיה וע"כ ויזוגם מכונה 'קדשות', וכן ממזר שנולד מגבר ואשה שקידושין ביןיהם לא תופסים, כगון אשת איש או בני משפהה בדרגה ראשונה, מכונה 'קדש' ועווד'; اي לכך אין איסור על ממזר שכלו תוצאה 'קדשות' לנsha שפהה שהיא

'קדשה'.

ג) 'הנתינים' היו צאצאייהם של הגבעונים שהתגירו בערמה בימי יהושע, ונקראו כך על שם הפסוק (יהושע ט,כז) 'ויתנם יהושע...חוטבי עצים ושוabi מים'. המפרשים חולקים בקשר למעמדם ההלכתי של הנתינים: רשי' ביבמות עו, א סובר שהלאו לא תחתנן כב' (דברים ז,ג) נאמר על שבעת העמים (כולל גבעונים) רק בגויותם, אבל אחר גירום מותר מהתורה להתחנן אתם. אולם משה גזר על בני דורו שלא יתחטנו אתם, ואחריו האריך יהושע את האיסור על פניו תקופת המשכן, ודוד המלך קבע את האיסור לצמיחות. רבינו تم ביבמות עט, א ד"ה 'ונתינים' סובר שלא תחתנן כב' נאמר בשבעת העמים אפילו אחר גירום, כלומר הם יהודים אבל איןם כלולים בקהל ה' כדי שיהיה מותר ליהודי כשר להתחנן אתם. ולפי זה הגזירות של משה בדורו, יהושע בזמן המשכן והבית ודוד לעולם, איןן מתייחסות לנשואין שכבר נאסרו מהתורה, אלא להיותם 'חוטבי עצים ושוabi מים לעדה ולמזבח ה'.

ומمزורת לא ישא – כמצו למצו הדוחוק...

אע"ג...גושא שפחה – הקדמות א,ב. והגמר שם מסיקה שרבי טרפון מתיר זאת לכתילה כי הלאין לא יהיה קדש – לא תהיה קדשה האסורים זיוג של יהודי עם שפחה כנענית ויהודיה עם עבד כנעני נאמרו רק כאשר אחד הצדדים הוא יהודי(ה) כשר(ה), אבל במצב של קדש ועומד' האיסורים אינם חלים ובבחינת 'העבדות' שבו מותר לו לחתת מזורת...

צד חירות...זה בזה – אותו חצי ששוחרר מקבל מיד מעמד של 'גר', וגר מותר במזורת כי שניים אינם בכלל 'קהל ה'. אבל זה אינו פתרון הולם...

זהא י"ל...בועלם – כי הוליד יורש פנים אמו ונמצא ריבוי ממזרים בישראל...
ועוד כיוון...באשת איש – הצד הגור שבו מקדשה להיות כולה 'אשת איש', ונמצא שהצד העבד שבו שמצויה בכל הלאין שבתורה יעבור על איסור אשת איש>.

ונתינה...באשת איש – הקדמה ג. הצעת תוס' שיקח נתינה תואמת שיטת ר"ת שהנתינים התגירו אבל איןם 'קהל ה' ולכן מותרים בממזוריים ובעבדים כנענים, لكن אסור לחצי עבד לחתת נתינה כי מצד העבדות שבו יתקל באיסור אשת איש...
אי נמי...יהיה קדש – או להיפך, מעמדם של הנתינים שונה משל מזרים:
מזוריים מוגדרים 'קדש ועומד' ולכן הלאו לא יהיה קדש' לא חל עליהם, משא"כ הנתינים שאף שאינם 'קהל ה' נולדו מקידושים ואינם מוגדרים 'קדש ועומד'...

וא"ת ולית...קדש – ב"ש קובעים שבဟיעדר אפשרות להינsha כדין קופים את רבו לשחררו, וקשה: לכוארה מותר לו לחתת בת חורין בהתאם לכל' עשה דוחה לא תעשה' כאשר העשה פרו ורבו' שחלה על החיזי המשוחרר דוחה את הלאו לא

תהיה קדשה מבנות ישראל האוסר עליה להינשא לעבד, כפי שתרגם אונקלוס זולא תھא אתתא מ Barnett ישראלי גבר עבד', אשר חל גם עליו מאחר שעבד כנעני חייב בכל הלאין בתורה כמו אשה? ^ט
 ר' י...כפייה – שיחורו יאפשר מצות פור' בלא שייעבור על לא תהיה קדשה, ואם תטעון שגם שיגר שיחורו עבד כנעני הוא עבירה על עשה, יש להציג תשובה אחרת....
 אי נמי...סוף – עשה דוחה לא תעשה כאשר שניים חלים בכת אחת אבל לא כאשר העבירה מתיחסת קודם קיומ העשה, וכך העראה (נגיעה אחר באבר מבחוץ) היא תחילת העבירה כאשר המזויה לא תקיים עד לשלב יותר מאוחר.
 סיכום – א) חיזו עבד וחב"ח לא ישא מזרות מסוימות: 1) למזרות שモתר לו לשאת מזרות העדיפו חז"ל לכפות על רבו לשחררו שלא להרבות מזררים בישראל; 2) מצד הדין אסור לו לשאת מזרות מסוימות שצד העבדות יפגע באיסור אשת איש.
 ב) אסור לו לשאת נתינה כי צד העבדות שבו יפגע באיסור אשת איש, וגם משום שחלה על הנתינה איסור לא תהיה קדשה. ג) עשה דוחה לא תעשה אינו פועל כאן משום שהלאו נעשה קודם קיומ העשה.

ד"ה לא תהו בראה ב עמוד ב

הנושא – עבדים כנענים מצוים במצוות פריה ורביה.

הקדמה – ירושלמי גיטין ד:ה: תמן תנין (שם למדנו במשנה במועד קטן פרק א) אין נושאים נשים במועד (ימים טובים) שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן משומ ביטול פריה ורביה (במקום קבוע יום הנשואים בתאריך הקרוב ביותר ידרשו ליום ט' כאשר הכל פנויים או כדי לשלב סעודת יומט וסעודה הנשואין ולהסוך בהוצאות ונמצא מצוות פור' נדחתת) בעון קומי רבבי יוסי (הקשרו בפניו) עבד (כנעני) מהו שישאasha באשה במועד? (כי אין מצווה בפור' או שגם לו אסור משומ שמצוות בלשבת יצרה; לפיה הקרבן עדה) אמר ליה (רבבי יוסי) נישמעינה מן הדא (שומעים מהמשנה 'חזי עבד וחזי בן חורין') ליבטיל? והלא לא נברא העולם אלא לפניה ורביה ואמר רבבי שמעון בר אבא בשם רבבי יוחנן זכל שהוא מצוה על פור' אסור לו לשאת במועד.

זהאי...מפרו ורבו – תוס' מקשין: אם ב"ש שאומרים לא נברא העולם אלא לפור' סוברים שעבד כנעני חייב במצוות זו, מדובר הביאו ראה מפסיק בישעיו לא תהו בראה לשבת יצירה ולא מהתורה (בראשית א,כח) 'פרו ורבו ומלאו את הארץ?' י"ל לשבת יצירה' ו'פרו ורבו' שונים מבחינה רعنונית ובדרישותיהם ההלכתיות: לשבת' מבטא רצון הבורא שעולמו יהיה מושב והדרישה המזערית במילוי רצון זה היא שכ' אדם ישאיר אחריו לפחות צאצא אחד – בן או בת. פרו ורבו' מבטא את רצון הבורא מעבר לדרישה מזערית זו, והיא להרבות יהודים

כשרים בעולם, ולשם כך לא די ב匝אצא אחד שהוא רק מלא מקום אביו, אלא כל זכר שתפקידו 'לכבות' ולפתח העולם חייב להכפיל את מספרו ולהוליד לפחות שני צאצאים – זכר ונקבה. לשבת' היא חובה המוטלת על כלל האנושות ו'פָרֹו ורְבוּ' על בני ישראל..

כదאמר...בראה – ראייה שכחה של 'לשבת' גדול מכחה של 'פָרֹו ורְבוּ'. אסור למכור ספר תורה כי זה פגיעה בכבוד התורה, אבל הסוגיא במגילה מתרה מכירתו כדי למן מצוות החשיבות במילוי, כגון ת"ת או נשואיו של אדם שטרם הביא אפילו צאצא אחד לעולם, ובמביאים שם ראייה לא מ'פָרֹו ורְבוּ' אלא מ'לשבת יצורה/...

אבל י"מ...ולאו מילתא היא – שלא כתירוץ הראשון (עבד חייב בפ"ר וגם 'בלשבת') יש מפרשים שאינו מצווה בפ"ר אלא 'בלשבת' בלבד, ומושם כך נקטו ב"ש בפסוק בישועה. עורך התוס' שולל תירוץ זה...

דאמר בירושלמי...במועד – הקדמה. ושם נאמר שעבד לנעני חייב בפ"ר... ועוזד ליישנא...קאי – עוד ראייה נגד הי"מ: אם דבריהם שע"כ פטור מפ"ר ב"ש לא היו מזכירים פ"ר כלל...

והא דאמرينן...ורביה – אבל לשיטנתו שעבד חייב בפ"ר קשה למה הגمرا ביבמות סב, א פוסקת שאינו מקיים פ"ר בהיותו עבד? י"ל מקימים פ"ר רק כאשר הנולד מתיחס הלכתית אחר האב לא קשור לעובדות הביווולוגיות, ובהתאם לכך אומר רב ביבמות סב, א: הכל מודים (אף השוכר שגר צדק מקיים פ"ר בبنיהם שנולדו לו בגיןו כי בני גויים מתיחסים אחר אביהם) עבד שאין לו חיסס (צאצאיו אינם נחשיים כבני ההלכה, ואיןו יוצא ידי חובה לכשישתחו על סמך בניהם אלה)

דכתיב (בראשית כב,ה) 'שבו לכם פה עם החמור' עם (עי"ז פתווחה) הדומה לחמור... ועוזד פָרֹו...סוף – עד מתן תורה חל 'פָרֹו ורְבוּ' על כלל האנושות: בני נח ובני אברהם יצחק ויעקב, על בני חורין ועל צאצאיו של חם בן נח דnidono לעובדות לבני שם ובני יפת. אולם במתן תורה כאשר בנ"י הופרדו מכל האנושות להיות עם הנבחר, רצה הקב"ה בריبيו ישראל ולא בריביו שאר האומות והסיר מהם החzo 'פָרֹו ורְבוּ' שנשאר על ישראל ועל הנלוויים עליהם מן האומות שמלו וטבלו לשם

עבודות.¹⁰

סיכום – א) 'פָרֹו ורְבוּ' ו'לשבת יצורה' הם גילויים שונים של רצון הבורא בזמנים המין האנושי וחלו על כלל האנושות עד מתן תורה, ומאו חלים רק על ישראל.
ב) זכר ישראל וגויים שמלו וטבלו לשם עבדות חייבים 'בפָרֹו ורְבוּ' וב'לשבת', אבל למעשה עבד אינו יכול לקיים 'פָרֹו ורְבוּ' כי מבחינת ההלכה צאצאיו אינם מתיחסים אחריו. נשות ישראל חייבות 'בלשבת' בלבד.

ד"ה קופין את רבו ב עמוד ב

הנושא – כפיתה רבו לשחרר את העבד למרות שזו עבירה על מצות עשה. הקדמה – א) העמד של עבד כנעני מורכב משני דיןים: הצד הממוני שהוא שייך לרבו, וצד איסור המונע ממנו לנשא ליהודיה כשרה. רבינו יוחנן בגיטין לטט, א סובר: המפקיר עבדו יצא לחייבות (הפקר פועל הצד הממוני של העבד אבל) וצריך גט שחרור (להתирו לשאת יהודיה כשרה). לעומת זאת סובר שמואל שהמגילות של איסור נגרים ממצב העבדות, וכאשר רבנו מפקיר את זכותו הממוני מילא בטלים האיסורים.

ב) עריםות של פירות טבל במקומות שונים, חייבים להפריש תרומה מכל עריםה (מן המקף) ולא אחת על החברתה (שלא מן המקף). תוס' בגיטין ל,ב ד"ה לתרום שלא מן המקף סוברים שאיסור זה הוא מהתורה, ורק"י מפרש שהוא מדרבנן.

ג) אסור לרודות (להוריד) פת מדופני תנור בשבת אפילו כשנדבקה שם בערב שבת, כי למרות שפעולה זו אינה מ-ל"ט אבות מלאכה או תולדותיהן אסורה חז"ל משומש שהיא דורשת מיוםנות ויש חשש שמא ילמד מ'חכמה' זו היתר לעשות מלאכה ממש. בשבת ד, א שאל רב ביבי בר אבי: הדליק פת בתנור (שבת) התירו לו לרודות קודם شيובא לידי חיבת החטא (אפייה) או לא? הגمرا מנסה שם לבירר מהן הנسبות במקרה של רב ביבי בר אבי, ובין היתר מעלים האפשרות שרוב ביבי עסק באדם שהדליק פת בשוגג (שכח שהיתה שבת או שכח שפעולה זו אסורה בשבת) ורוב ביבי חקר אם מותר לרודות עבورو. אפשרות זו נדחתת במילים: וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירך!

ד) בריתא בפסחים נח,ב: מנין שאין דבר קרב (קרבן אחר נשחת) אחר תמיד של בין העربים? תלמוד לומר (ויקרא ו,ה) זהקטיר עלייה הלבבי השלמים' (והגמרא ממשיכה Mai תלמודא (איך קושיתנו מתורת ע"י פיסקה זו?) אמר רבא 'השלמים' עלייה השלם כל הקרבנות כולם (הפייסה מופיעה בפסוק של קרבן תמיד, והמשמעות היא שיש להשלים את כל קרבנות היום אחרי עולת הבוקר); מכאן שאין לקריב שום קרבן אחר התמיד של בין העARBים. ומאחר שדין זה כתוב בתורה בלשון חיבורית 'הקטיר עלייה הלבבי השלמים' היא מצוות עשה. למרות זאת יש מספר יוצאים מן הכלל כגון: קרבן פסח כפי שמוסבר בבריתא (פסחים נט,א): תמיד קודם לפסת, Mai טעמא? יאוחר דבר (קרבן פסח) שנאמר בו 'בערב' (דברים טז,ו 'תזבח את הפסח בערב') ובין העARBים' (שמות יב,ו 'ושחטו אותו... בין העARBים') לדבר (תמיד של בין העARBים) שלא נאמר בו אלא בין העARBים בלבד (במדובר בח"ח יאית הכבש השני תעשה בין העARBים); 2) קטורת ונרות. הדלקת נרות כתוב (שמות כז,כא) 'יערך אותו אחרן ובינוי מערב עד בקר', ודורשים: אותו מערב עד בקר (העבודה האחרונה בערב) ואין

דבר אחר מערב עד בקר. וכן הקטורת בשל ההיקש לנרות כפי שרואים בשמות ל,ח. זבחעלת אהרן את הנרת בין העربים יקטרינה קטורת תמיד לפני ה' לדרכיכם'. מכאן שהעבודה ב-י"ד בניסן אחרי שחיתת התמיד של בין העربים הוא: קרבן פסח קטורת ונרות.

אפילו...גמר – סוגיתנו קשה על שמואל (הקדמה א). כדי לשחרר את העבד אין צורך את רבו שכן ב-י"ד מוסמך לשחררו בהתאם לסטמותם לבטל בעלות על פי הכלל 'הפרק בית דין הפקר', א"כ למה ב"ה וב"ש מסכימים שכופים את רבו? אלא בודאי משום שרבו יכול לעשות פוללה שאינה בסמכות ביה"ד, והוא – כתוב שטר שייחורו שיאפשר לעבד לקחת יהודיה כשרה, בנגדו לשיטת שמואל? אבל שמואל ישיב שאין למד מכאן לשאר המקרים של שייחור עבדים, שכן ביה"ד מתעורר כאן כדי להטיב עם העבד ודואגים שהכל יעשה על הצד הטוב אפילו פעולות שהן מיותרות מצד הדין. לכן כופין רבו לכתוב שטר שייחור אף שהעבד רשאי לשאת אשה כשרה ללא השטר, וזאת למנוע מרבו לטעון שלא שייחרו...

ואע"ג...בעשה – המשחרר עבד כנעני עובר על מצות עשה (ויקרא כה,מו) 'לעלם בהם תעבדו', ולמה ביה"ד רשאי לכפות עבירה זו על רבו?"

ニיחא לך...רבה – ביטול מצות פור' וילשבת יצרה' חמורה משיחור עבד כנעני. וראיה שモותר לעבור עבירה 'קלה' כדי להציל את הזולת מעבירה חמורה...

כదامر...מערביין – הקדמה ב. הבריתא בעירובין פוסקת שחבר (נאמן על הפרשת תרומות ומעשרות) ששמען חבר אחר אומר לעם הארץ ללקוט ולאכול פירות מן המחויר ל夸קע רשיי גם הוא לאכול מהם מבלי שיצטרך להפרישתו"מ, כי חזקה על החבר בעל הפירות שיפריש עליהם מקומם אחר קודם שיספיקו לאכלם, אע"פ שאסור להפריש שלא מן המקוף. מכאן שתלמידי חכמים עוברים על עבירות 'קלות' כדי להציל את הזולת מעבירה חמורה יותר (אכילת טבל במיתה)...

ולא דמי...חבריך – הקדמה ג. ויש לתרץ...

דהתם...הפת – משא"כ בעבד שלא פשע בזה שהציו שוחרר ...
תדע...סוף – הקדמה ד. נוסף על פסח, קטורת ונרות הנעים לאחר שחיתת התמיד של בין העARBים, מובאת שם בבריתא שמצווע או זב ששכח להביאו כפרתו קודם לתמיד של בין העARBים וכותזאה מכך לא יוכל לאכול מקרבן פסח, מביא את קרבנותיו אחר התמיד; וזאת על אף שהכהן המרכיב את קרבנו עובר על מצות עשה 'זתקטר עליה חלבוי השלמים'. מכאן שモותר לעבור על מצוה קללה ייחסית כדי להציל את הזולת מעבירה חמורה (המבטל מצות קרבן פסח חייב כרת). וה"ה כאן שモותר לרבו לשחרר את העבד כדי להצילו מביטול פור'

ולשבת יצרה'.

סיכום – א) ב"ד פועל עbor העבר אפילו פועלות שהן מיותרות מצד הדין. ב' מוטב שרבו יעבור על מצות עשה לעלם בהם יעבדו' שהיא איסור קל יחסית כדי להציג את העבר מעבירה חמורה של ביטול מצות פריה ורבייה ולשבת יצרה'.

ד"ה נשים ועבדים בעמוד ב

הנושא – הבדל בין סוגיותנו לסוגיא בנדה ח,א.

הקדמה – א) המשנהביבמות קטא עוסקת בשתי אחות, רחל שנישאה ל-ר' כשהיהתה גROLה, ולאה שהשיואה אמה ל-ש' אחיו של ר' כשהיתה קטנה אחר מות האב שקידושה חלים רק מדרבנן ונינתנים לביטול ע"י 'מיאין' (הצורת הקטנה בפניי ב"ד שרצונה להיפרד) קודם שמילאו לה שתים עשרה שנה ויום. ר' מת בלא ילדים ורחל אשתו נפלה בפניי ש' בעל אחותה הקטנה לייבום. רב אליעזר פוסק שבב"ד מנסה לשכנע את הקטנה לבטל נושאיה ל-ש' ע"י מיאין שיאפשר ש' ליבם את רחל.

ב) שם במשנה קיא,ב עוסקים ב-ר' שהיה נשוי לשתי נשים, אחת גROLה שקידושה מדאוריתא והשנייה קטנה שאמה השיאה לו אחר מות אביה וקידושה חלים רק מדרבנן. ר' נפטר בלי ילדים ונשותיו נפלו בפניי אחיו ש' לשם ייבום, ו-ש' בא על הקטנה ואח"כ על הגROLה. רב אליעזר פוסק שבב"ד מטעב לשכנע את הקטנה לבטל את קידושה (שהול מדרבנן) ע"י מיאין שיאפשר ל-ש' לקיים מצות ייבום עם הגROLה, ולא ייראה כאילו שיבם שתי אלמנות מאח אחד שאסור מדאוריתא.

ג) משנה בעדיות א,א: רב יהודה בן בבא העיד ה' דברים (קיביל מרבותיו המש הלכות) שממאנים את הקטנות (כפי שפסק רב אליעזר בהקדמה א); ומשמעיאין את האשעה על פי עד אחד (הלך בעלה למדינת הים ועד אחד העיד שנפטר שם); ונסקהל תרגגול בירושלים על שהרג את הנפש (אע"פ שהפסוק מדבר רק בשור שהרג); ועל יין בן מ' יום שנתננס על גבי המזבח (אבל לא יין קודם מ' יום מתחילה התסיטה); ועל תמיד של שחר שקרב ב-ד' שעות (לא יותר מאוחר). הגمراה שם עומדת על שינוי הלשון בין שתי ההלכות הראשונות של רב יהודה ב"ב: הראשונה נאמרה בלשון רבים 'מאנים את הקטנות' והשנייה בלשון יחיד 'משיאין את האשעה', ומסיקה שבדין הראשון התכוון ריב"ב לשני המקרים של נשואין לקטנות בהקדמות א-ב.

לא שייך...תנא האשעה – הקדומות. כשם שהגמרה בנדה עומדת על השינוי מלשון רבים 'קטנות' ללשון יחיד 'אשיה', למה לא נעשתה כן גם לגבי משנתנו הפותחת בלשון יחיד 'חרש שוטה וקטן' ועובדת ללשון רבים 'נשים'?

דהכא תרי...לאידך – הכלל הוא שבפסיקין דין וראוי לנקיון בלשון רבים, ולכן

כאשר רבי יהודה ב"ב אמר 'ממאנים את הקטנות' ומיד עבר ללשון יחיד 'משיאין את האשא' יש להסיק שהוא לא התכוון לפסק הנוגע לקטנות בעלמא (סתם קטנות בעולם) אלא לשני מקרים מסוימים של 'קטנות' הינו, המקרים בהקדמות א-ב. ומתי לשון יחיד מלמדת שלשון כגן ברבי יהודה ב"ב שבא להשמע ערך כהו כאשר העניינים בשניהם דומים בעיקרים כגן ברבי יהודה ב"ב של ב"ד בשלשה תחומיים: שיבנוו קטנה למאן, סומכים על עד אחד להשיא אשת איש, ולהרוג כל בעל חי שהרג ולא רק שור. אבל כאשר יש הבדל בין העניינים לשון יחיד אינה מלמדת שהרבנים מתכוון למקרים מסוימים, כגן במשנתנו בחגיגה, לפיכך לא היה מקום לעמוד על השינוי לשון. ובמה שונים הפרטים במשנתנו?

דחרש...לא כל שכן – הפטור של האישים השוניים במשנה נובע מסיבות שונות: חרש ושותה פטורים מראייה כשם שפטורים מכל המצוות, וקטן פטור על סמך קל וחומר מהפטור של נשים...

דהכי...סוף – ולתוספת בירור מבאים תוס' תקדים של ק"ו בקשר לנשים וקטנים, שאם קטנים חייבים בדבר כל שכן שנשים חייבות בו.¹² סיכום – מקובל שפיסקי דין מנוסחים בלשון רבנים. שני פיסקי דין הסמכים זה לזה אחד בלשון רבנים ואחד בלשון יחיד ויש מכנה משותף ביניהם, ה'יחיד' מלמד שה'רבנים' עוסקים במקרים מסוימים ולא בפסק כללי.

ד"ה מי שאינו יכול לעלות ברגליו ב עמוד ב הנושא – הבררת פירוש רש"י.

פרש"י מירושלים לעזורה – קושיתם אינה מפורשת וייש לחוב בה מתוך דבריהם. התורה מכנה את החגיג 'רגלים' למד שرك מי שמסוגל לילכת ברגליו מעירו לעזורה חייב לעלות לאמר, אדם אינו חייב לילכת ברגליו מעירו לעזורה בפועל, אלא תנאי בחולות החיוב הוא שהיתה מסוגל לעשות זאת, אי לכך הדיוון לגבי חיוב של אדם מסוים בראייה מתחילה לא בירושלים אלא בעירו; א"כ למה אומר רש"י 'בירושלים לעזורה' ולא השלב המוקדם כשנמצא עדין בעירו? ורבותא נקט...lezora – רש"י ממשיע חדוש: הכללו הוא שמי שגר מחוץ לירושלים ואיןו מסוגל להגיע ברגל לעזורה פטור מראייה; מאידך היה מקום להשוב שהتورה אינה מחייב בתושבי ירושלים עצמה והם בגדר 'עלוי רגלי', וחיביים להגיע לעזורה אף שאינם מסוגלים לילכת מביתם לעזורה. רש"י בא למד שגם תושבי ירושלים הם בכלל 'עלוי רגלי' ופטורים מצוות ראייה אם אינם מסוגלים לילכת לעזורה מכל סיבה כולל נפש עדינה ומפונקת המכובידה עליו לילכת ייחף בהר הבית...

וה"ה...דפטור – מדברי רשי' שהכל נמדד ביחס לכלה להגיע רגלי לעזרה יש לדיק שמי שאינו מסוגל לлечת מעירו לירושלים אבל מסוגל לכלת מירושלים לעזרה חייב עלות. תוס' מערירים שגם זה פטור מצאות ראייה, והראיה...
כדמשמע...סוף – החיבור להן קטן במצות ראייה קיים רק באותה שגר מהווים שగודל חייב בראייה; הגمراה שם יוצאת מהנהה שמדובר במקרה קטן שגר לאירועים ומקשה 'עד הכא מאן ATIYA?' כאמור: כאשר ב"ה פטו רן שאינו יכול לאחיז ביד אביו ולעלות מירושלים לעזרה באיזה קטן דברו? שאם אביו הביאו מעירו בודאי מדובר במקרה קטן שמסוגל להגעה לירושלים רגלי, א"כ הוא בודאי מסוגל להגעה מירושלים לעזרה רגלי? ומצמ הקושיא משמע שאם איןנו מסוגל להגעה רגלי לירושלים אביו אינו חייב להביאו, כי גם מבוגר פטור במצב זה (הגمراה מתרצת שמדובר במקרה קטן שמסוגל להגעה רגלי לירושלים אלא אם הביאתו, ומאחר שהוא נמצא כאן חייב להביאו לעזרה אם מסוגל לאחיז ביד אביו להגעה לשם רגלי).

סיכום – למצות ראייה תחול אדם חייב להיות מסוגל לעלות רגלי מעירו לעזרה.

ד"ה חרש דומיא דשותה וקטן ב עמוד ב הנושא – הכו שהנהה סתם גمرا בכל הש"ס בקשר לדומיא.
ב מגילה פ"ב...הכי – סוגיותנו מדיקת 'חרש דומיא דשותה וקטן' ומסיקה מסקנות לגבי מי פטור למצות ראייה. אולם מכך משלגビין הגمرا אינה מדיקת 'דומיא', כגוון זו ב מגילה, ויש לקבוע כללים בנדון...
דהתם...אחרים – 'דומיא' נחוין במשניות סתום כדרך לגלות כוונת התנא. במשנה ב מגילה ברור שהנתנא מתכוון לחרש שדבר כי מדובר במאי שקרה את המגילה בפני קהיל, ולכן הגمرا הבינה שאין מקום לדיק 'חרש דומיא לשוטה'...
וכן בחולין...סוף – מובא שם במשנה 'הכל שוחטין ושהיתן כשרה חוץ מהראש שוטה וקטן שמא יקללו את שחיתתן', וגם כאן לא מצאה הגمرا צורך להבהיר את כוונת התנא כי ברור שהתקoonו למי שאינו שומע ואינו מדבר, כי העיקרון לגבי מי רשאי לשחות לכתילה הוא היכולת לבצע חתק ישיר בהולכה והובאה, וכי שומע ואין מדבר או מדבר ואין שומע מסוגל לשחות כראוי.
סיכום – מדיקים 'דומיא' רק במשניות שיש אי בהירות למי מדובר.¹³

ד"ה המדבר ואין שומע זהו חרש ב עמוד ב הנושא – הבהירות ההוא אמיןא של המקשה.
ביבר (בראשית רבא)...ואינו שומע – קשה: למה הגمرا מטילה ספק בקביעת הבריתא שהמדובר ואין שומע זהו חרש' וחושבת שחרש אינו שומע

ואינו מדבר? ויש לומר הגمرا ידעה שהמדרשה בבראשית פרשה א' סימן ז' מכנה מי שאינו שומע ואינו מדבר בשם 'חרש', ולכן היקשתה כי הבריתא מכנה מי שאינו שומע אבל מדבר 'חרש'... דכתיב...סוף – המדרש מסתמך על הפסוק בשמות שם שמע 'אלם' אינו מדבר אבל שומע ו'חרש' אינו מדבר ואין שומע. ולקוישית הגمرا משיבים על סמך פסוק בתהלים פרק ל'ח ש'חרש' נקרא למי שמדבר ואינו שומע וגם למי שאינו שומע ואין מדבר. סיכום – 'אלם' שומע ואין מדבר ו'חרש' לא שומע ולא מדבר וגם מדבר ולא שומע.

ד"ה שומע ואין מדבר פטור מן הראיה וחיב בשמה ב עמוד ב הנושא – השמטה 'נשים' ו'חרשים' מהלכות שראו להזיכר. והא...הכי, לא...מקומות – לאחר שנשים וחרש שומע ואין מדבר דומים לגבי רמת חיובם כאן, ראוי שיהיה כתוב 'הכל חייבם בראייה חוץ מהרש ונשים שוטה וקטן', ואז הסברו של רبا היה 'הכל חייבם בראייה ובשמה חוץ מהרש המדבר ואין שומע, שומע ואני מדבר ונשים – שפטורים ממץאות ראייה, ואע"פ שפטורים מן הראייה חייבם בשמה?' תוס' מתרצים שמצוינו תקדים במשניות אחרות בהן הקפידו לא לסרס בין דבריהם דומים בדבר שונה... וההיא...ואינו שומע – רבוי יוסי הגלילי בוחן את התכונות הייחודיות של עולת ראייה של שלמי חגיגה ושל שלמי שמה, ואומר שהמיוחד בשלמי שמה הוא שגם נשים חייבות מה שאין כן בעולת ראייה ובשלמי חגיגה שהן פטורות, וקשה: נשים וחרשים שմדברים ואני שומעים שווים בשמה, ולמה רבוי יוסי הגלילי לא כלל חרשים יחד עם נשים?

דהתאם...מייחיב – חרש שהוא בעל מום אחד דומה לאשה בפטור מעולות ראייה וחיבור בשלמי שמה, אבל הם שונים מבחינת שלמי חגיגה שהרש חייב ואשה פטורה. רבוי יוסי הגלילי חש שצירוף חרש ואשה ייטה הלומד לחשוב שדומים גם בשלמי חגיגה.¹⁴

ולא בעי...ואינו שומע – וקשה: אם הרש המדבר ואני שומע חייב גם בחגיגה, רבוי יוסי הגלילי היה בודאי נותן ביטוי זהה ואומר יש בשתיין שאין באחת כגון הרש מדבר ואני שומע שחיב בחגיגה ובשלמי שמה ופטור מעולות ראייה? שלא נחיתת...בשמות – ר"י הגללי היה יכול לעשות כן, אלא הגביל את השוואת הקרבנות לדברים שיש באחד ושאין בשניהם האחרים...

והכא...וקטן פטורי – ולא תקשה על הקביעה לעיל שהרש חייב גם בקרבו חגיגה מזה שרבא הזכיר רק בשלמי שמה ולא הזכיר בשלמי חגיגה, כי כאשר רבא

השמע את הסבירו ואמר 'ואע"פ שפטור (חרש המדבר ואינו שומע) מן הראייה חייב בשלמי שמחה' הוא היה צריך לומר 'חייב בחגיגה ובשמחה', אלא שנמנע מכך כלהלן: המטרה העיקרית של חיל היה ללמד את החובבים המוטלים על אנשים, ומנצלים כל הזרמנות לעשות כן. רבא בהסבירו רצה להדגיש שאפילו במסגרת הפטורים של המשנה יש עדין הרבה חובבים, ולכן נקט ב'שמחה' שגם אשה חייבת בו ולא הזכיר חגיגה שגם היא פטורה...
וכי תנין...סוף – תוס' מערירים הערכה חדשה, שהחיבים לומר שם שמובא שם בבריתא שחרש המדבר ואינו שומע חייב לכל דבריה' אין הכוונה לכל שלושת הקרבנות אלא לחגיגה ושמחה ולא לעולת ראייה.
סיכון – חרש המדבר ולא שומע פטור מעולת ראייה אבל חייב בשלמי חגיגה ושלמי שמחה; חרש שאינו מדבר ואינו שומע פטור מכל שלושת הקרבנות.

ד"ה גמר ראייה ראייה מהקהל ג עמוד א הנושא – הבדל בין מצות ראייה לבין מצות הקהל לגבי נשים וקטנים. ונשים...מצורך – כשם שלומדים ראייה מהקהל לפרט חרש המדבר ולא שומע יש ללימוד נשים מהקהל לחיבן בעולת ראייה, אלא הכתוב פוטרן במלה 'מצורך'...

וכן אמרינן...נשים חייבות – הבריתא שם פוטרת נשים מראייה על סמך המלה 'מצורך' (מתוך 'מצורך'), והגמר מקשה על הצורך במיעוט זה לאור הכלל שנשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גorman? ומшибים שבלא המיעוט הינו מחייבים נשים בעולת ראייה מכח גז"ש להקהל. וטפליים...למבייהם – ראוי היה לחיב אבות להביא את בניהם לעזרה בשלוש رجالים ליתן שכר למבייהם' כמו בהקהל? כי התם...כל שכן – נשים פטורות מכח המיעוט 'מצורך' כל שכן קטנים פטורים. עיין בסוף ד"ה נשים ועבדים ב,ב.

ולקמן... מהקהל – הבריתא לקמן ד,א קובעת: א) קטן שהגיע לחינוך חייב בראייה; ב) מקור החוב הוא הריבוי 'כל' בפסקה 'כל מצורך', וקשה על שתי הנקודות הללו: 1) המקור הטבעי לחיב קטן בראייה הוא הגז"ש להקהל אילולי'ן הק"ז מהפטור של נשים, אוילם הריבוי 'כל' שבא לחיב קטן מבטל את הק"ז והמצב חוזר לקדמותו שהחוב של קטן בראייה נלמד מהקהל? 2) הבריתא שם מחייבת קטן שהגיע לחינוך (כפי שעולה מן הגمرا), אבל כתעת שאין ק"ז מנשים בגל הריבוי 'כל' יש לחיב גם קטן שלא הגיע לחינוך על פי הכלל ליתן שכר למבייהם?

החותם...כדים...פטור – הגמורה מסיקה שם שהבריתא לא אמרה ש'כל' הוא ריבוי המחייב קטן מ대로' אלא זו אסמכתא, לפיכך קטן פטור מראייה מכח הק"ז מהפטור של נשים, וחוז"ל תיקנו חיבור בקטן שהגיע לחינוך והסמיכו על המלה 'כל'...

וכי פריך...סוף – המקשה בדף ד,א קודם שידע שכל' היא אסמכתא בבקשת לסתור את הבריתא המחייב קטן מהמלה 'כל' בטענה ש'קטן' (שהגיע לחינוך) דרבנן הוא', היה יכול לנסה את הקושיא על פי דבריהם למעלה: שאם 'כל' הוא ריבוי לקטן אין ק"ז מנשים לפטור א"כ המקור לחיב קטן הוא הקהיל ולא הריבוי 'כל'?

סיכום – א) נשים פטורות מראייה על סמך המיעוט 'מצורך' (מתוך 'מצורך') וקטנים פטורים בק"ז מנשים. ב) קטן שהגיע לחינוך חייב ב'ראייה' מדרבנן.

ד"ה מלמען ישמעו נפקא ג עמוד א

הנושא – הבהירת העניין.

דפסתייה...סוף – רבashi טען שם ההנחה היא ששמע ואינו מדבר איינו מסוגל למוד ניתן למעטו ע"י הפסיקה 'למען ישמע' שבאה לחיב בהקהל רק את אלה המסוגלים למוד, וא"כ הפסיקה 'למען ילמד' מיותרת. אבל מאחר שכחוב 'למען ילמד' משמע שהכוונה היא 'למען ילמד' אחרים, ובניגוד להנחה הגמרא עד כה ששמע ואינו מדבר מסוגל למוד ופטורו נובע מכך שאינו יכול ללמד אחרים.

ד"ה אלא קרי ביה למען ילמד ג עמוד א

הנושא – מי שאיבד את שמייתו בגיל מבוגר.

ואף...מלמען ישמעו – כפי שהובא בסוף הקטע הקודם שמאחר שהתורה מוסיפה 'למען ילמד' ואינה פוטרת שמע ואינו מדבר על סמך 'למען ישמעו' משמע ששמע ואינו מדבר מסוגל למוד ופטורו נובע מכך שאינו מסוגל ללמד אחרים, ויש לקרוא את הפסיקה 'למען ילמד' אחרים...

וכן...גmir לאחריני – ולאור האמור היה מקום לחלק בין הנכאות השונות: להקה בשמייתו בקטנותו קודם שהספיק למוד ומילא מסוגל לדבר כדי ללמד אחרים פטורים מהקהל על פי 'למען ישמעו ולמען ילמד'; אבל מי שאיבד את שמייתו אחר שהספיק למוד ומסוגל ללמד אחרים מה שכבר למד חייב בהקהל, על זה תוס' מערירים שגם הוא פטור, ונימוקם...

כיוון...וכיוון (דכיוון)...ולhalbא – אין תועלת בהליכתו כי כתעת ששמייתו לקויה הוא אינו מסוגל למוד...

אע"ג...דהא לא...את ה' – ואם תאמר שבכל זאת יש תועלת בהליכתו מושום שיכول להסביר לאחרים מה שאמר המלך בעבר הייתה שהמלך חזיר על אותו הפסוקים בכל הקהלי? י"ל שהתורה מגלית יסוד חשוב בלימוד תורה: רק מי שיש יראת שמים לבבו יוכל להשפיע על אחרים, וזה שכעת אינו מסוגל לשמע את דברי המלך נפגעה יכולתו להגיעה לרמת ההתלהבות הדרושה להשפיע על אחרים, ונמצא שגם יכולתו למד נפגעה...

והש"ס...בhani – הגמרא לא ראתה צורך להסביר שאדם כזה פטור מהקהל...
אבל מלמען...ישמעו – ואם מי שלקה בשמייתו בגיל מבוגר אשר שהספיק למוד אינו מסוגל למוד עוד מתעוררת קושיה: מתוון הפסוק עולה שמטרת 'הקהל' היא לעורר יראת שמים בנוכחים, ומילא מסוגל עתה למוד פטור מן המצויה; א"כ לשם הוסיפה התורה 'למען ישמעו' כאשר כל מה שמשתמע מ'למען ישמעו' משתמש מהתוון הכללי של הפסוק?

دلא הוינא...עכשי – מהתוון הכללי הינו פוטרים מי שמעולם לא שמע ולא למד אבל איבד את שמייתו אחר שהספיק להבין מטרת 'הקהל' חייב במצבה;

לפיך נחוץ 'למען ישמעו' למעט איש כזה כי אינו דומה ל'ימוד שלפני שבע שנים ללימוד טרי חדש...
וגם...סוף – ונוסף על האמור התורה כותבת 'למען ישמעו' לגלות את הלימוד בהמשך דברי רבי תנחים, שלא די שהמלך יקרא בתורה בנסיבות 'כל ישראל' אלא יש לדאוג לכך שהסידורים בשטח יאפשרו שהכל ישמעו.¹⁵
סיכון – הפסיקת 'למען ישמעו' משמשת מקור לשני לימודים: א) הפטור מ'הקהל' אפילוymi שאלד את שמייתו בגיל מבוגר אחר שהספק ל'ימוד מהי מטרת הקהלה; ב) הסידורים בשטח חייבים לאפשר לכל לשמעו את דברי המלך.

ד"ה חרש באזנו אחת ג עמוד א
הנושא – העמדת סוגיותנו לרבען ולא כרכי יוסי.
בירושלמי אמר – ירושלמי חגיגה פרק א הלכה א...
רבי יוחנן...מהו – מה דינו לגבי הקהל ומילא גם במצבות ראייה?
א"ר...ורבען – רבי יוסי בר בון השיב לר"י שזו מחלוקת תנאים...
דתני...אחד ואחד – (שמות כח,מ) 'ולבנוי אהרן תעשה כתנות'; רבען סוברים שמשה האצטווה להכין לכל כהן שתי כתנות לפחות, ורבי יוסי הבין שהפסקוק מתכוון לכاهנים בתור ציבור ולעשות הרבה כתנות עבור הרבה כהנים אבל לכל כהן די בכתנות אחת. ורבי יוסי ב"ב ממשיך בתשובתו לרבי יוחנן...
חכى נמי...סוף – ואלו שיטותיהם גם בענייננו, שלרבנן 'באזניהם' מתכוונת לשתי אזניים בראות כל שומע, ולרבי יוסי סובר הכוונה היא לאזניהם של הציבור אבל די באוזן בראה אחת כדי לחייב אדם בהקהל.¹⁶
סיכון – סוגיותנו נארמת לשיטת הרבען בירושלמי ולא כרכי יוסי.¹⁷

ד"ה אף על גב דלא שמעי ג עמוד א
הנושא – ההבדל בין רבי תנחים והברייתא לעיל.
מחמת...סוף – בסוף הדיון בדברי רבי תנחים עולה: 1) 'מנגד כל ישראל' מלמד שהציבור חייב לעמוד מול המלך; 2) 'למען ישמעו' שהציבור חייב להיות קרוב לממלך כדי לשמע את הקריאה; 3) 'באזניהם' שרק מי ששמע בשתי אזניות חייב להיות נוכחת. והרי זה נוגד מה שנאמר בברייתא לעיל: 'למען ישמעו' פרט לדבר וaino shomeu (בשתי אזניות), שם 'באזניהם' ממעט חרש באוזן אחת כל שכן מי שאינו שומע כלל מוצא מהמצו!

ד"ה מפעמים נפקא ג עמוד א
הנושא – דחיתת פירוש רש"י.

הקדמה – ברייתה בסוף דף ד, א: 'רגלים' פרט לבני קבין, דבר אחר (דרשה אחרת) פרט לחיגר ולחוללה ולסומה ולזקן; רשי מפרש שם: 'דבר אחר' פרט לבני קבין מ'פעמים' נפקא כדאמרין לעיל', לאמר שתי דעתות ברייתה זו, הרישא סוברת שר'רגלים' מעט בעלי קבין, והסיפה שזו דעת בעל סוגיתנו בדף ג, א סוברת שבבעל קבין מ无数次ים מ'פעמים' ואילו 'רגלים' באה למעט חיגר באחת מרוגליו... וכי... נפקא – שלא כרשי שהבין הרישא והסיפה מחולקות לגבי הלימוד מ'רגלים', תוס' סוברים שהכל דעתה אחת כאשר הרישא נוקטת בשיטה המקובלת להקל על צרכון הדברים, שஸמכים את הדרשה למלה בתורה על פי מה שמשתמע בפשטות הקריאה אף שאינו מדויק מבחינת הלימוד, כי גם התנה ברישא ידע שימושיים בעלי קבין מ'פעמים', ואילו בסיפה מבחינה התנה את הלימוד המדויק...¹⁸

וכי... פריך... סוף – ומחלוקת זו בין רשי ותוס' נמשכת גם לסוגיות אחרות, כגון ביבמות קג, א וערכין יט, ב' שמייחסות את המיעוט של בעלי קבין לרוגלים'. רשי יפרש שהסוגיות הנהן מסתמכות על הרישא של הבריתה כאן בדף ד, א ותוס' מפרשים שככל מקום שהגמר מצטט לימוד כנספה לסוגיא אחרת ולא בעיראה מקובל להסימך את הדרשה למלה מתאימה מבחינת משמעותה אף שאינה המktor המדויק של הדרשה.

סיכום – רשי: מחלוקת תנאים לגבי המktor המדויק לפטור של בעלי קבין ממצות ראייה; **תוס':** הכל מסכימים שהמלה 'פעמים'.

ד"ה תחילת לגרים ג עמוד א

הנושא – המיחד באברהם אבינו ביחס לצדיקים של אותו דור. שנצטווה... שלפנינו – וקשה: גם קודם לאברהם אבינו היו אנשים שנדרבו להם להכיר בברוא כמו נח ושם ועבר, ולמה אברהם מכונה 'תחילת לגרים'? ויל' הקב"ה ש'קרא הדורות הראש' (ישעה מא, ב) ראה כל הדורות שעמדו ליצאת משאר הגרים, והסביר שגיורם היה פעולה אישית שלא השפייע הרבה על צאצאיהם, משא"כ אברהם שהצליח להשפייע על זרעו עד סוף הדורות, כפי שכתו בראשית יה, יט) כי ידעתו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט'. אי לכך כרת ה' בריתו עם אברהם אבינו כפי שמסיים שם הפסוק 'למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו' שbezcohot שיצואה את בניו ואת בני ביתו בחר ה' באברהם ועשהו 'תחילת לגרים'.¹⁸

ד"ה נשים לשם ג עמוד א

הקדמה – ירושלמי חגיגה א, א: בן עזאי אומר חייב אדם ללמד את בתו תורה שאם

תשטה (מן המים המארים של סוטה ולא תמות מיד) תדע שהוכחות תוליה לה (של תלמוד תורה ולא משום שאין המים פועלם).
אמר...סוף – כלומר נשים לשמע ולא ללמד.¹⁹

ד"ה כדי ליתן שכר למאייהן ג' עמוד א
ועל...הכנסת – למרות שהם עלולים להפריע למתפללים.²⁰

ד"הomi כעמך ישראל גוי אחד בארץ ג' עמוד ב
הנושא – שלשה דברים 'יחידים' בעולם.
אמרינן...באותות – בהתאם לפוסוק 'על פי שני עדים...יקום דבר' כל שנים מתוך המשולש – הקב"ה, ישראל ושבת – מעדים על יהודו של השלישי: 1) הקב"ה שבת מעשי בראשית ביום השבת וישראל ששובתים ביום השבת מעדים על יהודת הרוי זו עדות (ישראל ושבת) על יהודו של הקב"ה כבואר עולם שקבע יום השבת ליום מנוחה וציוונו לשבות בו; 2) כאשר ישראל שובתים ביום השבת ליום המנוח, כי רק לנו צוה הקב"ה לשבות ביום השבת...
ועל זה...סוף – הברכה הר比עית בערבית בליל שבת 'אתה קדשת את יום השבעה', והברכה הר比עית בשחרית 'שם משחה...ושני לוחות אבני...ושמרו בני ישראל את השבת' פותחות מיד בנושא שבת, משא"כ בברכה הר比עית במנחה 'אתה אחד ושםך אחדomi כעמך ישראל גוי אחד בארץ' שפותחת ביהודם של הקב"ה וישראל? אולם לפי המדרש נוסח התפילה מובן, כי יהודם של הקב"ה וישראל מתאימים על פי עדות השבת, ונמצא שגם במנחה פותחות בכבוד השבת.

ד"ה עמון ומואב ג' עמוד ב
הנושא – דחית פירוש רש"י.
הקדמה – א) בחולין ס,ב מפרשת הגמרא מספר פסוקים 'סתומים' אבל למעשה 'הן גופי תורה' ('טעמים גדולים תלויין בהם', רשות שם) ובין השאר נאמר: 'כי' חשבון עיר סיכון מלך האמרי הוא (קרי: היא) והוא נחלם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מיד עד ערנן' (במדבר כא,כו. ומקשים) Mai נפקא מינה (התורה אינה מספרת סתם עובדות היסטוריות?) דאמר לנו הקב"ה לישראל (דברים ב,ט) 'אל תזר את מואב ירצה'; אמר הקב"ה ליתי סיכון ליפוק מואב (יבוא סיכון האמרי ויוציא את השטה מידי מואב, ואז) וליתנו ישראל וליפוקו מסיכון (כי האיסור חל על תפיסת שטחים ישראל

ממואב אבל מצד שלishi מותר) והיינו דאמר רב פפא 'עמן ומואב טיהרו בסיכון'. לפיר...רצופים – בכל שנה משח הראשונות של מחזור שבעית מפרישים תרומה גדולה ומעשר ראשון ותרומת מעשר, לעומת מעשר שני ומעשר עני. מתחלפים בהתאם: בשנים א-ב-ד-ה מעשר שני ובשנים ג'-ו' מעשר עני. מכאן שמעשר שני מופרש שנתיים רצופות אבל לא מעשר עני, א'כ מאחר שבשנה ר' מופרש מעשר עני ראיו שהז' לתקנו שהשנה ז יופרש מעשר שני ולא מעשר עני?

אלא תקנה...שביעית – נימוקם של חז"ל...

ובדין הוא...משאר שנים – יתרה מזו, חז"ל רצוי לתקן רק מעשר עני ובשיעור שכילול תרומה גדולה (2%) ומעשר ראשון (10%) ומעשר עני (10%), אבל החליטו לתקן גם הפרשת תרו"ג ומעשר ראשון שלא לסתות משאר שנות המחזור...

פרש"י...ליקבד – הקדמה...

והקשה ר"ת...רואה – מדובר בשיעור שביעית בזמן התנאים, משמע שבארץ סיכון וועוג נהגו שביעית אפיקו אחר קדושת עוזרא הספר, שלא כרש"י שאמר 'שלא קידושה עולי גולה בקדושת הארץ'...

וכ"ת (וכי תימה)...קידשה – עוד קושיא אבל לא על רש"י. רב אליעזר סבור קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא' כפי שהוא מצוטט בברייתא: מה טעם? הרבה כרכבים כבשו עולי מצרים ולא כבושים עולי בבל מפני קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד והניזום כדי שיסמכו עליהם עניים שביעית, א'כ במגילה ושבועות כשהגמרה חוקרת לגבי עמדת ר"א בענין קדושה ראשונה למה לא הביאו ראה מברייתא זו?

ותירץ ר"ת...הארץ – עורך התוס' שרשם כאן את תשובתו של ר"ת קיצר במקום שהיה צריך להאריך, ודבורי ר"ת מובאים במלואם במגילה י, א ד"ה 'דכלוי' עלמא', ותוכנם כללהן: הנימוק 'מה טעם' שלכאורה מובא בברייתא ציטטה מדברי ר"א לא נאמר מפיו ולא מופיע בברייתא, אלא הם דברי הגמara בהסבירה הפסק של ר"א. ולפי זה הקושיא על הסוגיות במגילה ושבועות אינה חמורה, כי רב אליעזר לא אמר בפירוש שקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא. ואולם עדין קשה, כי סוגייתנו קובעת שר"א סובר לא קידשה לעתיד לבא? לפיכך ר"ת מפרש שהגמר לא התכוונה שזו שיטת ר"א אדרבה, ר"א סובר קדושה ראשונה קידשה גם לעתיד לבא', אלא מתקונת להסביר את שיטתו בצורת דוגמה: כשם שמ"ד לא קידשה לעתיד לבא' סובר שהיו מקומות בתחום קדושה ראשונה של עולי מצרים שעולי בכל השairoו לא מקודש' לשמש לעניים, כך רב אליעזר וכל מי שפוסק קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא' סוברים שהיו שטחים בארץות

עמון ומואב שטרם נכבשו בידי סיחון ושבולי מצרים נמנעו מלכבשם לאור האיסור על תיפוי שטחים ישירות מעומ", ור"א בבריתא מתכוון להם ולא לאלו שנכבשו ע"י עולי מצרים.

ועוד...סוף – שלא כתשובה למללה שהושע ועזרו אחורי קידשו את השטחים של עומ"מ טויהרו ע"י סיחון ועוג, רבינו تم אומר עכשו שטח מעומ"מ לא קודש אלא השטחים שהיו נחלתם המקורית של העם האמור, שכן ארץ האמור בניגוד לעומ"מ ניתנה לאברהם אבינו, כפי שכותב (בראשיתטו, יח-כא) 'לזרעך נתתי את הארץ הזאת...את החת... ואת הפרז... ואת הרפאים ואת האמרי ואת הכנעני ואת הגרגשי ואת היבוסי'.²¹

סיכון – רש": ארצות עמון ומואב טויהרו בידי סיחון ועוג ואחר כך הם נכבשו והאדמות קודשו ע"י בני ישראל, ולמרות שלא קודשו שנית בימי עזרא לעניין שביעית חז"ל תיקנו להפריש בהן מעשר עני; דעה אחת של ר"ת: חלקיים מארצות עומ"מ קודשו בימי עזרא, וכאן מדובר בחלקיים שלא טויהרו ע"י סיחון ועוג ולכך לא קודשו לעניין שביעית; דעה שנייה של ר"ת: רק השטחים שניתנו לאמור קידשו ולא שום שטח של עומ"מ, וחיז"ל תיקנו להפריש בהם כדין ובשנת השמיטה להפריש רק מעשר עני.

ד"ה דרך שיטות אפילו בחד גמי ג עמוד ב
הנושא – השוואת הירושלמי והబבלי בסוגיא.
וכי תימא...לאותו דבר – ניתן ליישב את הקושי שמדוברumi במי שעשה רק אחד משלשת המעשיות הללו שלוש פעמים...

ובעינן...dale'a דמי – ולדעת רב הונא אין לקבוע שהוא שיטה עד שיעשה כל שלשותם אפילו פעם אחת. וכן מצינו בנזקי ממון שבעל כי שנגה סוג אחד של שלוש פעמים מועד לסוג ההוא בלבד (משנה ב"ק לו, א), ואם נגה שלשה סוגים כל סוג פעם אחת נעשה מועד לכלום. אבל אין לומר זאת שכן...

דהכא...לכל דבר – יש הבדל בין נשמעו רער של אדם לבין בהמה שתבעה השתנה: הקב"ה חנן בני אדם בכוחות נפש המאפשרים לו לשפט מה מקובל בחברה ולנהוג בהתאם, והכוחות הללו מתמזגים לאישיות שלימה אחת שאינה ניתנת לפיצול אצל אדם ברייא. לפיכך אם אדם מתנהג באופן חריג לאורך זמן זה סימן שאישיותו מעורערת וכוחות השיפוט שלו נפגעו, משא"כ בהמה שמעבירה הם תగובות בלתי רצוניות וייתכן שכחמה אחת תגיב לגירוי מסוימים ולא לאחר, עד שיוכחה שהיא מגיבה כך לכל גירוי. וחוזרת תמיית הגمراה במה עוסק רב הונא (מה שכתבנו עד כה הוא לפי הווה אמין ובהמשך תגיעה הסוגיא למסקנה שונה)...

בירושלמי...סוף – הירושלמי שם מתייחס במצוות תוספתא בפ"א של מסכת תרומות: סימני שוטה היוצא בלילה והלן בבית הקברות והמקרע את כסותו והמאבד מה שנונתנים לו'. אמר רב הונא והוא שיהא כולחן בו דלא כן (שם לא כן) אני אומר היוצא בלילה קיניטורוקס (חוללה חום) הלן בבית הקברות מקטיר לשדים המקרע את כסותו סוליקוס (בעל מחשבות עמווקות) והמאבד מה שנונתנים לו' קודיקוס (מאבד את מונו במשחקי הימורים). רבי יוחנן אמר אפילו באחת מהן (נחשב שוטה, ואיזו?) אמר רבי אבון מסתברא מה דאמר רבי יוחנן 'אפילו אחת מהן' ובלבד במאבד מה שנונתנים לו' (רק לו' התכוון ר"יו שכן) אפילו שוטה שבשותין אין מאבד כל מה שנונתנים לו' (זה הסימן שהוא שוטה) קוביקוס אין בו אחת מכל אלו (אלא זו מחלוקת מסווג אחר). תוס' מצבייעים על שני הבדלים עיקריים בין הירושלמי ובין סוגיתנו: 1) לפי הבהיר רבי יוחנן סובר 'אפילו באחת מהן' (כל אחת מרבעת המעשים שנעשה בשלש פעמים מוכיח שהוא אינו שפוי, והירושלמי אומר שרבי יוחנן מתכוון רק למאבד מה שנונתנים לו'; 2) לפי הבהיר רב הונא לא הזכיר בריתיא או תוספתא העוסקת במאבד כל מה שנונתנים לו' ובירושלמי רב הונא לישיבת תוספתא שבה כל ארבעת מעשי השגעון, והוא דבק בשיטה שצרכיהם כולם להוכיח שהוא שוטה.

סיכום – א) לדעת המקשה אין להשוו מעשה אחד שנעשה בשגעון של שלוש פעמים לשלש נגיחות של سور בסוג בעל חי אחד.

ב) הבדלים בין הירושלמי לבבלי: – 1 יירושלמי: רב הונא הזכיר מקור תנאי שמצויר 'מאבד כל מה שנונתנים לו' ורב הונא עדין מצריך ארבע פעולות של שגעון להוכיח שהוא שוטה; בבלי: רב הונא לא הזכיר מקור תנאי העוסק במאבד כל מה שנונתנים לו. – 2 יירושלמי: רבי יוחנן מסכים עם רב הונא שצרכיהם כל מעשי שגעון כדי להוכיח שהוא שוטה, פרט למאבד כל מה שנונתנים לו' שדי בזה בלבד; בבלי: לפי רבי יוחנן די בכל אחד מעשי השגעון שנעשה שלוש פעמים להוכיח שהוא שוטה.

ד"ה **כיוון ג** עמוד ב

הנושא – הבהיר תשובה הגמרא.

ומחד...סוף – והתרץן מшиб רב הונא עוסק בעשה רק אחד מעשי השנות הלו שלוש פעמים, אבל שלא כדעת המקשה שהתנהגות זו מוכיחה שהוא שוטה אומר התרץן רב הונא סובר שא"א לקבוע שהוא שוטה, כי יתכן שעשויה זאת באופן מודיע כדי לקדם מטרה מסוימת, אבל אם עשה שלוש המעשים אפילו פעם אחת זה מעיד שנפשו מעורער.

סיכום – המקשה והתרץן מסכימים רב הונא עוסק בעשה אחד מעשי השנות הלו שלוש פעמים, אלא המῆקה סבר שהוא שוטה ואין להשוותו לשור שנגה סוג אחד של בעל חי, והתרץן סבור שנינתן להסביר את התנהגותו כהחלטה מחושבת

עד שיעשה שלשת המעשים אפילו פעם אחת.

ד"ה או דלמא מכולחו ד עמוד א
הנושא – הבהיר צרכי החקירה.

הקדמה – יש לחוש בקושיותם מתוך דבריהם: מה הבסיס לחשוב שם רב הונא חזר בו מ'מרקע' הדומה ל'מאבד' שהזר בו גם מהשאר אף שאין דומים ל'מאבד'?

מי...סוף – הקדמה. צד אחד של החקירה מבחינה בין 'מרקע' לשאר מעשי טבאות וaina קשורות חזרתו של רב הונא מ'מרקע' לשאר המעשים, והצד השני סבור מאחר שהמעשים הללו מובאים כבריתא יחד עם 'מרקע', רב הונא הבין שהתנה מלמדנו שיש קשר מהותי בין המעשים שיש בהם כדי להעיד על שגוען.

ד"ה זוכר להוציא טומטום ד עמוד א
הנושא – מעמדו של אנדרוגינוס כפי שמובא בירושלמי.

הקדמה – בשבת פרק י"ט חולקים החכמים ורבי יהודה במשנה אם מותר למול אנד' שיום השミニני שלו חל בשבת; חכמים אוסרים ורבי יהודה מתייר, ושני הצדדים מסתמכים על הפסיקה 'ערל זכר' בבראשית יז,יד. נאמר שם 'ערל זכר אשר לא ימול אתבשר ערלו ונכורתה הנפש היא מעמיה את ברית הפה': לדעת החכמים היה די לכתוב 'ערל' בלבד, והתוספת 'ערל זכר' באה ללמד שרק מי שהוא 'זכר' לחלוthin חייב בברית מילה למעט אנד', ורבי יהודה סובר להיפך ש'ערל זכר' מלמדashi שאפילו מקטצת 'זכר' כמו אנד' חייב במילה.

בירושלמי...שבת – הקדמה. הירושלמי מבקשת שלאור שיטת רבי יהודה שלגבי מילה נחשב אנד' לזכר יש סתירה בדבריו בקשר לר' ראייה, שכן...

ושמענה...**קדמיה כו'** – הנוסח המלא של הירושלמי הוא: **ניסיוננה מן הדא** (שומעים מהבריתא) יוחנן בן דהבא משם רבי יהודה אף סומא (פטור מעלייה לרגל) ולית בר נש אמר 'אף' דהוא מודי על קדמיה כה (המילה 'אף' מבטא הסכמה למה שנאמר קודם, שכן אם רבי יהודה אומר שאפילו סומא פטור מעלייה לרגל הוא בודאי מסכימים שככל אלו שנפטרו במשנה כולל אנד' פטורים) מחלוקת שיטתיה דרביה יהודה (וקיימת סתירה כי לגבי מילה ר' סובר אנד' זכר ולגבי עלייה לרגל אנד' לא נחשב כזכר)...

ומוקי...סוף – והירושלמי מшиб שאין סתירה אלא הכל גזירות הכתוב כפי שמשתקף מדרישת פסוקים: לגבי ברית מילה נחשב אנד' כזכר מן הפסיקה 'ערל זכר', אבל אנד' מוצא ממצות עלייה לרגל ע"י 'זכור'.

סיכום – תוס' מונעים מראש את האפשרות לגלוות סתירה בדברי רבי יהודה

שבענין מילה נחشب אנדר' כזכר ובענין עלייה לרגל אינו זכר, וזאת ע"י הסוגיא בירושלמי הקובעת שהכל מונחה ע"י גזירת הכתוב.²²

ד"ה אלא טומטום ספק הוא (ע"פ מהרש"א) ד עמוד א הנושא – גירושות שונות לסוגיותנו וההבדלים שביניהן.

הקדמה – א) נדה כה, אמר רב נחמן אמר רב טומטום ואנד' שראו לבן (הפרש להבנה הדומה לקרוי שטמא זכר) או אודם (הדומה לדם נדה המטמא נקבה) אין חיבים על בית מקדש (טמא ששכח שטמא ונכנס לעזרה ואח"כ נזכר חיב בקרבן עללה ויורד [ყיקרא ה,ב] משא"כ במקרים הללו בטומטום ואנד' כי יתכן שנקבות הן ואין נתמאות מהפרשה לבנה, או שהם זקרים שאינם נתמאים מהפרשה אדומה כי לא מבאים קרבן עללה ויורד בספק)...ראו לבן ואודם אחד (ביום אחד) אין חיבין על בית מקדש (ע"פ שם מה נפשך טמאים)...שנאמר 'מזכיר עד נקבה תשלהו' (צ"ו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרווע וכל זב וכל טמא לנפש); מזכיר עד נקבה תשלהו אל מחוץ למחנה תשלהו' [במדבר ה,ב-ג] (ומדייקם) זכר ונקבה ודאית ולא טומטום ואנד'.

ב) (ყיקרא כז,לב) יכול מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבת העשيري יהיה קודש לה', מכאן המצווה להפריש ולהקريب אחת מכל עשר בהמות טהורות שנולדו באותה שנה. בבכורות פרק ט משנה ז מובא: כיצד מעשרן (לקבוע איזו בהמה תהיה מעשר) כונסן לדיר ועשה להן פתח קטן ומונה בשבט (אחד, שתים וכיו')...והיו צא עשרי סוקרו בסקרה (צבע אדום ואומר) 'הר' זה מעשר...' קפץ אחד מן המנוין לתוכן (לאחר שנמנה קפץ חזורה לדיר ונתעורר באלו שטרם נימנו) הר' אלו פטורים (כל הבהמות שבדיר כי בכל בהמה שתעבור מעתה תחת לשפט יש ספק שאולי זו היא שכבר נמנתה ונפטרה). על הסיפה 'הר' אלו פטורין' מעד אבי בכבא מציעו וב, שמן הראוי שימוש במספרית יחידות של עשר ויפריש את העשרית לקרבן כלහלן: מה נפשך דאי בר חיובא והוא שפир מעשר (אם ביחידת של עשר היוצאת עתה לא נמצאת זו שקופה היחידות כולה חיובא שתופרש ממנה העשרית למעשר) ואי לא בר חיובא הוא (כי זו שקופה נמצאת ביחידת ולמעשה העשרית אינה אלא התשיעית ופטורה מעשר,Auf'כ יש להעבירה מתחת לשפט, שכן) נפטר במנין הראוי (בשעה שמנה אחת, שתים וכו') היו בDIR טלאים הראויים להשלים את מנין לעשר כדין ומשום כך כל בהמה שיוצאה נפטרה מליחסות מעשר, ומה נפשך: אם זו שקופה תאצ עשרית זה לא יגע בפטור של אלו שכבר יצאו במנין, ואם זו שקופה תאצ רבייעית או חמישית זו שתצא עשרית ג"כ לא תקלקל את הפטור של אלו שכבר יצאו. ומאחר שהמשנה אינה מתחשבת ב'מה נפשך' אבי מסיק עשרי ודאי אמר רחמנא ולא עשרי ספק (התורה פוטרת מעשר בהמה כ שיש ספק אם היא חיובא לבעור מתחת לשפט, וחיבור הבני עלי 'מה נפשך' אינו בגדר ה'ודאי' הדרוש למצווה זו).

ג) משנה בחולין כב,א: **כשר בתורין פסול בבני יונה כשר בבני יונה פסול בתורין** (שני סוגים עופות כשרים לעולות ולהחטא העוף): המבורירים שבתורים והקטנים בבני יונה, ולא מבורירים בבני יונה והקטנים בתורים) תחילת הציהוב (הנוצות סביב לצואר מתחילות להיות צהוב) בזה ובזה (בתורים ובבני יונה) פסול. שם בעמוד ב' חוקר רב זира בסיבה שהציהיבו פסול: האם זה משומש שהציהיבו נחשב כשלב ביןינים בין קטנות לבגרות ופסול בשניהם, או שהציהיבו הוא ספק אם עדין קטן או התבגר והתורה אסרו מספק? והנפקה מינה: נדר קרבן עוף ולא החלטת אם להביא תור או בני יונה ובסוף הביא בין יונה וטור שהציהיבו, אם שהציהיבו הוא ספק גדול או קטן יצא ידי חובה מה נפשך, ואם זה שלב ביןינים בין גודלות קטנות לא יצא ידי חובה.

ואע"ג...ספיקא הוא – וקשה: למה הגמרא מקשה רק על זה שהتورה מעיטה טומטום, הרי גם אנדר' (ספק זכר ספק נקבה)ומי איצטראיך קרא למעוטי ספיקא' כשבורר שלא נתיר לו להקריב משומש פסק חולין בעזרה? ויש ליישב בשתי דרכי:

אף"ה (אפילו הци)...הש"ס – המקשה סבר שמייתור אחד ניתן למעט רק דבר אחד, ואם מ'זוכר' ניתן למעט אנדר' או טומטום סביר להניה שמעטם אנדר' שאינו יכול להיות יותר מקצת זכר ואין די זהה לחיבר מצוה שחלה רק על זכרים, ולא ממעטם טומטום שישמןנו מכוסים וייתכן שהוא זכר. לפי תשובה זו יש לגרוס כאן אלא טומטום ספיקא הוא (ומשם כך) איצטראיך קרא למעוטי ספיקא', והיות שאין מיעוט שני ממעטם רק אנדר' וטומטום חיבר בעלייה לרגל (ע"פ המהרש"א)...

אי נמי (גירושת המהרשה"א) טומטום...לעזרה – דרך שנייה של Tosfot: יש לקבל גירושת גורתנו 'אלא טומטום ספיקא הוא מי איצטראיך קרא למעוטי ספיקאי' כאמור, התורה ראתה צורך למעט אנדר' שאם לא כן היינו מחייבים אותו בשל מקצת זכרותיו, אבל מודיע ש'זוכר' תמעט טומטום כאשר מעולם לא נתירנו להביא קרבן מחשש לסימני נקבה?

וא"ת...מידי – הקדמה א. קשה: רב דורש שם: 'זכור עד נקבה' זכר ודאי ונקבה ודאית למעט טומטום ואנד', ולמה לא הקשתה הגמרא גם שם בקשר לטומטום? אמר ר"י...דקאמר – הר"י משיב לפ' דרך א' של Tosfot שם בנדחה יש שני גורמים מיותרים בפסוק: 1) 'זכור'; 2) 'עד נקבה', וניתן למעט אנדר' וטומטום מקרבן עולה ויורד, אבל כאן יש רק ייתור אחד – אותן "ך" במלה 'זוכר', וניתן למעט רק אחד והוא אנדר' כי אינו יותר מאשר מקצת זכר כאשר ייתכן שהטומטום זכר שלם...

ולחכי פריך...מחדי קרא – בכל המקומות הללו מקשה הגמara שמן הרاوي לא למעט אנדר' וגם לא טומטום משומש שאין אף ייתור בפסוקים המובאים שם ...

ובהכי ייתכן...ואנד'? – ועל פי היסוד האמור ניתן לישיב סתירה בדברי רבינו שמעון. ביממות שם אומר ר"ש שכחן אנד' שנשא בת ישראל מזכה אותה לאכול תרומה, משמע שלדעתו אנד' הוא זכר. מאידך בבכורות מבא, דורש ר"ש מהמליה 'הזכר' (דברים לטיט כל הבכור אשר ילד בברך ובצאנך הזכר תקדים וגור) שבהמה עם סימני זכרות ונקבות אינה נחשבת כזכר ולא חלה עליו קדושת בכור? אלא ודאי...הזכר – אין סתירה אלא ר"ש סובר שאנד' זכר פרט למקום שהתורה מעוטה ע"י מלא מיותרת, ויתור קיים בבכורות אבל לא בכחן שנשא ישראליות... ובפרק קמא...למעוטי ספק – הקדמה ב. הגمرا ש היה צריכה להקשות על אבוי על פי היסוד שהמקור לפטור ספיקות הוא רק מפסיק מפורש או יתרור בפסקוק, והרי אין קטע מיותר בפסקוק של מעשר בהמה...
דכלו...להכי – הגمرا ידעה מראש ש'עשי' יהיה מיותר ובהא לפטור ספק מחובת מעשר בהמה...
ובשליחי פ"ק דחולין – הקדמה ג. כדי להכריע בחקירה של רבי זира רבא מצטט ברייתא: יכול יהו כל התורמים (משיצאו מכלל קטן) וכל בני יונה (שטרם הגיעו לכל בגרות) כשרים (למצוות) תלמוד לומר (ויקרא א, יד) 'זה קרוב מן התירים' (ולא כל התורמים) או מן בני יונה (ולא כל בני יונה) פרט לתחילת הציהוב שבזה ושבזה שפסול (ורבא מוסיף) אי אמרת בשלמא בריה הו, שפיר (מובן שצריכים פיסקה לתורמים ולבני יונה שהציהבו כדי ללמד שימושציהבו כמ' לא קטנים ולא גדולים אלא שלב בניים) אלא אי אמרת ספיקא הו (והתורה פסלה ספק) אצטראיך קרא למעוטי ספיקא! (די בפיסקה אחת למד שלב זה ספק כדי ללמדנו שהוא הדין גם בעוף השני)...

ריש להקשות – עד כאן הבהירו מספר סוגיות בהתאם בדרך א' שגורסת אצטראיך קרא למעוטי ספיקא' הינו: 1) התורה ממעטת ספיקות ואני סומכת علينا שנחמיר בהם; 2) כל יתרור ממעט רק ספק אחד. כתעת תוס' עוברים בדרך השניה הגורסת 'מי אצטראיך קרא למעוטי ספיקא' הינו, התורה אינה ממעטת ספיקות כי: 1) לפני הקב"ה אין ספיקות, 2) התורה סומכת علينا שנחמיר בספיקות...
ריש להקשות...נדבה – למה התורה פוטרת אנד' וטומטום מעולת ראייה הרי ראוי שיביאו בהמה תוך תנאי ש'אם אני זכר זו עלות ראייה, ואם לא הרוי זו עלות נדבה?...
ואפילו...למהר – כי יש תשלים לעולת ראייה ולשלמי חגיגה...
דשפיר...לעיל – שם השתנה דינו, אתמול היה פטור (חיגר) והיום הוא בריא ויש מקום לומר שהפטור של אתמול פוטרתי אותו למחרי, משא"כ כאן שלא חל שום שינוי באנד' או בטומטום ומה שהיה אתמול הם גם היום, ויתכן שלפי האמת גם אתמול היו חייבים...

ויל... לבטו מסמיכה – כי אשה אינה סומכת. ואין לומר שישמור מוחורה כי מאחר שהיבים לסמוך בכל הכה נמצא שמי שפטור מסמיכת עובד בקדשים...
וاع"ג... לבטו מסמיכה – אין לתזק תקנה כאשר התכליות המירביה תהיה לצתת ידי חובה בדיעך. והראיה שאין מותרים על הסמיכת...

זהכי קאמר... מהן – חמיש הכוורות שאחר זריקת דם פסחיהן העורות התערכו ונמצאו באחד מהם יבלת (ሞם). הגمرا אומרת שאין לאנשי הכוורות עצה אפילו לא בהבאת פסחים חדשין, כי מהנה نفسך: אי אפשר שככל הכוורה תביא פסח חדש מכיוון שאربع מתוך החמש הביאו פסחים כשרים, והבאת פסחים שלא לצורך הוא 'חולין בעזרה'; וא"א שככל הכוורות תצטרפנה לפסח אחד, כי אז ישחט הפסח שלא למוחיב' והוא Kami שנשחט שלא למניין; וא"א שככל הכוורה תעשה תנאי שם פסחה היה כשר יהיה זה שלמי נדבה מכיוון ששלהיים היבים בסמיכת וקרבן פסח אין בו סמיכה. ומכאן שלא תיקנו תקנה כשיצטרכו לוותר על מצות סמיכת, שכן חז"ל יכולות תקון שיביאו קרבן שני בתנאי האמור ולא יסמכו מהשש שמא הקרבן יצטרך להיות פסח, והרי חז"ל נמנעו מלתקן זאת.²³

ולא דמי... קרבנותיהם – שתי קושיות על היסוד שקבענו שלכתהילה אין מבאים קרבן החיב בסמיכת אם הבעלים אינם רשאים לסמוך: א) טמא וערל אסורים להיכנס למقدس, כשהיבים להביא נדר או נדבה אומרת הגمرا בפסחים סב'a, ערל וטמא משלחין קרבנותיהם (בידי שליח) אע"פ שלא סומכים?

וגם לקמן... סמיכה – ב) בעמוד ב' מובאת בריתאת: הערל והטמא פטורין מן הראייה דכתיב (דברים יב,ה–ו) זבתה שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה (חיב ליראות) ישנו בהבאה וכל שאיןו בביאה איןו בהבאה (פטור אפילו מלשוח עולתו עם שליח). וקשה: לדברינו הנימוק לפטור טמא הוא אי יכולתו לסמוך ולא פסוק?

זהחתם גברא... איתתא הוא – הפטור מסמיכת יכול לנבוע משני טעמים: 1) מי שחלה עליו חובת סמיכת אלא בגיןים שרוי במצב (טומאה) שאינו מרשה לו לקיימה, כמו אריה שרובץ עליו ואני מניחו לנوع; 2) אדם שבਮחוותו מחוץ לפرشת סמיכת כמו אשה. ועתה אילולי הפסיקת היינו אומרים שטמא לא סומך משום שרויו במצב מסוים, ולכן חייב לשולח קרבנו עם שליח, שלא כאן' או טומטום שישיבת פטורם היא האפשרות שהם נקבעות המצוות סמיכת...

אבל הא ק"ל... ולסמוּך – בדף טז, בדנה הגمرا בשאלת אם למצות סמיכת די להניח ידים בקהל על ראש הקרבן או דוקא בכל כחו? ולכאורה ניתן להוכיה מסוגיתנו שהיביב בכל הכה כי אמרנו לעלה שהחורה אינה מהיבית אנ' או טומטום להביא קרבן על תנאי משום ביטול סמיכת מחשש לאיסור עבודה בקדשים, מכאן שסמיכת היא בכל הכה כי רק כך נחשב אדם כעובד בקדשים...

ואיכא למימר... סוף – אין זו ראייה, כי יתכן שהפטור של אשה הוא מוחלט

אפילו אם סמicha הייתה 'באקטוי ידיה', וה"ה הפטור של אנדר' וטומטום. סיכום – א) שתי דרכי להבין את סוגיותנו: 1) גורסים 'אלा טומטום ספיקא הוא אצטריך קרא למעטוי ספיקאי' שהتورה בעיקרונו ממעטת ספיקות במקום שהיינו מחיבים, ולכל ספק צריך להיות לימוד המתיחס אליו. וכך יש רק מיועט אחד ('זכורך') המתאים יותר לאנדר' מאשר לטומטום; 2) גורסים כగמרתנו 'אלा טומטום ספיקא הוא מי אצטריך קרא למעטוי ספיקאי' שהتورה לא ממעטת ספק, ולמה נאמר בברייתא *ש'זכורך* באה למעט גם טומטום? ב) למרות שסמicha אינה מעכבה נמנעו חז"ל מלהקן הבאת קרבן על תנאי אם לא יוכל לסמו.

ד"ה לא נזכרה אלא לחציו עבד וחציו בן חורין ד עמוד א הנושא – המעד של חצי עבד וחציו בן חורין.
הקדמה – בויקרא ט,כ עוסקת התורה בבא על שפחה חרופה שהייב בקרבן אשם והיא במלוקות. בכירויות يا,א חולקים התנאים בהגדרת *'שפחה חרופה'*: לדעת ר"ע זו ח齐ה שפחה וח齊ה בת חורין (ובבריתא שם מוסיפים שהיתה מקודשת לעבד עברי בקידושין שאינם גמורים), ורבי ישמעאל אומר שזו שפחה כנענית גמורה המיוחדת לעבד עברי.

ולא תימא...מאשה – רב הונא סובר שחציו עבד וחב"ח אינו בכלל הגזירה שווה לה-לה, כי צד החירות שבו משנה מעמדו מבחינת מספר המצוות החלות עליו לעומת המצוות החלות על אשה, לפיכך לומדים את פטورو מהפסוק 'אל פני הארץ ה'...

וקשה..בת חורין – הקדמה. קושיא על רב הונא: הגז"ש לאשה היא בפסוק של שפחה חרופה, ור"ע (*שהחלכה כמותו*) אומר ששפחה חרופה היא ח齊ה שפחה וח齊ה ב"ח, מילא גם מי שחציו עבד וחב"ח הוקש לאשה לעניין קיום מצוות... ווי"ל...לה – רב הונא ישב באותו חלק של הגז"ש בפסוק של שפחה חרופה מופיע בפסקה העוסקת בחצי המשועבד או חופשה (*שיחורו*) לא ניתן לה, וזה בחצי עבד וחב"ח שחציו המשועבד הוקש לאשה אבל לא חציו המשוחרר, ואילולי הפסוק 'אל פני הארץ ה' הינו מחיבים אותו בעלייה לרגל...

אך קשה...אדון אחד – בדף ב,א קבענו ש'הכל חייבין בראייה' היא משנה אחרונה (אחרי שב"ה הסכימו לב"ש) וחציו עבד וחב"ח חייב לעלות, וזה שנאמר 'חווץ...ועבדים שאינם משוחרים' הוא לפי המשנה ראשונה; וברור מכאן שלפי המשנה אחרונה הוא נחשב כמו שאין לו 'אדון אחר'. וקשה: בגיטין מבב חוקרים אם לפי המשנה אחרונה מעוכב גט שחרור יש לו קנס או לא? כאמור, עבד שאין לרבו רשות עליו אבל טרם קיבל גט שיחורו, כגון חציו עבד וחב"ח, שהוות ע"ז

שור וחיב בועל השור לשלם קנס על סך 30 שקל: מי זכאי בכיסף יורשי העבד או אדוניו? והרי עצם החקירה נוגדת את הנחת סוגיותנו שלפי המשנה אחרונה אין לרבו שום זכות על חצי עבד וחב"ח?

ויש לדוחות...לשחרור – מידת השליטה של אדון על חצי עבד וחב"ח נמדד לפי הסיכוי שהעבד ישותר, וכל עוד שהוא קיים מטילים על העבד חובות של משוחרר כי רבו בודאי יציה לבי"ד וישראלו, אבל שם בגיטין מדובר בעבד שכבר מת ובמצב זה אולי זכוו של רבו לעילו מוחלטת...

והתם...סוף – (תוס' כנראה מהכוונים לערכין ב, ב ד"ה 'במשנה ראשונה') שם מתרצים שאין לרבו זכות לעכבו מלעלות, ולכן נחשב החצי עבד וחב"ח כבן חורין שלם לגבי מצוה זו, משא"כ ב-30 – של עבד וייתכן שזכות רבו עדין מוחלטת...

סיכום – א) חציו עבד וחב"ח אינם בכלל הגז"ש 'לה-לה' לאשה. ב) לדעת המשנה אחרונה מעמדו של חציו עבד וחב"ח נמדד על פי סיכוי להשתחרר.

ד"ה כי תבואו לראות פני ד עמוד ב

הנושא – המקור העיקרי לפטורים של 'مفונקים'.

פירוש...ותימה...נעליך – שם מוכחים בק"ז שאסור לירוק בהר הבית: ומה מנען שאין בו דרך בזין ארמה תורה (שמות ג,ה) 'של נעליך מעל רגליך', רקיקה שהיא דרך בזין לא כל שכן; ומכאן קשה על רשי' שהסביר שהחסרון של 'مفונקים' הוא בא יכולתם ללקת יהפים שא"כ נמצא שהבריתא כאן אוסרת עליה להר הבית בנעלים לא על סmak הפסוק בתורה 'של נעליך' אלא מדברי הנביא ישעיהו שלא כגמרא בברכות?²⁴

ויש לומר...סוף – רשי' ישיב שסוגייתנו מסכימה שמקור האיסור הוא בתורה 'של נעליך מעל רגליך', אלא העדיפה דברי הנביא משומם שהבריתא עוסקת בראייה והנביא מזכיר ראייה 'כי תבואו לראות'.

סיכום – הגמרה מתעלמת מהמקור לטובת רמז המכיל נתונים יותר בולטים.

ד"ה דכתיב וبات שמה ובהאת שמה ד עמוד ב

הנושא – אלו קרבנות ניתן לשלווח ע"י שליח.

הקדמה – א) מועד קטן טו, ב: מצורע מהו שישלח קרבנותיו (ביד שליח? והגמרה משיבכה בדרשה מיזחאל מד,כו-כו העוסק בדיני כהונה וקרבנות: 'זאת טהרתו שבעת ימים יספרו לו. וביום בא אל הקדש אל החצר הפנימית לשורת בקדש יקريب חטאתו') תא שמע דתניתא זאתרי טהרתנו (כהן שהייה טמא ממת עובד אחר הזיות מי חטא עליו בימים שלישי ושביעי מפרישתו מהמת); 'שבעת ימים יספרו לו' (כהן או כל אחד שנცטרע

ואה"כ החלים סופר שבעת ימים ואח"כ מביא את קרבנותיו; 'וביום באו אל הקדרש אל החצר הפנימית לשרת בקדש יקריב חטאתו' (כהן הדירות שבא בפעם הראשונה בחיו לשרת במקדש מביא עשרית האיפה הנקראת 'מנחת חינוך') דברי רבי יהודה; רבי שמואן אומר 'באו...יקרי' (ר"ש מסכים לדרשה בקשר למנחת חינוך אבל הוא דורש 'באו...יקרי' כפשות) בזמן שרואו לביאה ראוי להקרבה בזמן שאיןו ראוי לביאה אינו ראוי להקרבה (וגם לא ישלח קרבנותיו ביד שליח). ובזאת מתורצת קושיותה הגمرا מצורע מהו שישלח קרבנותיו – שאיןו שלו).

(ב) המשנה בגיטין כה, א עוסקת בחזקה שאדם חי כל עוד לא הוכח שמת: השולח חטאתו מדינת הים (ביד שליח) מקריבים אותו בחזקת שהוא קיים (והגמרה מקשה) והוא בעינה סמיכה (בזורה ושליח אינו יכול לסמוך?) אמר רב יוסף בכרבן נשים (אשה ששגגה בעבירה שזונה כרת כgon שבת, ונשים פטורות מסמיכת) רב פפא אמר בחטאת העוף (שאין בה סמיכת).

והא...ביבאה – 'ובאת שמה והבאתם שמה' בא למנוע טמא משלוח קרבנות ביד שליח, כי לגבי עצמו אין צורך בפסק מארח שאסור לו עלות להר הבית, וקשה: איך הגمرا בפסחים מתירה טמאים לשולח קרבנות ביד שליח? הtam...ביבאה – 'ובאת שמה והבאתם שמה' עוסק בקרבנות המתחיבים מצוות 'ביבאה' בזמן מסוים, ומשמעשמי שאסור לעלות להר הבית פטור מכל קרבן הנובע מ'ביבאה' זו; משא"כ בפסחים העוסקת בקרבנות שמקורם ברצון האדם לנדר או לנדר, ולכן אף שהוא מלבוא הוא רשאי לשולח את קרבנותיו.²⁵

אך קשה...לא ישלח קרבנותיו – הקדמה.

וכי לית...דפליג – וקשה: בפסחים סב, א נאמר שטמא שולח קרבנותיו ביד שליח ומשמע שאין חולק על כן, והרי רבי שמואן חולק? ולא מסתבר...קאי – וain זה סביר לומר שבפסחים עוסקים בטמאים באופן כללי כאשר הדרשה של ר"ש מתייחס למצורעים בלבד, שכן דרישתו מבוססת על פיסקה סתמית 'וביום באו אל הקדרש' שאינה מבחינה בין טמאים לסוגיהם... וכי תימא...אמצורע – לכוארה ניתן להוכיח שר"ש מתייחס רק למצורעים (שרק הם אינם רשאים לשולח קרבנות ביד שליח) מתוך זה שהפסיקת' שבעת ימים יספרו לו' העוסקת למצורע באה מיד לפני הפסיקת' 'באו...יקרי', וכן הסתום גם הדרשה העולה מ'באו...יקרי' מתחוכנת רק למצורעים. אולם אין לומר זאת...הא אפסקיה...האיפה – בין המלים 'באו...יקרי' יש פיסקה 'אל הקדרש אל החצר הפנימית לשרת בקדש' העוסקת במנחת חינוך ששוכרת את הרץ בין 'יספור לו' (מצורע) ובין 'באו...יקרי'...

ועוד...שפיר – כתשובה לקושיותה הגمرا 'מצורע מהו שישלח קרבנותיו?' למה לא הביא התרצין את הכלל בפסחים שככל הטמאים שולחים קרבנותיהם?

ונראה בעיני...טמאים – אין להקשות על ר"ש או על התרץ במועד קטן ממה שנאמר בפסחים. שכן בניגוד למה שנראה במבט ראשון ששאלת המקשה שאל 'מצורע מהו לשלוּח קרבנותיו' הוא התכוון אפילו לנדר ולנדבה של מצורע, כוונתו באמת רק לקרבנות המוחדים למצורע ביום טהרטו וקדום שהספיק להבאים נטמא. ובמקורה זה מצטטים את ר"ש האוסר משום שקרבנות מצורע מחייבים נוכחות המצורע, כפי שעולה מהפסוק (ויקרא יד, א-יא) 'זבום השמיני והעמיד הכהן המטהר...לפניהם פתח אהל מועד', משא"כ בפסחים שמדובר בנו"ג של טמאים שאינם מחייבים נוכחות הבעלים וראשים לשלהם ביד שליח. עד כאן עניין קרבנות התליים ב'ב'ית' אדם לעזרה וכעת עוברים תוס' לעניין אחר... וחתם הארכת...בחטא את העוף – הקדמה ב. בפסחים סב, א ד"ה 'ערל' מסבירים תוס': 1) למה ערל וטמא רשאים לשלוּח קרבנות החייבים סמיכת בעזרה; 2) ההבדל בין הסוגיא בגיטין (הקדמה) המתאמצת להעמיד את המשנה באופן שאין חיוב לסמוך, ובין הכל בפסחים שולחים קרבנותיהם בלבד שהגמר מעלה שאלת הסמיכה, כלහלן...

דהתם...מילה...עד שיביא – בפסחים עוסקת הגمرا בעREL שניי אחיו מתו מלחמת מילה, ואסור למולו מחשש לפיקוח נפש (אי יכולת הדם להיקרש שהוא מחלת תורשתית), ובטמא כגון מצורע או זב שהחלמתם מוטלת בספק. והיות שאי קיום סמיכת אינה מעכבת את הקרבן התירו להם לשלוּח את נדרכם או נדבכם שאם לא עכשו אימתי, משא"כ בגיטין שחשבו בהווה אמינה שמדובר באדם הנמצא במרחקים שאין להתריו לשלוּח קרבנותיו לאור החיוב לסמוך.

עוד...סוף – שם הסבירו שבפסחים מדובר בעREL שהזונית את קיום המזווה ובטמא שביבדו להיתר, ובכל זאת חז"ל התרים לשלוּח את קרבנותיהם משום שהתקרב אחת משלש הרגלים ואם לא יקריבם עתה יעברו על 'בל אחר'; או ביורשים ששולחים קרבנות אביהם שלא חלה עליהם מצות סמיכת.

סיכום – א) ערל וטמא שולחים נדרכם ונדבכם ביד שליח, משא"כ בקרבנותיהם שמחייבים נוכחות בעלייהם בעזרה, כגון עולת ראייה או קרבנות מצורע אחרי שנטהר. ב) אי קיום סמיכת לא מעכבת מDAO' אלא מדרבן, פרט לאלה שסביר להניח שלא יוכלו להיכנס לעזרה שלגביהם האשhiro חז"ל את דין דין תורה.

ד"ה דרבה ערל כי יטמא ד עמוד ב הנושא – הבהירות בעניין דרישתו של רב עקיבא. אמר...مسפק ערל – למה לי 'זכורך' למעט טומטום ואנד' הרי מה נפשך: אם מינם נקבה הריasha פטורה מראייה, ואם זכר הרי הם ערלים? הטעם...לא צריך – המיעוט 'זכורך' נאמר רק לרבען שחולקים על ר"ע ואין

מרבים ערל כטמא...

ומייהו הר...מטמא – והרי ערל ממוועט בשמות יב, מה יוכל ערל לא יאכל בו? ריל...כטמא – ערלתו אינה תוצאה של עבירה המטמאת אדם אלא הוא מנוע מלקיים מה שפיך נפש, לפיכך צריך לימוד מיוחד למטרו מקרבן פסח... ומייהו זה...הרי – רשי מעים את הפסיקת 'וכל ערל לא יאכל בו'umi שניי אחיו מתו מחמת מילה...

אבל לפראת...מטמא – רית מפרשנהumi שמסרב להימול בגלל הכאב שזה ביטול המצוות במזיד, אבל מי שאחיו מתו מחמת מילה הינו אнос וחיביב בקרבן פסח. ועתה לפאי רית חוזרת הקושיא: למה לר"ע צריכה התורה למעט 'דווג מחמת צער' בפסקוק מיוחד אם יש כבר מיעוט מאיש איש?

ויש לומר...בעולם – רית ישיב שעוכל ערל לא יאכל בו' משמש בנין אבל

²⁶ ליהסה של התורה לעREL באופן כללי, כלומר...

כיוון...ערל כטמא – אחר שההתורה מגלה שערל (דווג מחמת צער) מוצא מכל מצות קרבן פסח, נפתחה הדרך לדירוש מאיש איש' שעREL כטמא בכל התורה... אבל ליכא...כמו בטומאה – רית היה יכול להסביר שאיילו הסתמכנו על איש איש' להשות ערל לטמא בלבד לא יאכל בו' היה מקום להשוו כשם שאם רוב העם טמאים מבאים פסחים בי"ד בניסן ולא נידחים לפסח שני, ה"ה אם הרוב ערלים שלא נידחים לפסח שני. אבל זה לא יפתר את הקושיא על רית

שכנ...

זהו מנא...בלבד – ערל דומה למי שנטמא מחמת צרעתו או זבו, ואם רוב העם יהיו טמאים מחמת צרעת או זב הם יידחו לפסח שני, כי קרבן פסח דוחה טומאת מות ולא טומאות אחרות כפי שמובא בפסחים סז: איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחה לפסח שני אלא עבדי בטומאה, וכי עבדי ציבור בטומאה (רק) בטמא מות אבל שאר טומאות לא עבדי (ונידחים לפסח שני)...

והשתא...דריש הערל – סוגייתנו הקובעת שר"ע מרבה ערל כטמא בכל התורה ורבנן חולקים נוגדת את דעתו של רבא ביבמות...

דקאמר...כלומר...דמאייס – רב אלעזר (האמורה) סובר שם שעREL אינו מטמא מי חטא (של פרה אדומה) ב מגע, והגמר מנסה לעליו מברייתא האומרת 'ערל פסול לקדש' (לערbab את אף הפה במים, וממן הסתום האיסור נובע מכך ש מגע יטמא את המים. והסוגיא ממשיכה) אמר רב יוסף האי תנא (של הבריתא ערל פסול לקדש) תנא דבר ר"ע הוא דמורי ליה ערל כטמא (בכל התורה, ורב אלעזר סובר ברבנן שחולקים לעליו) דתניא ר"ע אומר איש איש (מזרע אהרן והוא צרווע או זב בקדשים [בתרומה] לא יאכל, ויקרא כב,ד) לרבות את הערל (בשם שעREL כטמא באכילת תרומה ה"ה בכל התורה ערל כטמא) אמר רבא הויה יתיבניא קמיה דרב יוסף וקשייא לי

(והקשיתי) לא לישתמי תנא וליתני העREL והטמא וליתני רבי עקיבא היה (לא מצינו משנה או ברירתא שמשווה ערל לטמא לענין מגע כדי שנוכל לומר שזו דעת רבי עקיבא. והמסקנה מהיעדר מקור כזה היא שר"ע אכן מרבה ערל כטמא מ'איש איש' אבל רק לגבי אותו נושא של הפסוק [איסור אכילת תרומה] אבל לא בכלל בכל תורה. ורב יוסוף השיב ולא, והוא קתני (חגיגה ד, ב) 'הערל וטמא פטורין מן הראייה' (מצינו ברירתא שמשווה ערל לטמא בענין אחר נוסף על איסור אכילת תרומה, וזה כרבי עקיבא שמשווה ערל וטמא לדבר בתורה. ורבא דוחה את תשובה) התם משום דמאייס (אין זו ברירתא של רב עקיבא בלבד, כי גם הרבנן שאינן מרכבים ערל כטמא מ'איש איש' מסכימים שאסור לעREL לעלות למקרדש, וזאת משום שעRELות היא 'מאוס' ולא משום שעREL כטמא). מכאן שרבעה מעמיד את הברירתא 'הערל וטמא פטורין מן הראייה' אפילו לרבען (משום מאוס) החולקים על רבי עקיבא, בניגוד לסוגייתנו שמעמידה את הברירתא דוקא קרבי עקיבא שמרבה ערל כטמא בכל התורה על סמך 'איש איש' בפסקוק של אכילת תרומה?

ומיהו י"ל...סוף – אין זה מוכיר שסוגייתנו חולקת על רבא כי ניתן לפרש את תשובתו של רבא בהתאם לסוגייתנו כלהלן: כאשר רבא אמר 'התם משום דמאייס' הוא התכוון שהברירתא היא רק כר"ע שמרבה ערל כטמא מ'איש איש' מעבר לאיסור אכילת קדשים בלבד, אבל דוקא באופןו נושאים שעRELות נחשבת 'מאוס' כמו באכילת תרומה או עליה למקרדש, אבל מגעו של ערל בתרומה אינו 'מאוס' ולגביו זה ערל איינו כטמא. ועתה סוגייתנו שמעמידה 'הערל וטמא פטורין מן הראייה' כר"ע בלבד ומשום מאוס משתלבת בדברי התשובה של רבא לר' יוסוף, ונמצא שלפי רבא חכמים חולקים על ר"ע ומחייבים ערל במצוות ראייה, כי לדעתם בין אם ערל מאוס או לא דיןנו איינו כטמא.

סיכום – א) הברירתא שדורשת 'זכורך' למעט אנדר' וטומטום מראיה נאמרה לפ"י הרבנן, כי לדעת ר"ע פטורם מראיה נלמד מ'איש איש'.

ב) לדעת רשי הפסיק 'וכל ערל לא יאכל בו' באה לאסור על ערל שניי אחיו מתו מברית מילה להקריב קרבן פסח; לדעת ר"ת היא באה לאסור הקربת הפסח על מי שנמנע בمزيد להימול, אבל ערל שמתו אחיו אנו וחייב בקרבן פסח.

ג) רוב הציבור הטעמים בטומטאות מקרים את פסחים ב"ד בניסן, אבל אם טומאתם היא מסווג אחר נידחים לפסח שני.

ד) אם רבא ביבמות עב, בחולק על סוגייתנו תהיה הברירתא 'ערל וטמא פטורין מן הראייה' גם על דעת הרבנן, ואם דבריו תואמים את סוגייתנו תהיה הברירתא על דעת רבוי עקיבא בלבד.

ד"ה של הקדוש ברוך הוא ד' עמוד ב

מיא

הנושא – הבהירת הקל וחומר.

הקדמה – תוס' הבינו שני דברים מהק"ז מיסוף: 1) אדם נתפרק נחרד מפני הקב"ה או מנוכחות השכינה או מי יכולתו להצדיק את מעשינו בפניו, וכך חייבם לומר שלא מדובר בעצם נוכחות השכינה, כי אז לא היה צורך בק"ז מיסוף להוכיח שאדם נחרד, אלא מי יכולנו להצדיק מעשינו ביום הדין; 2) עצם השוואת יום הדין ליום התגלות יוסף בפניו אחיו מלמדת שיש קשר מהותי בין האירועים.

שלא יוכל...לגמר! – הקדמה. עצם הק"ז מלמד שמדובר באין יכולת להצדיק מעשינו בפניו כשם שדברי האחים לא התקבלו לממרי אצל יוסף...

دمכה...סוף – וגם אנחנו נוכל במקצת להצדיק את רוע מעליינו כגון תפילה שלא בכוונה הדרושה, כפי שרבי אלעזר ב"ע למד עליינו זכות על סמך הפסיק בישועה נ"א: 'לכן שמעו נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין', שישראל מטוושטש כשיכור מכל היסורים ואין להאשים על תפילה שלא בכוונה הדרושה.

ד"ה דיליכא מילתא ד עמוד ב

לא...בדרו – כמו כן שמואל היה זוקק לשני עדים...
אלא...אתה – ובזה משה אינו עד אלא בעל דבר שמודה על מה שנוגע לו אישית.²⁷

ד"ה אמר מי איכא ד עמוד ב

ועל זה...כלום – אילו הייתה זאת שאלת רב יוסף הגדירה מצינית את שם המשיב, אבל מאחר שההמשך הוא 'סתם גמור' גם השואל הוא 'סתם גמור'.

ד"ה הוה שכיח גיביה²⁸ ד עמוד ב

ד"ה מוסיפנא ה עמוד א

הנושא – קושיא על שיטת רבי עקיבא בעניין תוחלת החיים של בן הקדמה – ביבמות מט, בモבאთ מחלוקת תנאים בעניין תוחלת החיים של בן אדם: 'את מספר ימך אמלא' (שמות כג,כו) אלו שני דורות (שנתיים שהקב"ה מקציב לאדם כשלולד) זכה משלימין לו לא זכה פוחתין לו (אבל לעולם לא מוסיפים על מה שהוקצב) דברי ר"ע וחכמים אומרים זכה מוסיפים לו לא זכה פוחתין לו. יש...סוף – הקדמה. קשה על ר"ע הסובר שלעולם לא מוסיפים לאדם שנות חיים, כי אפילו כאשר ישעיהו אמר לחזקיהו בחליו 'והוֹסֵפְתִּי עַלְיךָ חִמֶשׁ עֲשָׂרָה שָׁנָה' כוונתו הייתה שהקב"ה יחזיר לו שנים שרצה להפחית ממנו; וצריך עיוון!²⁹

ד"ה מבעת ברבותיו הוה ה עמוד א

הנושא – הבהיר המקורה של צדיק שמת בדמי ימיו במסכת שבת יג,א.
וכן... בהחיה... לא יאמין – קשה: למה לא ניחמה בזה שבעליה היה צדיק
ובודאי נמנה בין אלה שהקב"ה לוקח בהגיעם לפיסגת צדקתם כדי שיזכו במלוא
שכרם?
משמעותו של... נצח – אף שזו אמת הם ידעו שהיא לא תחנום בכך.

ד"ה הא יראוני מוחלין ה עמוד א
הנושא – השוואת השיטות של רבי ישמעאל ורבי חנינא בר פפא.
גביו... ויה"כ מכפר – כפי שכותב (ויקרא יט,יג) לא תלין פעולה שכיר אתך עד
בקר', מכאן שרבי חנינא ב"פ סובר שתשובה מכפרת מיד על לא תשעה...
ופליגא... מכפר – רבי ישמעאל אומר (שכפי מסור שם רבי אלעזר בן עזריה
בשמו): עבר על עשה ושב אינו זו שם עד שמוחלין לו (מחילה גמורה)... עבר על לא
תשעה ועשה תשובה תוליה (משהה את ביצוע העונש) ויום היכיפורים מכפר
(מחילה גמורה) עבר על כריתות ומיתות בי"ד ועשה תשובה תשובה ויה"כ תולין
ויסורין ממוקין (מוחקים את העבירה לאט עד שלא נשאר על מה להיענש). מכאן
שרבי ישמעאל סובר שתשובה לא מכפרת על לא תשעה מחילה גמורה שלא כרבי
חנינא בר פפא...
ואיכא... תשובה מכפרת – ואל תשאל איך יכול רחਬ"פ האמורא לחלק על רבי
ישמעאל התנה, שכן ביוםא פה, ב מובאת תוספתא האומרת כרחב"פ: אלו הן קלות
(שתשובה מכפרת עליהן) עשה ולא תשעה וחוץ מלא תשא'...
 ועוד... ענייני תשובה – ואפשר לומר שרחబ"פ ורבי ישמעאל אומרים דבר
אחד...
יש שב... תולין – כאשר רחబ"פ אמר 'הא יראוני מוחלין' בקשר לא תשעה הוא
התכוון למי שמתחרט על המעשה אבל לא הביא על עצמו יסורים (צום וכו'),
ולכן תשובה רק תוליה ויה"כ מכפר בשיטת רבי ישמעאל...
והא דאמרין... גמורה – והבריתא בשבותות יב,ב לא זו שם עד שמוחלין
לו' שימוש מהילה גמורה מיד אפילו ללא יסורים מתכוונת לביטול מצות
עשה...
ואם שב... סוף – ולפי זה רבי ישמעאל ורחబ"פ סוברים שהמתחרט על עבירה
לא תשעה תוך הבאת יסורים על עצמו נמחל מהילה גמורה מיד גם بلا יה"כ.³⁰
סיכון – שתי דרכי להבין את רבי חנינא בר פפא: 1) ע"י חרטה בלבד ובלא
 הצורךшибיא על עצמו יסורים נמחל מהילה גמורה מיד, אין על ביטול עשה והן
על עבירה לא תשעה, שלא כרב ישמעאל ביוםא פו, א; 2) רחబ"פ ורבי ישמעאל
מסכימים שע"י חרטה בלבד שיביא על עצמו יסורים נמחל מהילה גמורה על

ביטול מצות עשה, אבל על לא תעשה העונש רק מושחה ויו"כ מכפר. ברם המתחכרת עם קבלת ייסורים מתכפר מיד אף על לא תעשה כשאין בה כרת או מיתה.

ד"ה זה הממציא מעות לעני בשעת דוחקו ה עמוד א הנושא – דחית פירוש רש"י.

פרש"י...וકשיא לר"ת – שלש קושיות לר"ת על פירוש רש"י...
חדא...וצרות – 1) למה רב אש"י (סתם גمرا) הפסיק את הדיוון בפסקה 'אם טוב ואם רע' לדון בפסוק 'זהה כי תמצאן' ו חוזר לדון ב'אם טוב ואם רע'?
ועוד...יבמותו – 2) ואין צורך בשני פסוקים לגנות מעשה זה...

מיهو...לממציא – הקושיא השניה אינה עיקרית, כי ניתן לומר שאז תקרה וזה יענה' עוסק בעני שיביקש שלווה בשעת דוחקו, ואמ' לטוב ואם רע' מגנה מי שבא בעצמו להלוות לעני בשעת דוחקו...

ויעוד דנקט...לענויותא – 3) פתגמים עממיים שנלקחים מן החיים ומלאי חכמה, ולכן קשה להבין שהפתגם יהיה מבוסס על מעשה שהעולם נמנע מלעשותו? וمفרש ר"ת...דוחק ועני – ר"ת לומד שם Maoel מפרש 'זהה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות' באדם שמציא סיוע כספי שמצויק לעני, כגון מושל שרוצה להפקיע אדמות עני ויש סיכוי שיוטר אם יידע המושל שמצב העני דחוק ביותר, וזה ממציא לעני הלואה לשלם למושל וכעת אין סיכוי שהמושל יוותר...

לעלתה לא...עצמך – ולר"ת שפרש 'תליתא' במובן של תלות ולכפות על העני (בניגוד לרש"י שפירש תליית הלחת) הפטgam מובן: אדם אינו מסייע לעני בצריכיו השוטפים, אבל כאשר הסיעו הוא בלתי רצוי ואף מזיק הוא ממציא את עזרתו.

ד"ה שדור כי שבור מלכא וגרבויה ה עמוד ב הנושא – הבהירת רצף הסוגיא.

הקדמה – שם מסופר על אדם בשם בר הדיא שהוכיח את יכולתו לפטור חלומותיו. הייתה לו קבלה שככל החלומות הולכים אחר הפה' (חלום מתגשם בהתאם לדרך שאדם פותרו, אם לטובה אם לרעה), ולמי שישלים עבור שירותיו היה בר הדיא פותר את חלומו לטובה ולמי שלא שילם היה פותרו לרעה. אבי ורבא חלמו חלומות זהים, אבי שילם וקיבל פתרון לטובה ואכן התגשם לטובה, רבא לא שילם ובר הדיא פתר לו שאשתו תמות ויירד מנכסיו וכך אירע...

אומר...סוף – הקדמה. תוס' מקשרים את עניין 'אמרו ליה רבנן לרבע מר לא בסתר פנים וכו' יחד עם העניין שלאחריו אמר רבא...בחלום דבר בא' לאמור,

אחר שסבירו מלכ"א החרים את רכושו נזכר רבא על האירוע עם בר הדיא שפתר את חלומו כפי שהתגשם בעת.

ד"ה הן אראלם צעקו חוצה ה עמוד ב פשטייה...על המזבח – הגمرا מפרשת 'אראלם' כמלאים, וכן בכתובות קד,அ כאשר רבי נפטר ובר קפרא אמר: אראלם (מלאכי עליון) ומצויקים (צדיקים בעולםנו) אחוו בארון הקדש (התחרו על חייו של רבי) נצחו אראלם את המזוקים ונשבה ארון הקדש (גופו של רבי שהחזיק כל התורה). אבל פירשו הפשטות הוא ש'אראלם' מתוכנן למזבח, כפי שאומר ישעיהו כת,א 'הוי אריאל אריאל קריית חנה דוד (מזבח הבניי בירושלים)!'. ונקרא כך על שם האש של מעלה שהיתה רוכצת בצורת אריה על גב המזבח (ראה יומא כא,ב), והנביא מנבא נחמות על בית המקדש אחרי כל כך הרבה סבל שנפל בגורלנו.

ד"ה ויחי עוד לנצח לא יראה השחתה ה עמוד ב פשטייה...ימותו – המשורר תמהה על הרשעים שאינם שמים על לבם שם חכמים וצדיקים מתיים גם להם הגיעו יומם האחرون.

ד"ה דמיהיבא אימיה בשמחה ו עמוד א הנושא – הבהיר שיטת רשי".

פירש...מيري – מפירוש רשי' משמע שמצוות שמחת יום טוב מבחינת אשה חלה על בעלה שעליו לשמחה, והוא יוצא ידי חובה בתמן בגדים חדשים, וקשה: כי מטוגיתנתנו עולה: א) שמחת יו"ט מקיימים באכילת שלמי חגיגה בירושלים ובגדים לא מזוכרים; ב) כאן כתוב (לפי הଘות הב"ח) 'אימה דמיהיבא בשמחה' משמע שהמצווה חלה עליו? וחתם...סוף – בראש השנה וב, ד"ה 'אשה' אמורים Tos': א) בעל חייב לשמח את אשתו, ומה שמובא בחגיגה 'אימה דמיהיבא בשמחה' היינו אשה חייבת לבוא לירושלים כדי לאפשר לבעה לקיים את מצותו לשמחה; ב) בזמן שבית המקדש היה קיים שמחת יום טוב מקוימת רק באכילת שלמים בירושלים, וכאשר רשי' הזכר 'בגדים' יתכן שהתקoon למצוות שלא ניתן לשמחה בשלמים, כגון ביום טוב שחיל בשבת.

ד"ה דיכول לר Cobb על כתיפו של אביו ו עמוד א שהיה...ברגלו – כי אז הייתה קושיא גם על בית הלו.

ד"ה בחיגר שיכול להתפשט ו עמוד א הנושא – הבהיר שיטת ריש לkish.

מקמי גודלו – ריש לkish חקר בקשר לנכים שיברייאו קודם שיימלאו להם י"ג שנה, כך שהצד המחייב בחקירה טוען שהקטנים הללו יחויבו בראייה מיד לכשיגדלו ולכן יש לחנכם כבר מעכשיו, אבל אם נחותם ופטורם יימשכו גם לבגרות אין סברהلاحיב חינוכם בקטנותם.

ד"ה הראייה שתி כספ ו עמוד א

הנושא – הערך הכספי של קרבנות מDAOיתא ומדרבנן. הקדמה – שהחיבים בקרבן اسم: נשבע לשקר בכפרת ממון (שם גזילות); מעל בהקדש (שם מעילות); בא על שפה חרופה (שם שפה חרופה); נזיר שנטמא ונטהר (שם נזיר); מצורע שנתרפא (שם מצורע); חושש שעבר בשוגג על עבירה שזדוננו כרת (שם תלוי). המשנה בזבחים צ,ב אומרת: כל האשמות שבתורה באין בני שתים (שנתיים, מפני שכתווב בהם 'אל' וכל אל' בתורה בן שנתיים, היינו בתוך השנה השניה) ובאין בכספי שקליםים (בטליעים לפחות כי כתוב באשם מעילות [ויקרא ה,טו] 'בערך כסף שקליםים', ולומדים שאר האשמות ממנו בגז"ש) חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע שחן באין בני שתן ואין באין בכספי שקליםים (אלא בכל שהוא).

ומדרבנן...לקרבן – כמובא לקמן ז,א: עד שבא רבי אוושעיא ברבי ולמד הראיון (קרבנות ואית פנים) אין לו שיעור (מחיב) לא למעללה ולא למטה אבל אמרו חכמים (הגבות היב"ח) הראייה מעה והחגינה שתי כספ^ז. וזה בכל הקרבנות פרט... רק לאשם...כספי שקליםים – הקדמה. לקרבנות אשם הנלמדים בגז"ש מאשר מעילות שערכם המזערני הוא שני סלעים...

ותנן...לאשם – הפריש 2 סלעים ומהו נתן לו הנחה ומכר לו שני אילים בשני סלעים, והמשנה שם פוסקת שאם איל אחד שווה בשוק 2 סלעים מקריב אחד והשני ירעא בשדה עד שיפול בו מום המתיר אכילתו. מכאן עולמים שני דברים: הערך המזערני לאיל אשם הוא 2 סלעים, ומאחר שהמשנה מזכירה רק אשם יש לדיק שלקרבנות אחרים אין ערך מזערני...

זה אמרינן...בר דנקא – שני מקורות לסתור את הקביעה שאין שיעור כספי לשאר קרבנות: 1) בגמרא שם יש הוה אמיןא שאשם תלוי שונה משאר אשות שערכם הכספי איןנו פחות משני סלעים: לא יהא ספיקו (אשם תלוי שמביא אדם שחווש שמא עבר בשוגג על איסור שזדוננו כרת, כגון שבת) חמור מודאי (אין זה הגיוני שישיו דמי אשם תלוי יקרים מדמי חטאtas כשיידע בודאי שעבר בשוגג על איסור שבת, והרי זה ק"ו) מה ודאי חטאtas בת דנקא (די לחטאtas שייהה שווה מעלה כספ) אף

ספיקו אשם בר דנקא (מעה אחת ולא 2 סלעים כשר קרבנות אשם. וכאמור אין זה אלא הוה אמיןא, כי למעשה הכל מסכימים שגם תלוי חייב להיות שווה לפחות 2 סלעים). מכאן שגם למחתאת יש מחיר מזעררי (דנקא) בגין דדברינו שאין שייעור כספי לשאר קרבנות?

ובמנחות יביא כבש...בשלע – 2) במנחות קוזב עוסקת המשנה (בין היתר) למי שנדר כבש לעולה או לשלמים: כבש (נדר כבש) יביא הוא (את הכבש) וניכוי (ה솔ת והשמן למנחה ויין לניסוך) בשוי שלע; מכאן שגם לכבש לעולה יש ערך מזעררי של שלע אף שאינו אשם? תשובה...

לאו דנקא קחשייב – קביעת שווי מזעררי לקרבנות אחרים היא מדרבנן משום מצווה מן המוחבר, והראיה – שכן הסכומים אינם מעכבים כלහן:

דאמרינן...אשם בשלע – בריתיא שם: האומר 'הריר עלי בשלע למוחב' (קרבן נדבה שנקנה בדרך כלל בשלע) מביא כבש (בן שנה) שאין דבר קרב בשלע אלא כבש (עד כאן הכריתא. וגמרא מקשה) מدام אמר רחמנא איל אשם בכוסף שקליםים (כבש בן שנתיים שערכו 2 סלעים) מכלל דכבש בן שנה בשלע (חייב הגיל וחצי השווי). מכאן שערך הכבש לנדבה הוא שלע ללא ניכוי כאשר במנחות קוזב מובא שערך הכבש לעולה או לשלמים (נדבות) הוא שלע כולל סולת שמן והיין. והמסקנה המתחיהבת מהפרש זה היא שמתורתה אין קיצבה לדמי קרבנות (פרט לאשם) וחוז"ל קבעו את דמייהם, ולגבי כבש קבעו שלכתהילה יהיה לא פחות משלע בין בלבד ובין עם ניכוי...

וכן הא...סוף – דוגמה נוספת של הערכת קרבן שאינו מחייב: הנודר או נודב קן (תור ובן יונה) אינו חייב להביא את העופות עצם אלא משלשל כסף לשופר (קופה) המיועדת לכך והכהנים קונים בהם את הקינים. רב יהודה סובר (שקלים וו) שהייה שופר רק לקני נדבה אבל לא לקני חובה (כגון זב וזבה), וממי שחייב להביא קן מוסר אותו או דמיו לכלהן. רב דימי מסביר שם את נימוקו של רב כי יהודה 'משום חטא שמתו בעליה' לאמור, אילו היה שופר היו כספיהם של מספר אנשים מעורבים יחד, ואם ימות אחד התורמים קודם שייקרב קינו כספו נפסל לקרבן מדיין 'מעות חטא שמתו בעליה', ומתווך ספק אלו הן מעותיו נאלץ לאבד את כלן, כगון ע"ז זריקתן לים. והגמרא מבקשת על רב דימי: ונברור ארבעה זואי (שווי של קן) ונשדי במיא (זרוקם למים) והנך נישטרו (והשאר יהיו כשרים לרוכש בהם קינים, א"כ למה לשולש שרות חיוני של שופר לקני חובה?) והגמרא מתרצת שם כדרוכה. וגם כאן חייבים לומר שארכעה זוזי, لكن עופות אינם סכום מחייב אלא מצווה מן המוחבר, כי מדרא' אין קיצבה לקרבנות פרט לאשם.

סיכום – א) אין קיצבה לקרבנות פרט לאשם שה חייב להיות שווה לפחות 2 סלעים (חו"ז מאשם מצורע ואשם נזיר שכולים להיות שלע אחד), אלא חוות' קבעו להם

סכומים מסוים מצויה מן המובהך. ב) בסוגיות שונות שהן מוזכרים ערך כספי של קרבנות אין הסכומים מעכבים משום שאין אלא מצויה מן המובהך.

ד"ה ישנה לפניו הדיבור ועמדו א הנושא – יישוב קושיא על בית הלל.
הקדמה – תוכן התוס' מובא מפורש להלן בסוגיות הגمرا, אבל מאחר שהבעיה היא עצה כה בולטת ראו Tos. לנוכח להאר את העניין לרווחת הלומדים.
ובבירא فهو...סוף – ואם תקשה על ב"ה שגם עולות נקרבו קודם הדיבור כי שכותב ייעלו עולות? הם יישיבו שהיו תמידים ולא עולות ראייה שהן מעניינו.

ד"ה קרבן יחיד ועמדו א הנושא – דעתו של רבי יעקב לגבי הסיווג של קרבן חגיגה.
הקדמה – א) המשנה בתמורה יד, א רושמת את ההבדלים בין קרבן יחיד לקרבן ציבור: קרבנות הציבור דוחין את השבת ואת הטומאה (כאשר רוב הכהנים טמאים טומאת מת) וקרבנות היחיד אין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה. מקביעה זו של הת"ק מסתייגים רבי מאיר במשנה שם ובבריתთא בימא ג, א ורבי יעקב בתוספתא תמורה פרק א. בבריתתא נאמר: אמר לו ר"מ (لت"ק) והלא פר של יום הכהנים וחכתי כהן גדול (מנחה שמביא כה"ג פעמיים בכל יום, מחצית האיפה סולת בנזק ומחצית בערב) ופסח דרבנן היחיד היא ודוחה (ודוחים) את השבת ואת הטומאה (בניגוד לת"ק). ורבי יעקב בתוספתא: אמר לו ר"מ (لت"ק) והלא פר העלם דבר של ציבור (סנהדרין שהתרה בטעות מעשה שהעושה אותו בזמיד חייב כרת) ושעררי עבודת כוכבים וחגיגה דרבנן ציבור ואין דוחים לא את השבת ולא את הטומאה (למרות שהם קרבנות ציבור, בניגוד לת"ק). ר"מ וגם רבי יעקב דוחים את הת"ק וסבירים שהסיבה לדחית שבת וטומאה אינה האופי הציבורי של הקרבן אלא הגורם של 'זמן קבוע' חן בקרבן ציבור וחן בקרבן יחיד.

כגון חגיגה – בניגוד לככשי עצרת שנלקחים מכסי תרומות הלשכה... ובעפ"ה... ציבור – הקדמה. בימא ג, א מצוטט רבי יעקב בתוספתא כשהוא מונה חגיגה בין קרבנות ציבור יחד עם פר העלם דבר של ציבור ושעררי תשובה...

הינו גבי פסח שני – רבי יעקב אינו משווה חגיגה לפר העלם דבר של ציבור מבחןת ציבוריותם כי הוא סבור שהחגיגה היא קרבן יחיד, אלא בהשוואה לקרבן פסח בפסח שני נחשב קרבן חגיגה ליותר ציבורי...

כך אמר...סוף – וכן מובא בגמרה שם דף נא, א: חגיגה Mai טעמא (רבי יעקב בתוספתא) מקרי קרבן ציבור? (תשובה) דأتיא בכנופיה (בית ישראל בשלוש גלדים

מביאים קרבנות חגיגה) פסח נמי אתיא בכנופיה (ויש לכנותו קרבן ציבור) איכא פסח שני דלא אתיא בכנופיה (רבי יעקב מתקoon לחגיגה ביחס לפסח שני שرك בודדים מבאים אותו).

ד"ה דניין דבר הנוהג לדורות ועמוד א

הנושא – פעמים שב"ש מסכימים שלומדים מדבר שאינו נהוג לדורות. הקדמה – א) המשנה לקמן כ,ב: הכלוי (ובו חתיכות בשר קדשים) מצרכ' מה שבתוכו לקדש (נגיעת טומה באחת החתיות הוילו נעה בכלל משום שהכלוי מצרכ' לחתייה לאחת, וזה חומרה בקדשים) אבל לא לתרומה (כלוי ובו חתיכות תרומה), החתייה שנגע בה אב הטומאה העשית רשות לטומאה, והסמכה לה שני לטומאה והסמכה לה שלישי). רבי חנין בגמרא כג,ב לומד זאת מהפסוק בבר�ר ז' בענין הנשיים: 'כ' אחת עשרה זהב מלאה קטרת' – הכתוב עשה כל מה שבכף אחת.

ב) שמות לכט: וקידשת אתם והוא קדש קדשים כל הנגע בהם יקדש; מכאן שכלי שרת מקדש את הרואי לכלוי הואה, ודבר שנטקdash בכלי שרת אין לו פדיון (מנחות יב,א). משנה בזבחים פח,א: כליל הלח (המיועד לנזולים: דם, יין, שמן ומים) מקדשין את הלח (בלבד) ומדות היבש מקדשות את היבש (אבל לא את הלח).

ולא עיי...הוי – קשה: יש לב"ש טענה טובה יותר מה שעלו נגד ב"ה – שרראי למדוד חגיגה מעצרת ששניהם שייכים ליום טוב ולא מנשיים שאירוע בימי חול?

دلא מצינו...מקום – יש אמן הבדל בין ימי קודש לימי חול אבל לא כל הבדל ממשמעותיו, והעובדת שלא מצינו בכלל הש"ס טיעון כזה מוכיחה זאת...

ואף על גב...לא לפין – הקדמה. וקשה: אם נכונה טענתם של ב"ש שאין דניין דבר הנוהג לדורות מדבר שאינו נהוג לדורות, למה הגمرا אינה מקשה על רבי חנין שלומד 'צירוף' בכליל לדורות מהתנות הנשיים?

דחתם...משעה – ב"ש לא דניין דבר הנוהג לדורות מה שאינו נהוג לדורות כשיש אפשרות חילפית כמו כאן שניתן למדוד חגיגה מעצרת, אבל בהיעדר האפשרות כמו בצירוף בכליל גם ב"ש דניין דבר שנוהג לדורות מה שאינו נהוג לדורות...

אי נמי...זימני – שתים עשרה פעם חזרות התורה על הפסוק 'כ' אחת עשרה זהב מלאה קטרת' וריבוי הפעמים גורם שנלמד ממנה אף שאינו נהוג לדורות, והראיה...

כדאמרין...סוף – הקדמה ב. במנחות יט,ב אומר שמואל שלמות הנאמר במשנה זבחים פח,א יש כלוי לח אחד שמקדש גם יבש, והוא המזורך' שהוא מקבלים בו את דם הקרבן, שאם ישים בו סולת המיועד למנה היא תקודש כי

בפרשת הנשיות נאמר: וקרבנו קערת כסף (כלי לשימוש יבש) אחת...مزוק אחד (לدم לח)...שניהם מלאים סלת בלולה בזמן למנה, מכאן שמזוק ראוי לה גם לסלולת יבשה. והגמרא שם אומרת שלמרות ששמדו אל סובר שאין לו מדים דבר הנוהג לדורות מדבר שאינו נהוג לדורות משום שהabitoy 'שניהם מלאים סלת' חוזר שתים עשרה פעם בפרשא.

סיכום – א) אין עדיפות בלימוד יונ"ט מיו"ט על פני לימוד יו"ט מהול. **ב)** אפילו ב"ש שאינם לומדים דבר הנוהג לדורות מדבר שאינו נהוג לדורות מסכימים שבשני תנאים לומדים: 1) בהיעדר לימוד אחר; 2) כאשר במסגרת הדבר שאינו נהוג לדורות חזורת התורה על דין מסוים פעמים רבות.

ד"ה ורבי ישמעאל ורבי אלעזר ועמד א הנושא – קושיא שרואה להקשוח על אבי. **ואין...משנה –** הגمرا נוהגת להקשוח על תנאים ואמוראים שנטעו שיטת ב"ה לטובת שיטת ב"ש כי דברי ב"ש בטלים בפני דברי ב"ה, א"כ למה היקשתה הגمرا על אבי שקבע שרבי ישמעאל ורבי אלעזר סוברים כב"ש? **וי"ל...זה –** אבי ישיב שר"י ור"א סוברים שעולה שהקריבו 'עלת ראייה הוואי', כי לפה קבלתם ב"ה וב"ש לא חלקו בעניין זה והכל סוברים 'עלת ראייה הוואי'.³²

ד"ה בית שמאי הא דאמאן ועמד א הנושא – קושיא על מסקנותיו של אבי. **וליכא...עדיף فهو –** אבי מסתמך על השקלה וטריא לעיל האומר שבניגוד לב"ה האומרים שלפנוי הדיבור הקריבו שלמי חגיגה וועלות תמיד אבל לא עלות ראייה, סוברים ב"ש שהקריבו שלמי חגיגה וועלות ראייה אבל לא עלות תמיד, וקשה: מניין לאבי שב"ש סוברים שלא הקריבו עלות תמיד, הלא יתכן שב"ש מודים לב"ה שהקריבו עלות תמיד ולא עלות ראייה, ובכל זאת עלות ראייה חשובה ממשמי חגיגה ממשום: 1) כולה לגבהה; 2) בעצתה ריבת בהן הכתוב עלות לשם החג?

דהכי ממש...כוותייהו – וראייה שני מקיהם של ב"ש עמדים אףלו נגד הטענה שעולות שהקריבו היו עלות תמיד ולא עלות ראייה, היא העובדה שהגמרא חוקרת כיצד ישבו ב"ה לכל אחת מהນימוקים של ב"ש למורת שהגמרא

ידעה שב"ה סוברים שלא הקריבו עלות ראייה קודם הדיבור ... **האי לאו...סוף –** הראייה שהבאנו לקושיא לא מוכחת כי ניתן לומר שהגמרא אינה דורשת מב"ה להסביר איך יתמודדו בנימוקים של ב"ש למורת שב"ה סוברים שעולות שהקריבו היו עלות תמיד, אלא הגمرا ידעה שאינם סוברים

שקדם הדיבור הקריבו רק עלות תמיד המסקנה המתחייבת היא שלימי חגיגה חשובים מעולות ראייה, והגמרה רק רצחה לדעת מניין לב"ה שלא הקריבו עלות ראייה קודם הדיבור. וב"ה משיבים שהעובדת שלמים הם כה חשובים כי יש בהם שתי אכילות והנשאים הקריבו יותר שלמים מעולות, אילו הקריבו עלות ראייה קודם הדיבור יש לצפות שהיא ביטוי לכך בפסקוק שהקריבו יותר שלמים מעולות ראייה, והרי אין ביטוי כזה כי כתוב 'זובחו זבחים שלמים ויעלו עלות'. לכן יש להסיק שלא היו עלות ראייה אלא שלמים ועלות תמיד, וכעת 'שלמים' בלשון רבים פירושה 'הרבה' ו'עלות', בלשון רבים פירושה שתי עלות בבוקר ובערב כדי תמידים והוא יותר שלמים מאשר עלות תמיד. סיכום – ב"ה שסוברים שעולות שהקריבו לפני הדיבור היו עלות תמיד אינם חייבים להתמודד בנימוקיהם של ב"ש.

ד"ה מי איכה מידי ו עמוד ב הנושא – הבהיר דברי אבי.

הקדמה – הטענה 'מי איכה מידי דמעיקרא לא בעי הפשת וכו' באה להוכיח שרבי ישמعال סובר עלות שהקריבו בדבר לא היו תמידים אלא עלות ראייה, וקשה: כשם שתמיד חייב בהפסקת ניתוח ה"ה בעולות ראייה, ואם בಗל 'מי איכה מידי' לא יתכן שהקריבו תמידים באוטה מידה לא יתכן שהקריבו עלות ראייה?

דוקא כא מבעייה ליה – הקדמה. הקושי נוגע רק לתמידים ולא לעולות ראייה... משום דעתיקר... סוף – העולות שהקריבו היו תמידים או עלות ראייה בהיעדר אפשרות שלישית, והעובדת שהתורה מגילת דיני הפשת וניתוח דוקא בתמידים ולא בעולות ראייה מלמדת שההתורה הקפידה שלא היו ולא יהיו תמידים בלבד הפסקת ניתוח, מכאן שלא הקריבו תמידים לפני הדיבור (מתן תורה). מאידך, לאחר שאין רמז שהתורה מקפידה שלא תהיה עלות ראייה בלבד הפשת וניתוח יש להסיק שעולות שהקריבו קודם הדיבור היו עלות ראייה, למרות שאחר הגילוי כל העולות חייבות בהפסקת ניתוח.

סיכום – הגליוי של הפשת וניתוח דוקא בתמידים מלמד שמדובר לא היו תמידים בלבד הפשת וניתוח, ומכאן שעולות שהקריבו קודם הדיבור היו עלות ראייה.³³

ד"ה רבינו עקיבא ו עמוד ב הנושא – השלמת השיטת של רבינו עקיבא.

או"ג... עד סיני – קשה על אבי: גם על שיטת ר"ע ניתן לטעון 'מי איכה מידי

דמעיקרא (יום חמישי) לא בעי הפט וניתוח ולבסוף (מתן תורה בשבת) בעי הפט וניתוח, ולהסיק שגם לר"ע חיברים לומר שהקריבו עלות ראייה? דריש...בהר סיני – אבי ישיב שר"ע דרש המלים המיותרות 'בהר סיני' (במדובר כח, א) 'עלת תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה לה' שבשעה שמשה בנה 'מזבח תחת ההר' (שמות כד, ד) ושלח את נעריו בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים', ציווהו הקב"ה בכל דין התמיד כולל הפט וניתוח, למרות ששאר דין תורה נאמרו יומיים לאחר מכאן בתמן תורה בשבת... ומאן דלא...בהר סיני – מאידך רבינו ישמעאל שוכר שהקריבו עלות ראייה דרש 'בהר סיני' שכש שבעולות ראייה שהיו ביום חמישי קבלו את הדם באגנות (כלים) גם לדורות חיברים לקבל את הדם בכלים, ולא 'בהר סיני' מלמד שהפט וניתוח נאמרו בסיני ביום חמישי...³⁴

ובספר...סוף – ואם תשאל: מניין ידע אבי 'בהר סיני' מתקונת ליום חמישי ולא למtan תורה בשבת, ואז תחוור קושיתנו שגם לר"ע יש לדיק 'מי אילقا מידי' ולהסיק שגם לר"ע סוכר שהקריבו עלות ראייה ולא תמידים? י"ל אבי מסתמך על הספר שדורש 'בהר סיני' ביום חמישי שבו בנה משה את המזבח קודם מתן תורה.

סיכום – רבינו עקיבא דרש (כמו בספר) 'בהר סיני' מתקונת להקרבה שביום חמישי וכו' ביום ציווהו הקב"ה על הפט וניתוח של עלות תמיד.

ד"ה יש בשמחה שאין בשתיין ועמוד ב

הנושא – השמות מסוגיותן והمسקנות הנובעות מהן. ובתוספתא...ולא בשתיין – תוספתא חנינה א, ב ושם נאמר (לגירסת Tos) 'שמחה נהגת באנשים ונשים ויש לה תשולםין כל שבעה מה שאין כן בשתיין' כאמור, 'כולן תשלימין דראשון' רק בעולת ראייה וחנינה אבל חוללה ביום הראשון שמסוגל לכלת למקדש אבל לא לאכול ולמחורת החלים חייב בשלמי שמחה...

ושמעתתא...יש להן תשולםין – סוגייתנו סוברת 'כולן תשלימין זה זה' ואין הבדל בין שלמי שמחה לעולת ראייה וחנינה...

ולא קאמר...לה שיעור – ב"ה וב"ש חולקים במשנה בשווי ראייה וחנינה אבל לא בשווי שלמי שמחה, א"כ יש בשמחה קולה שאין שווי מזעריו כפי שיש בשתיין, אלא ר"י הגלילי אינו אומר זאת כי לדעתו גם לשליימי שמחה יש שווי מזעריו.³⁵

ומיהו...בשתיים – אפילו אם ר"י הגלילי סבר שאין שווי מזעריו לשליימי שמחה הוא לא היה רושם זאת לדבר שיש בשמחה שאין בשתיין, כי הוא רשם רק

חוּמָרוֹת שִׁיש בְּאַחֲת שָׁאֵן בְּאַחֲרוֹת, וְהַיעַדְרֵר הַצּוֹרֵך בְּשֻׂוִי מְזֻעָרִי הַוָּא קָוֶלה... וְלַחֲכֵי לָא... סָוֶף – וְכַעַט מוּבָן לִמְהָה רַ"י הַגְּלִילִי לָא רִשְׁם שְׁלָמִי שְׁמָה בְּאַיִם מֵן הַחֲולִין אוֹ מֵן הַמְעָשָׂר (מְשַׁנְּה לְהַלְן זֶבֶן) מֵשָׁא"כ בְּשַׁתְּיָהָן שְׁבָאוֹת רָק מֵן הַחֲולִין, כִּי כָּאָמָר הַוָּא רִשְׁם רָק אֶת הַחוּמָרוֹת שִׁיש בְּאַחֲד שָׁאֵן בְּאַחֲרִים וְהַאֲפָשָׂרוֹת לְהַבְיאֵש שְׁלָמִי שְׁמָה גַם מֵן הַמְעָשָׂר הִיא קָוֶלה.

סִיכּוֹם – א) הַתוֹסְפָתָא סִובְרָת 'כָּלֵן תְּשִׁלְמִין דְּרָאְשׁוֹן' וְסִוגִיתָנוּ סִובְרָת 'כָּלֵן תְּשִׁלְמִין זֶה לְזֶה'. ב) כָּאן מַופְעִיעִים רָק חֻמָרוֹת שִׁיש בְּאַחֲד וְשָׁאֵן בְּשָׁנִים הַאֲחֶרֶם.

ד"ה אִידִי וְאִידִי פָרִים הָוּ וְעַמְוד בְּהַנּוּשָׂא – הַרְחַבָת הַחִקְירָה לְכָלֹל גַם מִ"ד עֲוֹלָת תְּמִיד הִתְהַתָּה. אַלְיבָא... עֲוֹלָת תְּמִיד – רָב חַסְדָא חִקְרֵר לָא וְרָק לִמְדָע עֲוֹלָות רַאיָה הַקְּרִיבָוּ וְפָרִים כְּשָׂרִים לְזֶה אֶלָא אֲפִילוּ לִמְדָע תְּמִידִים הַקְּרִיבָוּ אֲפָגְתִּים בְּאַיִם רָק כְּבָשִׂים... קָוָדָם... סָוֶף – כִּי מִ"ד זֶה סִובְרָת שְׁקוּדָם מִתְּנִתְנָה תּוֹרָה גַם פָרִים הָיו כְּשָׂרִים לְתְמִידִים וְאַח"כ נִשְׁתָּנָה הַדִּין לְהַכְשִׁיר רָק כְּבָשִׂים כַּשְּׁמָ שְׁנָשְׁתָּנָה פְּרָטִים אַחֲרִים בְּתְמִידִים.³⁶

ד"ה מה נפקא מינה ו עמוד ב

הַנּוּשָׂא – חִקְיּוֹת הַרְאוּוֹת לְהַקְשָׁוֹת עַלְיהָן 'מָא' נִפְקָא מִינָה'. כְּלָוָמָר... הַוָּה – זֶה הִיה אִירּוּעָחָד פָעֵמִי וְאַיְזָה עַרְךָ עֲמַשְׁיָיש בִּידִיעָת פְּרָטִיו? וְכַן... הַלְּבִישָׁן – מָה הִיה סִדר לְכִבְשָׁת הַאֲבָנִים (הַגּוֹרוֹת) שֶׁל אַהֲרֹן וּבְנֵיו? וּבְפְסָחִים... וּבְסְנָהָדְרִין... לֹא בָעֵי – וּקְשָׁה: בְּשַׁנִּי מִקּוֹמוֹת רָאוּי לְהַקְשָׁוֹת 'מָא' נִפְקָא מִינָה' וְהַגְּמָרָא נִמְנָעָת: 1) בְּפְסָחִים רַבִּי זִירָא חִקְרֵר מָה עָשָׂו בְּאִימָרוֹת קְרָבָנוֹת הַפְּסָח בְּמִצְרִים שֶׁמְן הַדִּין חִיבִּים לִישְׁרָף עַל המְזֻבָּח אֶבֶל בְּמִצְרִים לֹא הָיו מִזְבְּחוֹת; 2) בַּשְׁעָה שְׁהַשְׁכִּינָה שְׁרָתָה בְּהָר סִינְיָה נִאֲסָר אֲנָשִׁים וְעַל בָּעֵלִי חִיּוֹם לְהַתְּקַרְבָּן, שְׁנָאָמָר (שְׁמוֹת יט, ג) 'לֹא תָגַע בּוּ...' אֲםִם בְּהַמָּה אִם אִישׁ לֹא יִחְיָה'. בְּסְנָהָדְרִין חִקְרִים בִּישִׁיבָה לְגַבִּי מִסְפַּר הַדִּינִים הַדּוֹרֶשׁ לְפָסֹק דִין מוֹת עַל שָׁוֹר שְׁהַתְּקַרְבָּן לְהָר סִינְיָה?

מִשּׁוּם... מִשְׁעָה – הַגְּמָרָא יָדָעָה שְׁהַמְקָשִׁים בְּסִוגִיּוֹת הַלְּלוֹ הַתְּכוֹנוֹן לְכָרֶר עֲוֹבָדוֹת הַעֲבָרָה כִּדְיַי לְלִמּוֹד מְהָן דִינִים נְחֹזִים לְדוֹרוֹת, שְׁכַן קְרָבָנוֹת פָּסָח הַם לְדוֹרוֹת כְּמוֹ"כ יִתְכַן מִקְרִים שִׁיש לְגַזּוֹר מִיתָה עַל בָּעֵלִי חִיּוֹם; מֵשָׁא"כ בְּסִוגִיתָנוּ שְׁאֵין דָבָר שְׁנִיתָן לְלִמּוֹד לְדוֹרוֹת מִיּוֹשְׁלָח אֶת נָעָרִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' כִּי אֵין דָבָר הַדּוֹמָה לוֹ לְדוֹרוֹת...

וּבְעַ"ז... וּבְתַעֲנִית... פְּרִיךְ לִיה – כְּהַנִּים עֲוָבָדִים רָק בְּבָגְדי כְּהַוָּנה. הַגְּמָרָא בְּעַ"ז וּבְתַעֲנִית חִקְרָת שָׁאֵם מָשָׁה לֹא לְבָש בְּגָדִי כְּהַוָּנה בִּימֵי הַמִּילּוֹאִים (הַבָּגְדִים

נתקדשו רק בסוף המילואים) מה לבש בשעה שעבד? ולמה לא מקשם 'מאי נפקא מינה'...¹

הثم נמי... ובנינו – מקשם 'מאי נפקא מינה' על חקירות שאמורא מעלה על דעת עצמו אבל לא על בעיה שמתעוררת מთוך התורה עצמה ומפריעה להבנהה, כגן אכן שלכאורה עבר משה רבינו על איסור תורה בזמן שעבד בלא בגדי כהונה...²

� עוד דאתתי... סוף – או שגם כאן המקשה חש צורך להבהיר את העניין בשל חשיבותו לדורות. אהרן הכהן נחנן לכחן גדול ע"י לבישת שמונת הבגדים למשך שבעת ימי המילואים, כאשר בכל יום הוא הקרוב פר ואיל לעולות ואיל שני לשלמים, והיו עליו ועל בגדיו מדים איל שלמים ומשמן המשחה; מכאן שבמשך הימים הללו טרם הושלמה קדושת בגדי הכהן הגדול. וכעת אם נאמר שהמשה עבד בשמוןת הבגדים ביום המילואים אף שטרם קודשו נמצא גם לדורות כשם חניכים כה"ג חדש ע"י שמונת בגדים למשך שבעה ימים אין חוכם להזות על הבגדים.

סיכום – חקירות בנוגע לאיירועים היסטוריים חד פעמיים מקובלות כשתיין ללימוד מהן הלכות לדורות או כשי הבהירן מונעת הבנת פסוק בתורה.

ד"ה לפוסקי טעמא ועמוד ב

הנושא – אי התייחסות של איסי בן יהודה לפוסוק של רב חדא. הקדמה – ברייתא ביום נב,א: איסי בן יהודה אומר חמש מקראות בתורה אין להן הכרע (יש בהם מילה שנינתן לייחסה למה שלפניה או מה שלאחריה ויש הבדל משמעותית להבנת הפסוק) שאת (בראשית ד, ז, ה') אומר לךן 'הלו אם תיטב שאת' ונינתן לפרש אם תחזר בתשובה[Tשובה] [שאת] מלשון תשובה וסליחת[א] או אם תחזר בתשובה עבירותיך לא תסולחנה אבל לא תמשיך לחטא, אבל אם לא תחזר תצטרכ' לשאת במלוא האחריות); משקדים (שמות כה,ל' ז'בנורה ארבעה גבעים משקדים כפתירה ופרחה). האם 'משקדים' מתארת את הגבייעים או הכתפורים והפרחים); מחד (שמות יז,ט, יי' אמר משה אל יהושע בחר לך אנשים וצא להלחם בעמלק מחר אני נצב על ראש הגבעה ומטה אל-לקיים בידי', האם קוראים 'ז'צא להלחם בעמלק מחר' [ולא היו][או ז'צא הלחם בעמלק היום, [וואז] מחר אני נצב על ראש הגבעה]; אරור (בראשית מט,ו-ז, כי באפם [שמעון ולוי] הרגו איש וברצנם עקרו שור [שכם בן חמור ואנשין] אරור אף כי עז', האם קוראים 'ברצנם עקרו שור ארור' או 'ברצנם עקרו שור, ארור אף כי עז'); וקם (דברים לא,טו ה') אומר למשה 'הנץ שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנה', האם קוראים 'הנץ שכב עם אבתיך וקם' [תחיית המתים] או 'הנץ שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנה').

ולא דמי... טעמא – הקדמה. טעמי המקרא מקרים מסוימים שאר הלכות כתיבת

וקריית ספר תורה, אולם במשך הזמן התרופפה המסורת לגבייהם וא"א היה להסתמך עליהם להכריע בהבנת הפסוקים. אי לכך יש לתמהה על איסי ב"י שלא כלל את הפסוק של רב חסדא 'וישלח את נערי בני ישראל' בין המקראות שאין להן הכרע' לא מהפשט ולא ע"י טעמי המקרא....

הثم לא...סוף – בחמתה המקראות של איסי ב"י יש בעיות זהות, בכל אחד מלה שניתן לייחסה לפיסקה שלפניה או לפיסקה שאחריה אבל לא לשתייהן. מאידך בפסוק 'וישלח את נעריך בני ישראל' נתן לצרף את המלה 'פרים' לפיסקה שלפניה 'ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים' בלבד או לזו שלפניה וגם לו שלפניהם פניה 'זיעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים'. ולמען הסדר איסי ב"י ריכז אותן חממות המקראות לאור מכנה משותף ולא "וישלח את נעריך בני ישראל" שהבעיה שם שונה.

ד"ה שאין להן שיעור הפאה ועמוד ב הנושא – סוגיא בירושלמי שיש לבעל התוט' דעה בהסבירתה. דכתיב...ומדאורייתא היא – התורה אוסרת קצירת כל השדה אבל אינה מגלה כמה חייבים להשאייר ...

דאילו מדרבנן...מששים – המשך המשנה בפאה פרק א: אין פוחתין לפאה מששים (מדרבנן) וاع"פ שאמרו אין לפאה שיעור (מהתורה); ובחולין קלז, רב ושמדוآل אומרים שתקנה זו חלה גם על השדות בחו"ז הארץ...
ופלייגי אמוראי...ובע'...איכא – אפילו לאחר התקנה של שניים יש מחולקת לגבי שיעור פאה: יש שטובר שהשיעור הוא מחתה אחת עד וככל כל היבול של השדה, ויש שטובר שלמעלה אין שיעור אבל למטה יש. והירושלמי מקשה איך אפשר לומר למטה אין שיעור כאשר המשנה אומרת כשהז"ל תיננו לא פחות מחתה מששים מהשדה?

ומשני אם...בבת אחת – ומתרצים שהכל מסכימים שישיעור פאה לפי תקנת חז"ל הוא לפחות אחת מששים מכל השדה, וחולקים למי שהפריש לפאה פחות משיעור זה: מאן דאמר 'אין לו שיעור לא למעלה ולא למטה' אומר שבדייעבד מה שהפריש נקרא 'פאה' ופטור מעשר, ואם אחר כך הפריש כמהות נוספת לא חלה עלייה דין 'פאה' אלא זו צדקה החייבת בעשר. ומאן דאמר 'יש לו שיעור למטה' אומר ש'פאה' חלה רק על שיעור של לפחות אחת מששים שמספריש בבת אחת, והפרשנות פחות מזה אין פאה וחייבות בעשר ...

ופrisk אמרاي מפני המחלוקת – ומתרצים למה התנא לא רשם תרומה בין הדברים שאין להם שיעור? ומתרצים ' מפני המחלוקת' כלומר...
לשון פלוגתא...חילוק – לא 'מחליקת' במובן של חילוקי דעתות אלא במובן

של הבדל בין תרומה לשאר הדברים הרשומים במשנה... רבי יוחנן... בכל מערビין – התנא רשם רק דברים שאינם מוגבלים למעלה, הינו מותר להפריש אפילו את כל השדה כגון ביכורים, שלא כבתרומה שתופסת רק כאשר חלק מהיבול נשאר חולין (שיריים).³⁷

התיכון... שדהו פיאה – ומקשים על תשובה זו שאם הפריש את כל שדהו לפאה אין פאה תופסת ובכל זאת היא מופיעה במשנה? ומשני עד... כלומר... לה שיעור – ומתריצים (לפי גירושת הירושלמי המתרך כאן הוא רבוי יוסי) שיש הבדל בין פאה לבין תרומה: שדה שדרך לא נוצר ממנה פטורה מפאה שהיובה חל רק עם תחילת הקצירה ומאו רשי לעשות כל שאר השדה פיאה, משא"כ בתמורה שאיפלו לאחר חילוף תרומה עם מירוח הפירות עדין אינו יכול לעשות את הכל תרומה... וכי תימא... כמו בתמורה – חלה א"ט: האומר כל גدني תרומה וכל עsty חלה לא אמר כלום עד שישיר מקצת (שיריים ניכרים), משום שבתרומה כתוב (דברים יח, ג) 'ראשית דגnek' ובחלה (בمدבר טו, ב) 'ראשית עיריותיכם', והמשמעות היא שرك 'ראשית' יכולה להיות תרומה וחלה אבל לא הכל. וקשה: גם ביכורים כתוב 'ראשית' (דברים כו, ב) 'ולקחת מר האשית כל פרי הארץ'?

דמרבנן ליה... בכורי כל – בירושלמי בכוורים בד מושב ריבוי המאפשר עשיית כל הפירות ביכורים: עשה אדם כל שדהו ביכורים בכתב (יחזקאל מד, ל) 'ראשית כל בכורי כל, וריבוי כזה אינו בתמורה...' ואני הייתי... דעתנים שוה – למדרנו שרבי יוסי מפרש את התשובה של רבויAMI 'מן החלוקת' (לקושיא למה תרומה לא מופיעה?), כתת Tos' אמרים שהן שתי תשיבות נפרדות, כי 'החלוקת' שאמր רבויAMI אינה מתכוונת להבדל שבין תרומה עצמה שאינם קיימים בשאר הדברים הרשומים במשנה לאמור: בתמורה קבועו חז"ל שלשה שיעורים בהתאם לנדיבות לב התורם: עין יפה אחת מארכעים, בינונית אחת מחמשים, ועין רעה אחת מששים...

ועוד דפליגי... סוף – ניתן להציג עוד תשובה: לפי התשובות שהוצעו עד כה 'חלוקת' שאמר רבויAMI מתכוונת להבדלים שבין תרומה לבין הדברים המוזכרים במשנה או הבדלים שבתוך תרומה עצמה. כתת Tos' מפרש 'חלוקת' במובן של חילוקי דיעות בין תנאים כלහן: במסכת עורך התוס' אמר 'חלוקת' כמותם של חילוקים שיכל לחול עליה השם תרומה: רבוי אליעזר אומר עד עשרית מכל היבול, ורבוי ישמעאל אומר עד חצי היבול על פי הפסוק (דברים יח) 'ראשית (תרומה) דגnek' (כמוות התרומה לא תעלה על זו של השיריים); רבוי עקיבא (וכמו כן רבוי טרפון) אומר כמעט הכל יכול להיות

תרומה בתנאי שהיו שיריים ניכרים. בעל המשנה ריכז רק נושאים שאין בהם מחלוקת משא"כ בתמורה.

סיכון – 'תרומה' אינה מופיעה במשנה 'מן המחלוקת' שיש לה שני פירושים: 1) לשון 'פלוגתא' כי תרומה שונה משאר הדברים זהה שא"א לעשות את כל השדיה תרומה; 2) לשון של חלוקה פנימית, היינו בתמורה קבעו חז"ל שיעורי הפרשה שאינם בשאר הדברים במשנה.

ד"ה והבכורים ז עמוד א
הנושא – ציטוט נוסף מהירושלמי.

אין לו... למטה – מדאוריתא...

הדר פריך... מצורע – כי גם לאלה אין שיעור מדאוריתא...
א"ר יוסי.... סוף – זכות הנוטן כמות גדולה של פאה עולה על זו שנותן פחות
משא"כ בעפר סוטה וכו' שאין נפקא מינה בין הרבה למעט.

ד"ה גמilot חסדים ז עמוד א
הנושא – הבהירות שונות.

בירושלמי... שיעור – גמilot חסדים בגופו אין לה שיעור אבל במונו ראוי שלא יתן יותר מחומש, כפי שמובא בכתבoted נא, 'המבוצז אל יבזבז יותר מחומש'.³⁸

וביקור חולים... חסדים – ואין לתמהה למה שאינו מופיע במשנה בדבר נפרד.

ד"ה כסborin anno לומר ז עמוד א
הנושא – הבהירת דברי רבי יוחנן.

וסבירא ליה... למטה – קשה: איך חשב רבי יוחנן שיש שיעור למטה לראיון כאשר כל מה שמופיע במשנה כולל הכוורת 'אלו דברים שאין להם שיעור' כמו פאה? י"ל ר"יו חשב 'אלו דברים שאין להם שיעור' מתכוון למלعلاה אבל למטה יש שיעור.

ד"ה רבי יוחנן אמר ראיית פנים בעזורה ז עמוד א
הנושא – הבדלים בין הבבלי לירושלמי בהבנת המשנה בפה.

הקדמה – תוס' מסבירים את מחלוקתם של רבי יוחנן ורישי לקיש על פי הירושלמי (פאה א,א) ש'ראיית פנים בעזורה' מתכוון למספר הפעמים שרשאים להיכנס לעזורה, ו'ראיית פנים בקרבן' לערך הכספי של הקרבן, אבל סוגיתנו בבבלי מפרשת את המושגים אחרית כפי שיובא בס"ד.

דכיוון... דאוריתא – הקדמה. ר"יו סובר ש'ראיון' אינו ראיית פנים בקרבן כי

יש לקרבנות שיעור כספי מהתורה, אלא לראיית פנים בעזרה של אחר מילוי חובת הקרבן הראשון רשי להיכנס לעזרה ללא הגללה ולא חיב להביא קרבנות... והכי איתא...פיה – וכן בירושלמי שראיית פנים בקרבן מתכוון לדמי העולה...³⁸

מתני'...דאורייתא – הירושלמי אומר שם שר"יו מעמיד 'זהריאון' בראיית פנים בעזרה אבל לא בראיית פנים בקרבן כי יש שיעור לדמי הקרבן... ועוד...דאורייתא – הוכחה ממש שראיית פנים בקרבן מתכוון לדמי הקרבן... וריש לקיש...דרבן – ר"ל שחולק בבבלי (לא מופיע שם בירושלמי) הבין 'זהריאון' ראיית פנים בקרבן (דמי הקרבן) ולדעתו מDAO אין ערך כספי למטה אלא מדרבן...³⁹

וכנאמർ התם...שתי כסף – וכן מובא שם בירושלמי שיטת רבינו אשעיה זהזה עם שיטת ר"ל בבבלי ששיעור עלות ראייה ושלמי חגיגה מדרבן... ומיהו...נחתת להכי – כך מתרשת המחלוקת ע"פ הירושלמי אבל סוגייתנו מפרשת ראיית פנים בקרבן לא בדמי הקרבן אלא לגבי חובת הבאת קרבן כללה...⁴⁰

אלא להך...אין לו שיעור – בليسנא קמא שמעמידה 'זהריאון' במצב שקיים בכל אחד מימי החג ברור למה ר"יו אינו לומד שהמשנה עוסקת בראיית פנים בקרבן (אין גבול למספר הפעמים שרשאי להיכנס לעזרה אבל כל פעם חייב להביא עלות ראייה), שכן ר"י סובר שלאחר ההקרבה הראשונה אין עוד חיב הקרבבה. لكن ר"י מעמיד 'ראיון' בראיית פנים בעזרה הינו, היתר בלחתי מוגבל להיכנס לעזרה בלי חיב להביא בכלל פעמי עלות ראייה... וריש לקיש אמר...להביה – פשות...

ומ"מ...שיעור כלל – ריש לקיש סובר רבינו אשעיה (ולא כרבי יהושע כפי שמוופיע בתוס') שמדאורייתא אין שיעור לדמי עלות ראייה ושלמי חגיגה; כך ש'זהריאון' מתכוון חז למספר פעמים שרשאי אדם להיכנס לעזרה עם קרבן והן לדמי הקרבנות...⁴¹

ולאידך לישנא...מקבלין – וגם בليسנא בתרא ראיית פנים בקרבן מתכוון לחיב הابت קרבן, ולכן ר"יו אינו מעמיד את המשנה בראיית פנים בקרבן, כי לישנא זו עוסקת ביוט ואחרי הابت עלות ראייה אחת אסור להביא עוד לאור הלאו 'בל תוסיף'. לפיכך ר"י מעמיד את המשנה בראיית פנים בעזרה, שמותר להיכנס לעזרה ביוט מספר פעמים בלחתי מוגבל אבל בלי קרבן. מאידך, בחוזה"מ מותר להביא עוד עלות ראייה כי כבר פקעה חובת הבאתה ביוט, ואין מציאות של 'בל תוסיף' במקומות שאין חובת המצווה...

ריש לקיש...ליה קרא – ור"ל שמעמיד את המשנה בראיית פנים בקרבן סובר

שהתורה אינה מחייבת להביא יותר מעולת ראייה אחת, אבל הרשות בידי אדם להחיל על עצמו חיוב עם כניסה לעזרה...
 ולא דמי... שיעור בהבאתו – ולפי שהובא למעלה הירושלמי מפרש ראיית פנים בקרבן לגבי דמי הקרבן אבל סוגיותנו מפרש לעניין חיוב הבאת קרבן...
 ואם נבוא... או לו – ניתן ליחיד את שני הפירושים ולחולות זה וכזה לאמר, ר"יו סובר יש שיעור להבאת קרבן ואין לקבל עולת ראייה שנייה ביו"ט משום 'כל תוסיף', וכן יש שיעור למטה גבי הערך הכספי של הקרבות מהתורה...
 ומיהו לפি... שיעור למטה – הירושלמי קובע שלפי ר"י המשנה בודאי עוסקת בראיות פנים בעזרה ולא בראיות פנים בקרבן משום שיש בקרבן שיעור למטה, ורקשה: הרי גם לפיה יש שיעור למטה 60/1 והמשנה מזכירה?
 ושמא דאיבעי... סוף – הירושלמי רצה להעמיד את המשנה גם למ"ד אין שיעור לפיה למטה, ולכן נאלץ להעמיד 'זהraiין' כר"יו שהעמידו בראיות פנים בעזרה, והמשנה אינה עוסקת כלל בערך הכספי של הקרבות או של פייה.
 סיכום – הירושלמי מפרש ראיית פנים בקרבן לעניין הערך הכספי של עולת ראייה ושלמי חגינה והכלי מפרש לעניין חיוב הבאת קרבן.

ד"ה מביאין שלמים ואין סומcin עליהם זعمוד ב

הנושא – המקור שהלל וشمאי חלקו בהקרבת עולת ראייה ביו"ט.

הקדמה – א) בראיות בכיצה כ,ב: מעשה בתלמיד אחר מתלמידי ב"ה שהביא עולתו לעזרה לסמוך עלייה (bio"t) מצאו תלמיד אחד מתלמידי ב"ש אמר לו 'מה זו סמיכה' (אסור לסמוך bio"t!) אמר לו מה זו שתיקה (עליך לשתווק ואינך שותתק).

ב) ושם בעמוד א: מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה לסמוך עלייה bio"t חבירו עלייו תלמידי שמאי היזקן אמרו לו 'מה טיבה של בהמה זו?' אמר להם נקבת היא (ואין נקבת באה לעוללה) ולזבחו שלמים הבאתיה (הלו שינה משום דרכיו שלום).

دسבירה להו... וشمאי – ורקשה: מובא במשנה י,א (המצווטת כאן) שתלמידי שמאי אוסרים לסמוך bio"t ותלמידי הלל מתירים, ובמיibus את שיטות הלל וشمאי שהלכו בנושא כפי שmobא במשנה ט,א 'שמאי אומר שלא לסמוך ולהלล אומר לסמוך'. אולם מנין לב"ש שרבם אסר הקרבת עולת ראייה bio"t ולב"ה

שרבים התירה מאחר שאין מקור למחוקת זו בשם הלל וشمאי?
 ואמירנן... לה שפיר – קושייתנו מתחזקת לאור הסוגיא בשבת שבת שבה אמר רב הונא: בשלשה מקומות (בלבד) נחלקו שמאי והלל (שיעור כמה החיב בחלה; שיעור מים שאובים הפסולים במקווה; ותחילת טומאת נדה שנגעה בטהרויות). ומקשים על רב הונא) ותו ליכא (אין עוד?) והאיכא הלל אומר לסמוך וشمאי אומר שלא לסמוך?. ורב הונא השיב שהמחלקות בעניין סמיכה החלה הרבה קודם הלל וشمאי עוד בימי יוסי בן יועזר, ורב הונא כלל בראשותו רק מחלקות שהחלו בדרך של הלל

ושמאו. מכאן שכאשר המקשה ביקש להביא מחלוקת ריבית בין הלו' ושםאי נקט בעניין סמיכה ולא בעולות ראייה ביו"ט, משמע שלא נחלקו הלו' ושםאי בעניין זה?

אלא התלמידים...נחלקו בהא – יש לגרוס אלא התלמידים קבלו מרבים אף עולות נחלקו בה' לאמור היה מסורת שהלו' ושםאי נחלקו בעולות ראייה ביו"ט...

ובזהיא...לפניו הקפיד – הקדמה א. וקשה: אם היה קבלה כזו למה תלמידו של ב"ש העיר לתלמידו של ב"ה רק בגין לסמיכה ולא על עצם הקרבת העולה ביו"ט? ייל לא הבהיר שהבבמה עומדת להירך כעולה אבל ראה שהמביא סומך...

זה דלא...לעיל מינה – הקדמה ב. וקשה: למה תלמידי ב"ש לא מחו נגד הלו' כשהסמק את ידיו על הבבמה?

דשמא לא ראו הסמיכה – פשוט, או...

ועוד שמא...סוף – ראו את הסמיכה ולא מחו כי ידעו שהלו' חולק על שםאי בעניין ולא היה לכבוד רבם לסייע לו בחלוקת כי גדול בתורה אינו זוקק לסייע תלמידיו, משא"כ בעולות ראייה ביו"ט כי חשבו שהלו' מסכים לשםאי באיסור הקרבה.

סיכום – היה קבלה שהלו' ושםאי נחלקו בעניין הקרבת עולות ראייה ביו"ט.

ד"ה עולות ונדרים ונדרות במועד באות ולא ביו"ט ז עמוד ב
הנושא – התאמת הסוגיא בביבה עם סוגיותנו.

הקדמה – א) משנה בביבה יט, א: ב"ש אמרים מביאין שלמים (ביו"ט) ואין סומcin עליהן אבל לא עולות, וב"ה אמרים מביאין שלמים וועלות וסומcin עליהן. בגמרא מצוטטה ברייתא המסבירה את המשנה לפי תיקוני של עולא: אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על עולה ושלמים שאין של יו"ט (נדרים ונדרות) שאין קרייבין ביום טוב ועל שלמים שחן של יו"ט (שלמי הגיגה) שקרייבין ביו"ט, על מה נחלקו על עולה שהיא של יו"ט שב"ש אמרים לא יביא וב"ה אמרים יביא.

דאף בית...ביו"ט – לאחר שזומנו אינו קבוע כזמנה של עולות ראייה...

זה דקאמרין...לה כב"ה – והרי לדברינו גם ב"ה אוסר הקרבת עולות נדרה ביום טוב ולמה מעמידה הגمرا את המשנה רק בכיתה שםאי?

דנהי דאייסורא...התם – ב"ה נוקטים בעיקרון 'מתוך', הינו מתוך שהתורה מתירה שהחיתה ביו"ט לצורך אכילת היום כל שחיתה שיש בו צורך כלשהו הותרה. ב"ה סוברים שמהתורה שהחיתה עולות נדרה אסורה ביו"ט אבל 'מתוך' מועיל לפטרו ממלקות לאור צורך המצווה שבה.⁴⁰

וכן אמרינן...שאין קרייבין – הקדרמה. ראייה שגם ב"ה סוברים אין מקריבים עלות נו"ג ביוט...

[זהא] דהתם כי פרייך...בייט לא – המהרש"א גורס 'זהתם כי פרייך' כפי שמובא בהקדמה, עולא קובלע שב"ה וב"ש מסכימים שנדר או נדבה אינו נקרב ביוט לא כעולה ולא כשלמים, והגמרא שם מקשה עליו מהבריתא של ר"ש בן אלעזר שאומר שב"ה סוברים שנו"ג שהם שלמים קרייבים ביוט. וקשה על אמרה המבוססת על משנה חמורה מזו שמדוברת על בריתא, א"כ למה לא הקשו על עולא ממשנתנו אחר התיקון לאמור, אחר 'חסורי מיחסרא והכי כתני' המשנה אומרת 'עלות נו"ג במועד אותן ביוט איןן באות', משמע שלמי נו"ג כן באות ביוט בניגוד לעולא?

היאנו טעם...והכי כתני – עדיף להקשوت ממשנה מאשר מבריתא, אבל כאן הדין שמקRibים שלמי נו"ג ביוט מופיע בפירוש בבריתא של רשב"א ואילו במשנתנו מגיעים לזה רק אחר התיקון 'חסורי מיחסרא'...

זה דלא...כדאמרינן בסמור – בדף ח, א מובה בבריתא שיוצאים ידי חובת שלמי שמחה ביוט אפילו בנורו, א"כ למה פסק עולא שב"ה אוסרים הקרבתם? דאייכא לאוקומי...כדיינו – עולא יסכים שלפי ב"ה קיים איסור אחר שהבעלים הקריבו את השלמי שמחה ויש להם מספיק בשער, אבל קודם לכך מותר להקריב אפילו שלמי נו"ג...

והרב רבי אלחנן...סוף – בניגוד לתירוץ הראשון ייל שעולא סבר שב"ה אוסרים נו"ג ביוט אפילו כשעדין זוקקים לבשר, וההיתר בבריתא להקריבם ביוט נאמר רק כשהבעל מתכוון לשלמי שמחה ולא לנדרו.

סיכום – א) ב"ה סוברים נו"ג אוסרים ביוט מדא' אבל המקريب לא עובר על לאו.

ב) לדיעה אחת ב"ה אוסרים רק כשהאינו זוקק לבשר כי כשהוא זוקק לבשר הנורו אין גרוועים משלמי שמחה, ולדיעה אחרת אם לא התכוון לשלמי שמחה אינו יוץא ע"י נו"ג אפילו אם זוקק לבשר.

ד"ה אלמא קסביר חגייגת י"ד לאו דאוריתא ח עמוד א הנושא – מחלוקת תנאים לגבי תוקף החזיב של חגייגת י"ד.

הקדמה – משנה בפסחים סט, ב: אימתי מביא חגייגת עמו (עם קרבן פסה ביום י"ד בניסן) בזמן שהוא בא בחול ובטהרה (הפסח נקרב ביום חול והבעלים טהורים, כי למרות שהפסח דוחה שבת וטומאה כשרוב העם טמא מות, חגייגת אינה דוחה שבת וטומאה) ובמוצע (וכאשר הפסח קטן מלפסקبشر לכל המנוויים. אבל) ובזמן שהוא בא בשבת (או) במרובה ובטומאה אין מביאין עמו חגייגת י"ד מוגבלת בהשוואה

לפסח.

ואין להקשות...דאורייתא – הבריתא בדף עא, א דורשת הפסוק (דברים טז, ד) 'לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר' שחגיגת י"ד נאכלת ביום י"ד בלילה ט"ז וביום ט"ז; מכאן שחגיגת י"ד מקורה בדרוי? ועוד אשכחן...ימים וליליה – שם בדף ע, א מובאת בבריתא אחרת, דרשת בן תימא בפסוק (שםות לד, כה) 'ולא ילין לבקר זבח חג הפסח', שבניגוד לבריתא בדף עא, א חגיגת י"ד נאכלת רק ביום י"ד ובלילה ט"ז אבל לא ביום ט"ז. מכאן שלמרות המחלוקת בעניין הזמן שמותר לאכול חגיגת י"ד הכל מסכימים שהבאת החגיגת מהتورה, וקשה על רבashi האומר שחגיגת י"ד אינה מהتورה? ויש לומר...סוף – הקדמה. רבashi סבור שלו מחלוקת תנאים ומסתמך על המשנה בפסחים (הקדמה). וכן מובא שם סט, ב בשם רבashi: שמע מינה חגיגת י"ד אינה חובה היא שא"כ תיתי בשבת ותיתי במרובה ותיתי בטומאה ובמוות.⁴¹ סיכום – מחלוקת תנאים בעניין המקור של חגיגת י"ד: התנא בפסחים סט, ב סבור שהוא מדרנן, ובן תימא והתנא של הבריתא שם עא, ב סוברים שהוא מדאוריתא. רבashi סבור כמו המשנה שחגיגת י"ד מדרנן.

ד"ה אמר דבר שבוחבה היא (שיך לדף זב)

הנושא – קושיא שהגמר יכול להקשות בהווה אמיןא. אומר...בדבר הנاقل – המקשה היה יכול להקששות (נוסף על קושיותו או במקומה) שלא יתכן לדיק 'הא בו"ט מן המעשר' כי אין דמי פדיון מעשר שני אלא בדבר הנاقل?

והכי מצינו...נאכלות – הספרי (דברים יד, כו דרישות קיב-קיג) אוסרת הוצאה כספי מעשר שני לרכישת עבדים ושפחות, קרקעות, בשר לאוכל שלא כקרבן וועלות ממשום שאין נאכלות, אלא על בהמה לקרבן שלמים, יין ושכר...⁴²

ויש להקששות...דעללה היא – בחולין כא, א דורשת הבריתא את הפסוק (ויקרא ה, י) בקשר להקרבת עולת העוף במסגרת קרבן עלולה ויורד: 'זאת השני' (אחר שהזכיר את חטא העוף בא העוף השני ליקרב לעוללה) 'עשה עליה כמשפט' (לאמור) כמשפט חטא בבהמה ('כמשפט' שלמדנו במקום אחר, והוא חטא בהמה משום שהעופות הללו באים כתחליף לחטא בבהמה כאשר העבירין עני מידי לרוכש כבשה או שעירה, לפיקך) מה חטא בבהמה אינה באה אלא מן החולין (ולא מעות מעשר שני) וביום (ולא בלילה) ובידו הימנית (של הכהן) אף עולת העוף אינה בא אלא מן החולין וביום ובידו הימנית. וקשה למה נאלץ הבריתא ללמידה מכמשפט, הלא עולת העוף אינה נאכלת ויודוע שלא מוציאים דמי מעשר בדבר שאינו נאכל? ומיהו...ולישני הכי – ובהמשך מקשה הגمرا על כך שהבריתא למדת

מחטאת בהמה באמצעות 'כמשפט' שעולת העוף קרייה רק ביום כאשר לומדים יום' בכל הקרבנות מהפסוק (ויקרא ז,לח) 'אשר צוה ה' את משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם לה' במדבר סיני? ומתרצים 'כדי נסבה' שהחטנה לא אמר שלומדים יום ולא לילה' בעולת העוף מחתאת בהמה, אלא היה שעייר כוונתו להורות דיני עולת העוף ולאו Dokא מקורם הוא צירף לרישימה דין המשותפים לעולת העוף וחטאת בהמה כאילו שלומדים עולת העוף ממנה, וכן לגבי קושיותנו ניתן להסביר שעולת העוף באה מן החולין משום שאין מוצאים דמי מעשר לדבר שאינו נאכל. ואם שם בברייתא יש להבין שהטעם הוא משום הלימוד 'כמשפט' ייל' שהחטנה לא הקפיד על המקורות אלא על הוראת עיקר הדין שעולת העוף באה ורק מן החולין...

אבל הר"ר אלחנן...דאינה נאכלת – שם בחולין מובאים המשותף והmprיד בעולת העוף ובחטאת העוף והבדלים לומדים מ'זהקיבו' בפסוק (ויקרא א,טו) 'זהקיבו הכהן (את עולת העוף) אל המזבח וגו'. הרב אלחנן מתרץ את קושיות תוס' על הברייתא שם בחולין (שלומדת שעולת העוף נלקחת בדמי חולין מ'משפט' ולא מהכלל שאין מוצאים מעשר על דבר שאינו נאכל) שאילולי 'כמשפט' היינו לומדים מ'זהקיבו' שעולת העוף שונה מחתאת העוף בזה שחטאת העוף נלקחת רק בחולין אבל עולת העוף נלקחת גם בדמי מעשר, קמ"ל 'כמשפט' שגם עולת העוף נלקחת רק בחולין...

ומייהו...אף מעשר – נדר הוא חובה ובא רק מחולין; נדבה אינה חובה ונΚנית אף בדמי מעשר, ולמה חילוק זה הושמט מהמשנה העוסקת בהבדלים שבין נ"נ? והיה מתרץ...סוף – המשנה עוסקת בנ"נ של עולה שאין נאכלות, וברור שאין מוצאים דמי מעשר אלא לדברים הנאכלים.

סיכום – אין מוצאים דמי מעשר לרכישת בהמה לקרבן שאינו נאכל.

ד"ה טופליין בהמה לבמה ח עמוד א הנושא – דחית פירוש רשי".

הקדמה – רשי מסביר שחזקיה ורבי יוחנן נוקטים בשיטותיהם מתוך סברות: חזקיה מעדיף בהמה אחת של חולין אף ששאר הבהמות הן מעשר, ורבי יוחנן מעדיף שכל נגיסה תהיה מעורבת בחולין. בהמה ראשונה...סבירו – כל אחד לסברתו והסבירו אינן מוסברות בסוגיא... מיהו יש...דתרוייחו – אין די בסברות אלא יש למצוא יסוד הלכתי למחלוקת...

חזקיה אמר...לא איתפל – חזקיה מtabס על שילוב של דין וסבירה: שתי מעות שחביב להוציא על שלמי הgingga מותר לחלקן בשתי בהמות שכל אחת שווה

מעה; ומתווך ברייה בין שתי מהמות נקננה בمعה של חולין ואחת בمعה של מעשר לבין אחת המעורבת בدمי חולין ובעשר מדיף חזקה את הראונה... ור' יוחנן...לא הו', דסבירא...לשתי מהמות – ר'יו אינו מתבסס על סברה אלא הכל מתחייב מצד הדין; לדעתו אין יוצאים ידי חובת שלימי חגיגה בבחמה שאינה שוה לפחות שתי מנות, ומאהר שהתורה מתירה לטפול' המסקנה היא שניי סוגים מנות (חולין ובעשר) מתערבים יחד לרוכש בהמה אחת.. וכן מצינו...סוף – ראייה שהעמדות של חזקה ור'יו איבן תוצאות מסכימות גרידיה בדברי רשי' אלא יש להן יסוד הלכתי.

סיכום – רשי': מחולקתם של חזקה ור'יו מבוססת על סברות לגבי איזה צירוף של חולין ובעשר הולם יותר את רוח הדין שלימי חגיגה צריכים לכוא מן החולין; **תוס:** מחולקתם תלואה בשאלת אם התורה התירה לחלק את חובתו (חולין ובעשר) לשתי מהמות: ר'יו אסור וחזקה מתיר.

ד"ה מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין ח עמוד א
הנושא – הצורך בפסקוק 'מסת' למד שאין אדם מביא חובתו אלא מחולין.
ובשליליה...אחרינא – המשנה שם לומדת שחובה באה רק מהחולין מן הפסוק (דברים טז,ב) 'זובחת פסה לה' א-לקיך צאן ובקר...'
וגם בפרק דם החטא – ושם לומדים זאת מהפסוק (ויקרא טז,יא) 'זה קרביב אהרן את פר החטא אשר לו' משלו ולא משל מעשר; א"כ למה לנו פסוק שלישית 'מסת' למד שאין חובה באה אלא מן החולין?
ויל...סוף – אילולי 'מסת' היינו מפרשין 'כאשר יברך ה' א-לקיך' כהיתר להביא שלימי חגיגה מעשר, באה 'מסת' להעמיד את הקולה לכל היוטר על 'טופליין'.
סיכום – 'מסת' מעמידה את הקולה שעולה מהפסוק 'כאשר יברך' על 'טופליין'⁴³.

ד"ה תיל אשר יברך ח עמוד א
הנושא – שלוש דיעות בירושמי בקשר למקור של 'טופליין'.
מי ה...מן המעשר – כתוב כאן 'מסת' ובדברים יד, כד כתוב אצל מעשר שני זכיירבה מנק הדרכ' כי לא תוכל שאתו', מה שם מעשר אף כאן טופליין במעשר...
ר' אליעזר...אף כאן מעשר – בדברים יד,כו בקשר לפדיון מעשר שני כתוב 'ונתת כסף ואכלת שם לפני ה' א-לקיך ושמחה', מה שם מע"ש אף כאן טופליין במעשר...

רבי עולא...כאן – מחמש המתנות שניתן יוסף לבניין הייתה אחת עיקרית ושויה לאלו שניתנו לכל אחד משאר האחים, וארבע הנוספות היו טפלות לה.

ד"ה משום סקרתא ח עמוד א
הנושא – האיסור על הפרשת מעשר בהמה במסגרת האיסור לעשوت הקדש ביו"ט.

הקשה...דביצה – גזירה משומ מקח ומוכר כי בשניהם חפץ מועבר מבועלות אחת לשניה, במקח ומוכר ע"י מעשה קניין ובקדש ע"י אמרה ואמרה זו אסורה ביו"ט; והרי טעם זה מקיף יותר מ'סקרתא' שאינו שייך אלא במעשר בהמה?

ויל...איסור – בריתא שם בדף נח, ב...אין לי אלא שקרהשמו 'עשירי' (מנה תשע בהמות ואת הבהה בתורה קרא 'עשירי', הרי זו מעשר בהמה כדין. אולם) לא קרא (בקול) שמו עשירי מנין (שגם כאן חלה עליה קדושת מעשר בהמה) תלמוד לומר (וקרא צוז, לב) 'עשירי היה קדש' מכל מקום. ומאחר שקדושה חלה על העשירי אף שלא קידשה במפורש אין זה דומה למ"מ שבוחנים הצדדים להיות פעילים בעשיית קניין, וחוץ' לא כללו מעשר בהמה באיסורם על עשיית הקדש בשבת ויו"ט...

והר...תירץ...לא גוזר – האיסור להקדיש בשבת יו"ט הוא מדרבנן ולא הרוחיקו לכת לאסור הקربת מעשר בהמה שלמי שמחה שמא יקדיש מעשר בהמה, כי אפילו אם יעשה כן אין בו אלא איסור דרבנן; משא"כ בצדיעה שאיסורה מהתורה ורואוי שהז"ל יעמידו גדרים מסביב לו...

וכן משמע...לא גוזר – ראייה שלא גוזרו הרוחקות להגן על איסורים דרבנן. שם מנמקת הגמara את האיסור לרוכוב על בהמה בשבת יו"ט שמא לא יבחן בסימני הדרך ויעבור את תחום המותר של 2000 אמה. והגמara תמהה שם על נמק זה, שא"כ איסור תחומיים מדו"י מאחר שלא עושים גזירות לחזק איסור דרבנן, ופוסקים שאיסור תחומיים מדרבנן! ומשום כך מציעה הגמara נימוק אחר: שמא يتלוש ענף מעץ (לשימוש כשות) ויעבור על איסור קצירה. מכאן שהגמara קובעת שהז"ל לא גוזר איסורים להגן על איסור דרבנן...

ורבי אלחנן...מציע להקדיש – אע"פ שאסרו להקדיש בשבת ויו"ט משומ מקח ומוכר התירו להקדיש קרבנות שהקרבתם דוחה שבת ויו"ט, א"כ מאחר שיווצאים ידי שלמי שמחה במעשר בהמה מותר להקדיש מעשר בהמה ביו"ט. וכעת הנימוק היחידי לאיסור הפרשת מעשר בהמה הוא 'משום סקרתא'...

אך אין...שלמי שמחה – במקרה שבפניינו מטרת הקדש היהת לשם מעשר בהמה וركך דרך אגב הוא נקרב כשלמי שמחה, וזה שונה מהחייב להקדיש חגיון ביו"ט ופסח בשבת שבהם הקדש הוא ישירות לשם הקרבן הנחוץ עתה, והרואה...

שאם לא כן... משום שמחה – אם נאמר שמותר להקדיש בהמות אם בסופו של דבר תיקרבה כשלמי שמחה, למה התירו חז"ל להקדיש רק חגיגה בי"ט ופסח בשבת, ראוי שייה מותר להקדיש גם נורן ולהקריבם אח"כ כשלמי שמחה? אלא מכאן שהתרו להקדיש בהמה רק לקרבן שהוא עיקר מטרת ההקדש... ומכל הני... הtam והכא – בבכורות נז, ב' אומרים רבי אלעזר ור' ש' חז"ל קבעו מספר תאריכים להפרשת מעשר בהמה וביניהם כ"ט באלו, והגמר מסבירה שלא קבעו א' בתשרי משום זאי אפשר לעשר ביום סקרתא. והרי גם שם ניתן להקשות למה לא נימקו זאת משום האיסור הכללי על עשיית הקדש בי"ט, כמו שהקשינו כאן בחגיגת ותמוז כל הנימוקים שהבאו להסביר את סוגיותנו רק נימוק אחד – חז"ל לא כלל עשיית העשר בהמה בשבת ויו"ט באיסור הכללי על עשיית הקדש, משום שהעשירי קדושה ועומדת שלא כמקח ומוכר שהצדדים פעילים בהעברת החפץ לרשות חדש – מתאים גם לסתוגיא בבכורות, כי שאר הנימוקים מתייחסים לא להקדשת מעשר בהמה (שהוא הענין במסכת בכורות) אלא לאיסור הקרבת מעשר בהמה שכבר נקבע קודם י"ט כשלמי שמחה... ולא דמי... סוף – עשיית מעשר בהמה אינה נחשבת כמתיקן, ועל כן הנימוק היחיד לאיסור הקרבת מעשר בתורו שלמי שמחה היא 'משום סקרתא'.

סיכון – שלש סיבות למה התרצן לא נימק את האיסור על הפרשת מעשר בהמה בי"ט במסגרת האיסור על עשיית הקדש בי"ט: 1) משום שהבאה העשירות קדושה ועומדת'; 2) כאן מדובר באיסור הקרבת מעשר בהמה בתורו סיג לאיסור הפרשת מעשר בהמה שהוא עצמו גזירה ולא גוזרים גזירה לגזירה; 3) בי"ט מותר להקדיש מעשר בהמה משום שמותר להקריבו בי"ט ולצאת בה ידי שלמי חגיגת.

ד"ה ושמחת בחגך לרבות מיני שמחות לשמחה ח עמוד א הנושא – הוצאת המקרא מיד פשטוטו כדי לרבות מיני שמחות. הקדמה – בדברים ט"ז עוסקת התורה בשלוש הרגלים: פסוקים א-ח בחג הפסח; פסוקים ט-י"ב בשבועות (עצרת); ופסוקים י"ג-ט"ז בסוכות. בפסוקים של שבועות וסוכות מזכרת המלה 'ושמחת' אבל לא בפסוקים של פסח.

גבוי חג הסוכות כתיב – הקדמה. שם בפסוק י"ד 'ושמחת בחגך... אשר בשעריך'... ודרשינן ליה... בהיקש – וקשה: בפשטות הפסיקה 'ושמחת בחגך' באה לעצם החיוב של שלמי שמחה בסוכות, ומניין לבריתא לרבות ממנה 'כל מיני שמחות?' י"ל الحيוב של שלמי שמחה בשלוש רגלים נלמד ממקור אחר: בדברים ט"ז הפסוקים של חג השבועות מוקפים לפניהם בפסוקים של פסח ואחריהם בפסוקים

של סוכות. והיות שכתוֹב (פסוק י"ט) בשבועות 'ושמחת לפני ה' א-לקיד' מקישים פסח וסוכות לשובעות לחיב את قولם בהבאת שלמי שמחה. אי לכך 'ושמחת בחגך' בסוכות אינה דרישה לחיוּב של שלמי שמחה ובודאי באה לרבות 'כל מני שמחות'...

וכן מצא...בפסח וחג – הספרי (פiska קצ"ב) מקיש פסח וסוכות לשובעות: בשבועות כתוב (פסוק י"ב) 'זכור כי עבד הארץ יוצאים ושמרת ועשית את החוקים האלה'; ומאחר שהיסוד של חג הפסח הוא יציאת מצרים וכן בסוכות ('כִּי בְּסֻכָּת הַוּשְׁתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַזְׁכִּיר מִצְרָיִם', ויקרא כग, מג) הרי שפסח וסוכות מוקשים לשובעות...

או אינו...נווהג בעצרת – וזה הספרי מעלה אפשרות שallow כיון הלימוד צריך להיות הפוך, לא שבובות מלמד חיוּב שלמי שמחה בפסח וסוכות אלה שלמי שמחה נהוג רק בשבועות ופסח וסוכות אינם להחיל על שבובות אתמצוותיהם: איסור חמץ, אכילת מצה, ומזכות ישיבה בסוכה...

تلמוד לומר...סוף – הספרי שולל זאת על סמך המלה 'הלא' בפסוק של שבובות 'זכור כי עבד הארץ...ועשית את החוקים האלה', שדוקא מה שנאמר בשובעות בפירוש ('הלא') נהוג בו ולא דיןיהם של חגים אחרים.

סיכום – הפסיקת שמחת בחגך' מיותרת ונינתן לדריש ממנה 'כל מני שמחות'.

ד"ה מי שחגינה באה מהם ח עמוד ב

הנושא – הבהיר בקשר לפירוש רש"י והפסוק שמצווט בברייתא. פרש"י...ומיהו...מדובר – שם לומדים ש'חג' מתיחס רק לבשר בהמות ע"י גז"ש בין 'ויחגו לי במדבר' (שמות ה,א) ו'זהבאים ומנחה הגשותם לי במדבר' (עמוס ה,כח): מה להלן זבחים (עמוס התכוון לזבחים שהם בשר בהמה כמשמעות 'במדבר') אף כאן זבחים (כאשר משה רビינו אמר לפרעה 'ויחגו לי במדבר'); מכאן ש'חג' מחייבبشر. וקשה: למה רש"י מתעלם מהגז"ש ולומר שחגינה באה רק מבהמות מהפסוק 'וילא ילין חלב חגי' (שמות כג,יח)?

ושמא מכל מקום...באה מהם – רש"י צודק, כי בסופו של דבר גם מסקנת הסוגיא שם זקוקה לפוסוק 'וילא ילין חלב חגי', כי מהגירה שוה בלבד לא ניתן ללמידה אלא ש'ויחגו' ('ויחגו לי במדבר') עוסקת בזבחים (אבל לא במנחות בלבד ולא בעופות), אבל יתכן ש'ויחגו' מתכוונת לזכחי עולות ושלמים שהוא הקרבן המתואים של שלמי חגינה. לפיכך בא 'וילא ילין חלב חגי' למד שככל מקום שכתוֹב 'חג' כוונתו שלמים. ועתה עוברים תוס' לעניין חדש...

וליכא למימר...כמו חגינה – וקשה: הברייתא משווה שלמי שמחה לחגינה ע"י הפסיקת שמחת בחגך', א"כ יש להשוות גם לגבי זה שיכשם שמורת להביא

מעשר לשלמי חגיגה רק בצורת 'טופלין' הוא הדין בשלמי שמחה, והרי הבריתא אומרת שישראיל יוצאה ידי חובת שלמי שמחה במעשר אף بلا 'טופלין'? דהא בספרי...לשלמיים – יש גז"ש בין שלמי שמחה ומעשר שלמי שמחה בא גם מן המעשר, ולימוד מורהח זה מבטל את הלימוד הצר של שלמי שמחה מהגינה ש מגביל מעשר בשלמי שמחה רק ל'טופלין'... הקשה דר"ר אלחנן...בפסחים – בדברים נז' כתוב וזבחת שלמים (בהר עיבל) ואכלת ושמחת לפני ה' אל-קליר'. בירושלמי חגיגה אד ובפסחים קטא עופות ומנחות מוצאים מכלל שלמים מסוימים זבח', א"כ כל מקום שנאמרה 'שמחה' (כמו 'ושמחת בחגך' בשלמי שמחה) יש להקישו ל'שמחה' בפסוק של הר עיבל המתכוונת לבשר, ולמה מתעלמת הבריתא מלימוד זה? ועוד אמרי...שמחה – ישמחת בחגך' אמן מגלה שכל שמחה הייתה חיית היה בבשר אבל מניין שהבשר חייב להיות דוקא ממוקדים? ותירץ דודאי...סוף – ולאור הקשיות הללו י"ל שעיקר לימוד הבריתא הוא מהר עיבל, וכן מובה בירושלמי שעופות ומנחות אינם בכלל 'שמחה' כפי שמשתמע מהר עיבל. וכעת מתורצת הקושיא השניה למה לא יוצאים ב'שמחה' בבשר חולין? כי בהר עיבל אבלו בשר קודש.⁴⁴ סיכום – א) בלי יולא יlin חלב הגי היה מקום לאחוב ש'זיהגו לי המדבר' מתכוון לשלמים ולעלות. ב) שלמי שמחה אינם מוגבלים ל'טופלין' מכח הגז"ש שם-שם. ג) עיקר לימוד הבריתא שיוצאיםידי 'שמחה' רק בבשר הוא הפסוק בהר עיבל, אבל הבריתא נוקטת בפסוק 'ושמחת בחגך' משום שהוא מופיע בענין שלוש רגלים.

ד"ה בחג ולא באשתך ח עמוד ב הנושא – מקור האיסור להינשא במועד לפני התנא קמא של הברייתא. ות"ק...וכו' – לפי התנא של הברייתא (עמוד א) 'חג' תפosa ללמד מי שהגינה באה מהם', א"כ מניין לו שאין נושאים נשים במועד? י"ל...בחג – כדי ללמד מי שהגינה באה מהם' די אם היה כתוב 'ושמחת בחג', ולאחר שכותוב 'בחג' מפיקים ממנה את שני הלימודים... ומיהו...סוף – או שהתנא בברייתא חולק על רב וסובר שאין איסור מהתורה לשאת נשים במועד, אבל חז"ל אסור משום טירחה ביוט' או משום ביטול פריה ורבייה (מועד קטן ח.ב). סיכום – אין זה ברור אם התנא של הברייתא סבור שאיסור מהתורה לשאת נשים במועד או שהאיסור הוא מדרבנן.

ד"ה מי שיש לו אוכלין מרובין ח עמוד ב הנושא – פירוש בירושלמי למשנה איינו בבבלי. הקדמה – משמע מהמשנה שהפסוק 'אשר כמתנת ידו כברכת ה' א-לקיך אשר נתן לך' עוסק באדם אחד עם הנתונים 'זה וזה מרובים'; Tos' מצטטים את הירושלמי שפרש שהפסוק מתכוון לשני סוגים אנשים. בירושלמי אמרנן – חגיגה א,ה; Tos' מצטטים את הירושלמי... עני וידו רחבה – עני וייש לו בני בית מרובים שהוא בעצם המקהה של הרישא... קורא אני עליו איש כמתנת ידו – החלק הראשון בפסוק שאדם רשאי לצמצם בהוצאות עלות ראייה כמתנת ידו, אבל חייב לספקבשר לכלום ע"י שלמי חגינה... עשיר וידיו מעוטה...ה' א-לקיך – מתכוון למציאותה עשיר וייש לו בני בית מועטים, שעליו להוציא כספים לעולות ראייה בהתאם לברכת ה' עליו... עני ידו...סוף – הפסוק איינו מתייחס אליו. סיכום – הירושלמי לומד שהפיסקה 'איש כמתנת ידו' מתכוונת לרישא (אוכלים מרובים ונכסים מועטים), והפיסקה 'כברכת ה' א-לקיך אשר נתן לך' למציאותה (נכסים מרובים ואוכלים מועטים), והסבירא שבאה מצוטט הפסוק במלואו מלמד שיש מקהה שניית להתאימו לפ██ק כלו – 'זה וזה מרובים' שמביא עלות ראייה בהתאם ל'מתנת ידו' ושלמים יקרים 'כברכת ה' א-לקיך'.⁴⁵

ד"ה חזר ומרקיב ח עמוד ב הנושא – שני פירושים לעניין.

פרש"י...וazel – עד כאן פירוש רשי ועיקרו: המרכיב בחזה"מ אינו עובר על 'בל תוסיף' כי אין בהקרבו ביטוי של קביעת חזה"מ ביום נוסף נוסף של יוזט ממשום שהבבמות שיכוח ליו"ט והוא מביאן היום כתשלומים...

ולא שייך...קרינץ ביה – לר"יו יש תשלומים ליו"ט א' רק אם הקרבן היה ראוי לקרב אבל לא שהות ביום חמיש הנותרות לא היו ראויות לקרב ביר"ט? **הואיל ואיכא...אות** – הchein שורת אמן לא הספיק להקרב את כולם אבל הייתה אפשרות להקרבן אילו כהנים נוספים עזרו לו, ודין זהה להיחשב ראוי;

כלומר החסרון אינו בקרבות אלא בכחנות...

ומייהו ר"ח...א"רABA...זה מותר – ר"ח לא סבור שהנקודה הבעיתית כאן היא 'בל תוסיף' אלא האיסור על הקרבת נדרים ונבדות ביוזט כלහן: רביABA מסביר שר"יו ור"ל מסכימים אלא כל אחד אומר דבר אחר. ר"ל פסק שהמקדיש 10 בהמות לחגיגה ואחר שהקרביב 5 אמר שהנותרות תיקרבה ביוזט אחרון, אך אין מקובלות דין חדש של נו"ג ביוזט אלא ממשיכות בחגיגות כפי שהוקדשו מראש. וכן משמע מהבבטו 'חזר ומרקיב' שחזר ומרקיבם בחגיגות בראשונה. ור"יו עוסקumi ששים להקרב 5 ומותר זמן להקרב השאר ונמנע מכך גם לא הציג על כוונתו וזה מראה שכונתו לשיטות החגיגות וקביעת הנותרים כנו"ג...

הכי נמי מסתברא...רבינו חננא – פשוט...

ORAIA L'DIBRINO...SOUF – ראייה שהנושא שהסיק אותו היה דחיתת הקרבות ליו"ט אחרון כרבינו חננא, ולמרות שבירושלמי מוחלפת השיטות ור"ל הוא שסובר שאין מקרביב ור"יו סובר שמרקיב.

סיקום – הצעיה שהעסקה את ר"יו וריש לקיש היה: רשי: הלא לא תוסיף? רבינו חננא: הקרבת נדרים ונבדות ביוזט.

ד"ה זה הבא על העראה ט עמוד א

הנושא – פירוש אחר מזה של רשי.

הקדמה – לרשי הפסוק מתיחס למצבו כלפי שמייא כפי שאומר 'לפיך אין עונתיו נמחקין בתשובה' ומניה יסוד: כל עוד שיש זכר לעזן לא יתacen תשובה מלאיה בעולם הבא. תוס' הבינו שהכוונה היא למצבו בעולם הזה כלפי החברה ועצמו, ורצף הפסוקים בקהלת א' יד-טו הוא: 'ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת המשם והנה הכל הבל ורעות רוח מעות לא יכול לתקון וחסרון לא יכול להמנות'...

דטפי...לפנינו – כל עוד שהמזרח אין החוטא יכול לשקם את עצמו ומעמדו

בחברה משא"כ בעבירות כמו רצח וגזול הרבים⁴ שלמרות שא"א להחזיר את המצב יכול החוטא להשתקלב שוב בחברה כי ממש הזמן הדברים נשחחים... סיכון – רש"י: המשנה מתכוonta לאי היכולת של העברין להינוקות למג'זר בשמיים אפילו בתשובה; Tos: המשנה מתכוonta לאי היכולת להשתקלב שוב בחברה.

ד"ה נאמר עצרת בפסח (ע"פ הפני משה בירושלמי) ט עמוד א הנושא – דיעות נספוחות לגבי המקור בשם"ע תשלומיים ליו"ט ראשון. הקדמה – בסוכה כז, א מוכיח רבינו יוחנן שהובאה לאכול כזית פת בליל יו"ט הראשון של סוכות: נאמר כאן (בסוכות) 'חמשה עשר' ונאמר 'חמשה עשר' בחג המצות מה לחין (בפסח)ليلו הראשון חובה (כפי שכותוב 'בערב תאכלו מצות') מכאן ואילך רשות אף כאןليلו הראשון חובה מכאן ואילך רשות. ובירושלמי... בהש"ס שלנו – בירושלמי מובה שהגוז"ש בין פסח לסוכות היא ע"י המלים 'חמשה עשר' ולא עצרת' כפי שmobaa בביבלי, וקשה: למה לא מוזכרת בירושלמי הבעה של מופנה אצל 'חמשה עשר' כפי שנעשה בביבלי? דהא...הישן – הקדמה. השימוש בעצרת-עצרת כגוז"ש נעשה לראשונה בסוגיותנו, והגמרה הייתה חיבור להוכיח את אמרתו, משא"כ 'חמשה עשר-חמשה עשר' שבעל הסוגיא בירושלמי ידע שכבר נתקבלה כגוז"ש בענין אכילת פת בלילה הראשון ולא היה צריך להוכיח שהיא מופנה בענין תשלומיים... ועוד – ציטטת המשך הירושלמי שמביא דיעה אחרת למקור בשם"ע תשלומיים לקרבנות יהוד ב חג, כפי שתובדור בסוף דברי הירושלמי... ולרב יהודה בר ספרא...הרי שבעה – הקטע בירושלמי אירע בישיבה וצוטט כלහן: יהודה בר ספרא בשם רב אושעיא (דריש) זותגתם אותו הג לה' שבעת ימים בשנה (ויקרא כד, מא בקשר לחג הסוכות) וכי שבעה הם וזהו שמוונה הם (תשלום לראשון כפי שלמדנו מהגוז"ש 'חמשה עשר') אלא צא שבת מהם הרי שבעה, עד כאן דברי רבי יהודה בר ספרא...

א"ר יוסי...מקום אחר – א"ר יוסי וכי מיכן למדנו שאין חגינה (של יחיד) דוחה את השבת, לא (הלא) מקום אחר (מהכל שקרבן היחיד שאין זמנו קבוע אינו דוחה שבת, ואין אמר ר"י בר ספרא שזה נלמד מפסוק?)...

התיב רבינו יוחנן...כאן ששה – והירושלמי ממשיך: התיב רבינו יוחנן אחוי דבר ספרא (דודה של יהודה בר ספרא הוסיף לתקוף אותו) והוא תנוי אף בפסח כן ('והקרבתם אש לה' שבת ימים') צא שבת מהם (ואם תאמיר שההתורה ממעטת שבת בפסוק של סוכות ראוי להוציאא שבת גם בפסוק של פסח) הרי ששה (והפסוק היה צריך להיות 'והקרבתם אש לה' שבת ימים') הגע עצמן שחיל יו"ט הראשון וי"ט האחרון להיות

בשבת (ר"יו אחוי דרב ספרא מוסיף לתקופת יהודה בר ספרא והפעם מהפסוק בסוכות: שם לדעתו באה התורה לאסור הקרכבת הגינה בשבת ראי שיכתב 'וחגתם אתו חג לה' ששת ימים', כי לפעמים א' של סוכות חל בשבת ואז גם שם"ע חל בשבת, ונמצא שחגינה באה רק שש יהודים. אלא מכאן שר"י בר ספרא טעה כשהבביה הפסוק 'וחגתם אתו חג לה' שבעת ימים' ללמד שאין מקירבים הגינה בשבת)...

אתא רבבי חנניה...ראשון – **אתא רבבי חנניה** (לרבי יוסי ולר"יו אחוי דרב ספרא שהתקיפו את יהודה בר ספרא ואמר שלא הבינו נכונה את ר"י בר ספרא) יהודה בר ספרא בשם רבבי חזשעיה (התכוון ללימוד מסוף הפסוק 'וחגתם...' שם"ע כשיר לתשלומים כלחלן: הפסוק במלאו הוא) 'וחגתם אתו חג לה' שבעת ימים חקת עולם לדרתיכם בחדש השבעי תחגו אותו', וכי שבעה הם והלא שמונה הם אלא צא שבת מהם שכבר למדנו (לפי הכלל שקרבן שזמננו איינו קבוע איינו דוחה שבת) שאין חגיגה דוחה שבת (א"כ) מה תלמוד לומר 'תחגו אותו' אלא מלמד שיום טוב האחרון תשולמין לראשון (התוספת 'תחגו אותו' באה להציג שככל ימי החג כולל שם"ע ניתן להבביה הגינה כתשלומים לראשון). וכעת לפי ר' חנניה נמצא שרבבי יהודה ב"ס לומד שם"ע תשולומים לראשון מגוף הפסוק 'תחגו אותו' ולא מהגוז'ש חמישה עשר'.

וככל...סוף – לא ממצטטים שם פירשו של רבבי חנניה לדברי ר"י בר ספרא.
סיכון – שלוש דיעות לגבי המקור לתשלומים ליום ראשון בשם"ע: 1) ר"יו בשם רבבי ישמעאל בבבלי מגוז'ש 'עצרת-עצרת'; 2) ר"יו בשם רבבי ישמעאל בירושלים מגוז'ש 'חמשה עשר'; 3) רבבי יהודה בר ספרא על פי הסברו של רבבי חנניה בירושלמי מהמלים 'תחגו אותו' בויקרא כד, מא.

ד"ה תשולמין זה לזה ט עמוד א

הנושא – הוצאת חג השבועות מהמחלוקות שבין רבבי יוחנן ורבבי אוושיא. וההיא...כל ז' – שם שיש לפסח תשולומים עד סוף י"ט אחרון יש לשבועות תשולומים לעוד שש יהודים...

לא סוף – איך יכולם הימים שלאחר שביעות להיות תשולומים זה לזה כאשר הם ימי חול המותרים בעבודה. מכאן שרבבי אוושיא מסכים לרבי יוחנן ששבועות הוא תשולמין לראשון וחולק עלייו רק לגבי פסח וסוכות.

סיכון – רבבי אוושיא סבור תשולומים זה לזה רק גבי פסח וסוכות אבל לגבי שבועות הוא מסכים לרבי יוחנן שהוא תשולומים לראשון.

ד"ה כיוון שלא חוו בראשון (לפי הגחות הב"ח) ט עמוד א

הנושא – התעלמות הסוגיא מנפקא מינה הפוך. וצ"ע...וחיגר בשני – בתשובה למאי ביןיהם' אומר רבבי זира 'חיגר ביום

ראשון ונתקפשט ביום שני', וקשה: למה ר"ז לא הביא ב'אי נמי' גם דוגמה הפוכה שהיה בריא ביום ראשון וביום שני עשה חיגר? ויל' זה נובע מאי ידיעת שהיתה לו לגבי שיטת רבי יוחנן. לפי ר"יו שאומר תשלומין לראשון, אם היה בריא בראשון ולא הביא קרבנותיו ולמחרת עשה חיגר ואני ראוי להבאים, מה דין ביום שני עצמו...

מי אמרינן...לא הוイ בהבאה (הגחות הב"ח) – לפי ר"יו חלות החיוב הוא ביום ראשון, האם לדעתו די בכך לחיבתו בקרבנות ביום תשלומיים אף שמצו בראיותו היה כזה שאללו היה כך ביום הראשון היה פטור, ואז היה עוד נפקא מינה ביןו ובין רבי אוושעיא כי במרקחה זה ר"א פוטרו מפני שנראה בהמשך בס"ד... או דלמא...לא הוι בהבאה – או שר"יו סבור שדרوش שני תנאים: 1) חלות חיוב ביום ראשון; 2) שהיה ביום התשלומיים מצוב שאללו היה כך ביום ראשון היה חל עליו החיוב, ואז לא יהיה נפקא מינה ביןם במרקחה זה... ומיهو לרבי אוושעיא...סוף – אין מקום לעורוך חקירה דומה ביחס לרבי אוושעיא (שלא יומ"ט ראשון קובע את החיוב אלא כל יום מימי תשלומיים חל החיוב על מי שטרם הביא את קרבנותיו), כי לשיטה זו ברור שחיביב להיות בר חיבוא ביום הבא קרבנותיו. Tos' מסימים בלבד הזכירתם.

סיכום – רבי זירא לא חzieע נפקא מינה בין ר"יו ורבי אוושעיא את המקרה שהוא בריא ביום ראשון ונעשה חיגר בשני, שאם היה ברור לרבי זירא שרבי אוושעיא פוטרו הרוי שלא היה ברור לו אם ר"יו מחייב.

ד"ה נטמא ביום מביא ט עמוד א הנושא – קושי על המקשה.

הקדמה – א) נזיר שנטמא למת בתוך ימי נזירותו: 1) מטהר את עצמו ע"י הזאת מי חטא (פרה אדומה) ביום השלישי ובימים השבעי לטומאותו; 2) ביום השבעי מגלה את שערו; 3) ביום השmini מביא שתי תורמים או שני בני יונה אחד לחטאתו ואחד לעולה וככש בן שניתו לאשם; 4) ביום השmini מתחילה למנות נזירותו מן ההתחילה כי הטומאה מבטלת כל ימי נזירותו עד כה.

ב) בבדבר פרק ה' מובאים דיני נזיר ובין השאר נאמר בפסוקים ח-יא: 'וכי ימות מת עליו בפתע פתואם וטמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השבעי יגלחנו; ובימים השmini יבא שתי תרים ושני בני יונה...; ועשה הכהן אחד לחטאתו ואחד לעולה... וקדש את ראשו ביום ההוא (כו ביום מתחילה למנות את ימי נזירותו מחדש). במסכת נזיר יח' א מובאת מחלוקת בברייתא בין ר"י הנשיא ורבי יוסי בר' יהודה בקשר לפיסקה 'זקדש את ראשו ביום ההוא': ביום הבא קרבנותיו (יום ח') וכו' ביום מתחילה למנות נזירותו מחדש) דברי רבי, רבי יוסי בר' יהודה אומר ביום

תגלחו (ביום ז' מתחילה למנות את ימי נזירותו). ג) לכארה אין מקום לקושית הגمرا על רב יוחנן (אולי הוא סובר שיש תשלomin לנזיר שנטמא בלבד ח' אף שטרם יצא מטומאה ראשונה לשעה שרואה להביא עליה קרבן) כי ר"י יכול להסביר שהוא סבור לרבי יוסי בר' יהודה שמנין נזירותו מתחיל מחדש ביום ז', ובכוניסתו ליל שמיני כבר יצא מטומאה הראשונה לשעה שרואה להביא עליה קרבן? גבי...לא – הקדמות. ר"י בר' יהודה מעולם לא אמר שיום ז' הוא יום שרואי להביא קרבנותיו, אדרבה רבוי ורבי בר' יהודה מסכימים שזמן הקרבנות איינו לפני יום ח' ואמנם נטמא מחדש ביום ח' זו טומאה אחרת שאינה כלולה בקבנות של הראשונה, ואם נטמא בלבד ח' קודם זה קודם הזמן שיצא לשעה הרואה להביא קרבן על טומאה ראשונה, ואם תשאל: א"כ מהו חולקים רבוי ורבי בר' יהודה? ורבי יוסי...סוף – אם ביום ז' לטומאותו (יום תגלחו) נטמא מספר פעמים: רבוי יוסי בר' יהודה קורה לוזה טומאות הרבה כי לדעתו חלה עלייו נזירות מחדש החל מיום ז' (אבל איינו מביא את קרבנותיו עד יום ח'), ואילו רבוי סבור שאין כאן אלא טומאה אריכתא אחת הייתה שנזירות טהרה לא תחול עליו אלא ביום ח'.⁴⁸

ד"ה שני טומאה ט עמוד א

הנושא – קושיא על תשובה רבוי ירמיה.

זהה...מייתי הgingה – מכיוון שהשני טומאה מכל סיבה אחרת, כגון חיגר ביו"ט ראשון, ולא חל ביו"ט ראשון חיב הבאת קרבנות... אם כן...בשני – בתשובה לקושית הגمرا בא, 'הכל לאתווי מי' התרצין היה צריך להסביר לאתווי היה טמא ביום טוב ראשון ונדהה לשני ונטהר בשני' במקומות לתרצין לאתווי חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני' שנחתה לאור שיטת ר"יו... ויש לומר...סוף – התרצין היה יכול להסביר לאתווי נטמא ביו"ט ראשון ונטהר בשני' אלא נמנע מכך ממש רב פפא איינו מסכים לה, והתרצין רצה תשובה שתתקבל על דעת הכל. סיכום – רצונו של התרצין להעמיד את הרישא לדברי הכל מנע ממנו מהשיב לאתווי נטמא ביו"ט ראשון ונטהר בשני'.

ד"ה שני תשלomin הראשון הוא ט עמוד ב

הנושא – אי השלמתו של רב פפא עם הסברו של רבוי ירמיה.

הקדמה – ברייתא בפסחים צג,א: גרא שנתגייר בין שני פסחים (י"ד בנין לבין י"ד באיר) וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייב לעשות פסה שני דברי רבוי, רבוי נתן אומר כל שוקוק (שיש קשר עמו) לראשון וקוק לשני כל שאין וקוק לראשון אין וקוק לשני

(והגמרה מקשה) במאי קמייפלגי? רבי סבר שני רجل בפני עצמו הוא (ומחייב אפילו מי שלא היה חייב בפסח ראשון) רבי נתן סבר שני תשלומין דראשון הוא (ומי שלא היה ראוי בראשון פטור מלחייב בשני).

הינו...ואע"ג...פריך שפיר – הקדמה. וקשה על התקפתו של רב פפא על רב ירמיה: רבי נתן שסביר שני תשלומין דראשון הוא תנא ורב פפא היה צריך להוכיח שרבי ירמיה יכול להשיב שרבי יוחנן פוסק לרבי נתן נגד רב, ותשובתו 'טומה שאני' בעינה? ויל' למatters זאת התקפתו של רב פפא מבוססת שכן...

דמסתמא...מחבירו – מן הסתם ר"י פוסק לרבי נתן כי ההלכה כרבי במקום שתננה אחד חולק עליו, ורב פפא טוען שיש למצוא הסבר לר"י שהולם שיטת רב.⁴⁹

אבל לא...סוף – ניתן להצדיק את התקפתו של רב פפא באופין אחר: רב פפא לא טוען שר"יו מוכחה לסבור כרבי אלא ר"פ חיפש יישוב לקושיא על ר"יו המתיחס לרבי נתן וגם לרבי, ואמר 'קסבר רב יוחנן לילה אינו מחשור זמן'. אבל הסבר זה לפיו ר"פ מקבל אפשרות שר"יו פוסק לרבי נתן אינו סביר לאור הכלל שההלכה כרבי נגד תננה בודד אחר לכין יש להעדיף את התשובה הראשונה.

סיכום – הנימוק של רב פפא בהתקפתו על ההסבר של רב ירמיה לשיטת רב יוחנן היה שר"יו פוסק לרבי שני רجل בפני עצמו לאור הכלל שההלכה כרבי בכל מקום שהוא חולק על תננה אחד.

ד"ה או תפללה של ערבית ט عمود ב

הנושא – העמדת הבריתיא גם למאן דאמר תפלה ערבית רשות.

הקדמה – ברכות כז,ב: אמר רב יהודה אמר שמואל תפלה ערבית רבנן גמליאל אומר חובה רב יהושע אומר רשות, אמר אבי הילכה בדברי האומר חובה ורבא אמר הילכה בדברי האומר רשות.

אתיא...חובה – הקדמה. כאמור שפסק לרבן גמליאל כפי שרואים מהביתיו הקשה 'מעוות' שאמר שלמה המלך...

ואפילו...אונס קצר – ורבא בשם רב יהושע יפרש חומרת הביטוי שאפילו למ"ד שערכית רשות היא אינה התנדבותית, אדרבה חייב אדם להתחפלל ערבית אלא היא קללה ביחס לשאר תפלות בזאת שהיא נדחתת בפני אונסים או מצוה עוברת אחרת...

וכן ממשע – ראייה שאין לדוחותה ללא סיבה...

ההיא...שחרית שתים – ואם הייתה התנדבותית היה פטור מלחייב...

וכן אם...מאן דפליג – הגמורה מנמקת את הפטור בכך שלא מקדים ר"ח בלילה ולכן שכחת 'יעלה ויבא' בלילה אינה מחייבת חזקה על התפללה, ומכאן

ראיה נוספת שערבית אינה התנדבותית שא"כ הטעם לא לחזור על ערבית כהשכח 'יעלה ויבא' היה צריך להיות שבאו וכי אין חיוב להתפלל ערבית. וכעת שהגمرا לא מבחינה בין מ"ד חובה למ"ד רשות יש להסיק שגם למ"ד רשות אין לבטל ללא סיבה...

זה היא דשחת...ליה – שם נפסק שהтир חגורתו כהכנה לאכול סעודה בלילה כשטרם התפלל ערבית אינו חייב להדקו ולהתפלל, ורקשה: אין להגיד התרת חgorה כאונס ולמה שיבטל את התפללה?

וכן בירושלמי...לא ירד – גם את זה אין לכנות 'אונס'? היינו אונס קצר – המעשים הללו אינם מוגדרים 'אונס' אבל ניתן להגיד אונס קצר שדי בו לפטור מתפלל ערבית (בלבד) ...

ולאUPI' ה"ג...חוכה – בעל הלוות גדולות פירש שר יהושע סבור שלכתהילה ערבית רשות אבל הנוהג להתפלל באופן קבוע הופכת לגביו לחוכה אף שלא קיבל זאת באמירה.UPI' בה"ג ייל' שהבריתא כאן שמכנה ביטול ערבית 'מעות' מתכוonta הן למ"ד ערבית חובה והן למ"ד רשות ובאדם שנוהג להתפלל ערבית מיד לילה...

והא ליתא, דמי...לילות – יש לדחות את הבה"ג כי קשה לומר שככל המקורות שהבאונו: 1) רב祁 יהושע; 2) ברכות כו, ב' 'שכח ולא התפלל ערבית'; 3) ברכות ל, ב' 'אם שכח ולא הזכיר של ראש חודש', עוסקים באלו שלא נהגו להתפלל ערבית מיד לילה. ומכאן שאפלו התפלל מיד לילה אינה הופכת ערבית לחוכה לגביו... ואם היינו...ר"ח בלילה – אבל אם נפרש בה"ג שהמתפלל בלילה מסוימים נהפכת התפללה לגביו לחוכה לו לילה (ושכרו כמו שקיים מצווה שמזכה עלייה שגדול משכר המקיים מצווה שאינו מצווה עלייה) נוכל לומר שתפלת ערבית היא התנדבותית ומותר לבטל אף ללא אונס, ובסוגיא של 'שכח יעליה ויבוא' הגمرا אינה מנמקת את הפטור מתפללה חוזרת מטעמי רשות כי שם העובדה שהתפלל ערבית הופכת אותה לחוכה עבورو לאותו לילה. אבל פירוש זה לבה"ג לא יעמוד בפני הסוגיא 'שכח ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים', כי הפירוש מニア שנייתן לבטל ערבית אף ללא אונס...

ובברכות...סוף – כוונתם לד"ה 'טהה' בברכות כו, אולם המuin יראה שהסר שם כל איזכור לסוגיא ביום. ביום א' פז, ב' אומרת הגمرا: אמר רב תפלה געילה (כשנאמרת בלילה) פוטרת את של ערבית (ומקשיים: והרי רב סבור שערבית רשות ולמה צריכים לפטורה? וمتראים) לדברי האומר חובה (הפסיק של רב נאמרה למ"ד ערבית חובה אבל למ"ד רשות אין צורך לפטורה). תוס' מוכחים בזה שוב שאין לומר שהבה"ג סבור שהמתפלל ערבית מיד לילה נהפכת ערבית לגביו לחוכה שא"כ התרצן ביום היה מшиб שרב פסק לשיטתו (ערבית רשות) והתייחס לאדם שהתפלל

מידי לילה, ומשלא השיבו כך יש להסיק שתפלת מידי לילה אינה הופכת ערבית לחובה לבניו.

סיכום – א) הבריתא כאן הולמת גם את השיטה האומרת שערכית רשות שכן גם מ"ד זה מסכימים שאין לבטל ללא סיבה מוצדקת. ב) הפירוש לבה"ג: המתפלל בלילה נחפה אותה תפלה לחובה לבניו ממש באותו לילה בלבד, והוא אכן קיים מצווה שנצטווה עליה.

ד"ה בר ה' הי להלל ט עמוד ב
הנושא – פיענוח שמות שונים של שני תנאים.
יש...בשםך – בן לעם שלא בותיו הוסיף הקב"ה ה"א לשם.
ובן בג...ה' – גם הוא היה גור צדק.

ד"ה כברוזא סומקא ט עמוד ב
רצועה...ابرוזא – עור קודם עיבודו נקרא 'משכא' ואח"כ 'אברוזא'; וכשם שרצועה מכוונת צעדי הסוס לרצון האדון כך עוני שומר יהודוי ילק כרצון הקב"ה.

ד"ה כאן באחותו פנואה ט עמוד ב
הקדמה – משנה ביבמות מט, א: איזהו מזר כל שאר בשר שהוא בלאו (בענין קרוב משפחה, כגון אשה שנאנסה ע"י חותנה או בא על יבנתו לאחר שעשה בה חילצה, וכל שכן חיבבי כריתות וmittah בית דין) דברי רבי עקיבא; שמעון התימני אמר כל שחביבים עליו כרת בידייהם (וכ"ש מתות בי"ד אבל לא חיבבי לאוין אלא כרת); ורבי יהושע אומר שהיבין עליו מיתת בה"ד (אבל לא פחות מזו). הגمرا מאביה שתי שיטות נוספות: 1) רבי סימאי שטובר שר"ע לא מגביל ממזרות לאוין של קירבה אלא לכל לאו באיסור ביאה (מחזיר גראותו אחר שנישאה לאחר והתגרשה ממנו); 2) רבי ישבב יש ממזר גם מביאה שנאסורה בעשה, כגון אלמנה לכלהן גדול.

משמע...סוף – הקדמה. מהעובדת שטוגניתנו נוקתה בדוגמה של 'אחותו' משמע שההכלכה כשמעון התימני האומר שאין ממזר מהחביב לאוין אם אין כרת.

ד"ה אפילו מש"ס לש"ס י עמוד א
הנושא – אפשרות לפרש את הענין שלא כרש"י.
מש"ס...רש"י – רש"י מפרש שהבבלי 'הוא עמוק', היינו קשה להגיע לבהירות העניינים כמו אדם שנמצא בבור עמוק שואר איינו מגיע אליו...
וכן אמר...ש"ס הבבלי – בסנהדרין כד, א אמר רש"י על הפסוק 'במחשכים

הושיבני': שאין (בני הישיבה) נוחים זה עם זה (אין פתוחים לשמעו דעתה אחרת) ותלמודם ספק בידם (הבעיות נשארות ללא יישוב).

וכן (רב כהנא)...ש"ס הירושלמי – בבא מציעא פה,א: רב זירא כי סליק לא רעה דישראל יתיב מה תעניתא (מאה צמות) דלשתכח גمرا בבלאה מיניה (שייחלש זכרונו וישכח) כי היכי דלא נטדריה (כדי שדרך הלימוד הבבלית לא תפַרְעֵל לו לקלות את תורה ארץ ישראל), ורש"י מפרש 'יאמור אין שבארץ ישראל לא היו בני מחולקת ונוחין זה לזה כשםן (זית) ומישבין את התעמים שלא קושיות ופирוקין'.⁵⁰

ומיהו...סוף – אבל פירוש רש"י אינו מוכרא כי יתכן שהכוונה היא דוקא למי שפירש מן הבבלי כדי לעסוק בירושלמי, ומדובר בשלב ביניים שבהם הוא נוטש את דרך הפלפול הבבליית וטרם התמחה בשיטת הירושלמי.

סיכון – רש"י: הכוונה היא למי שפירש מש"ס ירושלמי כדי לעסוק בבבלי; **תוס:** ניתן לומר שפירש מן הבבלי כדי לעסוק בירושלמי.

ד"ה דלמא כרבי יהודה י עמוד א

הנושא – דרשה המשמשת מקור לעניין אחד לגבי דרישת עניין שני. משמע...אחרית – רבא אומר שהחוכחה של רב אליעזר שיש להתר נדרים על מה שיסמכו' אינה בעיה למשנתנו, כי יתכן שהתנה סובר ש'כ' יפליא' השניה תפוצה לדרשת רב טרפון 'שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה'; מכאן יש להסיק שלא דורשים שתி דרישות מקור אחד; אבל לכואורה מסקנה זו אינה מדוייקת... ואילו בפ"ק...ליה פירכא – הקדמה. הפסיקה 'קיימו וקיבלו' מקובלת כדורתה ללא עירעור, אולם...

ואילו בשבת...בימי אחזורו – הקדמה ב. 'קיימו וקיבלו' תפוצה לדרשה בשבת פה, ואיך משמש בה שמואל להוכיח שאסתור ברוח הקודש נארה? ואמר הר"י...סוף – מיבנה הפסיקה 'קיימו וקיבלו' שונה מזו של 'כ' יפליא' וזה אפשר לדרש ממנה שני למידים. במלה 'זוקיבלו' יש רמז לשתי דרישות: (1) הכספיות שבה, היota ש'זוקיבלו' היא שם נרדף ל'קיימו'; (2) עובדה שבעל המגילה שהתקוון להביע את הרעיון של קיום מצוות פערמים שינוי את המלה השניה ובמקרים לכתוב 'קיימו' פערמים כתוב 'זוקיבלו'. ומצצם הכספיות דורשים בשבת שהיהודים הבתויה לקיים את התורה פערמים – בהר סיני תוך אילוצים ובימי מרדיי ואסתור מרוץ. ומהשינוי מ'קיימו' ל'זוקיבלו' לומדים מה שמובא במסכת מגילה שהיא וכיום בין אסתור לחכמים, אסתור טעונה 'קבועני לדורות' שייכתבו האירועים בספר שיצורף לתנ"ך. חז"ל קיבלו תביעה והסכימו בשםיהם, וכי שכותב את המגילה הראשונה זכה לרוח הקודש ונתגלו לו דברים שלא היה יכול

לדעת.

סיכום – כתוב המשמש מקור לדרשה אחת אין יכול לשמש מקור לדרשה שנייה,
אא"כ יש בו יותר מרמז אחד כגון כפילות ריעונית יחד עם שינוי לשון.

ד"ה באפי נשבעת ולא הדרגה כי עמוד א

הנושא – מחלוקת בקשר לנושא השבועה של הקב"ה.

והקsha...לארץ – איך הבין רבינו יהושע מאש'er נשבעת באפי' שהקב"ה התיר את נdroו, הרי הפסוק עוסק בשבועה שדור המדבר לא ייכנס לארץ ואכן לא נכנסו? ותירץ לו...סוף – הפסוק מתכוון לתחיית המתים בעולם הבא, ור"י סבור שהקב"ה חוזר בו משובעתו שלא יקום דור המדבר לתחייה.¹⁵

סיכום – א) הר"ר אלחנן וח"י: רבינו יהושע סבר שהקב"ה התיר את נdroו. רשותי:
רבינו יהושע אמר שהקב"ה יכול לחזור בו אבל למשה לא עשה כך. ב) הר"ר אלחנן: השבועה הייתה שדור המדבר לא ייכנס לארץ וקשה על רבינו יהושע; הר"י: השבועה התקיימה לתחיית המתים ואין קושי על רבינו יהושע.

ד"ה לאפוקי מדשモאל (ע"פ הגהות הב"ח) י עמוד א

הנושא – הבחנה בין קדשים לחולין בשיטת שמאלי.

הקדמה – א) שבועות כו, ב: אמר שמאלי גמר לבלו צrisk שיווציא בשפטיו (כתנאי לחילות השבועה) שנאמר 'לבטא בשפטים' (ויקרא ה,ה; להתחייב בקרבן אם על הפרת בשבועה חייב היה הנשבע לבטא שבועתו בקהל רם. ומקשימים מביריתא מיתיבי 'מווצה' שפטיך תשمر ועשית' (דברים כד, כד גבי נודר להביא קרבן) אין לי אלא שמווצה בשפטיו גמר לבו מנין (שהל הנדר) תלמוד לומר כל נדיב לב' (דברי הימים ב' כט, לא' אצל 'פסח חזקיהו' נאמר כל נדיב לב' עלות' ושמואל מתרץ) שאני התם דכתיב 'כל נדיב לב' (הריבוי מופיע בקדשים אבל אין ריבוי מקבל בחולין. והגמר מקשה) וניגמר מינה (נלמד מקדשים תשובה) משום דהו תרומה (תרומה מלאת המשכן שנאמר בה [שםות לה, כב] 'יבאו האנשים על [עם] הנשים כל נדיב לב' וגוי) וקדשים (הפסוק בדברי הימים שם) שני כתובין הבאות כאחד (דין אחד המופיע מפורש בשני עניינים שונים בתורה. והכללו הוא) וכל שני כתובין הבאות כאחד אין מלמדין (לא מרוחиков את הדין מעבר לאותם שני מקומות מסוים שאם התורה רצתה בכך הדין היה מופיע במקום אחד לשמש בניין אב לכל התורה).

לאו משום...כתיב – בדברי התרץן לאפוקי מדשモאל دائم שמאלי גמר לבלו צrisk שיווציא בשפטיו' יש להבין שמאלי שלו חילות שבועה שלא 'חווציא' בשפטיו' אילולי פסוק מפורש 'וכל נדיב לב' עלות' (דהי' ב' כת, לא') ששבועה בלב חלה...

אלא מוקי...לב עלות – אלא מאחר שהפסקוק מתיחס להקדשת בהמות לקרבנות, סבור שМОאל שבחולין אין שבועה חלה אם רק גמר בלבו...⁵² וشمואל מודה...דשבועות – הקדמה. ראייה שشمואל סבור שבקדשים חלה שבועה כשגמר בלבו: בשבועות שם מקשים על שמואל שאומר 'צרייך שיוציא' בשפטיו' מהפסוקים בדברי הימים, וشمואל מחלק בין קדושים לחולין... וכי תימא (וקאמר התם) ואין מלמדים – הקדמה. תוס' מצטיטים את המשך הסוגיא בשבועות כדי להקשות שם שמואל מסכימים שבקדשים גמר בלבו מוקבל, למה שלא נלמד חולין מקדשים?

סיכון – שמואל מסכימים שבקדשים ובתרומות מלאכת המשכן שבועה חלה אפילו גמר בלבו אבל לא בשבועות של חולין. ושיטת רבי יצחק שבאה 'לאפוקי' מדשומואל' (שיטה שהיתה ידועה גם בימי התנאים אבל ברור שלא בשם שמואל) לומד מהפסקוק בדרך' 'כל נדיב לב בעלות' שגמר בלבו חלה השבועה בקדשים ובחולין.

ד"ה לקיים מצוה י עמוד א
דציריך...גפשיה – מותר לישבע בשם כדי לזרז את עצמו במצוות.⁵³

ד"ה לשמואל לית לייה פירכא י עמוד א
הנושא – שלילת 'פירכא' אפשרית גם בדברי שמואל.
זה...חפצי שמים – בנדרים שם: אמר רב גידל אמר שמואל מנין שאין נשבעין לעבור על המצוות (נשבע לעבור על מצוה שבוטחו בטלה) תלמוד לומר לא יהל דבריו דברי (בענינו הפרטיים) לא יהל (אסור להחלו) אבל מיחל הוא לחפצי שמים (אין שבועה לבטל מצוה); מכאן שגם על המקור של שמואל יש פירכא!
התם מדברו נפקי לייה – דרשת שמואל בנדרים מבוססת על המלה 'דברו' (ולא בדברי שמים), אבל דרישתו בתגובה מבוססת על דיווק במלה 'יחל' הינו, אסור לו לחל את דבריו אבל אחרים רשאים לבטל עבورو את נדרו.

ד"ה לכדרבי אבא י עמוד א
הנושא – הדוגמה שבחר רבי אבא לעסוק בה.
ה"ה...למיימר – התרצין אומר שרבבי אבא יכול לסביר כר' יהודה שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב אלא החופר בור בחצירו פטור מושום מקלקל, וקשה: אם ר"א בא ללמד שמקלקל פטור למה לא הדגים זאת במקרה יותר מצוי מ'חופר גומא'?
אלא רבותא...סוף – 'בחופר גומא' יש שיילוב של קלקלות ותיקון במעשה אחד –

קליקול החזר ותיקון שמספק רצונו להשיג עפר. רבינו אבא (לשיטת רבינו יהודה) מלמד שצד הקליקול גובר על הצד התקון ופטור מדאוריתא.

ד"ה מלאכת מחשבת אסרה תורה י עמוד ב הנושא – דחית פירוש רש"י בהגדרת 'מלאכה אינה צריכה לגופה'.
פרש"י...בعالם – הגדרת מלאכה כ'צריכה לגופה' תלולה באמ העושה מרווחה מהסיבה העושה את המלאכה לנוכחתה, לפיכך הוצאה מת לר' הר' היא 'מלאכה שאינה צריכה לגופה' משום שאינו רוצה במות המת שהצריך הוציאתו מהבית...
ולא יתכן...בعالם – סותר על מנת לבנות חייב משום 'בונה', אבל לפירוש רש"י הסותר היה צריך להיות פטור משום שהיה מעדר השבנין היישן לא היה שם...

בקורע...זה מעולם – הקורע על מנת לתפור חיב, אבל לפירוש רש"י היה צריך להיות פטור משום שהוא מעדר השסיבה שהצריכה את המלאכה לא היתה...
וקורע הבא...אמתיה – וזה בשאר דברים שעשו בודאי חיב, כגון אבל שקורע את בגדיו להפיג צערו או כל צער אחר, או כדי שבני ביתו יראו ממנו, שלפירוש רש"י הקורע היה צריך להיות פטור משום שהיה מעדר שהגורם למלאכות לא היה...

נראה...האיסור – הגדרת מלאכה כ'צריכה לגופה' אינה תלולה בגורמיה אלא במלאכה עצמה כאמור, לכל מלאכה יש עיקר הקובע את שמה וצדדים טפחים המלויים את העיקר; אם התכוון לעיקרה חיב ואם רק לפעולתו לווי הוא פטור...
כגון הכא...המצניע – החופר בור למטרת בניה מכוונת ליצור חלל לשקיעת יסודות, אבל חפירה לשם לקיחת עפר החلل אינו אלא תוצאה לווי ולא נקרה 'בונה'. כמו כן העיקר בהוצאה מרשות לרשות הוא שהחפץ צריך להימצא במקום החדש, נמצא שהמושcia מת מן הבית פטור כי אין צורך שהגוויה תימצא דוקא ברשות הרבים אלא שלא תהיה בבית...

ולא דמו...סוף – 'מלאכה אינה צריכה לגופה' פטור נלמד מהמשכן המשמש מקור למלאכות בשבת, כי במשכן עשו כל מלאכה לשם מטרה מוגדרת ולכך העושיה לשם אחרת אינו דומה לעושה במשכן. למשל: המכבה אש גורמת לשתי תוצאות: הידר אור וחום וכיירת פח. במשכן מלאכת כיבוי אש נעשתה כדי ליצור פח ולא משום אפלה או קירור המקום, לפיכך כיבוי אש (או חשמל) תוך מטרה לחסוך בדלק או להחשיך את החדר מוגדר 'מלאכה אינה צריכה לגופה' ופטור (אסור מדרבנן); כמו כן בשלב של הקמת המשכן צרו בעלי חיים עברו עורם, וכך הצד בעל חי כדי שלא יזק פטור (אסור מדרבנן).

סיכון – מלאכה מוגדרת 'אינה צריכה לגופה': רש"י – כאשר עושה אינו מרוצה

מהנסיבות שהצריכו עשיית המלאכה; תוס' – אם עשה את המלאכה לשם מטרה אחרת מזו שעשוה במשכן.

ד"ה בזמן חג הוא דלא יליין י עמוד ב הנושא – הפניות קושיותו של רב פפא לעצמו. כי מוקמינן...על המזבח – יש להפנות את הקושיא נגד רב פפא עצמו שטובר ש'ולא יליין חלבangi עד בקר' מתכוון לשלמי חגיגת, כי המשמעות היא שהבא בזמן חג לא יליין הא בכל השנה כולה יליין' כאשר הפסוק 'כל הלילה עד הבקר' מלמד שכל זבח העולה על המזבח לא יליין חלבangi עד בקר? דהא איכא...סוף – ורב פפא ישיב שככל הלילה עד הבקר' מתכוון לקרבנות שבשרם איינו נאכל ולא לשלהם על סוגיו, לפיכך בא הפסוק 'ולא יליין חלבangi עד בקר' להכניס שלמי חגיגת לאיסור הלנת חלב עד בקר.⁵⁴ סיכום – אין להפנות את הקושיא נגד המקשה (רב פפא) עצמו.

ד"ה ולא יליין מן הבשר י עמוד ב הנושא – קושיא על אבי ויישובה. הקדמה – בדברים ט"ז, א–ז מזכיר בדייני קרבן פסח, ובין השאר כתוב: 'זבחת פסח...ולא יליין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר'. בפסחים ע, א, ב מובא שביום הראשון לבקר' מתכוון לחגיגת הבאה עם הפסח ב–י"ד בניסן ללמד שהחגיגת שתזבחו בערב (י"ד בניסן) לא יליין את בשרה עד הבוקר של יום א' של חול המועד אבל נאכל ביום י"ד, בלבד ט"ז וביום ט"ז. ואע"ג... ועוד... אדם – שתי קושיות על אבי שרוצה להעמיד את הפסוק 'ולא יליין מן הבשר וכו' כלאו נוסף לאיסור הלנת אימורי קרבן עליה חזון למזבח בעלות השחר: 1) בפסחים מעמידים את הפסוק באיסור לינת חגיגת י"ד לבוקר של יום א' של חוה"מ; 2) הופעת המלה 'בשר' בפסוק אומרת שמדובר בשלמים שבשרו נאכל ע"י העם ולא לאכילת מזבח? מ"מ...סוף – אבי ישיב שניתן לדיקק את שניהם מהפסוק: 1) שלא יליין מי"ד בניסן עד לבוקר של א' דוחה"מ מהמללה 'בשר'; 2) לאו נוסף לאיסור הלנת אימורי עליה חזון למזבח מהעובדת שהפסוק אומר 'ביום הראשון' ולא 'ביום השלישי' שהוא יום א' של חוה"מ לגבי איסור הלנת בשר חגיגת י"ד.⁵⁵ סיכום – על אף דרשת הגمرا בפסחים ע, א, ומשמעות הפסוק שמדובר בקרבן הנאכל (בשר), אבי לומד ממנו לאו על הלנת קרבן עליה חזון למזבח.

ד"ה לעבור עליו בשני לאין י עמוד ב

הנושא – מה עדיף: לדורש מפסוק דין חדש או להעמידו בלבד שני שני לאיסור ידוע. ואע"ג...יתיר – במצב שני תחזר בין דרישת פסוק בלבד שני מול דרישת דין חדש יש להעדיף את האחرون, א"כ למה העדיף אבי למד מילא אילין מן הבשר' לאו שני להלנת עולמה מוחוץ למזבח ולא ללימוד ממנו שלמי חגיגת? הכא שאני...בתורה – לחידש קרבן כל חג שנאכל ובכאן עדיף להוסיף הלאו.⁵⁶ תקדים של הבאת קרבן כל חג שנאכל ובכאן עדיף להוסיף הלאו. וודומה לו...סוף – דברים כ"ג, א: לא יקח איש את אשת אביו (אם חורגת) ולא יגלה כנף אביו, וביבמות צז, א רבי יהודה לומד מילא יגלה כנף אביו שאסור לבן לקחת אשה שאביו אנסה, והתנא קמא מתיר. ביבמות ד, א מסבירה הגמרא שהת"ק לומד מהפסיקת דין לאו שני ללקח שומרת ים של אביו (נפטר האח של אביו ולא ילדים וחלה על אביו מצוה ליבם את גיסתו), רבי יהודה לומד איסור על לקיחת אנות אביו. והרי גם שם ראיו שהת"ק ידרוש איסור על הלוקח אנות אביו במקום לדירוש לאו שני בלקח שומרת ים של אביו אלא כאמור עדיף להוסיף לאו מאשר לדירוש דין שאין לו רמז אחר בתורה. סיכום – דרישת דין חדש עדיפה על דרישת לאו שני באיסור ידוע פרט לכשאין רמז אחר בתורה לדין החדש.

ד"ה ויהוגו לי במדבר י עמוד ב

הנושא – תפיקדו של זלא אילין חלב חגי' אחר ידיעת הגז"ש 'במדבר-במדבר'. הקדמה – הפסוק 'ולא אילין חלב חגי' מקור לידענה ש'חגי' מתכוון לקרבן מיותר לאור הגז"ש 'במדבר-במדבר' ממנה למדוים ש'יהוגו לי במדבר' מתכוון לזכחים ולא ליהוגו חגא, וא"כ יש מקום לומר ש'זלא אילין חלב חגי' בא להוסיף לאו על המותיר בשר ביום השלישי בעלות השחר. ולא אילין...קרבנות – הקדמה. Tos' שוללים את המסקנות בהקדמה ואורמרים שלפסוק 'ולא אילין חלב חגי' ממועד תפיקד גם במסורת הגז"ש, שהגז"ש מגלה ש'חגי' מתכוון לזכחה ולא לסתם שמחה (יהוגו חגא), אבל יתכן שחג מחייב שלמים וגם עולות (נוסף על עולות ראה), לפיכך בא זלא אילין חלב חגי' למד ש'חגי' מתכוון לשלים שرك חלבו נשרפ על המזבח ובשו נאכל ולא לעולות שגם בשרון נשרפ.

ד"ה מעילות מכתב כתיבן י עמוד ב

הנושא – היחס בין 'הרורים התלויין בשערה' ו'מרקא מועט והלכות מרובות'. מקרא...מתוך...בשיעור הראש – לפי רשי' 'מרקא מועט והלכות מרובות' היא הרחבה והסביר לביטוי 'הרורים התלויין בשערה' כאשר ההלכות הן החריגים המקרה

הראש והרמזים השערות, היינו לא רק פרטי פרטיהם אלא עניינים שלמים אינם מופיעים מפורש בתורה ורק מרמזים בה, כהרמים הקשורים לראש בשער דק. וקשה למרי⁵⁷... מרבות – שלא בראשי 'מרי' הבין 'מרקא מועט והלכות מרבות' פשוטה, שיש עניינים המופיעים בפסוקים מועטים ומסביכם הרבה פרטיים מפורשים. ולפי הבנה זו הקשה 'מרי' שאין מקום לקושיא 'מיכתב כתיבן' כי 'מעילות' עונה על הגדרת המשנה 'מרקא מועט והלכות מרבות'?

ومיהו... לא כתיבן – אבל לפירוש רשי' יש בהן הלכות שהן תלויות ברמז מרקא מועט' הקושיא מובנת – למה מעילה מזוכרת המשנה במסורת 'הררים התלויין בשערה שהן מרקא מועט והלכות מרבות' הלא מעילה מופיעה בפסוקים? אך גבי... והכי לא... מעילות – שתי קשיות על פירוש רשי': 1) בעמוד א' בkowskiית הגمرا 'מיכתב כתיבן' גבי שבת מפרש רשי' שהקשה הבין שהמשנה מתכוונת שבת כתובה בתורה אם כי בפסוקים מועטים, והלא שבת מופיעה בפסוקים מרובים; ואילו באotta קושיא 'מיכתב כתיבן' במעילה לא ניתן לפרש כך את הקשה משום שאין מיכתב כתיבן במעילה...
וגם ממשמע...רכתיב – 2) רשי' אומר ש'מרקא מועט והלכות מרבות' היא פירוש 'הררים התלויין בשערה'; והרי בפשתות נראה שהררים התלויין בשערה מתכוונת לרמזים ו'מרקא מועט' לעניין שמוופיע בפירוש, לפיכך...
ונראה להר"ר אלחנן... ובכמה... נפשיה היא – 'הררים התלויין בשערה' ו'מרקא מועט והלכות מרבות' הם מושגים נפרדים, כאשר 'הררים' מתכוונת לרמז כמו במעילה ו'מרקא מועט' לפסוק מפורש, כגון טומאת האל שבча פסוקים מועטים והלכות מרבות, כפי שמובא בדף יא,א. וכעת ניתן לפרש שkowskiית הגمرا 'מיכתב כתיבן' אצל שבת מכונת נגד הביטוי 'מרקא מועט' כי שבת יש פסוקים מרובים, וkowskiית הגمرا 'מיכתב כתיבן' אצל מעילות מכונת נגד 'הררים התלויין בשערה' כי מעילות מופיעות בפסוק ולא ברמז...
אך בתוספתא... סוף – ראייה לרשי' ש'מרקא מועט והלכות מרבות' בא להסביר 'הררים התלויין בשערה'.

סיכום – דרכים להבין את המשנה: רשי': 'מרקא מועט והלכות מרבות' בא להסביר 'הררים התלויין בשערה'; הר"ר אלחנן: 'הררים התלויין בשערה' ו'מרקא מועט והלכות מרבות' הם מושגים שונים.

ד"ה נתנה לחבירו מעיל י' עמוד ב
הנושא – ההבדל בין שני מקרים.

הקדמה – משנה במעילה כא,א: שלח (בעל הבית מעוט) ביד פיקח (לקנות חפן ולא ידע שהן הקדש) ונזכר עד שלא הגיע אצל החנוני (בעה"ב והשליח נזכר שהן הקדש

קודם שהגיעו המעות לחנוני) החנוני מעל **כשוייציא** (שהוא יוציא את המעות, כי בעה"ב והשליח לא מעלו כיוון שדייני מעילה נהגים למי שננה מהקדש בלי לדעת שהוא הקדש, והمولע הוא החנוני **כשוייציא** את המעות להנאותו).

ולא דמי...دلא מעל – הקדמה. וקשה: למה כאן זה שנTEL אבן או קורה ונתן לחברו מעל ואילו במשנה שם הנותן (בעה"ב) לא מעל? תשובה...
דחתם...ואין מתחלל – שם מדובר כשנודע **לבעה"ב** שהמעות הן הקדש קודם שהגיעו לחנוני, והדין הוא שהחפץ יוצא מרשות הקדש רק כשהלא יודעים שהוא הקדש, משא"כ כאן שהנותל אבן או קורה לא ידע שם הקדש כמשמעותו לחברו...
וחנוני...סוף – ושם מעל החנוני **כ'שוייציא**, ולא מיד שקיבל את המעות אף שלא ידע שהן הקדש, כי כדי **למעול** חייב אדם לעשות מעשה בחפץ וקבלת מעות אינה מעשה לעניין מעילה.

ד"ה משקל שקלה י עמוד ב

הנושא – הבורת כוונתו של רב אשיה.

יש...הרבה – הסברו של רב אשיה בנו על הנחה שמצד הסברה אין הבדל בין השלב של נטילת החפץ מהקדש לבין שלב מסירתו לחדר ודין אחד לשניהם; Tos' מקשים שיש הבדל מהותי ושלב המסירה חמור משלב הנטילה...
כיוון...של שאלה – במתנה או השאלה לא רק מקבל נהנה אלא גם הנותן, כי מקבל חש שהוא חייב להחזיר טובה לנוטן ותחושה זו גורמת הנהה לנוטן...
כదאמרין...בו לכתלה – מעשה השאלה מהויה הנהה גם לנוטן ודין בזה להחשייבו כمول המוציא חפץ מרשות הקדש ומהייבו לשלם ולהביא קרבן אשם, ומעטה החפץ הוא חולין בידי המקובל...
אבל כי...כלום – פשוט. וכעת מובנת תמייתו רב אשיה 'משקל שקלה' כי אין הנהה בנטילת החפץ אבל יש לו הנהה ממשירתו למקובל?
ויל...סוף – קושיתינו היתה במקומות אליו נטל החפץ תוך כוונה למסרו למקובל, כי אז הייתה הנאותו מתחילה בשלב המסירה, אולם רב אשיה חשב שכאן מדובר שנTEL את החפץ להשתמש בו (בחשבו שהוא חולין) והנאותו מתחילה מיד עם הנטילה וראוי שייחסב כمولע מיד.
סיכום – א) המוסר חפץ לחברו נחשב מבחינת דין מעילה כהנהה. ב) הנוטל חפץ בכוונה למסרו לחברו הנאותו מתחילה מזמן המסירה.

ד"ה בגזבר המסורות לו יא עמוד א

הנושא – הבדל בין שליחות יד למעילה.

הקדמה – א) פקדון הוא רכוש המפקיד ואםaira בו הפסד חייב השומר לשלם אא"כ הוכח שלא פשע בשמירתו, אולם אם קודם להפסד השומר שלח בו יד דינו גולן, כאמור החל משליחות היד הפקדון יוצאה מבטלות המפקיד לבועלות השומר ורובין עליו חייב לפצות את המפקיד בלבד שום טענה לפטור.

ב) שליחות יד פירושה שומר שעולה של קניין (הגבהה או משיכה) תוך כוונה לגזול את הפקדון, עליו לשלם למפקיד אפילו אם אה"כ ייפסד הפקדון באופן גמור.

ג) ולא רק כשהתכוון לגזול את כלו אלא אפילו עשה בו מעשה לגזול ורק חלק אף שלא הספיק ליטול את החלק, כגון קיבל חבית יין לשמר והגביה אותה כדי ליטול קצת יין וקדם שהספיק נשברה החבית באופן, ביצע השומר 'שליחות יד' לאור הכלל שליחות יד אינה צריכה חסרון בפועל; וזאת בניגוד לדעה שליחות יד צריכה חסרון ואני גולן עד שיטול אותו מקטת בפועל.

איפלו למ"ד...חסרון – הקדמה. וקשה: למה לא מעיל הגזבר הרי העיקרון של 'שליחות יד' הוא שנטילת חפץ שלא ברשות הופכת את הנוטל לגולן ומכך אנת החפץ לרשותו אפילו אם טרם השתמש בו, א"כ הגזבר כשנintel את החפץ להשתמש בו בחשבו שאינו הקדש מוציאו מרשות הקדש לרשותו אפילו כשהטרם השתמש בו? Tos' מшибים שיש הבדל גדול בין שומר פקדון למעילה עד שאיפלו מ"ד 'שליחות יד אינה צריכה חסרון' מודה שהגביהו או משיכתו אין מוציאות מהקדש...

הכא שאני...סוף – למ"ד 'שליחות יד אינה צריכה חסרון' די בפעולות קניין להכניס את הפקדון לרשותו, אבל לאחר ש-לה' הארץ ומלאה' הרי שקניין בלבד אינו מוציא חפץ מרשות הקדש עד שהינה ממנו או עד שייעבירנו לאדם אחר.

ד"ה עד שידור תחתיה שוה פרוטה יא עמוד א
הנושא – הבדל בין מסירת הקדש כמתנה למסירתו בהשאלה.

ולא נפקא...פרוטה – מאחר שמדובר בגזבר עצם הימצאות האבן ברשותו אינה מוציאה מהקדש אלא דוקא מעשה שהוא מהחפץ, לפיכך אחוז החפץ שיוציא מרשות הקדש מקבל לשיעור הנאה שማפיק ממנו פרוטה עד לשווי כל החפץ.

וכן גרסנן...ביתא – Tosftata שם: המשכיד בית לחבשו...הקדישו הדד בו מעלה שכר להקדש. במהלך הסוגיא מובאות שלוש אוקימותות לתוסفتא, שתים נידחות והשלישית מתΚבלת: 1) הדיר (השוכר) הקדיש אותו ועליו לשלם דמי השכירות להקדש. אוקימתא זו נידחת כי אדם אינו יכול להקדיש דבר שאינו שלו; 2) אחר שהשכיר את הבית הקדישו המשכיד והדר בו מעלה שכר להקדש, גם זו נידחת משום שהדר בו מעיל והבית יוצא מהקדש; 3) המשכיד הצהיר מראש שהוא

מקדיש מעתה כל דמי השכירות לשיכולמו, אע"פ שבת האמירה לא הייתה השכירות בעולם; עד כאן. באוקימטה השניה קודם שנחתה אומרת הגمراה 'הקדישו משכיר (לפיקר) הדר בו מעלה שכר להקדש', ומקשה: מעלה שכר להקדש (איך יתכן, והלא) כיון דעתך בה (בישיכתו בכיתה) נפיק לך שכר לחולין. ועתה מזה שהגמרה טוענת 'נפיק לך שכר לחולין' ולא 'נפיק לך בית לחולין' יש להבין שהבית מעולם לא היה של הקדש אלא רק ערך ההנהה שהפיק הדיר. וא"כ הוא הדין בבריתא שלנו, שיעור מעילה שווה להנהה שקיבל אבל לא הוציא את כל האבן או הקרש לחולין בהנהה שדר תחתיו...

וכן פי'...כולו מעלו – ועל פי יסוד זה שהנהנה מהקדש מועל רק לפי שיעור ההנהה בניגוד למצויא חפץ מרשות הקדש שמועל בכת אחת בכל החפץ, מפרש הר"י מה שמובא בתוספתא פרק ב' של מסכת מעילה, שראובן השאלה גrown לשמעון ולא ידיעה שהוא של הקדש, ואח"כ השאלה לווי ואח"כ ליודה הדין הוא ששמעון ולוי ויודה מעלו...

והיכי דמי...וכלי שרת – הר"י תהה על התוספתא: פרט לאחצים שהם קדושים הגוף (במה העומדת ליקרב וכלי שרת) המועל מוציא לחולין חפצים שהם קדושים דמים (בדק הבית) מיד עם המעליה הראשונה, א"כ איך יתכן שגם ל' ו-י' מעלו?

אלא ודאי...סוף – והר"י מתרץ על פי היסוד האמור, שהתוספתא עוסקת בגרוץ, שהיא בידי גזבר, והלך הגזבר והשאילו ל-ש' לשימוש מוגדר ולא כמתנה גמורה, לפיקר רק אותו אחוז של הגرون השווה לערך ההנהה יוצא לחולין. ואח"כ כאשר השאילו הגזבר ל-ל' שוב יצא לחולין רק אותו אחוז של הגרון השווה לסכום ההנהה שקיבל ל', וכן הלאה.

סיכון – גזבר שבשוגג מסר חפץ של הקדש במתנה, המקבל מעל וכל החפץ יוצא לחולין; ואם השאל את החפץ השואל מעל בשיעור השווה לערך ההנהה ורק אותו ערך של החפץ יוצא לחולין.

ד"ה לא נצרכה אלא לכדרבי יא עמוד א

הנושא – אפשרות נוספת להעמיד את המשנה.

הקדמה – בפעולה אחת רצח וגרם גם נזק כספי (יריה כדור שחרר בבדרי הנרצח) בפני עדים שהיתרו בו, הרי שנגעש רק בעונש היותר חמור על פי הכלל 'קיים ליה בדרבה מיניה', וכך הוא נהרג בכ"ד ופטור משלים על הבגד. ואם רצח בלבד עדים והתראה ואין לבצע בו עונש מוות, חולקים רבי יוחנן ורישי לקיש (כתובות לד,ב) לגבוי התשלומים עבור הבגד: רבי יוחנן אומר חייבי מיתות שוגין (כשלא היתרו בו) ודבר אחר (חייב ממון) חייב בתשלומים כי למעשה לא הורגים אותו,

ויריש לקיש פוטרו על סמך הפסוק בשמות כא,כט 'ולא יהיה אסון ענוש יענש'. ובמסקנת הסוגיא בדף לה, א' מוכח שהכל מסכימים שהחיבי מיתות שוגרים פטורים מתשלומי אלא חולקים בחיבי מלכות שוגרים (עבר על לאו המחייב מלכות אבל שלא בפני עדים ותוך כדי עשייה הזיק בממון חבריו: רבי יוחנן מביאו שלם ורישי לקיש פוטר.

ורבי יוחנן...התשלומין – הקדמה. וקשה: ר"וי סבור שאין חיוב ממון בשום מקרה שמעורב בו אי-בוד נשמה אפילו אם הפשע לא נהרג בפועל, "כ' חזרה קושיות הגمرا לאיזה חיוב מתכוונת המשנה?⁵⁸

МОוקי לה...תחת עין – אין לגרוס כאן 'דרבי' אלא 'מווקי לה לאידך דתניא'. המשנה מתכוונת לבריאות המבואות בכבא קמא פג,ב-פד,א המסבירות את הפסיקת עין תחת עין' (ויקרא כד,א), שלא עוקרים את עינו אלא חייב לשלם דמי העין של הנגע שם ההפרש בין ערך של עבד עם שתי עיניים לעבד עם עין אחת....

دلא פליג...סוף – ור"וי יכול לומר זאת כי משנתנו בודאי מסכימה שעין תחת עין' ממון.

סיכום – כאשר התרצן אמר משנתנו מתכוונת למה שMOVED בברייתא של רבינו הוא התכוון רק להדינים דין שאינו מפורש בתורה, כי החולקים על הברייתא של רבבי יימידו את המשנה בדוגמה אחרת של דין שאינו מפורש. ד"ה והקריבו זו קבלת הדם יא עמוד א הנושא – דחית פירוש רש"י.

ובחולכה...פרשי – הפסוק הוא 'ושחת את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרכו את הדם על המזבח' (ויקרא א,ה), ואע"פ ששיעורות 'והקריבו' היא הקרבת הדם למקום השחיטה למזבח בהיליכה, הכוונה היא לקבלת הדם מיד אחר השחיטה שנאמר 'ושחת את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן'....

אך לא...בינתיים – אם לפי רש"י 'והקריבו' מתפרשת לפי הופעתה בסמיכות לאחת משאר עבודות הדם (שחיטה, קבלה, הולכה וזריקה) סביר יותר לומר שגם דוקא הולכה ממשתי סיבות: 1) סמכותה למלחה 'זרקו'; 2) המשמעות של 'והקריבו' היא הקרבת הדם למזבח ע"י הולכה?

ועוד קשה...משמע...שחיטה הויא – תוס' מצטטים ברייתא שמצויה שתי אפשרויות לפרש 'והקריבו' קבלה או זריקה, אף שזריקה אינה סוכה לשחיטה, בניגוד לרשות שעובדת בלתי ברורה בפסוק בהתאם לסדר העבודות....

ומיהו י"ל...סוף – ושלא כרשותי י"ל שבמקום שהتورה לא מפרשת הכוונה היא לעובדה החשובה מבין האפשרויות, היינו קבלה שלulos לא ניתן לותר עליה

לעומת הולכה שלא מתבצעת כאשר שווחטים סמוך למקום זריקת הדם.⁵⁹ סיכום – הביריתא קובעת ש'וקריבו' היא קבלת הדם: רשי' – משום שזו העבודה שבאה מיד לאחר השחיטה; תוס' – משום שבמקום שהתרורה לא מפרשת הכוונה היא לאפשרות יותר החשובה, וזו קבלה המקורית בכל זבח לעומת הולכה שאינה מקוימת כאשר שווחטים סמוך למקום זריקת הדם.

ד"ה לא נצרא אלא לשיעור מקוה יא עמוד א הנושא – הצעה ליישב את קושיותה הגمرا.

הקדמה – א) בויקרא פרק ט"ז מובאים דיני זב בעל קרי נדה זובה, בשני הראשונים נאמר שטהרות בטבילה במקורה ובנדיה זובה לא מזוכרת דרך טהרתן. ב) 'בעל הלכות גדולות' אומר היהות שטהרת נדה במקורה אינה כתובה יש למלדה בקלות וחותמן: נדה חייבת לטבול במקורה שלא תטמא טהרות (תרומה וכו') כפי שכותב (ויקרא טו,יט-כג) 'ואשה כי תהיה זבה כבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה... וכל הנגע במסכתה... וכל הנגע בכל כל אשר תשבע עליו יכבר (הנוגע) בגדי ורוחץ במים וטמא עד הערב' (מגעה מטמאת טהרות); והאוכל טהרות שננטמאו חייב מיתה בידי שמים, מכאן שנדה חייבת לטבול כדי ליתר לבعلיה כי ביאת נדה מהחייבת כרת שחמורה מיתה בידי שמים. לא...دلא כתיב – הקדמה א. התרץ היה יכול להסביר שהמשנה מתכוונת לטהרת נדה במקורה שאינה מפורשת בתורה, שכן...
כדרישת בה"ג...לא כ"ש – הקדמה ב. בה"ג אומר שטבילת נדה במקורה נלמדת

בק"ז מנדה שמטמאת טהרות בנגיעה, ואוקימתא זו משתמשת מלשון המשנה 'טהרות' יותר מאשר מי מקוה שעוסק בדבר המטהר...
זה לא...ולא לבעליה – תוס' שלולים את הק"ז של בה"ג המבוסס על הנחה שהתרורה מחמירה גבי בעלה יותר מבנגיעתה בטהרות. והרי ישנן חומרות בטהרות שאיןנו נהגות בבעלה, כגון בשעת טבילה אם עצמה עיניה בחזוק אוفتحה אותן רחוב מאין זו טבילה אבל לבעליה זו טבילה כשרה. וכן בטהרות אשה חייבת להתכוון לטבילה אבל לטבילה טבילה באונס (החליקה ונפללה למקורה) היא טבילה. לפיכך הק"ז מופרך ואני בכלל הלכה שיש לה על מה שישמכו.⁶⁰ ואם תשאל: מנין שטבילה מטהרת נדה לבעליה?
אלא מהאי...דשבת – רבינו עקיבא לומד שאינה מיתה רשות ע"י המתנת שבעה ימים בלבד אלא חייבת לטבול במקורה מהפטוק (ויקרא טו,לו,ג) 'והדוח בנדתה'...
וכן פר"ת...סוף – מכאן שאין זאת כוונת המשנה כי טבילת נדה במקורה לבעליה

נחשבת כתובה.

סיכום – טהרת נדה במקוה נלדעת מהפסקוק 'יהודוה בנדתה', ולכן אי אפשר לומר שלזאת התכוונה המשנה כשאמרה 'טהרות'.

ד"ה במי מקוה יא עמוד א

הנושא – דחית פירוש רש"י.

הקדמה – מקוה שミלאוּהוּ ע"י שאיבת מים בכלי פסול לטבילה. וכן דורשים בתורת כהנים (סיפרא) מהפסקוק (ויקרא יא,לו): 'אך מעין ובור מקוה מים היה טהור' יכול אפילו מילא בכתפו ועשה מקוה יהיה טהור? תלמוד לומר 'מעין' מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים.⁶¹

פרש"י...שאובין – 'ורחץ במים' (כית' פתוחה) ללמד שלא כל מים כשרים

למקוה אלא דוקא מים מקור ראשון כמו גשם שלא נשאבו בכלים...

ולא יתכן... ועוד... היכי כדפי – הקדמה. לא יתכן שהמקור לפטילת מים שאובים היא 'ורחץ במים' כדעת רשי' שכן: 1) בסיפורא מובה שהמקור הוא היקש בין מקוה למעין; 2) אפילו אם נאמר 'ורחץ במים' מתכוונת למים מיוחדים מי אומר שזו באה למעט מים שאובים, אדרבה מדרשת הסיפרא משמע שאילול.

ה Hicksh של מקוה למעין הינו מכシリים מים שאובים?

ונראה לפרש... סוף – אלא 'ורחץ במים' בא ללמד שמקוה מטהר רק כשהם מי מוכנסים ואינם זורמים, וכן מובה במקורות ה,ה: הזוחלין (נהרות שמימייהם זורמים, דין) כמעין (شمטחים בזרימה ואפילו שאין בהם מ' סאה) והנתופים (מי גשמיים) במקוה (שאין מטהרים אלא כשהם מוכנסים ללא זרימה ויש בהם מ' סאה).⁶²

סיכום – 'ורחץ במים': רשי' – באה לפסול מים שאובים מהיות מקוה; תוס' –

מלמדת שמי מקוה חייבים להיות מוכנסים במקום אחד בלבד זרימה (אשבורן).

ד"ה אםה על אםה יא עמוד א

הנושא – המידה המודעית של גופם ממוצע.

שאדם... מלבושים – גוף אדם ממוצע תופס אםה על אםה רק עם בגדיו.

וכן מוכח... כ"א (כי אם) אםה – רוחב הגוף שקבעו בו היה אםה כדי להכיל את הגוף יחד עם עובי שתי דפנות הארץ...

והשתא... סוף – וזה מסביר למה הגמara לא הקשתה על הביריתא, איך יכול גוף של אםה מרובע להיכנס למקוה של אםה מרובע? כי כאמור אדם בלי בגדים תופס פחות אםה מרובע.

ד"ה ברום ג' אמות יא עמוד א

הנושא – גובהו של אדם ממוצע.

ואע"ג...ד' אמות – א"כ למה גובה המקוה אינו ארבע אמות? קומת האדם...צדדי הארון – גובה גוף ממוצע הוא 3 אמות מהכתיים עד לרגלים והטובל כופף ראשו במים, ואם תשאל: ומה אורך הגוף 4 אמות והריא ראשו של אדם אינו תופס אמה? י"ל יחד עם עובי שתי דפנות של הארון מגיע ראשו לאמה אחת...
ואע"ג דמצינו...ד' אמות – וקשה: מחלוקת שכנים הקימו כדי למנווע ראיית אחד אל שטח השני חייבת להיות לפחות 4 אמות, והלא גובהו של אדם ממוצע אינו מגיע ל-4 – אמות?

הינו...ד' אמות – למנווע ראייתו כשהוא מתמתח על אצבעות רגליו...
וכן מוכחה...התליה – המן ועשרה בניו היו תלויים ביחיד על עמוד של 50 אמה. כל גופה תפסה 3 אמות כשבין אחת לשניה הייתה אמה פנואה, הינו 4 אמות לכל גופה שהן 44 אמות בין כולם; העמוד השוקע בקרע 3 אמות והוא גם רוח של 3 אמות בין הקרע לנחתה התחתון, סך הכל 50 אמה; מכאן שגובה כל אחד היה 3 אמות כי נכרתו בראשיהם קודם שנתלו...
וכן משטיי...הריגה היו – ומשמע מהפסקה שהמן ובניו נהרגו יחד עם ה-500 – איש בשושן ולאחר מכן ניתלו...
וגם הפיט...סוף – כל נתלה תפס 3 אמות ומתחתיו אמה פנואה.
סיכון – גובה אדם ממוצע עד לכתיים 3 אמות, והראש מוסף עוד כאה.

ד"ה הא כיצד יא עמוד א

הנושא – סתרה לסוגיא במסכת נדה ויישובה.
הקדמה – הפסוקים הנוגעים הם בויקרא יא, לא – לג: 'אלה הטמאים לכם בכל השرزן כל הנגע בהם מעתם יטמא עד הערב; וכל אשר יפל עליו מהם מעתם יטמא...כל kali אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עד הערב וטהר; וכל kali חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו.'
פי'...כיהם – הבעיה שהעסיקה את הברייתא איך לשלב את שתי המשמעויות כדי שחלק משרץ ייחשב להלכה כשרץ שלם...
הקשה...קרה – כאן משמע 'ביהם' ו'מהם' משתלבות למד על דבר עם התכוונות 'ביהם' ו'מהם' אבל בנדה שם נאמר 'ביהם' ו'מהם' מתקוונים לדברים שונים?
ושמא תרתי שמעין מינה – אין דורשים שתי דרישות מלאה אחת, אבל כאן שמדובר בהתנגשות בין שתי מיל'ים ניתן ללמידה מהן שתי דרישות.⁶³
ולמור...סוף – הקדמה. אין סתרה כי יש שתי מערכות של 'ביהם' ו'מהם':

האחד 'בهم' שבפסקוק ל"א ו'מהם' בפסקוק ל"ב; והשנייה 'מהם' בפסקוק ל"ג ו'בهم' בפסקוק מ"ג 'אל תשקצו את נפשיכם בכל השרץ תטמאו בהם ונתמתחם בהם'.

סיכון – אין סתייה לסתוגיא במסכת נדה משום שנייתן לדoroushet שתי דרישות מ'בם' ו'מהם' או משום שיש שתי מערכות של 'בם' ו'מהם'.

ד"ה לבתו מאנוסתו יא עמוד ב הנושא – הברה לפירוש רש"י.

הקדמה – רש"י מסביר שהפסקוק שאסור בת בתו עוסקת בנכדתה של אשה שהוא נשוי לה בין מנהו או מבעה הראשון, והפסקוק שמתיר בת בתה או בת בנה עוסקת בנכדתה של אנותתו; ואולם רש"י אינו מסביר מניין יודעים שהدين אינו הפוך.

היא...גלי באנostonו – ביבמות צוזא מדיקים מהפסקוק 'ערות בת בנק או בת בתך לא תללה ערונות כי ערותך הננה' (ויקרא יח,א) שיש אשה שאמם בא עליה ובכל זאת מותר לו לקחת את נכדתה שנולדה לבנה או לבתה שנולדו לה מאיש אחר. והגמרה מסיקה שהכוונה היא לאנostonו לאחר שנכדתה של אשה שנשוי לה שנולדה לבן או לבת מנשואין ראנוניים אסורה לבעה השני, כפי שלומדים מהפסקוק 'ערות אשה ובתה (לרבות בת בתה) לא תללה' (ויקרא יח,יז)...
וайдך...שאר – הגמורה מבקשת שם שנאמר להיפך ש'ערות אשה ובתה' האוסר בתה ובת הבן עוסק באנostonו כאשר הפסקוק 'ערות בת בנק או בת בתך' המתיר בת הבית ובת הבן使用者或 לאשה הנושא לה? הגמורה דוחה זאת כי בהמשך הפסקוק 'ערות אשה ובתה' האוסר בת הבית נאמר 'שארה הננה זמה הוא' ו'שארה' היא נשואין.

ד"ה דאמר רבא יא עמוד ב
תרי הו – בחולין קי, א מסופר שרבי יצחק בר אבדימי לימוד הלכה לרבים, וככאן מספר רבא ששמע מרבי יצחק בר אבדימי גזירה שווה, ומובה בקידושין עב, שבאים שנפטר רב יהודה תלמידו של רב נולד רבא, ואיך יתכן שרבו של רב חי עד לדור של רבא? מכאן שהיו שני אמוראים בשם רב יצחק בר אבדימי.

סליק פרק הכל חייבין

פרק שני – אין דורשין

ד"ה אין דורשין במעשה בראשית יא עמוד ב הנושא – לימוד המכונה 'מעשה בראשית'.

פי'...סוף – התעמקות בסודות השם המיחד בעל מ"ב אותיות מכונה 'מעשה בראשית' משום: 1) יודעי ח"ז (חכמה נסתרת) ידעו להוציא שם זה משנה הפסוקים הראשונים בתורה⁴ וע"י שילוב האותיות יכלו לנצל חוקי הטבע שנקבעו בראשית הבריאה (רש"י עבודה זורה יז,ב); 2) מ"ב הוא ראשי תיבות של מעשה בראשית.

ד"ה יכול ישאל מה למליה מה למתה יא עמוד ב הנושא – הבהיר העניין.

משמע...צפון ודרום – חקירות הנוגעות לomid של מקום...

ואילו...עתיד להיות – חקירות הנוגעות לomid של זמן?

ויל...הכى – העירין הוא אחד – אסור לאקור מעבר למחיצות העולם הזה, הנה לגבי מקום והן לגבי זמן (וכן פירוש רש"י בתחילת יב,א).

ד"ה מסוף העולם ועד סופו יב עמוד א הנושא – רמזים במלחה ש-די.

מהלך...לעולם – 1) יש גבול לעולם, 2) אורך העולם הוא מהלך 500 שנה; ושתי העובדות הללו נלמדות מהמלחה ש-די כי הקב"ה אמר 'די'

ותימה...פחות – שהעולם הוא סופי משתמע מהמלחה ש-די כי הקב"ה אמר 'די' והיקום הפסיק להתרחב, אבל מנין שמרחקו הוא 500 שנה?

ויל...עזריאל – אותן מרכיבת מצורה נגלית ומזכורה נסתרת, הגלית של אותן 'שיין' היא 'ש' והנסתרת הן שאר האותיות 'ין'...

וצ"ע (וצריך עיון)...סוף – לא זכייתי להבין את העניין (נ.ב.).

ד"ה אידי ואידי חד שייעורא הוא יב עמוד א

הנושא – דעתו של רב ביחס לשיטת חכמי הנגב.

הקדמה – בתמיד לב, א מובאות עשר שאלות שהציג אלכסנדרוס מוקדון לזקנינו הנגב, והראשונה הייתה מה רחוק יותר החשמים מהארץ או מזרחה הארץ מערבה? והשיבו: אמרו לו מזרחה למערב, תדע (והראיה) שהרי חמה במזרח הכל מסתכלין בה חמה במערב הכל מסתכלים בה חמה באמצע הרקע אין הכל מסתכלין בה (וככל שהשמש רוחקה כל יותר להסתכל בה) וחכמים אמרים זה וזה כאחד שוין.

ופליג...טפי – הקדמה. אם נקבל את דברי התרצין שרב לא חולק על רב אלעזר

כ"י 'אידי ואידי חד שיעורא הו', חייבים לומר שרב חולק על חכמי הנגב האומרים שהמרחך ממזרה למערב גדול מרוחך השם לא-ארץ...
דא...השמי – שאם נאמר שרב מסכימים עם נמצא שאדם הראשון שארכו היה מוסף העולם ועד סופו לא היה מסוגל לעמוד בקומה זקופה בין שמי לא-ארץ!
ויל...שנתמעט – רב סובר בחכמי הנגב אלא אדם כשהיה גבשו מוסף העולם ועד סופו לא היה ב'ארץ' שמתחת לשמיים אלא בגן עדן, ורק לאחר שנתמעט הניחו ה' בארץ'. לפ"י זה רב חולק על רבבי אלעזר ו'אידי ואידי לאו חד שיעורא', אלא סוגיותינו מעדיפה לומר שרב ורבבי אלעזר מסכימים ורב חולק על חכמי הנגב.
סיכום – אם 'חד שיעורא הו' רב מסכימים לרבי אלעזר וחולק על חכמי הנגב; אבל יתכן שרב מסכימים עם חכמי הנגב וחולק על רבבי אלעזר וללא חד שיעורא הו'.

ד"ה ואת הארץ להקדים שמיים לא-ארץ יב עמוד ב הנושא – קושי על פירוש רשי".
דא לאו...רשי" – מלת היחס 'את' מורה על סדר בריאתם, ובcludיה היינו מבינים ששמי וארץ נבראו כאחת...
והא דאמרי...ולא כתיב ואת – וקשה: ב"ה מוכחים שארין נבראה תחילתה כי בפסוק 'ביום עשות ה' א' ארץ ושמי' 'ארץ' מופיעה קודם ל'שמי', והרי לפי רשי"י היעדר 'את' מלמד שנייהם נבראו כאחת?
הثم דריש...לעשרה – רשי" ישב שב"ה מסכימים לעיקרון האמור, אלא שכן התורה מאותחת שארין נבראה תחילתה, כי עד כה 'שמי' מופיעה לפני 'ארץ' וailo' כאן הסדר משנתה ו'ארץ' לפני 'שמי', וההסבר לשינוי הוא הצורך להסמיד 'ארץ' למלה 'עשות' ללמד שארין נבראה קודם לשמי...
ומיהו...סוף – רשי" בחומרה מפרש על הפסוק 'ויאמר א-לקים יהי מארת וגרא'; וכן כל תולדות שמיים נבראו ביום ראשון וכל אחד ואחד נקבע ביום שנגורה עליו, והוא שכתוב את השמיים לרבות תולדותיהם 'זאת הארץ' לרבות תולדותיהם.
סיכום – רשי"י בפירושו לחומרה מפרש מלת היחס 'את' אחרת מסווגיתנו.

ד"ה נכנס שחרית יב עמוד ב

ד"ה אוצרות שלג יב עמוד ב
יש...סוף – למורת שהפסוק מביע פורענות, שלג שיורד בנחת הוא ברכה כפי שמובא בתענית שלג מועיל לאדמה יותר מגשם.

ד"ה דוד ביקש יב עמוד ב

הקשה...מן השמים – ממשע שלא הורדו לארץ?
ותירץ...השמים – הנביא דבר בלשון בני אדם...
 ועוד...סוף – כי כל דבר שבא מהשמים הוא בעל עצמה לטובה ולרעיה, לפיכך
 מקור המרוויים נשאר למלחה אבל המוכנים לפורענות הורדו למטה.⁶⁵
 ד"ה בן בנו יג עמוד א
 לאו דוקא...مزער כוש – בראשית י,ח יכווש יلد את נמרד והוא החל להיות
 גבר בארץ', ואין מקור שנובוכדנצר השתייך לשולשת כוש...
 אלא...סוף – שניהם מלכו בשגען ומרדו בקב"ה.⁶⁶

ד"ה שבעים שנה יג עמוד א
 הנושא – גילו של נבוכדנצר בשיציאה הבת קול.
 לאו...יוטר – מהבת קול ניתן להבין שבאותה שעה טרם מלאו לו 70 שנה, אבל
 מן הסתם הוא כבר הגיע לגיל זה...
 וחשוב...חלק – אחר שלא עלה בידו לבрос את ירושלים מחזקתו חזר טנחריב
 לנינה ושם נרצח בידי בניו אדרמלך ושרצאר שנמלטו לארץ אררט (מלכים ב'
 יט,כ), ובנו השלישי בלאדן ירש את המלוכה. בסנהדרין צו, ואסופר שנובוכדנצר
 שימש כסופר בחציו של בלאדן והמשיך בתפקיד זה גם בימי בנו בלאדן בן
 בלאדן. ועתה אם לשנות שליטונו של בלאדן ובנו נסיף את השנים בהן מלך
 נבוכדנצר עד שיווכל היה לומר 'עלתה על במתה עב' נגיע ליותר מ 70 – שנה...
 אלא...חשיב – הבת קול לא התכוונה לנבוכדנצר אלא לבני אדם בכלל.
 סיכון – מן הסתם כבר מלאו לנבוכדנצר 70 שנה בשיציאה הבת קול.

ד"ה ורגלי החיות נגד כולם יג עמוד א
 הנושא – הגירסה המדוייקת של הפיות מאת רבבי אלעזר הקליר.
 יש...הקליר – הפיות מאות הקליר לקדושה של מוסף בראש השנה...
 וחיות...וחמש עשרה – לגביו ארבע החיות המחזיקות כל אחת ברגל אחרת של
 כסא הכהן נאמר בפיוט 'כל רגל חמיש מאות וחמש עשרה...'...
 ומוחקים...פעמים ת"ק – אין משמעות למספר 515 ויש למחוק את האות ו'ו'
 ולגרוס 'חמש מאות חמיש עשרה' (500 כפול 15) היינו מרחק של 500 שנה 15
 פעם שהם 7 רקיעים, 6 חללים שבין הרקיעים, חלל אחד שבין הארץ לרקיע
 הראשון וחלל אחד בין הרקיע השביעי לתחילת החיות...
 והיינו מנין...כך – ולזאת התכוון יחזקאל כשאמר (א,ז) 'ורגליים רגלי ישרה' כי
 המלה 'שרה' מתחלקת לש"ר (500) ו-י"ה (15) היינו 15 פעם 500...
 ומיהו בחונם...ת"ק ט"ו – הקליר יסד פיווטו על הירושלמי ברכות ט,א: אמר לוי

מהארץ ועד לרקיע מהלך ה' מאות שנה ומרקיע לרקיע מהלך ת'ק' שנה ועביו של רקי'ע ת'ק' שנה וכן לככל רקי'ע וركיע. ואמר רבינו בריכה ורבי חלבו בשם רבינו אבא סמוקה אף טלפי החיות מהלך ה' מאות שנה וחמש עשרה מנין ישרא'ה (515)...⁶⁵ וכן היה...ופיטן – הקליר הוא התנא רב אלעזר ברבי שמעון (בר יוחאי) והיה בקי בכל השיטות שהובאו אח"כ בשני ה תלמודים. ומماחר שר' אלעזר הכריר את תוכן הבריתא שבבבלי וגם מה שמובא בירושלמי בשם רבינו אבא, הוא יסד פיוטו ע"פ השיטה שהובאה אח"כ בירושלמי. בפסיקתא מובה שכינו את רבינו את רב אלעזר אבכת רוכל (תיק של רוכל טמלא כל טוב) מפני שהיה תלמיד חכם וגם כתב קרובב"ץ (קול רנה ויושעה באחלי צדיקים' היינו תוספות לתפילה) ופיטוטים... ובימיו מקדשים ע"פ הראה – ממשע שבימי היה רק יו"ט ראשון כפי שהיה נהוג בימי התנאים בארץ ישראל.⁶⁶

ד"ה אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים יג עמוד א הנושא – הנסיבות במקורה של רבויAMI. היה...מכשול – וקשה: למה העדי' רבויAMI לבסס את האיסור על פסוק בכתבבים ולא על איסור תורה 'לפני עור'? כי תימא...התם – כאן מדובר שהגוי זוקק לו כדי לקיים ז' מצוותיו ומלמדו איינו עובר על 'לפני עור'; ורבויAMI אומר שלמרות זאת יש לימנע מכך לאור הפסוק 'לא עשה כן'. אבל אין לומר זאת... והוא מצוה...בתורה וכו' – אדרבה, מצוה למדeo ולא יתכן שדווד אסר זאת... ר'יל...دلיכא לפני עור – מדובר בגוי שմבקש למדeo מישראל דברים שאינם שייכים לו' מצוותיו ויש גוי אחר שכבר יודע ומוכן למדeo, במצב זה אין איסור 'לפני עור' אבל עדין אסור משום לא עשה כן לככל גור'... כדאמריין...אלפני עור – ראייה שאינו עובר על 'לפני עור' אם העבירה יכולה לישוט בלא עזרתו, כגון הגשת יין לנזיר שעומד בגדה השניה של נהר ויש לו יין...⁶⁷

הכא נמי...סוף – ורבויAMI עוסק במקורה כזה.⁶⁸ סיכום – א) אין איסור 'לפני עור' כאשר בעל העבירה יכול לחטא אפילו בסיווג, אבל זה אסור מדרבנן. ב) מצוה ללמד גוי איך לקיים ז' מצוות בני נח. ג) רבויAMI מתכוון למקורה שיש לגוי אפשרות למדeo מגוי אחר.

ד"ה והחיות רצוא ושוב יג עמוד ב הנושא – הבהיר העניין. פר"ח...עוממות – יש לגרוס 'כгалים עוממות' שנחות ומתלקחות לסייעין...

ודרכן...סוף – לפעמים הן נחות ולפעמים מתדמות לשרפים שהם אש.

ד"ה שלא יאמרו יג עמוד ב
והיינו...לهم – לא שיעשה החשוב אלא הקב"ה היודע עתידות מגלו מראש.

ד"ה לבן כפר שראה את המלך יג עמוד ב
הנושא – ההבדל בין יחזקאל לישעיהו שלא כפי שפירש רש"י.
הקדמה – רש"י מדגיש את ההבדל במעמדם: ישעיהו היה אחינו של המלך
אמציה (אמוש אביו היה אחיו של אמציה) והוא רגיל לגינוי מלכות אבל לא
יחזקאל היה מכחני ענתות הסמוכה לירושלים ובודאי ביקר רבות
בחצר המלך?
שצrik...שם – כפרי שמספר שראה את המלך בכפר נדרש تحت סימן כי אין
דרך של מלך להימצא בכפרים...
והכי נמי...סוף – יחזקאל עמד ע"י הנהר כבר כשרה את החזון הגדל, והיה
חייב לאמת זאת כי מקום התגלות השכינה הוא בירושלים הנקראת 'גיא חזון'
(ישעה כב,א), משא"כ ישעיהו שזכה לנבואה בירושלים.
סיקום – רש"י מבחין בין ישעיהו ליחזקאל מבחינת קירבתם למלכות; Tos'
מחנים ביניהם מבחינת המקומות שבהם זכו לנבואה.

ד"ה כתוב אחד אומר שש כנפים יג עמוד ב
ואע"ג...בשרפם – ישעיהו ראה שרפם ויחזקאל חיית הקודש?
מ"מ...סוף – כל זוג כנפים שימוש תפkid, העליונות והתהוננות לכיסוי
והאמצעיות לעופף, ומן הסתם התפקידים הללו היו גם בחיות הקודש.

ד"ה מזיעtan של חיות יג עמוד ב
הנושא – ההבדל בין המלאכים הקיימים לעד למלאכים המצוים לשעה.
רויצאים...לבקרים – ואותם מלאכים קיימים לשעה, והסיבה מובהת במדרש
aicā על הפסוק (ג,כג) 'חדים לבקרים רבה אמונה...' ...
שברוא מלאכים...כליה – שלא כבעולם זהה העולם ההוא, כאן כל הרוצה
לשבח את הקב"ה רשי והרבה בזה משוכחה, אבל שם אין משבחים בלבד רשות...
והיינו אשר...וואומרים – 'קדוש קדוש קדוש' בברכות קריאת שמע בכור,
בקדושה וביזבא לציון גואל'...
וגם למעלה...לעד – לזאת התכוונו אנשי הכנסת הגדולה כשהתיקנו יוצר
משרתים' כי אותם משרתים נכללים ויש צורך ליצור חדשים.

ד"ה וטרדן יד עמוד א

הנושא – גירסאות שונות בעניין.

ואיכא למ"ד ושטלן – כפי שמוופיע בגמרתנו, אבל...

פרש"י...לבראו – רשי גרס 'זטרדן' לגיהנם...

ותימה...בגיהנם – פרט לבן סורר ומורה אין הקב"ה מעונייש על שם סופו...

ונראה לפреш...העולם – פשוט...

ושני...סוף – יש להשRITE את המלה 'ירושלמי'. יש משמעות זהה למילים שטלן וטרדן ומשום כך לא טרח בעל הסוגיא לכתוב 'aicא דאמר שטלן' וaicא דאמר טרדן' כפי שעשו בסוגיות שבזה נוסחאות שונות של קבלה, כי כאמור ההבדל היא במלה אחת ובכלא שום משמעות של הבדל.

ד"ה ופליג אר' שמואל בר נחמני יד עמוד א

הנושא – מחלוקת/amoraim והנפקא מינה.

שהוא...סוף – ונפקא מינה אם המלאכים הללו המשיכו להתקיים: למ"ד מנהר דיןור נבראו קיומם נפסק ולמ"ד בדייבור נבראו קיומם נשך.

ד"ה רבינו חנינא בן דוסא למעלה יד עמוד א
שהיה...דורו – להיות נשוא פנים לא די שייהה גדול הדור אלא סך כל מעשיו חייב להיות שקול כנגד כל מעשיהם של כל שאר בני דורו.

ד"ה והתניא שלשה הרצאות יש יד עמוד ב

הנושא – שתי דרכים להבין את פירוש רש"י.

פרש"י...שם אדם – רש"י הבין ש'דרכי' וארצוי קמיה' הוא תנאי שקיים אצל כל מי שנמנה בבריתא, וקובע יסוד: אם א' הרצה בפני ב' וב' הרצה בפני ג' הרי זה-ca illo sh-b' הרצה בפני א'...

ולא משמע... ועוד... כיוון דרכי' כו' – תוס' דוחים זאת משלטי סיבות: 1) אין הגיון בהקבלה זו; 2) בתשובה א' קובע התרצין ש'דרכי' ולא ארצוי קמיה לא קא חשיב', ומכיון שבתשובה ב' לא מופיעה המלה 'אלא' משמע שהוא עדין דבק בשיטתו הראשונה שלא כפירוש רש"י...

וגם מה...לפני חנינא – במהדורה אחת של פירוש רש"י מובא הסברו של רבינו לוי לחשובת הגمرا 'דרכי' מיהא קמיה מאן דרכיו', שתנא בעולם שם הרצה בפניהם רבי חנינא, ושתאי קושיות בדבר...

לא יתכן...הרצאות – פלוני ורבי חנינא ור"ע ורבי יהושע, ורק שלשה מוזכרים?

ו עוד מנא ליה...ברייתא - קושיא שנייה על רבינו לוי... על כן נראה...מאן דארצى - שלא כפירוש רשי' שדארצى וארכזו קמיה' הוא תנאי שקיים אצל כל אחד בראשית הבריתא י"ל שהוא תנאי斯基ים בר"ע ורבינו יהושע אבל לא ברבנן לאמור בתשובה א' אמר התרצן שהבריתא רשמה רק את המרצים שהיו חלק בשלשת הרצות: רבינו יהושע משום שהרצאה בפני ר"יו בן זכאי, ר"ע תלמידו שהרצאה בפניו, ורבנן שהרצאה בפני ר"ע, אבל רבינו אלעזר ב"ע לא היה חלק מסורתם כזו כי אף אחד לא הרצה בפניו, ואע"פ שהוא הרצה בפני ריב"ז הרי שריב"ז לא הרצה בפני איש... ומעירא שני...כמו חנינה - המקשה לא תפס את העיקרון של המשכיות (שלשת) לפיו הריכוב התנה את רשותתו, ולכנן לא ראה ההבדל בין ר"א בן ערך לרבי חנינה כי בשניהם לא מצינו שאחרים הרצו בפניהם... ומשני ליה...להאי סידרא - והתרצן חזר בו והסביר ביתר פירות את כוונתו לאמור, לר"א בן ערך לא היה חלק בשלשת הדומה לו של רבינו יהושע ר"ע ורבנן חנינה, כי לא מצינו שאדם הרצה בפני ר"א בן ערך, ואפילו אם היה זהה ואותו פלוני מקביל לרבי חנינה ור"א בן ערך מקביל לר"ע הרי שריב"ז אינו מקביל לרבי יהושע כי רבינו יהושע הרצה בפי ריב"ז רבנו אבל ריב"ז לא הרצה בפניו רבנו... ומיהו כשנדקך...דה"נ קאמר - דחיננו את פירוש רשי' משום שהבנו שהוא מתכוון לומר שאם א' מרצה בפני ב' אשר מרצה בפני ג' הוא זה כאילו שב' הרצה בפני א'. אולם ניתן לפרש את דבריו כפי שפירש הר"י בספר הישר... דארצى מיהא...סוף - לא שכל אחד הרצה ואחר הרצה בפניו כפי שהשבענו שזו כוונת רשי', אלא כל מי שהרצה בפני מי שהרצה בפני אחר נכלל בראשימה - רבנן הרצה בפני ר"ע אשר הרצה בפני רבי יהושע אשר הרצה בפני ריב"ז. סיכום - רשי' והר"י בספר הישר: הרבנים בבריתא הרצו במצבה של שלשת: רבינו יהושע בפניו רבנו ריב"ז, ר"עקבא בפניו רבנו רבי יהושע, ורבנן בפניו רבנו ר"ע.

ד"ה לסתosi כלבא יד עמוד ב"

ד"ה בתוליה שעיברה (על פי הגהות הב"ח) יד עמוד ב' הנושא - העמדת חקירת הגמרא גם לשיטת רבוי יהושע. הקדמה - בכתבוחות פרק א' חולקים רבנן גמליאל ורבינו יהושע במקרים הנוגעים לנאמנות אשה בפני בית דין: ר"ג מיחס משקל רב לגורם של חזקת כשרות' המסינית לטענותיה בניגוד לרבי יהושע שמחיה מערכה בפני כל ריעותא, ובין השאר מובא: היהת מעוברת (פנואה) ואמרו לה מה טיבו של עובר זה (מה ייחוסו?)

והשיבה) מאיש פלוני וכחן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת (על סמך חזקת כשרותה) רבי יהושע אומר לא מפני אלו חיים (לא נאמנת) אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנטין ולמזור (פוסלים אותה לכהונה) עד שתביא ראייה לדבריה.

ופרש"י... מהימנא – יש לגרוס בתוס' ויאי לא שכיחא דشمואל מהימנא' לאמור, מן הסתם נחעbaraمامבטו ומורתת לכיה"ג ואין להחשש שנבעלה ליוודע להטוט... וקשה... דכ"ע – הקדמה. ר"ג מייחס משקל רב לחזקת כשרות אפילו בפני ריעוטא, ורבי יהושע מפחית מערכה בפניכם כל ריעוטא ובודאי ריעוטא כה גדולה כהרין, א"כ ראוי היה שהקושיא תוציא רק לשיטת ר"ג ולא בצורתה הכללית שימושותה לכל הדיעות? צורך התוס' מתרץ...

ושמא כאן... נאמנת – הפסוק 'ואה גורה מאישה לא יקחו' (ויקרא כא, ז) כתוב בבניין קל ('יקחו' קו"ף שוויה ונקרא בנפעל (קו"ף קמושה), וחוז'ל דורשים שאיסור גורה להכחן חל לא רק עליו אלא גם על הגורה, לפיכך אפילו רבי יהושע יאמינה בשל חזקת כשרות שלא תעבור עבריה בזעיר כפי שתיעשה אם היא באמת בעולה נשואה להכחן גדול...

ולהר"י נראה... בחזקת בעולה – (על פי הଘות הב"ח) הר"י מתרץ: רבי יהושע מפחית מערך חזקת כשרותה כאשר מול הריעוטא ניצבת רק טענהה, אבל גם הוא מסכים שאם תצליח להוכיח הרי היא כשרה. הקושיא שהופנה לבן זומא לא היתה להאמינה על סמך דיבורה בלבד אלא באמצעות בדיקה שהז"ל ידעו לבדוק אם איש בתולה ע"ז שיושבת על חבית יין ואם הריח אינו נודף לפיה היא בתולה. הר"י סבור שלاور הריעוטא הגדולה של מעוברת אפילו ר"ג לא סומך על דבריה וחזקת כשרותה, ולכן חייבים לומר שמדובר במקרה שהיא מבקשת ליבדק ולנכונות ביה"ד לבצע את הבדיקה: אם 'דشمואל לא שכיחא' ביה"ד מבצע את הבדיקה וההתוצאות תהיינה קבילות אפילו לרבי יהושע, ואם 'דشمואל שכיחא' ביה"ד אינו מבצע את הבדיקה ורואים אותה כבעולה אפילו לר"ג...⁷⁰

אי נמי... סוף – או בניגוד לנאמר ביה"ד לא נعتר לבקשתה ורואים אותה כבעולה, וחקירת הגمرا מתיחסת למקרה שבבדיעבד ביה"ד (או כל גורם מוסמן אחר) בדקה וההתוצאות הצביעו על סימני בתולים: אם 'דشمואל שכיח' לא סומכים על הבדיקה והבודק בודאי טעה; ואם 'דشمואל לא שכיח' מקבלים את התוצאות הבדיקה. לפי הଘות הב"ח מסתיים כאן קטוע זה של התוס' ומתחילה דיבור חדש.

סיכום – הכל מסכימים שהחקירה שהיפנו לבן זומא מתייחסת לשיטת רבנן גמליאל ולשיטת רבי יהושע. צורך התוס' מפרש שאם 'דشمואל לא שכיחא' גם רבי יהושע מאמינה לאור החזקה שלא תעבור על 'ואה גורה מאישה לא יקחו'. הר"י חולק וסובב לאור הריעוטא הגדולה של הרין בחזקת בתולים אפילו ר"ג

לא יאמינה על ספק החזקה שלא תעבור על הלאו, אלא מדובר בבדיקה גופנית של האשה הינו: או שאלו את בן זומה אם נעתרים לבקשתה ליבדק, או שיכתחילה לא בודקים אותה ושאלו מה הדין אם בדיעבד בדקה ומצאו סימני בתולים.

ד"ה דשモיאל לא שכיח יד עמוד ב

הנושא – קושיא על הפסק של בן זומה.

הקדמה – א) מלאכה שנעשית כתוצתה לויי מפעולה מותרת מכונה 'דבר שאינו מתכוון', כגון: פתיחה דלת של מקרר (פעולה מותרת כאשר תוצאה אפשרית מהזרמת אויר חם פנימה תהיה הפעלת המנווע). רבי יהודה סובר שמדאוריתא מותר לפתח את הדלת אבל אסור מדרבנן, ורבי שמואן מתייר אפילו לכתחילה. ומתי זה מותר מהתורה? כאשר אין וודאות שהמלאה תיעשה, כמו בדלת מקרר כי ניתן לפתח את הדלת פעמים רבות ללא שהמנוע יופעל, אבל במקרה שהמלאה בודאי תיעשה, כגון כשתיקת הדלת מדליה נורה במקרר, הרי זה נקרא 'פסק רישא' וחייב מדאי לכל הדיעות.

ב) בכתביות ה, ב חקירת הגمرا א' מותר לבועל בתוליה בשבת מאחר שבביה ראשונה גורמת לדימום (דם בתולים): מהו לבועל בתוליה בתחלתה בשבת (המושcia דם בשבת חייב משום עשיית חברה [פирוק רקומות העור], כי יש להקור האם) מיפקד פקיד (דם בתולים אינו נבלע בדופן הרחם אלא כנוס ועומד והוציאתו דומה לפתחה פתיחת פתח בפניו דבר נועל ולא חברה, או) חברו מיחבר (הדם נבלע בדופן והוציאתו נגרמת מחיבורה?) ואם תימצ'י לומר דם מיפקד פקיד לדם הוא צrisk ושרי (האם רק לדם הוא צrisk, ולמרות שעשוה פתח בגוף האשה שאסור משום שדומה ל'בנין', הרי זה דבר שאינו מתכוון' שמותר לכתחילה לפי ר"ש) או דלמא לפתח הוא צrisk ואסיך (ועשיות הפתחה הוא 'דבר שמתכוון'). שם בדף ו, ב מקשה אבי עיל הצד המיקל של החקירה الأخيرة, שאפילו אם אין מתכוון לפתח ורוצח רק בדם יש לאסרו כי למרות שעשית הפתחה מוגדרת 'דבר שאינו מתכוון' אבל הפתחה הוא פסיק רישא והכל מודים שהוא חייב מדאי? ורבה משיב) יש בקיין בהטיה (הרוב יודעים לבועל ללא לעשות פתח ואין זה פסיק רישא).

וכן מסקין...גובריה – דשモיאל לא שכיחה...

קשה לר"י...בהטיה – הקדמה. קשה על המסקנה ששמויאל לא שכיחה לאור קביעתן של רבה שרוב בקיין בהטיה?
ויל...סוף – כדי שאשה תיכנס להריון הבועל צrisk לגמור את מעשה הביאה, ובגמר מעשה ביאה יש רק מעתים שיכולים להימנע מעשיית פתח; ואילו שם בכתביות מדובר בתקילת מעשה ביאה.

ד"ה ומהיו שיתין פולסין טו עמוד א
הנושא – למה הוכה מט.

להודיע...מאחרני – כתוב ראייתי את ה' יושב על כסא וכל צבא השמים
עומדים', מכאן הבין אלישע ב"א שיש ישיבה בשמים רק להקב"ה, וכשרהה שגמ
מט יושב עלתה בדעתו טעה נוראה שיש בשמים ח"ז שני כחות, לפיכך הכהו
הקב"ה למט כדי להוציא מדעת אלישע כפירה זו. ולמט הגיע המכות הללו כי
בישיבתו היה אשם במידה מסוימת ליציאתו של אלישע לתרבות רעה.

ד"ה שבו בניים שובבים טו עמוד א
הנושא – סיבות ליציאתו של אלישע ב"א לתרבות רעה כפי שמובא בירושלים.
בירושלמי...שדורש – בירושלים מובאים פרטימ נוספים בקשר לאח'ר, כמו
מה נבע חולשתו הרוחנית, וכן פטוקים נוספים שרבי מאיר דרש ו'אח'ר' חלק
עליו; תוס' מצטטים קטעים מהירושלמי...
והיה הורג...תורה – היה הורג גдолי תורה ע"י הזורת שם המפורש או
בכישוף...

ואמר כל...קטיל – ויש אמורים שהרג כל צער שהיה מצליה בלימודיו...
ולא עוד...ואזLIN – היה נכנס לישיבה ומחליש את רצון התלמידים להתאמץ
באמרו שאין להם סיכוי להצלחה ועתידים להיות בעלי מלאכה...
וקאמר ליה...מראשיתו – ר"מ דרש המלה 'מראשיתו' בפסוק (איוב מב,יב)
'זה' ברך את אחريת איוב מראשיתו' במובן של יותר מה שהיה בתחילת לאמור,
אחר קבלת היסורים הכספי ה' את כלרכשו. ואח'ר השיב שר"ע דרשה במובן
של נובע מן לאמור, הצלחתו של איוב בסוף ימו נבעה מ'ראשיתו' מזכות המצוות
והמעשים טובים שעשה בתחילת. בשיחה זו התכוון ר"מ לומר לאח'ר' שהוא
יכול להתחיל חיים חדשים טובים יותר מה שהיו בצעירותו, ואח'ר' השיב שאיןנו
זקוק לזה משום שיש לו די תורה ומצוות מהתקופה שקדמה לקליקלו להגן עליו...
ומייתי ליה...טוב מראשיתו – ור"מ דרש בדרך זו גם המלה 'מראשיתו'
בפסוק (קהלת ז,ח) 'טוב אחريת דבר מראשיתו' ש אדם שמלו לא עמד לו
ובזקنته שיחק לו שוב וכיתר שאט עליו נאמר 'טוב אחريת דבר מראשיתו'.
ואח'ר' השיב שר"ע דרש 'מראשיתו' במובן נובע מן התחלת לאמור, הצלחת
אדם תלוי באים ראשיתו הייתה טובה. ר"מ התכוון שם 'אח'ר' יחוור בתשובה
ב'אחריתו' הוא יכול לעלות על הימים הגדולים שבראשית דרכו בתורה, ואח'ר'
הшиб שזה רק למי שיש יסוד בריא בתורה ויראה משא"כ אצלו וhorse לספר מה
אירע בילדותו ליטול ממנו יסוד זה...
וכי הוה...לא נתקיים בו – בסעודת הברית מילה של אלישע ראה אבוייה את

כחם של תלמידי חכמים והחליט להקדיש את בנו לתורה; אבל מכיוון שכונתו הייתה לשם כבוד ושרה החינכו של הילד לא היה טהור, ואילשע הקטן הבחן בכל דרכי אביו שעיבורו התורה אינה אלא קרדום להփור בו... ובמקום שיש ....ושמע – היה רוכב על סוס אחריו בית קודש הקדשים ביום הכפורים שחול בשבת, ושמע שם שאין לו סיכוי לשוב בתשובה... ומיתתי הוא...התם – ראה אדם עוסק במצבות שלוח הקן שבה נאמר 'למען ייטב לך והארכת ימים', ותוך כדי עשייתה נפל מהסולם ונחרג; ואחר' לא שמע מה שרבי יעקב דרש שהכוונה היא אריכות ימים בעולם הבא... ועוד איתא...דקידושין – ראה לשונו של רבי יהודה הנחთום נאכלת ע"י חזיר, כפי שmobא גם במסכת קידושין... ורבי נתן...כעכנא – הוא הושפע מריח העבודה זהה... ולבסוף חלה...תשובה נפטר – ברגעיו האחרונים נזלו דמעות מעינו ור"מ אמר שחזר בתשובה... וכן מ...סוף – כשהקברו היהודי לר"מ שעשן עולה מקברו של אלישע, ר"מ פרס טלית על הקבר והתפלל שהקב"ה יגאלנו מגיהנם, והוסיף שאם תפילתו לא תועיל הוא עצמו יגאל את אחר'. וכשהשאלווה שידוע שבין יכול לגאול אבא אבל מנין שתלמיד י יכול לגאול רב? השיב ר"מ שרב מובהק קשור לנשمة תלמידו יותר מאב ובן, והוא יכירה את גאולתו בטענה שמצילים תיק הספר עם הספר.

ד"ה הא בגדול טו עמוד ב

הנושא – הבחרת מעשו של רב יהודה לאור סוגיותנו. הקדמה – רבנים רשאים להרחק אדם מן הציבור בעונש או כאמור כפיה, ושני סוג הרחקה הם נידי וחרם.מנודה ומהרם שווים זהה שאסורים להסתפר ולכברם כדיין אבלים; לא נמנים בין השלשה לברכת הזימון ולא בין העשרה הדרושים לדבר שבקדושה; אין אוכלים ושותים עליהם ולא יושבים בארכע אמותיהם. אבל חמור המוחרים שאינם רשאי ללמד תורה לאחרים ואין רשאים לומוד; איןנו נשכר למלאכת אחרים ולא נשכרים לו; אין נושאים וננותנים עמו והוא אסור במלאה. וזה...רב יהודה – רב יהודה החליט שיש להרחק תלמיד חכם אחד שיצאו עליו שמועות רעות, והוא לפניו שתי אפשרויות לנדותו או להחרימו, ובחר להחרימו, וקשה: לאותו ת"ח היו תלמידים אשר לפ"מ מותרים ללמידה ממן, א"כ למה לא הספק רב יהודה בנידי ובחור להחרימיו ועי"ז נאסר על הכל ללמידה ממן? איך לא מימר...מי משכיז – תלמידיו לא היו גדולי תורה ולכן אפילו ללא החרם היה אסור להם ללמידה ממן...

אי נמי...סוף – תלמידיו היו חכמים ובכל זאת החליט להחרימו לאור חומרת מעשיו שגרמו לחייבול השם.⁷²
סיכון – כל עוד שתלמיד חכם בלתי הגון לא נתון בחרם מותר ללמידה ממנו אם הלומד מסוגל להבחין בין העיקר ובין הטעיל, אבל משוחטל עליו חרם אסור לכל אדם ללמידה ממנו.

ד"ה כל عمر דנקי טו עמוד ב⁷³

ד"ה בני אדם טו עמוד א
הנושא – תכונות שלא הוזכרו ברישא של הברייתא.
הוי...לבבמה – בהשוואת שדים לבני אדם למה לא הזכירה הברייתא שהם ישנים ומוציאים פסולת בני אדם כשם שצינו בהשוואה בני אדם לבבמה?
ואיכא למימר...הני – הברייתא כוללת אותן כי הוצאה ריעי היא בכלל 'אוכלי ושותין', וישנים בכלל ימותם בני אדם כי שינה היא 60/1 ממות...
ואף לקמן...סוף – וגם בהמשך כאשר הברייתא מונה תכונות מסווגות לבני אדם ולבבמות הוצאה ריעי היא בכלל 'אכילה ושתייה', אבל הברייתא נאלצה להפרידן ולצינן כתכונה מסווגת שלישית לצורך איזון בין הסיפה לרישא.⁷⁴

ד"ה ויעשה מה שלבו חפץ טו עמוד א
הנושא – פירושים שונים לעניין.
לגמר – ללבת אחר יצרו הרע ולהחטוא...
משמע...ברהסיא – כי זה הרע במיעוטו...
ולא כפר"ח...מתגבר עליו – כחו של היצר תקין רק באופן מיידי ולכן ככל הנראה שם על לבו להחליף את בגדיו ולנסוע יהלוף הדחף של היצר.

ד"ה בכהנים בזמן שבית המקדש קיים טו עמוד א
הנושא – דחיתת פירוש רשי' במסכת מגילה.
מכאן...והא ליתא...בגבולים – וקשה: רשי' מסביר את האיסור על בעל מום לעלות לדוכן בזה שמומ מעורר סקרנות ואסור להסתכל בכהנים בשעה שمبرכים; והרי האיסור להסתכל נאמר רק בבית המקדש ואילו ב מגילה שם מדובר אפילו חזק למקדש? ומனין שהאיסור בתוקף גם בגבולים...
מדמכי...בעירו הוה – הגדירה מבקשת על המשנה מבעל מום שחי בבל בימי רב הונא ועלה לדוכן, ומתרכזים שמו היה ניכר וכבר לא עורר סקרנות; מכאן שהאיסור בתוקף בחוץ לארץ וקשה על רשי'...

ונראה...היסח הדעת – האיסור חל בכל עת ומקום מחשש להיסח הדעת...
והכי איתא...סוף – ראייה שבגבולים הטעם הוא משום היסח הדעת.
סיכון – בכל מקום ובכל זמן אסור להסתכל בכהנים בשעת ברכתם משום היסח הדעת, ובמקdash גם משום שהשכינה שורה על ידיהם.

ד"ה יוסי בן יועזר טז עמוד א

הנושא – נסיון למצוא מחלוקת חמישית.

הקדמה – א) הילוה כסף לאשה ואחר זמן אמר לה 'הרוי את מקודשת לי בכסף שהלוייטין שהוא עכשו נתון לך למtentנה' אינה מקודשת, כי האשה צריכה לקבל חפץ בעל ערך בשעת הקידושין ומכיון ש'AMILAH להוצאה ניתנה' (AMILAH הופך מיד לרכוש הלווה וחלה עלינו התחייבות להחזיר סכום שווה) נמצא שבשעת החרתו להפוך את המילוה למtentנה האשה לא קיבלה דבר שלא היה לה כבר, וויתור על חוב לא נחשב כקבלה דבר חדש.

ב) במלחת שאל גלית (شمואל א' פרק יז) מסופר ששאל הבטיח 'והיה האיש אשר יכנו יעשנו המלך עשר גדול ואת בתו יתן לו'. אחר שדוד הרג את גלית ועד לזמן תשלום העשור הגדול' שהובטה הכסף היה בראשות שאל כדין מילוה, כאילו שדוד הילוה את הסכום לשאל וחל על שאל חוב לפרווע סכום שווה לדוד. כשהגיע העת לדרוש את מירב בתו הבכורה של שאל (שהיתה עדיין קטנה ובאה זוכה בדמי הקידושין) קידשה דוד באוטו 'עשר גדול', ואולם הקידושין לא חלו ממשום שהמקדש במילוה אינה מקודשת, ואז מסר שאל את מירב לעדריאל המחולתי לאשה. דוד תבע משאל למשם את הבטחתו, ושאל הסביר את הערבות וכשmarsן לשאל אמר שהוא מקדש את מילול הן בעשר הגדול' והן במאה הערבות. שאל פסל גם את הקידושין הללו בנימוק שהמקדש במילוה ובפרוטה דעתו של המקדש על הסכום המכובד של המילוה ובעומק הכרתו אינו מתכוון לצרף את הסכום הפער של פרוטה. דוד חלק עליו וטען שהמקדש במילוה ופרוטה דעתו גם על הפרוטה.

בירושלמי...لتמה...ופרוטה – הקומות. מכאן שהיתה יותר מחלוקת אחת? ושםא...לא מתקרי מחלוקת – הגمرا מתכונת למחלוקת בין שווים, ודוד לא השתווה לשאל ובית דין מבחןת סמכות הלכתית בהיותו יחיד מול רבים...⁷⁵ ומה שאמר...סוף – רב הונא מספר שם שהל ושםאי חלקי בשיעור בזק החיב בחלה ובכמויות מים שאובים פוטלים מקופה ובאה שאטמול נגעה בתרומה והיום ראתה דם נדה האם היא מטמאת את התרומה למפרע.

ד"ה שנים מזוגות האחרוניים (שייך לעמוד ב) טו עמוד א הנושא – סדר הזוגות במסנה.
ואל...לכ"ע (לכולי עולם) – אם היל היה נשיא למה שמו מופיע אחריו שמא? אייכא למיימר...הכא בראשונה – כדי שתהייה אחידות לשון בכל חלקי המסנה...⁷⁶

ואגב...מקמי היל – בשאר המשניות אע"ג ששמאו היה אב"ד והיל הנשיא...⁷⁶
והכא ליכא...סוף – (על פי המהרש"א) ואם אחידות סגנון חשובה למה לא הקדימו גם את אבטליון שאמיר שלא לסמוך? ויל' החטא חשש שמא יחשוב הלומד שאבטליון היה הנשיא כשם שלושת הראשונים שאמרו שלא לסמוך היו נשאים, ולכן שבר את רצף המשנה כדי להודיע שابتליון היה אב"ד ושמיעיה הנשיא. ואל תשאל למה לא חחש התנא שמא יסיק הלומד ששמאו שאמיר שלא לסמוך כמו שלושת הראשונים היה הנשיא והיל אב"ד? ייל מכיוון שהיל הקדים את מנחם וברור שהיל היה הנשיא.

ד"ה אראה בנחמה טו עמוד ב
הנושא – דוגמאות של לשון קצירה של שבועה.
ליישנא...עשה זה – ⁷⁷

ד"ה אם לא הרגתי טו עמוד ב
הנושא – השגחה פרטית על צדיקים שלא ייכשלו במאכלים אסורים.
תימה...ובחולין – בחולין ז, ב מובא שהקב"ה גורם לכך שחמורו של רבינו פנחס בן יאיר יאבד את תאבונו כשהגיגשו לו אוكل לא מעושר; ואם הקב"ה שומר על בהמת צדיק שלא יאכל דבר אסור לייהודי כל שכן שהקב"ה שומר על הצדיק עצמו. א"כ מדוע הגمرا לא מקשה כאן למה לא שומר הקב"ה על יהודה בן טבאי שלא ייכשל בפסק דין כשם שהגمرا מקשה בגיטין ז, א כשהיה נראה כאילו שרבי חנינה בן גמליאל אכל אויר מן החוי, ובחולין ה, ב כאשר רבינו יוחנן אכל משחיתת כותי?

ויל'...דבר איסור – הקב"ה מגן על צדיק שלא יאכל איסור כי מאכלים אסורים מטמטמים את הלב, אבל עבירות שאינן מטמטמות הן על האחריות של הצדיק...
אבל דבר...סוף – בראש השנה כא, א מסופר שאנשי בבל טעו בתאריך ואכלו ביו"כ, ובפסחים מסופר על רבוי ירמיה בן אבא שאכל במווצאי שבת קודם הבדלה שהעונש על כך הוא מחלה קשה; והרי שם עוסקים בעבירות של אכילה והגمرا אינה מקשה 'השתא בהמתן של צדיקים וכו'? ייל הקב"ה מונע מצדיקים מלאכל דבר שמהותו אסורה אבל אוكل כשר והזמן גורם לאיסור אינו בכלל שמירה זו.

סיכון – השגחה פרטית שומרת על צדיקים מלאכלי דברים האסורים במהותם.
ד"ה למחר הוא מת טו עמוד ב
הנושא – הצורך להוכיה זאת רק אחרי מותו של יהודה בן טbai.
הא...נשמע – במקרה לדבר על מות רביה יהודה ב"ט היה יכול להוכיה שזה קולו
כי בשעה שהוא רוחק מן הקבר אין קולות?
משום שהיו...סוף – יכולו לטעון שהמת צועק רק כאשר ר"י נמצא סמוך לקבר,
לפיכך החוכחה תהיה כאשר יהיו בלבד האמת והקולות ייפסקו.

ד"ה אב ב"ד מי מורה בפני נסיא טו עמוד ב
הנושא – מקורות המסיעים לשתי הדיעות.

ד"ה לא מצטרפנא טו עמוד ב
הנושא – פירוש אחר מזה של רשי".
לנטות...סוף – רשי"י פירש שרבי יהודה ב"ט קיבל על עצמו שוגם לא יצטרף
לדיןיהם אחרים שלא בנווכחות רביה שמעון ב"ש. תוס' סוברים שקיבל על עצמו
שלעולם לא יפסוק אחרית מרבי שמעון ב"ש אפילו אם הרוב נגדו.

ד"ה דבר אל בני ישראל וסמך טו עמוד ב
הנושא – נסינות להעיר מה שנלמד בסמicha אל עניין שחיטה.
אבל...להקרבה מסמicha – כתוב ויקרא א,ב: 'דבר אל בני ישראל ואמרת
אליהם אדם כי יקריב מכם וגוי', כתוב בפסוק ד': 'וסמך ידו על ראש העלה וגנו'.
ועכשיו אם מ'בני ישראל' שכותוב בפסוק ב' ממעטים נשים מ'וסמך' שבפסוק ד'
בודאי יש למעטן מה שמשתמע מ'כי יקריב מכם' שבפסוק ב' עצמו, והרי
הפעולה הראשונה של 'כי יקריב' היא שחיטה ללמד שנשים אין שוחחות, אורlam
למעשה לא ממעטים אותן...⁷⁸

דהא...לשחיטה – יש ריבוי שמתיר נשים לשחוט קרבנות...⁷⁸
וכן ליכא...דומיא דסמicha – במנוחות צג, בモבאת בריתא הדורשת מ'ידו'
בפיiska 'וסמך ידו' שرك בעל הקרבן רשאי לסמך ולא עבדו שלוחו או אשתו.
ובזבחים לבא מובה היקש בין 'וסמך ידו' שבפסוק ד' ו'וישחט את בן הבקר'
שבפסוק ה' – מה סמicha בטהורים אף שחיטה בטהורם. ועתה אם נזכר את
הלימוד מ'וסמך ידו' שرك בעל הקרבן רשאי להיקש בין 'וסמך ידו'
ו'וישחט את בן הבקר' יש להסיק שرك בעל הקרבן רשאי לשחוט בניגוד למה
שידועו לנו. תוס' דוחים את הkowskiיא...

דההוא היקש...סוף – ההיקש בין 'וסמך ידו' ו'וישחט את בן הבקר'.

סיכום – נשים כשרות לשחוות קרבנות, וה"ה בעבד של בעל הקרבן שלוחו ואשתו אע"פ שכולם פסולים לסמיכה.

ד"ה לעשות נחת רוח לנשים טו עמוד ב הנושא – השלכות מסוגיתנו לגבי קיום מצוות עשה שהזמן גרמן ע"י נשים. וכגון...בבעליהם – יש נחת רוח לאשה כשהיא חשה שדין אחד לה ולגברים. ומאחר שרק בעל הקרבן סומך (לא עבדו שלוחו או אשתו כפי שלמדנו בד"ה 'דבר') נתנו רק לאוותן נשים שהשלמים היה שלחן לסמוך ולא לשאר נשים שהיו אז בעזרת נשים... בפ"ק...לבטלה – כגון על נטילת לולב' אף שפטורה מצוות ד' מינימ, ואין זאת ברכה שאינה צריכה כי מותר לה לקיים מ"ע שהזמן גרמא וכל המקימים מבורך... וכן משמע הכא – מותר לה לקיים מצווה שאינה חייבת בה מזה שהרשו להן לסמוך אע"פ שפטורות מצואה זו.

סיכום – נשים רשאיות לקיים מצוות עשה שהזמן גרמא ואף לברך עליה.

ד"ה רבashi אמר יי' עמוד א הנושא – יישוב סתייה בשיטת רבashi. דיחויה...סוף – רבashi סובר שצדדין אסורים, ומה שאמր ש'אפילו תימא הצדדין מותרין' רצונו לומר שאע"פ שצדדין אסורים אין להוכחה זאת מסוגיתנו.

ד"ה בית שמאי אומרים יי' עמוד א הנושא – קביעת סדר המסתאות. הקדמה – מכל סדר מועד רק ביצה וחגיגה אין עוסקות בחג מסויים אלא בהלכות הנוגעות לכל י"ט, ולכן שלא כשאר המסתאות שיש הגיון ליטידורן הרוי שלגביה ביצה וחגיגה אין לקבוע קדימה בסבירה. בביבאה...בחגיגה – עיקר הצגת שיטות של ב"ה וב"ש ע"י רבבי יהודת הנשיא עורך המשנה היא במסכת ביצה, והראיה... וכן משמע...לפרש – הגדירה מנתחת שם את מחלוקתם בפרוטרוט יותר מכאן... ויש...סוף – יש להסיק מכאן שבסדר המסתאות ביצה קודמת לחגיגה.

ד"ה יום טובות שלו אחר שבת יי' עמוד א וاع"ג...סוף – משא"כ כאשר אדם אינו חייב, כגון חיגר ביום ראשון.

ד"ה יומ טבוח אחר שבת יי עמוד א הנושא – קושיא על רשי וראיה לשיטתו. פרש"י...ולא יתכן...משלמים לב"ש – מדברי רשי עולה שב"ש מהיבים להזכיר שלמי שמה ביר"ט אבל לא שלמי חגיגה. וקשה: למה לפי רשי ב"ש מתיירים להזכיר ביר"ט שלמי שמחה אבל לא שלמי חגיגה? ומיהו בירושלים מייתי – ראה משם לפירוש רשי... אמרו להם...יוכיה – שאין מקרים שלמי חגיגה ביר"ט... אמרו להם...קבוע – ולכן אין למדור איסור שלמי נדרים שלמי חגיגה ביר"ט... אמרו להם ב"ש...הרجل – וא"כ דין אחד להם ושלמי נדבה... אמרו להם ב"ה...קבוע – שלמי חגיגה יותר קבועים שלמי נדבה ואין למדור שלמי חגיגה שלמי נדבה; עד כאן הירושלמי... משמע...סוף – כדורי רשי.¹⁹

ד"ה אין כהן גדול מתלבש בכליו יי עמוד א הנושא – דחית פירוש רשי. פרש"י...שאינו יו"ט – אבל בזמן העובדה כה"ג חייב ללבוש שמונה בגדי... וקשה למורי...נאין – ואילו כליו' משמע שמנת בגדי הכהן הגדל. ועוד מא...גמי – שכן המטרה היא להוכיח שדוחים את שיטת הצדוקים... ונראה לו...להיות יו"ט – מדובר בשמנת הבגדים, והמשנה אומרת שביהם טבוח אחר שבת כה"ג נמנע מלעבוד שלא יצטרך ללבוש שמנת בגדי... סיכום – רשי: הכהן הגדל עבד גם ביום טבוח אחר שבת בשמנת בגדי; Tos: אינו עובד כדי שלא יצטרך ליראות בשמנת בגדי.

ד"ה אף עצרת יש לו תשלומיין יי עמוד א הנושא – מחלוקת בין שני התלמידים באיזה יום נפטר דוד המלך. הקדמה – בדברי הימים א' פרק כ"ט מסופר על יומו האחרון של דוד, והירושלמי מתלבט בהבנת פסוק כ"א: זיבחו לה' זבחים (שלמים) ויעלו עלות לה' למחורת היום. שכן לפי המסורת דוד נפטר בחג השבעות, ועל כן הזבחים והעלות בפסוק היו שלמי חגיגה וועלות ראייה, ולמה נדחה הקרבתם למחורת היום? שאם נאמר שיש הפסק בפסוק בין 'זיבחו לה' זבחים' לבין 'יעלו עלות לה' כך שלמחורת היום' נאמר רק על עלות, הרי זו שיטת ב"ש שرك שלמים קרייבים ביר"ט, אבל אם 'למחורת היום' לא נאמר על זבחים ועל עלות ולא הקריבו אותם ביר"ט, הפסוק בעיתוי הן לב"ה והן לב"ש? ורבו יוסי ב"ר בון מישב את הפסוק:

דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננים (ואונן אסור להקריב) והקריבו למחר...
בירושלמי...תשלומין – הקדמה.
וקשה...דבשבת נפטר דוד – והרי הכל מסכימים שבשבת לא מקריבים עלות
ראיה ושלמי הגיגה, וא"כ מיותר היה לרבי יוסי להזכיר את ענין אוננות?
ושמא...סוף – הירושלמי חולק על הבעלי וסובר שדוד לא נפטר בשבת ומשום
כך הזכיר רבי יוסי אוננות.⁸⁰

ד"ה פז"ר קש"ב י"ז עמוד א

הנושא – הגדרות מדוייקות לפז"ר קש"ב.
פרש"י...וקשה לר"ת...ותפללה – קשה על פירוש רש"י בענין 'רגל' ו'ברכה':
הגמר בסוכה מז, א מסבירה ש'ברכה' שאלה התיחס רביה יהודה בהשוואת
שמיני עצרת לשאר ימי סוכות מתכוonta ל'שהחינו', זהה נדחה והגמר קובעת
שהכוונה היא ל'שמיני עצרת החג הזה' שמוסיפים בברכת המזון ובشمונה עשרה,
בניגוד לפירוש רש"י ש'ברכה' היא ברכת המלך...
 ועוד לישנא...איתיה – טוב' עוזבים לרגע את הראייה מסוכה מז, א כדי להביא
עוד שתי ראיות: בסוכה מה, א אומרת הברייתא 'ברכה בפני עצמה' משמע
ש'ברכה' נהוגה גם בסוכות והרי אין 'ברכת המלך' בסוכות?
 והכי איתא...א"ל זמן – בחגיגה פרק אל הילכה ר' אומר רבי אילא (כך יש לגרוטס)
 שברכה היא זמן; וזה ראייה נוספת נגד רש"י שברכה אינה ברכת המלך. וכעת
 חוזרים טוב' לראייה מסוכה מז, א...
 ויל...כל ז' – לאחר שהגמר שם אומרת 'מאי לאו (מה זו ברכה) זמן, לא (אלא)
 ברכת המזון ותפללה' מביאים ראייה לטענה ש'ברכה' אינה 'זמן' כלහן: די סלקא
 דעתך זמן, זמן כל שבעה מי איכא! (לא מברכים שהחינו בכל אחד מימי סוכות), והרי
 אמרנו שברכה בפני עצמה פירושה דבר שישנו בסוכות ובשמ"ע. וזה מחזק את
 דברי ר"ת ש'ברכה' אינה ברכת המלך כדעת רש"י...
 ומפרש לשם...עצמם – וכך קשה על פירוש רש"י שרגל הוא 'שיש לו שם בפני
 עצמו ואין קרווי סוכות': בכל אחד מששת הסימנים מביא רש"י מקור לבסס או
 להסביר את פירושו פרט ל'רגל' שמפרט באופן סתמי, והרי גם ל'רגל' יש מקור
 כי בכל אחד מימי סוכות כתוב 'ביום' אבל בשם"ע כתוב 'ביום' בלבד ווי'
 המוסף...
 ונראה לר"ת...עצרת – כפי שモבא בסוכה מז, א...
 ורגל היינו...בירושלים – ללון ביל מוצאי יו"ט ראשון בירושלים, כפי
 שכותב בחג הפסח (דברים טז, ז) 'ופנית בבקר ולהלכת לאהליך'...
 ור"ח (רבינו חננאל)...כאן כ"א – קרוב שהסתפיק להתאבל אפילו קצת בערב

סוכות נחשב בתום החג כאילו שעברו עליו 21 ימים מתוך השלשים של אבילות והם: 7 ימים הכלולים בערב החג; 7 ימים של החג; 7 ימים שיורדים ע"י שם"ע... ושניהם יסד...ינחם – בפיוט שחיבר רבניו בהם... וברכת המלך...לשם – ר"ת לא מחשיב ברכת המלך בין השש משתי סיבות: לא חכל חמוץ עד תום החג אלא בחוה"מ ברכו המלך וחזרו לביתם; וכן לכל הסימנים מכנה משותף שהיו לשם הקב"ה ואין מקום לככל ברכה שהיא לממלך בשר ודם...⁸¹

ולינה לא...בפשיטה ליה – ר"ש"י מפרש 'רגל' שם רجل בפני עצמו ו'ברכה' ברכת המלך, ור"ח מפרש 'רגל' לעניין אבילות ו'ברכה' ברכת המזון ותפלה, ושניהם לא מונאים 'לינה' משום שזו פסוק מפרש (דברים טז, ז)...⁸²

שיר פרש"י לא איתפרש ליה – ר"ש"י בסוכה זו, א' אומר שיש נשא משותף לכל שיריימי סוכות – מתנות עניים; אבל השיר של שם"ע אינו מעין אותו סדר אף שרש"י מודה שאינו יודע לבדוק מהו שרוא של שם"ע.

ור"ת מפרש...כolio שלם – בכל יום מששת ימי חוה"מ אמרו שיר שענינו מתנות עניים שראשית התיבות שלהם הוא הומבה"י (הבו לה' בני אלם, תהילים כת); ולרשע אמר אלקים, שם ג' מי יקום לי עם מרעים, שם צד' בינו בוערים בעם, צד' ח' הסירות מסבל שכמו, שם פ"א; ימוטו כל מוסדי ארץ, שם פ"ב) ר"ת הסביר שכלי يوم רק חזי פרק והחזי השני למחמת אבל בשם'ע שרוא פרק שלם... ורבי עזריאלי...סוף – רבוי עזריאלי על סמך מסכת סופרים אומר שהשיר הוא 'למנצח על השמינית' תהילים יב, אבל הר"י אומר שם הכוונה אינה לשיר של יום אלא לתוספת בפסוקי דזמרה. תוס' מסיים כרבי עזריאלי לאור המנהג שאומרים 'למנצח על השמינית' בתמי' הכנסת כשר של יום.

סיכום – א) רجل: ר"ש"י שם בפני עצמו; ר"ת לינה; ר"ח לעניין אבילות.

ב) ברכת: ר"ש"י ברכת המלך; ר"ת התוספת 'שמיני עצרת החג הזה'.

ג) שיר: ר"ש"י לא ברור; ר"ת שיר שלם (למנצח על השמינית).

ד"ה תפשת מועט תפשת יי עמוד א

הנושא – הנימוק מאחרי הכל' תפשת מרובה.

הקדמה – א) ויקרא טו, כה: ואשה כי יובז דמה ימים רבים (שלשה ימים רצופים) בלבד עת נדרתא (בתוך תקופה של 11 ימים אחרי שבעת הימים מתחילה וסתה)...טמאה היא (ונטהרת אחר ספירת 7 ימים נקיים וטבילה במקווה). בספרא שם: 'ימים' שנים, יכול לחשוב בטעות) ימים רבים (יותר משלשה) אמר רבינו עקיבא...תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת. רבינו יהודה בן בתירה אומר שתי מדות (אפשרויות) אחת כלה (מוגבלת) ואחת מדה שאינה כלה (גבולה אינה ידועה) מודדים במידה כלה ואין מודדים

במدة שאינה כלה.

לפי שיש...אמתי – אף שיתכן שהמספר יותר אבל המספר המועט ודאי... ו/or (ויש מפרשין)...יש סוף – גבול המרובה אינו ידוע וגבול המועט ידוע ויש לתפוש את הידוע... ולא יתכן...בשאינה כלה – הקדמה. 'חפתה מרובה לא חפתה' פירושו אינו כייש מפרשין כי 'חפתה מרובה' הוא הנימוק של ר"ע ו'אין קצבה מול יש קצבה' הנימוק של ריב"ב, ובורור מההפראה שהן שיטות נפרדות.⁸³ א"ר נחמייה...סוף – רבי נהמיה משמע שם שיטה שלישית, שדרך התורה היא לפреш ולא להסתיר ואם נאמר ש'יים רבים' הוא יותר משלשה נמצא שהתורה מסתירה את כוונתה.

ד"ה אף חג הסוכות י"ז עמוד א

הנושא – תיאום בין סוגיותנו לסוגיא בראש השנה.

הקדמה – א) בראש השנה כה, מובאות בבריתא שלוש שיטות בקשר לפרקי זמן שנייתן לנודר קרבן לשלהם עד שעובר על הלאו '...לא אחר לשלהמו' (דברים כב,כב), וכולן נלמדות מהפסוק 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זורך לפני ה' – א-לקין במקום אשר יבחר בחג המצאות וב חג השבעות וב חג הסוכות; 1) ת"ק – בחילוף שלוש רגלים מזמן הנדר, כי הפסוק 'בחג המצאות וב חג השבעות וב חג הסוכות' מיותר כי הפסוקים שלפניו כבר עוסקים בשלוש רגלים, ובודאי בא ללמד על 'בל אחר'; 2) רבי שמואן – בחילוף שלוש רגלים לפי הסדר פשת, שבועות וסוכות (נדר קודם פשת יש 3 רגלים עד שעובר על 'בל אחר'; נדר בין פשת לשבעות יש 5 רגלים: שבועות, סוכות, פשת, שבועות, וסוכות), כי 'וב חג הסוכות' מיותר מאחר שהפסוק לפניו עוסק בסוכות ובdagai בא להורות שעובר על 'בל אחר' רק לפי הסדר פשת, שבועות וסוכות בסוף; 3) רבי אלעזר ברבי שמואן – בחילוף חג הסוכות הקרוב, כי 'בחג הסוכת' מיותר ובא להורות שהוא הגורם 'בל אחר'.

ב) נוסף על כך סובר ר"מ 'כיוון שעבר עליו רجل אחד' (פשת, עצרת או סוכות) עובר ב'בל אחר', ושיטת רבי אליעזר בן יעקב 'כיוון שעבר עליו כל שתי רגלים'; ר"מ וראב"י אינם מסתמכים על הפסוק 'בחג המצאות וב חג השבעות וב חג הסוכות'. ATIYA CRABBI ו/or – הקדמות. הדורשים תלולים לעצרת ולינה לטוכות מהפסיקה 'בחג המצאות וב חג השבעות וב חג הסוכות' הם ר"מ וראב"י שאינם זוקים לה 'בל אחר'...

דאילו לת"ק...לבקר – כי ג' התנאים הזוקים לה בזמן של 'בל אחר' ילמדו שחג הסוכות טוען lineage מדרשת אחרת (ראש השנה ה,א מפני רב בר שמואל)

'ופנית בבר והלך לאהלי' שכל פינות שאתה פונה תהיה רק בבר והלך שלאחר יר"ט...⁸⁴

והכי נמי...סוף – אלא לומדים מכל פינות' שאתה פונה לא יהו אלא לבקר. סיכום – הדורשים תשלומיים לעצרת ולינה לחג הסוכות דוקא מ'חג המצות ובחג השבעות וכחג הסוכות הם ר'אכ"י ור'מר (ראש השנה ד,ב).

ד"ה דכתיב ופנית בבר י' עמוד ב הנושא – סתרה בקשר לזמן חותם לינה.

הקדמה – א) המשנה בסוטה כז,ב עוסקת בסתרה בין שני פסוקים בקשר לשטח שהוקצב מסביב לעיר הלוויים. בדבר לה,ד נאמר 'ומגרשי הערים אשר תנתנו ללוויים מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב', ובפסוק ה' ימדתם מחוץ לעיר...אלפים באמה! ר"ע מיישב את הסתרה: אלף מגרש (מקום פנוי מבתים ואילנות تحت אoir לעיר) ואלפים אמה תחום שבת (אלפים אלו לא נתנו ללוויים אלא כאן מגלה לנו התורה שתחום איסור הליכה הוא אלף אמה) רבי אליעזר בנו של ר'י הגלילי אומר אלף אמה (הראשונות) מגרש ואלפים אמה (האלף השני) שדות וכרמים. מכאן שר'ע סובר איסור תחומים מהתורה והוא היחיד מול החכמים הסוברים תחומים מדרבנן.

ב) משנה בזבחים צו,ב: אחד שבישל בו (כלי שבישל בו בשර קדשים) ואחד שעירה לתוכו רותח (שפך לכלי תבשיל רותח של בשר קדשים) אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים טעוניין מריקה ושטיפה (עם חילוף זמן היתר אכילת הבשר נעשה טعمו הכלוע בדפנות הכלוי 'נותר' האסור באכילה, וכי לחשירו יש להגעיל את הכלוי במים רותחים ואח"כ לשטפו במים קרים)...רבי טרפון אומר בישל בו מתחלת הרgel (שלמי חגיגה או שלמי שמחה שזמן אכילתם הוא יום השחיטה, בלילה ולמחרת) בישל בו כל הרgel (בלא הצורך להזכיר את הכלוי). בסוגיית הגمرا מוסבר טعمו של ר'ט) מאי טума דר"ט (שאינו מחייב הכשרה הכלוי) דאמר קרא 'ופנית בבר והלך לאהלי' הכתוב עשו לכולן בבר אחד (לכל 7 ימי החג דין יום אחד והכלו בכללי לא נעשה נותר).

פרש"י...ולא יתכן – שזה מה שעומד מאחרי המוצה...

דהתינח...דאורייתא – ר'ע למד מ'זמדתם מחוץ לעיר את קדמה אלף אמה' (במדבר לה,ה) שתחום שבת הוא 2000 אמה. ר'א בנו של ר'י הגלילי למד שמסביב לעיר הלוויים יש להניהם 2000 אמה של שדות וכרמים ותחום שבת של 2000 אמה הוא מדרבנן. ועתה, אם הבסיס לפסק 'ופנית בבר' הוא תחומים ביו"ט איך אומר רבי אליעזר שתחומים מדרבנן?⁸⁴

ויא"מ...והכי...כנגד מהנה ישראל – הקדמה א...⁸⁴

והש"ס שלנו...הכי – שתי ראיות שהබלי סובר שאין תחומים מהתורה... דהא...לדברי הכל – 1) משנה בשבת עג,א: 'אבות מלאכות ארבעים חסר אחת'

והוינן בה (ושאלנו) מניינה למה לי (המשנה מפרטת את כל המלאכות א"כ לשם מה מסכמת שהן 39) ואמר רבי יוחנן שאם עשהן כולם אחד (שכחיה) חייב על כל אחת ואחת (39 חטאות) היכי משכחת לה? בזדון שבת ושות מלאכות (יודע שהיום שבת אבל שכח שאסור לעשותה בה מלאכה. ומכיוןים) במאי דידעה (אם לדעתו מלאכה מותרת במה מתבטא ידיעת השבת? ומתרצים) בתחוםין ואליבא עקיבא (בסתורה כזב, שתחים 2000 AMA מהתורה). ועתה אילו סבר הבעלי שתחים י"ב מיל אסור מהתורה התרצין היה מшиб' 'בחומין' (י"ב מיל) ואליבא דכלי עלמא' במקומם להעמיד את המשנה קר"ע שהוא דעת יחיד; מכאן שהבעלי סובר שהיחיד שאומר בחומין מהתורה הוא ר"ע שלא כירושלמי...

וכן לפ'...כלל בתחוםין – 2) הגמרא שם דוחה את ההסבר שאיסור רכיבת הוא שמא יעבור את התהום כי תחומי מדרבנן ולא גוזרים גזירה לגזירה, אלא חז"ל גזרו את האיסור שמא יתלוש ענף להכוות בו את הבהמה...
ובפ"ק...בעזרה – ויתרה מזו, בראש השנה ה, רשי' עצמו פירש 'ופנית בפרק' לא מטעם בתחוםין אלא מסבירה: שלא יתכן שהתורה משחררת אותו בבוקר אם הוא חייב להתייצב בעזרה...

ור' עזריאל מצא בתוספתא – נוסף להסביר למה 'ופנית בפרק' לא מתכוונת ליר"ט עצמו עולה מדברי רשי' שמצוות לנו מקוימת בלבדת יום ולהלילה שלאחריו ללא הצורך להתעכב בירושלים עד תום החג; רבי עזריאל מצא ראייה לפרט זה...

דתניא...שהוא כ"ג – שם מובא שבבוקר שאחורי שם"ע חזרים, כי בשלמה המלך כתוב 'ביום השminiyi (עצרת) שלח את העם', והתוספתא מבקשת אם ניתן לדיקק מכאן שאין מצווה לנו אחורי יוי"ט? ומתרצים שהפסיק מתכוון שלשלמה נפרד בשם"ע והעם יצא את ירושלים בבוקר של אסרו הג מכאן שלינה היא לילה אחד...

�עוד הביא...יום אחד – לומדים שלינה בשם"ע היא לילה אחד מלינה של המביא בכורים, שכן הבאת בכורים היא בשעות היום שבו מותר לקייםמצוות תنوפות הבכורים ווידוי ולמחורת חזר לבתו...

�עוד תניא...יום ולילה – כי אין להעלות על הדעת שהמביא מנהה או יין למקרש יהיה חייב להתעכב בירושלים שבעת ימים, אלא בודאי שזמן לינה הוא יום ולילה אחד; והרי הספרי משווה לינת רגלים ללילה של התורם את הדברים הללו...

וכי מקשאה...כלל – הגמרא שם דוחה ש'ברכה' היא זמן בטענה שאין ברכה בכלל אחד מימי סוכות שבגללה הבריתיא צריכה לומר 'ברכה לעצמה'? לכן י"ל ש'זמן' הוא לינה. והרי ניתן להשמעו אותה טענה נגד הגמרא וכי יש לינה בכלימי חול

המועד' הלא אין לינה אלאليلת אחד אחר יו"ט? והגמרא אינה חשה להקשות... ויש להקשות... כל ז' – הקדמה ב. לינה היא דין בקרבן, שהמביבאו חיב להימצא בירושלים עד למחرتה. ועתה אם כל 7 הימים נחשבים כיום אחד חובת לינה מתחילה ביום' א' ונמשך עד למועדאי יו"ט אחרון ומותר לחזור לבתו באסרו חג; והרי זה נוגד מה שלמדנו שהובכת לינה אינה אלא יום אחד? ותירץ הר"י... להביבאו – בהמשך חוזרת בה הגمرا מההסבר הנ"ל ומציעה הסבר אחר, שמתוך שקרבנות החג מרובים וմבשלים בכל' מיידי יום מה שהיה בלווע בו נפלט ומתקערב בשלמים החדשים ולא נעשה יותר, ואין ראייה שהובכת לינה 7 ימים...
והר"ר אלחנן...(בקרבן) יו"ט – יש חובת לינה שנובעת מהיותו בירושלים ביום' א' והיא 7 ימים, ויש חובת לינה שנובעת מהבאת קרבן עד למחרתת בבוקר. ר"ט מתכוון למי שהיה בירושלים ביום' א' ועליו להתעכט עד לאסרו חג, והמקורות של לינה לילה אחד עוסקים במיל שהגיע בחול המועד...
וכן מצינו... סוף – ראייה שיש שני סוגים לינה. בירושלים ביכורים ב, ג נאמר: בכורים... וטעוני קרבן (שלמי שמחה למצוחה ולא לעיכובא) ושיר ותנופה ולינה. ובגמרא מובא: אמר רבי יינה הדא את אמר (זה שאמרה שביכורים חיבבים בלינה) כשהיא עמהן קרבן (ולכן יום הבאת הקרבן הוא יו"ט עבورو וחיביב בלינה) אבל יש עמהן קרבן (שלמי שמחה) ללא כך טועון לינה מהמת הקרבן (אף שלא הביא ביכורים). מכאן הבחנה בין לינה מהמת קרבן לינה מהמת היום. יש להסביר שמחמת יו"ט של הבאת ביכורים די בלילה של יום אחד, אבל מהמת יו"ט א' של رجالים הלינה היא 7 ימים.

סיכום – א) הכל סוברים שתחום 2000 אמה מדרבנן, אולם תחום של 12 מיל לפ' הירושלמי הוא מהתורה ולפי הocalמי מדרבנן. **ב)** המקrib קרבנותיו ביום' א' לן בירושלים עד אסרו חג, והמרקיבם בחווה"מ לן רק עד הבוקר.

ד"ה נפשות מינה זו עמוד ב

הנושא – אפשרות לדיקק ממשנתנו מה שדייקו מהבריתא.

ומתני'... תרי בשבת – הדיקק מהבריתא שתשלומים לעצרת אינו אלא יום אחד ניתן לדיקק מהמשנה וביתר תוקף, כי דיקוק ממשנה משמעותי יותר כללהן: המשנה אומרת שכ"ג נמנע מלכישת שמונת בגדיו ביום טובות (ד"ה 'אין כהן') כדי להוציא מאלבן של צדוקים שמקפידים לחגוג עצרת ביום א' בשבוע. ואם יש לעצרת ששת ימי תשلومים יכול לדחות את יום הטבוח ליום שני בשבוע ולא למנוע מהכהן הגדל ללכוש בגדיו, ומשלא עשו זאת יש להסיק שאין תשلومים לעצרת?

ויל...סוף – יש תשלומים לעצרת אלא חוץ' החליטו שהקדמת הקרבות ליום א' אפלו שהכהן הגדול לא ילبس את בגדיו עדיף על דחיתת ההקרבה ליום שני.
סיכום – אין הוכחה מהמשנה שאין תשלומים לעצרת.

ד"ה אמרה תורה מנה ימים י"ז עמוד ב הנושא – חיזוק גירסת הגמרא.
היה...לקדש יובלות – אין מצוה בתורה לספור ימים ולקדש ר'ח, לפיכך י"ל שנפלת טעות בගירסת הגמara ויש לגרוס 'מנה שנים וקדש יובל...' ...
וכן היה...השבת – עוד שני מקומות שבהם תיקן רבינו מושלים את הגירסה...
אך קשה...ומפרש...מונה שעות – שם מובא: רבנן דקיסרי משומ ר' אבא אמרו מנין שאין מחשבין שעות לחדים (כגון האומר לאשתו 'הרי זה גיטר אם לא אשוב עד סוף חודש זה', ולפי החשבון היה זה חודש חסר של 29 ימים ויום ה-30 – ר'ח, וחזר אחר צאת הכוכבים בלילה שבין ה-29 – ל-30). אם יטעון שאין גט משום שחדרשי הלבנה אינם פחות מ-29 – וחזי יום וטרם חל ר'ח לא נכלל את טענותו) שנאמר (במדבר יא,ב) 'עד חדש ימים' ימים אתה מחשב שעות לחדים. מכאן מקור מפורש שמוננים ימים לחדים שלא בדברי רבינו מושלים...
ואל תתמה...דרשה – אם עד חדש ימים הוא המקור לדין זה, לשון הברייתא אמרה תורה מנה ימים וכו' אינה מדוייקת, כי הדין נלמד מדרשה ואין מקום לומר אמרה תורה!. אולם אין לתמוה לכך כי מאחר שאין חולקים על הדין נקט התנאה בלשון כאילו שזה מפורש בתורה, אך לפיכך יודעים שהמקור הוא דרשה...
מצינו כי האי...הר"ר אלחנן – ויתרה מזו מצינו דרשה בלשון 'אמירה תורה' אף שיש חולקים עליה. בבמדבר כח,יד כתוב 'זאת עלת חדש בחදשי' השנה', ובמגילה כ"ט מובא: אמר רבי יאשיה דאמר קרא 'זאת עלת חדש בחදשי' אמרה תורה חדש (ראש חודש) והבא קרבן מתרומה חדשה (כל זכר תורם חצי שקל לרכישת בהמות לקרבנות ציבור לשנה הבאה). והנה רבי יאשיה נוקט בלשון 'אמירה תורה' אף שהצדוקים שדרשו את התורה כפשוטו של מקרא טוענים שאין חיבב שהציבור ישלם עבור קרבנות ציבור ואפלו ייחיד רשי לתרום בהמה לקרבן ציבור, ואם הצדוקים הרוי זו ראייה שдинו של רבי יאשיה היא דרשה ולא מפורש בתורה. וטעמו של רבי יאשיה הוא בודאי משומ שבל הרבניים מסכימים לדרשה כאילו היה כתוב בתורה.

וכן יש...סוף – תוס' חזורים לבעה הראשונה שהעללה רבינו מושלים, ומביא ראייה בשם רבינו אלחנן לשבע את הגירסה 'מנה ימים לקדש חדש'. הגמara שם מסבירה מנין לרבי אליעזר ש-30 – יום בשנה נחשבים כשנה לגבי ספירת שנות ערלה ורבעי ואומרת: 'זיהי באחת ותש מאות שנה בראשון באחד לחදש' (בראשית

ח,יג)...מדרכתי يوم אחד הוא דעיל בחודש וקא קרי ליה חדש שמע מינה יומ אחד בחודש חדש ומידום אחד בחודש חדש ל' יומ בשנה השובין שנה חדש למנויו וسنة למנוייה.

ד"ה אף עצרת למנויו יז עמוד ב הנושא – הבהיר העניין.

הקדמה – יש לחוש בקושיא מתוק דבריהם. אין בדברי רבה ב"ש סימן שמדובר בימי תשלומים א"כ איך הביא המקשה ראייה ממנה שהשלומים אינם יום אחד? לעניין...קרא – הקדמה. המקשה סבר שלא יתרצה הרבה ב"ש מתוכון להג השבועות עצמו, כי הידיעה שבשבועות הינו רק יום אחד באה מפסוק (בمدבר כה,כו) 'וביום הבכורים', על כן הלימוד מר"ח בודאי מתייחס למספר ימי תשלומים.

ד"ה מצוה למימני יומי ומזכה למימני שבועי יז עמוד ב הנושא – עדיפות ההיקש לראש החדש מאשר ליום.
הקדמה – א) מרכיבי הספירה של ר"ח הם הימים ומרכזיבי ספירת חג הבכורים הם ימים ושבועות. מר"ח לומד רביה ב"ש שכש שישי ביטוי הלכתית לכל מרכיבי ספирתו (מוניים 29 ימים ומקדשים יום ה-30) – גם בחג הבכורים יש ביטוי לכל מרכיביו שמוניים 49 ימים ומקדשים את יום ה-50 – ומוניים 7 שבועות ומקדשים את השינוי לתשלומים.

ב) לספירת היובל יש שני מרכיבים – שנים ושמיות. הסנהדרין הייתה מונה שנים ושניות כפי שאנו מונים לספירת העומר: 'היום שלשים וחמש שנה שהן חמיש שניות לספירת היובל'. אולם שונה יובל מראש חדש שאין בה ביטוי לכל מרכיבי ספירתה אלא רק למרכיב של שנים, מוניים 49 שנה ומקדשים שנת ה-50 – אבל לא למרכיב של שמיטה.

ותרוייהו...لتשלומים – הקדמה ...

והקשה...שבועי לקדש – הקדמה ב. וקשה: למה ר"ש מקיש שבועות לר"ח ומסיק שכש שבר"ח יש ביטוי לכל מרכיביו ה"ה בשבועות שיש ביטוי לכל מרכיביו, כאשר ניתן להזכיר חדש השבועות ליובל ולתת ביטוי רק למרכיב אחד – ימים ולא לשבוע, ולהסיק שאין ששת ימים של תשלומים לעצרת? ותירץ...דוחג השבועות – רבינו אלחנן משיב שהמקור לתשלומים בעצתה אינו דרשת רביה ב"ש אלא דרשת רבי אלעזר בשם רבי אוושעיא שמקיש חג השבועות לחג המצוות' בעמוד א⁸⁵. ויש לומר שרבה ב"ש לא דיק כסדר זה מהשווא עצרת לר"ח כלחולן...

למדרשה...צדוקין – המקור להשוואה בין עצרת ור"ח נמצא בבריתא (מנהות סה,ב) שבה אומר רבי יהושע אמרה תורה מנה ימים וקידש מנה ימים וקידש עצרת', שכשם שמתחללים למנות ימי החודש החדש מיד עם הופעת המולד יש להתחילה בספירת העומר מיד במועד הצדוקים. אלא שרביה ב"ש אימץ את ההשוואה גם לעניין שבת חול המועד כදעת הצדוקים. אבל כאמור הקושיא: למה לא השווה עצרת ליום תשלומים, אבל כאמור לא דיק לארור הקושיא: למה לא השווה עצרת ליום תשלומים ליום תרנינה – חזקה בין ימים לימים חזקה מהחזקה בין ימים לשנים. לפי תשובה זו דרשת רביה ב"ש לא נדחית... ומהכא...סוף – מהעובדת שגם רבא תומך בדברי אבי בנויגוד לאמירם (מנהות סו,א) שספר רק ימים ולא שבועות כי לדעתו ביוםינו זכר למקדש הוא' בלבד.

ד"ה אלא לאו לתשלומים י"ז עמוד ב הנושא – איסור עשיית מלאכה ביום טבוח מדרבנן. דשרי...טבוח – מדאוריתא כל המלאכות מותרות ביום טבוח ומסיים בה...לעיסתו – הירושלמי מפתח נקודה זו ואומר שח"ל גזרו שביום שבתיא קרבן מותר לו לעשות רק המלאכות המיעודות לספק לעצמו או כל בסיסי, כי לא נאות שביום רוחני זה ינוג כבאים ורגיל. ור"י מביא ראייה מגילת תענית... כהדא...בו ביום – המביא עיצים למערכה לקים נדרו 'הר' עלי עצים למזבח' או הביא ביכורים, אסור בו ביום להתענות ולהספיד אחרים או לעשות מלאכה... כלומר...את קרבנו – אע"פ שבמגילת תענית נאסרה מלאכה מדרבנן הכוונה היא ל מלאכה באופן כללי אבל מותר לעשות כדי שלא ירעב... וזה דקאמר...שאינו אבוד – וקשה: איך ניתן להסיק מהשוואת תשלומים לחג המצות של מלאכה אסורה ביום תשלומים כאשר בחג המצות עצמו מלאכה מותרת, ואפילו דבר שאינו אבוד רק מדרבנן? משום...נקטיה – כוונת הגمرا היהתה שהיינו אסורים מלאכה ביום האחרון שלימי התשלומים כמו שיו"ט אחרון של פסח אסור ב מלאכה... אבל מ"מ...סוף – מותר מדאוריתא לעשות בו מלאכה אבל אסור מדרבנן. סיכום – ביום שבתיא קרבן יחיד למקדש מותר לו מהתורה לעשות בו מלאכה אבל ח"ל אסור פרט למה שנחוץ לו למזונו הביסי של אותו יום; הירושלמי סבור של מלאכה אסורה ביום והוא מדאוריתא.

ד"ה ואצטראיך י"ז עמוד ב הנושא – התעלמות הגمرا מדרשת רביה בר שמואל בצריכותא.

הקשה...כל ז' – הגمرا מבייה שלשה מקורות לתשולםים לפי הסדר: 1) 'ובחג השבעות' שאמր רבי אלעזר בשם רבי אושעיא; 2) רבה בר שמואל שדרש מהשוואה בין עצרת לר'ח שמצו בבריתא במנחות סב,ב; 3) 'וקראתם ובקצרכם' שאמר ר'א בן יעקב. הר'ר אלחנן מנסה למלה משמע הגمرا 'צרכות' בין רבי אלעזר אמר א"ר אושעיא הראשון בסוגיא, ובין ר'א בן יעקב השלישי בסוגיא, ולא המשמע צרכות בין ר'א א"ר אושעיא ורבה ב"ש? ויל...סוף – בעל הסוגיא ידע שדרשת רבה ב"ש בנויה על דברי רבי יהושע בבריתא, ושם מובהת הדרישה להוכחה שמתחללים לספרור את העומר מיד לאחר יוט' ראשון של פסח ורבה ב"ש טעה שהביאה לעניין תשולםין.

ד"ה אלא חג הבא בזמן אסיפה יה עמוד א

הנושא – קושיא על רבי יהונתן מהסוגיא בראש השנה.

הקדמה – בראש השנה יב,ב רבי יהונתן מוכיח שקביעת השנה של תבואה וזיתים לגבי קדושת שביעית וסוג המעשר שהីיכים להפריש (מעשר שני או מעשר עני) תלוי באיזו שנה במחזור השבעית הגיעו הפירות לשילש בישולם, ומצתט הפסוק (דברים לא,י) העוסק בהקהל 'ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים בمعد שנת השמטה בחג הסכות', ור'יו מסביר: 'שנת השמטה' מי עבידתה בחג הסוכות (הלא) שמנית היא (הפסוק פותח בשמייה ועובד לחג הסוכות, והרי סוכות של שנה ח' חל 15 ימים אחר תום השמיטה) אלא לומר לך כל תבואה שהביאה שליש בשביעית לפני ר'ה (של שנה ח') נוהג בו מנהג שביעית בשמינית. אמר ליה רבי זира לדב אסי ודולמא לא עיל כלל (אולי הפסוק אינו עוסק בגידול הפירות) וקאמר רחמנא תשmet ותיזיל עד חג הסוכות (ובא ללמד ששמייה ממשיכה עד לסוכות? ורב אסי משיב) לא סלקא דעתך כתיב (שמות כז,טו) זוהג האסף בצאת השנה באסף את מעשיר מן השדה' מי אסיף? אילימה חג הבא בזמן אסיפה (סתו) כתיב (זה לומדים בהמשך הפסוק) 'באסף את מעשיר מן השדה' אלא מי אסיף קציר (פירות אתה קוצර בחג האסיף אינם מן השנה הנכנת אלא מהיוצאת) וקיים לו רבנן דכל תבואה שנקצרה בחג בידוע שהביאה שליש לפני ראש השנה (והרי) וכא קרי לה 'בצאת השנה' (והתבואה נקראת על שם השנה שעברה שהיא שנת שמייה).

הקשה...אסיף קציר – הקדמה.

אלמא...אסיפה – וקשה: מהסוגיא עולה שזוהג האסף לא מתכוון לחג הבא בזמן אסיפה אלא ללמד שמה שאתה קוצר לאחר ט"ו בתשרי נידון לפני השנה היוצאת, א"כ: 1) איך דורש ר'יו בזמן חג שיש בו אסיפה; 2) אם 'חג האסף' אינו מתכוון לחג הבא בזמן אסיפה באותה מידה 'חג הקציר' אינו מתכוון לחג הבא בזמן הקציר, ואין ראייה שיש תשולםים לעצרת?

ותירץ מורי...סוף – ר"י ישיב שנאלצנו לומר ש'חג האסף' לא מתכוון לחג הבא בזמן האסיף לאור פיסקה אחרת בפסוק 'באסף את מעשיך מן השדה', אבל בפסוק של עצרת כתוב 'חג הקציר' ללא פיסקה נוספת, והכוונה היא לחג הבא בזמן הקציר.

ד"ה חולו של מועד י"ח עמוד א

הנושא – מלאכה בחול המועד מדאוריתא.

לכארה...mpsok – את חג המצות תשמור שבעת ימים...

וכן...דאורייתא – משנה שם: מי שהפרק את זיתיו (הcin זיתים לשלב הסחיטה ואם לא ימשיך מיד בתהיליך יתקללו הזיתים) וארעו אבל האסור במלאכה שבעת ימיocabilitot)...טעון קורה ורשותה ומינחה לאחר המועד (מעmis על הזיתים את המשקל הכבד הראשון כדי שיתחיל השמן ליזוב. והגמרה תמהה מכך שהמשנה פותחת באבילות ומשמעות בחול המועד, ורב אשיש מסביר) לא מביעיא (לא רק) בימי אבל דמדרבנן היא ושדי (אבל אסור במלאכה מדרבן וכאן התירו כדי למןוע הפסד מוחלט) אלא אפילו במועד דאורייתא במקום פסידאشرو ובנן; מכאן שמלאכה בחוה"מASAORA מהתורה.

וכן...בקונטרס – רשיים: 'חולו של מועד דאסירה ביה מלאכה מדורייתא...'...

וקשה...ומקצתו מותר – המשנה במועד קטן מתירה מלאכות מסוימות משום כבוד המועד, כגון גילוח וכיובם לבא מדינת הים והשתחרר מהכלא בחוה"מ, או משום דבר האבד, כגון כתיבת שטר קידושין או גט. והרי לא מצינו בתורה שמעשה מסוימים אסור לאחר ומתור לשילובו האישי פרט לפיקוח נפש⁸⁶.

� עוד...� עוד...מנהga הוא – מקריבים בחוה"מ ור"ח קרבן מוסף אבל איןם ימים טובים, ולכן מעלים לתורה 4 קרואים ולא 3 או 5 ומלאכה מותגרת. זאת ועוד, הגمرا משווה חוה"מ לר"ח, והרי בר"ח מלאכה מותרת ורק נשים נהגות למעט בו מלאכה כ摹א בירושלמי תענית א, ג...

� עוד מצינו...מדרבנן הוא – פרק ב הילכה ג': אמר רב בא בר מל אילו היה לי מי שימננה עמי (שיצטרף אליו) היתרתי...מלאכה בחולו של מועד (שכן) כלום אסור לעשות מלאכה בחוה"מ אלא כדי שיהו אוכלין ושותין וניגעין בתורה, ואיןון אוכלין ושותין ופוחין (משתקרים). וכעת אם מלאכהASAORA בחוה"מ אין מקום לומר 'כלום אסור לעשות' ואין אדם בעולם שיכול להתייר...

וכן בפ"ב...הוא דרבנן – המשנה מתירה להכנסיס 'פירותיו מפני הגנבים' ולהעלות את פשתנו ממי שריהם כדי למנוע הפסד בתנאי שלא תיכנן לעשות בחול המועד. והגמרה חוקרת לגבי מי שתיכנן מלאכתו לחוה"מ ומתי, האם קונסים את בניו ואוסרים לבצע את הפעולות? ומנסים להזכיר בשאלת אמצעות תקדים: המטיל מום קבוע בכור כדיליה ועל ידי זה עובר על הלוא' מום לא

יהיה בר', לא זו בלבד שחו"ל אסרו עליו לאכלו אלא גورو גם על בניו. והראיה נדחתת כליל: אם תימצ'י לומר צרם אוון בכור קנסו בנו אחדריו (עדין אין למלוד מכאן לגבי חול המועד) משום דאייסודא דאוריתא (הטלת מום בכור). מכאן שמלאכה בחול המועד אסורה מדרבנן...

ומייהו...האבד הוא – אולם נגד זה יש לטעון שאפלו מי שסובר מלאכה אסורה בחוה"מ מהתורה יסכים שהכנסת פירות מהחשש לגניבת או שלילת פשתן ממי המשרה מותרים משום 'דבר האבד' וחו"ל אסרו לכונן את עשייתן לחוה"מ, והתרצין שם עוסק למי שכיוון את המלאכה לחוה"מ לעומת המטיל מום בכור... מ"מ...מדרבנן – מכח כל שאר הראות שהובאו למעלה...

וכי אמר...חגיכם לאבל – ור"ת מיישב מה שהובא מהגמרה במועד קטן כאילו מלאכה בחוה"מ אסורה מהתורה שלמרות וחוז"ל אסרו מלאכה בחוה"מ ובabilities, חוה"מ חמור יותר כי חוז"ל הסמיכו לפסוק בתורה 'את חג המצות' ואבילות לפסוק בנביים...

ודקאמר...ויל...בבכי – ור"ת מיישב את דברי ר"יו 'אמית אילימה...חולו של מועד מי שר'י כאילו מלאכה אסורה בחוה"מ מהתורה, שר"יו יוצא מהנחה שמעשה שעשייתו הותר באופן מפורש בתורה חוז"ל מעולם לא אסרו, אלא דוקא מעשים שהיתרם ידוע באופן אחר. א"כ העובדה שאסרו מלאכה בחוה"מ והסמיכו האיסור בפסוק מלמדת ש'וחג האסיף' אינו מתכוון לחוה"מ אלא 'לחג הבא בזמן אסיפה'...

וכן...מדרבנן – כמו ר"ת... ולא כפירוש...בחוש"מ – רשב"ם אומר שם "דכתיב 'את חג המצות תשמרו' ונפקא לנו במסכת חנינה איסור מלאכה בחולו של מועד..."

זה לא ליתא...וכדי – זו אסמכתא כפי שפירשנו... וזה דאמרין...דחו"מ – רבינו שמעון ב"א אסר השכרת שדהו לכוטי (גר צדק) מפני שהשדה נקרה על שמו, ואסור שדהו של אדם תיעבר בחוה"מ, והגמרה מבקשת שר"ש היה צריך לנמק את איסורו משום 'לפני עור' לא תתן מכשול', שהוא איסור תורה מאחר שכותים עובדים בחוה"מ; ומשמע מוקשית הגמורה שמלאכה בחוה"מ אסורה מהתורה?

דסמן...סוף – האיסור על עשיית מלאכה בחוה"מ חמור במיוחד בשל העובדה שחו"ל הסמיכו ומשמעתו קרובה לאיסור תורה עד שהצדוקים דורשים ממנו איסור מלאכה מהתורה, لكن אפילו הsofar אין 'לפני עור' באיסורים דרבנן מודה שכן גورو 'לפני עור' על איסור מלאכה בחוה"מ.

סיכום – רוב הדיעות סוברות שמלאכה בחול המועד אסורה מדרבנן; הרשב"ם בפסחים אומר שהן אסורות מהתורה.

ד"ה מה ראשן ושביעי יח עמוד א הנושא – אפשרות לפרוך את הק"ז.
זה... מיתסר – הק"ז מבוסס על הנחה שחווה"מ חמור מיו"ט ראשן ואחרוון;
והרי חוות"מ קל מהם שאל"כ למה דבר האבד מותר בו ואסור ביו"ט! א"כ למה
הגמר לא השמייע פירכה זו?
אלא שאין... סוף – בעל הסוגיא ידע שהק"ז אינו מעצם הדין אלא בא לבסס
אסמכתה, ולכן אין לדקדק בו כפי שעושים בק"ז שבא לבסס דין תורה.

ד"ה ראש חדש יוכיה יח עמוד א הנושא – הבהיר דברי אבי בראש השנה.
הקדמה – בראש השנה כב, ב מספרת המשנה על האופן שהודיעו לקהילות
ישראל בגולה שבית הדין קידש ראש החדש. בתום החדש (29 יום) כשר"ח
חל ביום ה-30 – היו מדיוקים לפידים בראשי הרים בלבד שבין ה-30 ל-31 – ובתום
החודש מלא (30 יום) כשר"ח החל ביום ה-31 – לא הדליקו כלל והכל הבינו שהחודש
הקדם היה מלא. לקושיות הגمراה למה לא הנהגו להדליק לפידים בלבד שבין
ה-31 ל-32 – להודיע על החדש מלא במקום להודיע על החדש חסר? מסביר אבי
'משום ביטול מלאכה לעם שני ימים' כאמור, אילו נהגו כך אז בכל חדש היו
mpsידים יומיים עובדה, ביום ה-30 – שמא החודש היוצא חסר והיום ר"ח וגם ביום
ה-31 – שמא הוא מלא, משא"כ כשמודיעים רק על החדש חסר (לילה שבין ה-30 –
ל-31) יש ביטול מלאכה ורק יום אחד.
דשי... דמגילה – ולכן מעלים 4 קרואים ולא 5 כפי שנהוג ביו"ט...
וגם אין... כדפרישית – כפי שמופיע בירושלמי תענית א...
וכי אמר... בב' ימים – וקשה: שם עולה שאסור לעשות מלאכה בר"ח?
דר"ח... מיררי – הקדמה. שם מדובר בראש השנה ולא בר"ת...
אי נמי... סוף – או אם מדובר בר"ח של כל השנה אבי מתכוון לנשים
שהתבטלנה מלאכה יומיים בתחילת כל חדש בהתאם למנהג.

ד"ה מה לראש חדש יח עמוד א
זה... סוף – למעשה רב יאשיה לא היה זוקק לגורם של מקרא קדש.⁸⁷

ד"ה קשייא חולין יח עמוד ב
הנושא – תשובה אפשרית שנעלמה מהתרץן.
הקדמה – באצבעות של יד אחת יש 14 פרקים (כמספר י"ד) שלשה באצבע,
קכב

בamaha, בקמיצה, ובזרת ושנים באגדול. בחולין קו, א מובא: תנו רבנן נטילת ידיים לחולין עד הפרק (השני של כל אצבע) לתרומה עד הפרק (השלישי כל האצבע עד גב היד).

ולא...במעשר – הקדמה. התרצן היה יכול להסביר שגם מעשר וחולין חייכים בנט", וכוונת המשנה בבכורים 'וטעוני נטילת ידיים...משא"כ במעשר' היא לשתח היד שחביב בנטילה: לחולין ולמעשר עד לפך השני של כל אצבע ולתרומה עד לפך השלישי. אולם התרצן נמנע מתשובה זו...
دلישנא לא סוף – למרות שכ הדין הלשון מה שאין כן במעשר' מתיחסת גם לקטע 'וטעוני נטילת ידיים' היינו מעשר וחולין אינם טעוניים נט"י כלל.

ד"ה כאן באכילה ונגיעה י"ח עמוד ב

הנושא – הבורת שיטות התרצן ורב שימי ברashi, ופסק הלכה כרב שימי.
הקשה...כרבן – הסברתה חיבור שכלל שהפער בין המשניות מצטמצם מתקரבים יותר לאמת, וקשה: כשם שהתרץן ישב את הקושיא מחולין שר"י הנשיא סתם את משנתנו והמשנה בבכורים כרבנן, אלא משנתנו עוסקת באכילת מעשר וחולין ובכורים בנגיעה בתרומה ומעשר, כך גם בקושיא 'מעשר אמר עשר' ניתן להעמיד את שתיהן כרבנן ומשנתנו המחייבת נט"י עוסקת באכילת מעשר וחולין ובכורים הפותרת מנט"י עוסקת בנגעה, ולא לייצור מחלוקת תנאים ולומר שרב סתם את משנתנו כרבנן והמשנה בבכורים כר"מ?
ותירץ...ואסרי לה – התרצן ידע שלא ניתן להעמיד את המשנה בבכורים כרבנן לאור סברתו שרבנן מחייבים נט"י אפילו בנגעה במעשר...
וכן ממשע...פליג – רב שימי בא לתקן את התרצן, ואם רב שימי אומר 'עד כאן לא פליגי אלא באכילה במעשר' יש לדיביך שהרבנן חולקים על ר"מ
הן באכילת מעשר והן בנגיעתו וחייכים נט"י בשתייה...
וכן בפ'...ברור איינו – וקשה על האוקימטה של רב שימי הבנوية על טענתו שר"מ ורבנן לא חולקים בקשר לנגעה במעשר. בחולין שם רב נחמן מוכיח שרבנן ולא ר"מ סוברים 'הנוגע (בל"י נט"י) בחולין שלחן (ニקנו) בכספי מעשר' מטמא את האוכל, וזאת באמצעות משנה במסכת פרה (המצוות גם בסוגיותנו) 'כל הטוען ביאת מים...ומותר בחולין ובמעשר דברי ר"מ וחכמים אוסרים במעשר'. ושם טוען רב שימי נגד ראייה זו: ממאי (שרבןן מטמאים מעשר בנגעה) דלמא (מלה זו אינה מופיעה בדברי רב שימי בסוגיותנו) עד כאן לא פליגי רבנן עלייה דר"מ אלא באכילת מעשר (ר"מ מטהר ורבנן מטמאים) אבל בנגעה דמעשר ובאכילה דחולין לא פליגי (הכל מטהרים). ועתה מהמלה 'دلמא' לומדים שהדרך שרב שימי מבקש לפרק את הוכחת רב נחמן (שרבןן מטמאים נגעה במעשר) היא ע"י

הטלת ספק שאولي רבנן מטמאים אכילת מעשר אבל מטהרים בנגיעה, משמעו רב שימי עצמו היה מסופק בדבר, וא"כ איך מבסס רב שימי כאן יישובו לסתירה בין משנתנו לשנה בבכורים על סמך זה שרבען מטהרים נגעה במעשר כאשר הוא עצמו אינו בטוח בדבר?

מיهو...לאקשויי ליה – רב שימי לא היה מסופק אדרבה היתה לו ראייה שרבען סוברים שאין חיוב נט"י בנגעה במעשר, שאל"כ הסתם משנה במסכת זבין (ה,יב) לא תוכל להיות לפני הרובן. המשנה שם מונה מצבים שמטמאים תרומה בנגעה (שני עושה שלישי) אבל אינה מזכירה שיש טומאה בנגעה במעשר, מכאן שרבען שהם הסתם משנה סוברים שנגעה במעשר אינה מטמאת, בניגוד לדברי רב נחמן. אלא שרב שימי לא ראה צורך להביא ראייה זו, כי כדי לעורר את ראיית רב נחמן די היה בהטלת ספק ולומר שאולי הרובן אינם מטמאים נגעה במעשר...

ומכח...אמת הוא – ולאור המשנה בזבין יש להוכיח שרב שימי צודק בניגוד לתרצין בסוגיותנו ורב נחמן בחולין האמורים שרבען מטמאים נגעה במעשר... והוא דנקט...(בחולין) – ואם עדין תחתה למה רב שימי התבטה 'دلמא' אם היה בטוח שרבען אינם מטמאים נגעה במעשר, י"ל זו צורה מנומסת של דיבור... ואל תחתה...סוף – ואל תחתה על רב שימי שאמר שאין חובה נטילה באכילת חולין, כי כוונתו היא לפירות ולא לחם שבודאי חייב בנט".
סיכום – א) ההלכה כרב שימי שאין שני (סתם ידים) מטמא שלישי, ואין חיוב נטילה בנגעה במעשר ובחולין. ב) לא בכל מקום מבטא המלה 'دلמא' ספק.

ד"ה הא בנהמא הא בפירי יה עמוד ב

הנושא – מסקנות העולות מסיום הסוגיא.

והשתא...זה רבען – הצורך להעמיד את משנתנו והמשנה בבכורים בחלוקת תנאים היה ההוה אמיןא של התרצין שרבען מהיבים נט"י גם בנגעה במעשר, אבל לפי רב שימי שרבען אינם מהיבים נט"י בנגעה במעשר ניתן להעמיד את שתיהן כרבען ובאכילה: משנתנו באכילת לחם מעשר וחולין והמשנה בבכורים באכילת פירות מעשר וחולין...

ואו הדין...סוף – לא בנהמא ופירי אלא בנהמא ובנהמא: משנתנו באכילה והמשנה בבכורים בנגעה, אלא הגمرا העדיפה להעמיד את שתיהן באכילה זו בלחם וזו בפירות.

ד"ה כאן לחולין כאן למעשר יה עמוד ב
הנושא – קושיא על שיטת בית שמאי בברכות.

קד

הקדמה – א) יש להבחין בין המושגים נפסל–נטמא בטומאה: 'נטמא' מתיכוון לדבר שבא בוגע עם מקור של טומאה ונדק במידה כזו שהוא נטמא וגם מעביר את טומאתו הלאה, מайдך 'נפסל' מתיכוון לנדק מן המקור של טומאה בלבד היכולת להעביר את הטומאה הלאה.

ב) דרגות טומאה מהחמור אל הקל: אבוי אבות הטומאה, אב הטומאה, ראשון, שני, שלישי, רביעי. גופת המת היא 'אבי אבות הטומאה'; אדם כלים אוכל ומשקה שנוגעים בה נעשים 'אב הטומאה' (וכן שרך מת, נבלה, זב ומוצרע הם אבות הטומאה). אדם כלים אוכל ומשקה שנגעו באב הטומאה נעשים 'ראשון', וראשון מטמא רק אוכל ומשקה להיות 'שני' אבל לא אנשים וכלים. שני הנוגע באוכל או משקה של חולין אינו משפיע כלל, אבל שני שנגע בתרומה עושה 'שלישי' ושלישי אינה משפיעה על תרומה אחרת, אבל שלישי שנגע בבשר קדשים עשווא 'רביעי', ורביעי אינו משפיע על קודש אחר וכל שכן לא על תרומה, אבל אם נגע במיתחת (פרה אדומה) עושם ' חמישי' ואין בעולם שני לטומאה.

ג) חז"ל גזרו על סתם ידים מעמד של 'שני לטומאה' כך שנגיעה פולשת תרומה, והדרך לבטל את השם 'שני' מהן היא עיי נטילה כדין. ועוד תיקנו שסתם ידים הנוגעות במשקה במקום לעשותם 'שלישי' עושה אותו 'ראשון', ומשקה ראשון שלפי הדין אינו משפיע על כלים תיקנו שעושה כלים 'שני'.

משמעות...תרומה – ובודאי שהמתכוון לחולין לא מועיל למעשר ולהתרומה... וחקשה...שאחור...להיות תחיליה – הקדמות. סתם ידים שנויות הן, ואם ישתה בלבד נת"י שאו יישפוך קצת מהמשקה מהকוס לדופן החיצונית ואז בנגיעתו ייעשה המשקה לר'ראשון' (תקנה שנייה משקה לר'ראשון), ואז נגיעה המשקה בכוס תעשה הкус לשני', וב"ש סוברים שאסור לשותה מכוס שהיא שני. לפיכך יש ליטול ידים קודם התשיה שאפילו אם משקה יישפוך על ידיו ישאר המשקה תהיר ולא יטמא את הкус. וקשה על ב"ש: לשיטתו נת"י לא תמנע הפיכת הкус לשני, שכן ב"ש עוסקים במשקה של חולין והונוטל לחולין נשארות ידיו שנויות לגבי תרומה, ומהשנה אומרת שככל הפולש תרומה אם נגע במשקה של חולין עושה אותו ראשון, ואם יישפוך משקה מהкус על ידיו ייעשה המשקה ראשון ונגיעתו בכוס תעשה שני?...

ותירץ...תרומה – ב"ש מחלוקת בין אכילת תרומה לנגיעה בה: לא נטל ידיו לא רק שאסור לאכול תרומה אלא נגיעה אף פולשתה, ומשנintel אפילו לחולין אין זה מתיירז לאכול תרומה אבל נגיתתו כבר אינה פולשת. מכאן שנטילה קודם שתיתית חולין תמנע עשיית המשקה לר'ראשון' ואני חש שהCUS תעשה שני'...

והכי...סוף – ראייה שיש לחלק בין אכילת תרומה לנגיעה בה, שאל"כ לא יתכן

מנהג שהיה נפוץ או שחכמים החמירו לאכול חולין בכל החומרות של קדשים, כי כל משקה שיגעו בו ייטמא.
סיכון – לא נטל דים אסור לאכול תרומה ונגיעה אף פסולתה; והנוטל ידיו אפילו להולין אינו פסול תרומה בגיןתו אף שעדיין אסור באכילתה.

ד"ה נגור אטו חרדיות יט עמוד א

הנושא – הסיבה העיקרית לטבילה בחרדליות אינה טבילה.

הקדמה – מקומות הד: כל הימים כמקוה (אינם מטהירים בזוחלים כمعין אלא באשבורן כמקוה) שנאמר (בראשית א) זלמ珂ה המים קרא ים' דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר הים הגדול כמקוה (האokiינוס אבל שאר ימים דין מעין המטהר אף בזוחלים)...רבי יוסף אומר כל הימים מטהירים בזוחלים (כמעין). מכאן שהמשנה 'ג' שנתナルש ובו ארבעים סאה ונפל על אדם וכו' נאמרה לשיטת רבי יוסף, כי לר'ם מי הים מטהירים רק כשמוכנים במקום אחד כדי...

פרש"י...בת"כ – שני נימוקים לפסילת טבילה החרדיות: 1) מי גשמי מטהירים רק כשטובל בבית אחת בכמות של לפחות 40 סאה ומים זורמים לא נחברים כמחוברים לעניין זה; 2) אפילו אם רואים מים זורמים כמחוברים מי גשמי מטהירים רק באשبورן ולא כשורמים.

ומיהו אומר...של ים – הקדמה. שני הטעמים תקיפים לפסול טבילה בקטפרס אבל חיבים לומר שהטעם הראשון משומש שאינו חיבור מעסיק את סוגיותנו, כי הדמיון לגיל של ים הוא רק לפי הטעם הראשוני לאמר, החרדיות זורמת ב מהירות וגהל שנתナルש מן הים זורם על החוף ב מהירות, ולאחר שחרדיות אינה חיבור גם מי הגל אינם חיבור – קא משמעין שלא גוזרים לאור ההבדל שביניהם שמי הגל בא מקור של טהרה (הים) והתאוצה שלהם נובעת מן הים דין כמחוברים למקור, משא"כ בחרדליות שמיימה אינם באים ממקוה כשר אלא ממי גשמי הזורמים על הגר, והסר גורם המלכד ומהבר את הימים לגורש אחד...⁸⁸

dae משום...כמקוה – כי לפי הטעם השני שחרדיות נחשבת כמחובר אלא פסולה משומש מיימת זוחלים, הדמיון אינו לגיל של ים אלא לים עצמו שמיימי זורמים, וההוה אמינה היה צריך להיות שגוררים טבילה למי הים משומש טבילה בחרדליות – קא משמען שלא גוזרים משום שדין הים כמעין שטורף בזוחלה, משא"כ מי גשמי שאינם מטהירים אלא באשבורן. וראה זו של רבי אלחנן נאמרת רק אם ההלכה כרבי יוסף (הקדמה) שדין הים כמעין ולא כר'ם שדין כמקוה...

והיה קשה...בהדייא גשמי – הינו מים שנתナルשו מהים וזורמים מכח שיפורע האדרמה, גם במים אלו אין טובלים כפי שעולה מב"ה שאינם מבחינים בין

חרדליות של גשמי ושל ים? ולפי רាជון ניהא – כי כאמור חרדליות שמקורו בים שונה מחרדליות של מי גשמי, כי הים מהבר את המים הנובעים ממנו מה שאין כן בחרדליות של מי גשמי.

ומיهو...לא מהני – עיין עמוד ב' ד"ה 'בתחתונה' בא"ד 'ולפי מה שפירש הר"י...' ואי זהה...סוף – כי אז יתיישב הענין גם לר"י, כי למרות שקטפרס הוא חיבור לענין מקומות הטבילה בה אינה מועילה משום זהילה. סיכום – שני טעמים לפיטול טבילה בחרדליות: מימי אינם מחוברים; משום זהילה. תוס' מעדייפים את הטעם של חוסר החיבור.

ד"ה לא כאילו לא טבל למעשר יט עמוד א
הנושא – קביעת עיקרי כוונת הסיפה של הבריתא. ורבותא...הר"ר אלחנן – הרוב אלחנן מסביר שהבריתא באה להציג שטבילה בלא כוונה מועילה לחוליין ('אבל טבל לחוליין') והפסיקה 'לא טבל למעשר' בסיפה אינה אלא דרך אגב, שכן דין טבילה ללא כוונה לענין מעשר ידוע בק"ו מהרישא: אם הטובל בכוונה לחוליין אין טבילה עולה למעשר כל שכן טבילה בלא כוונה לטבול אינה עולה למעשר...⁸⁹

�עווד י"ל...סוף – מאידך ניתן לפרוץ את הקל וחומר של הרב ר' אלחנן ולומר שמדובר ברישא שהוחזק לחוליין ועקר כל מחשבה למעשר לא עלתה טבילה לענין מעשר, אבל טבילה סתם עולה לחוליין ולמעשר. וכך כוונת הסיפה היא דוקא למעשר, שאף שטבילה ללא כוונה עולה לחוליין היא אינה עולה למעשר, בניגוד להר"ר אלחנן.

סיכום – החידוש של הסיפה: הר"ר אלחנן – סתם טבילה עולה לחוליין ולא למעשר. עורך התוס' – סתם טבילה למרות שעולה לחוליין אינה עולה למעשר.

ד"ה רבבי יהודה אומר יט עמוד א
הנושא – קביעת הגירסה המדויקת בסוגיא.
ל"ג רשי...כל זה פרשי – תוס' מעתיקים את פירוש רשי' בעמוד ב', והנקודות העיקריות הן: א) בספרים של רש"י רבי יהנן מшиб לעולא בסוף עמוד א': רבי יהודה אומר ר"מ היה אומר מטביל בעלונה (גוד אסיק) מכל דרכי יהודה סובר גוד אחית בלבד. ורש"י משמש 'מכל' וכור' משום שאם רבי יהודה חולק על ר"מ למה לא כתוב בבריתא 'זאני אומר', ויתרתו מזו לשם מה מצוטטה הבריתא השניה; ב) בתגובה לדברי ר"י מצטט עולא בבריתא שבה רבי יהודה אומר

בפירוש גוד אחית; ג) ר"יו כשהשמע את הברייתא השנייה חזר בו מהראשונה והסכים שרבי יהודה אינו סובר גוד אסיק; ד) רש"י מסיים שאין לנו מבין למה ר"יו חזר בו מהברייתא הראשונה שעולה ממנה שרבי יהודה סובר גוד אסיק... ומייהו יש... בפרק"ח – רבינו חננאל גורס לפפי הספרים שרש"י מבקש לתקן 'רבי יהודה אומר ר"מ... דאין הוא מודה לו', ור"יו מшиб לעולא שיש לדיק מהפסיקת ר"מ אומר' שר"מ סובר גוד אחית ורבוי יהודה סובר גם גוד אסיק... ופרק... ליה גוד אסיק – ואז עולא ציטט ברייתא שבה רבוי יהודה אומר בפירוש גוד אחית ולא גוד אסיק, בניגוד לברייתא הראשונה שר"יו ציטט, ואז ר"יו חזר בו מהברייתא שלו וקיבל מה שנאמר בברייתא של עולא... ומתני' אהדי לא קשין – ולגבי הקושי שהשוו ששת הברייתאות שוות משקל ומה חזר ר"יו מהראשונה, יש לומר... דקמיה... סוף – אחר שר"יו שמע את הברייתא השנייה שרבי יהודה אומר האומרת 'רבי יהודה אומר ר"מ היה אומר בחתונת ולא בעליונה' כללהן: רבוי יהודה אומר שהוא מסכימים עם ר"מ שטובל בחתונת (גוד אחית) אבל אינו מסכימים עם ר"מ שטובל גם בעליונה (גוד אסיק).

סיכום – רש"י דוחה את הגירסה 'מכלך לרבי יהודה סובר גוד אסיק'; רבינו חננאל מקימה ומישב את קושיות רש"י למה רבוי יוחנן העדיף את הברייתא השנייה.

ד"ה בחתונת ולא בעליונה יט עמוד ב הנושא – התוספתא לאור מה שנאמר בגיטין טז, א' שקטפרס אינו חיבור במקורות.

הקדמה – א) מסכת טהרות ח,ט: מכל שהוא מלאה משקין טמאין (מים טמאים היו על כל שטח המקל) כיוון שהשיקה למוקה (הכנים רק קצה המקל) טהורה (כאילו תבלו את כל המקל) דברי רבי יהושע (הסובר קטפרס [מים שיורדים במדרו] נחשבים חיבור לעניין השקה) וחכמים אמרים עד שיטביל את כולה (קטפרס אינו חיבור אפילו לעניין השקה ועליו להטביל את כל המקל).

ב) ומהשנה ממשיכה: הנזוק (קיילוח של נוזל המחבר שני כלים בשעת עירוי) והקטפרס ומשקה טופח (שיכבה דקה של נוזל שיש בה כדי להרטיב את היד אבל לא כדי שהיד הרטובה תוכל להרטיב דבר אחר) אין חבור לא לטומאה (טומאה שנוגעת בחלק התחתון של ניזוק או קטפרס לא נתמאת חלקו העליון. ובמשקה טופח, כגון שתי שלוליות ומשקה טופח נשך מחתה לשניה ונגעה טומאה במשקה טופח, השלוליות בשני הקצוות נשארות בטהרתן) ולא לטהרה (וכן אינם חיבור לעניין טהרה).

ג) בගיטין טוב חוקר האמורא אילפא בענין נטילת ידיים לחצאין, ולאחר התלבטוויות לגבי כוונתו של אילפא מסיקה הגمرا שחקירתו עסקה מי שנטל החזי היד ואחר כך החזי השני. והגمرا מצטטת את המשנה בטהרות חט כהוכחה שאין זה חיבור כי נאמר שם '...ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה'. הגمرا דוחה ראייה זו בטענה 'دلמא לעניין מקאות' לאמור, המשנה שם עוסקת בבעיית חיבור בין בריכות מים ליצור מקוה כשר של 40 סאה, והה柯ירה של אילפא עוסקת לא בשאלת חיבור אלא כשות'ל תיקנו נתי', האם הקפידו שהנטילה תהיה בכת אחט או יתכן נטילה לחצאין.

ד) אוכל או משקה טמאים אינם נטהרים ע"י טבילה במקווה פרט למים טמאים, אם כי לא מדין טבילה אלא מדין השקה הדומה לזרעה כלhalbן: שופכים את המים לכללי שאינו מקבל טומאה (כלי אבן) ומורדים אותו עד שמי המקווה נוגעים בקלות במים שבכללי, ע"ז נחשבים המים בכללי כזועעים למי המקווה ובטלים בהם. והיות שהשקה פועלת מדין זרעה (ביתול) ברור שהשקה מועילה רק למים ולא לשקה אחר או אוכל.

כמשמע...חיבור – הזרם מהבר תחתונה החסרה לאמצעית המלאה, וקשה...
ואנן תנן...ולא לטהרה – הקדמות. וקשה: ר"י ור"מ חולקים בגוד אסיק אבל מסכימים בגוד אחית, והרי מובא בטהרות חט שקטפרס אינו חיבור לא למעלה ולא למטה?

�עווד...מחברתן – אם קטפרס הווי חיבור די בדוגמה של שתי בריכות חסרות? ותייחס ר"ת...באמצע...שייש לחלק – שתי הקושיות מתישבות ע"פ כלל אחד: קטפרס אינו חיבור במקום שאין מקוה כשר, אבל קטפרס מכשיר מקוה חסר המחויר למקואה מלא...

ואל תחתה...מקואה שלם – לאור האמור איך רצה ר"יו לפסוק בשאלתו של עולא 'מהו להטביל מחטין וצנוריות בראשו של ראשן' הנמצא מחוץ למקואה חסר כשרך רגליו בפנים, הרי המקואה אינו שלם והמים שעליו אינם מהווים חיבור בין המחותים למקואה כפי שהם מהווים חיבור במקום שייש מקוה כשר?

דהתאם לעיל...של ראשון – קטפרס הוא חיבור אפילו בהיעדר מקואה שלם אם הזרימה מהעליה נכנסת לתחתונה ואני יוצאת, כמו בשאלת עולא. אבל ר"מ ור"י עוסקים במקואה כשר משום שמדובר בזרימה שמשמעותה מבריכה עליה לתוכה מקואה שלם שבאמצעו וממנו לבERICA תחתונה וממנה החוצה...

ובהכי מתרצין...אלא...שסופה לירד – ראייה לדברינו. ר"ת מצבייע על סתייה בדברי רבי יהודה ומיישבה ע"פ היסוד האמור המוכיח את אמתות היסוד כלhalbן: מצד אחד אומר ר"י שבשתי בריכות קטפרס הוא חיבור, אבל בטובל ראשון שרגליו במקואה חסר והמים שעליו יורדים למקואה הקטפרס מהו זה חיבור?

ור"ת מנצל את היסוד הנ"ל לישב את הסתייה: ר"י אומר קטפרס אינו חיבור בשתי ברכות משום שהמים לא נשארים בתהthonה, ואילו בטובל ראשון שרגליו במקוה המים יורדים ממנה למקוה מבלי יצאת...

ומיהו...דנץוק וקטפרס – אין סתייה ומילא אין הוכחה ליסוד, כי כאשר הגمرا אומרת שם 'دلמא לעניין מקאות ורבי יהודה היא' אין כוונתה שר"י הוא בעל המשנה 'נצחוק וקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור', אלא ר"י מסכים לקטע 'ומשקה טופח' אבל סוברנצחוק וקטפרס חיבור, ואין סתייה ומילא אין הוכחה... וזהו דפרק...דרך אויר – קושיא על היסוד שנצוק הויבר כאשר הנזול נעזר במקום התהthon. יין נסך בבור ויין כשר בחבית ונצוק מן החבית לבור, אין חיבור לאסור את היין הקשר, וקשה: היין נשאר בבור ובכל זאת נאמר שנצוק אינו חיבור? י"ל נחותים שני תנאים כדי להוות חיבור: 1) הנזול נעזר במיכל התהthon; 2) הנזול מונח על דבר מצוק ולא באוויר; לפיכך הקילוח אינו חיבור בין הבור לחבית...

וכי מדייק...בתוך החבית – קשה על קביעתו שנצוק הוא תמיד באוויר. בעבודה זהה ערב, מובא: הוא גברא דאסיק חمرا בגישתא ובת גישתא (העיר יין מהבית א' לחבית ב' באמצעות סיפון, היינו קנה בצוות החזי עיגול קטן אחד בחבית א' וקצת בחבית ב', וע"י תחת לחץ שנוצר משאיית יין דרך הקנה ע"י מציצה זורם היין דרך הסיפון לחבית ב') אתה עובד כוכבים אתה ידיה אギשתא, אסרייה רבא לכוליה חمرا (בשתי החבות בgel הקשר שנוצר ע"י הסיפון) אמר ליה רב פפא לרבע...שמעת מיניה (מדבריך) נצוק חיבור; ובמהשך הסוגיא רבא מפרק מסקנה זו. וקשה: איך הסיק ר"פ שנצוק חיבור והלא היין לא עבר באוויר אלא בסיפון והוא קטפרס ולא נצוק? י"ל דלא...בתוך החבית – רב פפא הפעיל כאן שיקול דעת. דוגמה של קטפרס הוא המים שיורדים מגוףו של טובל א' שרגליו במקוה, ואילו כאן העכו"ם נגע בחלק של הסיפון שעולה מהבית א' קודם הסיבור כלפי מטה. אם כן מצד אחד היין אינו נשפך לחבית א' ואין להגדרו קטפרס, מאידך היין אינו נצוק מכיוון שאינו באוויר, מכאן שאם רבא בכל זאת סבור שהחבות מחוברות הוא בודאי סובר שגם נצוק הוא חיבור...

ולפי מה...בתהthonה – הקדמה ד. בתחילת דברינו הובאה הסוגיא בגייטין טז, שבעקבה נוצרה קושיה חרומה, כי מצד אחד ר"מ ור"י מסכימים שגוד אהית במקוה (יש חיבור כלפי מטה) ואילו הסוגיא בגייטין טז, א' מעמידה את המשנה בטהרות 'הנצחוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור' בעניין מקאות ושלא אומרים גוד אהית במקוה, וזה אילץ את ר"ת לחלק בין חיבור למקוה כשר לחיבור למקוה חסר. אורlam לפ"ר הרי אין קושי מהסוגיא בגייטין, כי לדעתנו מה שמובא שם 'دلמא לעניין מקאות' אינה אלא הוה אמינה כי למעשה 'הנצחוק והקטפרס ומשקה טופח

אינו חיבור' עוסקת בהשקה (טהרת מים ע"י זריעה במקואה, ושאין ביטול זריעת ע"י נזוק, קטפרס או מים טופח) דומה לרישא של אותה משנה העוסקת בהשקה ולא בדיני חיבור מקואות, אבל במקואה אומרים שנזוק וקטפרס חיבור הן למקואה כשר והן למקואה חסר אפיקו בין שתי בריכות חסירות....

וכי נקט...היא – וקשה על הר"י: למה בתוספתא (עמוד א) כתוב 'שלש גמימות בנחל...והאמצעית של ארבעים סאה' הרי יש חיבור בקטפרס אפיקו בין בריכות חסרות? י"ל שזה בא ללמד עד היכן מגיעה שיטתו של רבי יהודה, שאפיקו אם יש מקואה כשר באמצעות אומרים גוד אסיק לחבר לבERICA העליונה....

א"ג...סוף – או להבהיר את שיטת החכמים בסוף התוספתא שלא מובאת בסוגיתנו, טובלים רק באמצעות 40 סאה כי כשם שלא אומרים גוד אסיק לא אומרים גוד אחית.

סיכום – ר"ת: מ"ד גוד אסיק או גוד אחית הוא רק כאשר אחת הבריכות היא מקואה כשר; הר"י: השיטה נאמנויות אפיקו כשאף אחת אינה מקואה כשר.

ד"ה בגדי ע"ה מדرس לפירושים יט עמוד א

הנושא – פרטיה הגזירה שלעם הארץ יהיה דין כמו זב.

הקדמה – א) זב (זכר שמריש ריר מאבר המין) מטמא חפץ המשמש משכב, מושב או מרכיב בחמש דרכים: עמידה ישיבה שכיבה תליה ונשען; ולאחר שהטומאה היא בדרגת אב הרי שהמשכב מושב או מרכיב מטמאים אדם וכלים ב מגע.

ב) טומאת זב שונה מטומות אחרות בעניין 'הסיט' (נדנו) כללה: מקור של טומאה כגון בשר נבללה, שנמצא בקצת של קורה ואדם מנדר את הקורה נתמא האדם, אבל אדם טמא שנדר קורה שבקצחו השני בשער טהור הבשר אינו נתמאআ"כ היה המסייע זב.

ג) במסכת נדה לג, מובאת סתירה בין משניות. משנה לנדה לא, ב עוסקת בכותים שדים נסעי הארץ ואומרת: ואין חיבור עליין על בית מקדש (ישראל נכנס למקדש כשהוא לבוש בגד שיישן בו כותוי פטור מקרבן עולה ויורד המוטל על מי שנכנס לקודש בטומאה) ואין שורפן עליין את התרומה (או שנגע אליו בגד בתרומה לא שורפים את התרומה) מפני שתומאותן ספק (החשש לטומאת כותים נובע מכך שנשותיהם אין בקיות בדיני נדה והבועל נדה טמא שבעת ימים. אבל מאחר שאין אנו יודעים אם אשתו של כותוי זה הייתה נדה כשבעלת בפעם האחרונה הרי שמצו בספק). ומנגד אומרת המשנה מבאים קרבן על בית מקדש ולא שורפן את התרומה (ואהחד מהם) על ספק בגדי עם בטירות ד,ה: על שש ספקות שורפן את התרומה (ואהחד מהם) על ספק בגדי עם הארץ (בגדו נגע בתרומה ואולי בגדו טמא) – הרי כאן סתירה בקשר לבגדיו ע"ה. רב

שיימי בר אשי מיישב את הסתירה ומעמיד את המשנה בנדיה בעם הארץ: שטבל ועלה (ובכעוד שהוא עروم) ודרס על בגדי חבר ואלו בגדי חבר ונגע בתדרומה (ואין מה לחוש) دائ משומ טומאת ע"ה (גזרתם שע"ה טמא) הא טביל ליה (וכל עוד שלא לבש את בגדיו הוא טהור) ואי משומ בועל נדה (וטבילה לא מועילה בפחות משבעת ימים) ספק בעל קרוב ספק לא בעל קרוב (יתכן שעברו כבר 7 ימים) ואם תמציא לומר בעל בקרוב, ספק השלמתו ירוק וכו' (ספק אם אשתו היתה נדה ויש כאן ספק ספיקא וטהור). דחישינן...בhsיטו – הקדמות. ע"פ שח"ל גزو טומאה על עמי הארץ לא החמירו בהם כדי שישTEMאו במדرس וביחסט...
וכן משמע...נדיה – אבל לא חושים להסיט שלו כי hsיטו אינו מטמא...
וכן תנן...ולא hsיט – פשוט.

וכי תנן התם...תדע...דבירה – וקשה: אם ע"ה אינו מטמא בהיסיט למה מטמאים חייות סגורות? י"ל מחשש שאשתו הזיהה את החביבות, וזה גם עולה מנוסח המשנה הנוקט בלשון 'דיר' שימושותה בני ביתו.

אך קשיא...הכל טמא – הוכחה שע"ה מטמא במדרס ובהיסיט: שם מובא שע"ה המופקד על שמירת בית אם יוכל לראות את המתקרבים אלא סמוך לכניתה הרי שתכולת הבית טמאה – משכבות ומושבות מחמת מדרס, וכלי חרס סגורים מחמת hsיט; וזאת אפילו אם הע"ה היה רתום למקום אחד מחמת נכות או שנקשר בחבלים. מכאן שע"ה מטמא במדרס ובהיסיט?

ואין לומר...בשביל זה – ואין לומר שגם שם מקור הטומאה הוא אשתו שבנדתה מטמא במדרס ובהיסיט שכן: 1) שומר שאינו קבוע אינו מביא לשם את אשתו; 2) אם אשתו היא מקור הטומאה מה זה מעלה או מוריד אם השומר נכה או קשור. אלא בודאי מקור הטומאה הוא הע"ה עצמו, וקשה על קביעתנו שע"ה אינו מטמא מدرس ובהיסיט?

והיה נראה...כגنب – קביעתנו בעינה, כי שם החשש הוא שהוציא את תחולת הכלים וסגרם מחדר באוון שלא ניכר שנגע בהם...
אבל קשה לי – ארבע קווישות על קביעתנו שע"ה אינו מטמא במדרס ובהיסיט:

данן התם...בקיאין בהיסיט – 1) בעל בית הבד טהר את פועליו (ע"ה) ונעל את בית הבד שלא ייכנסו ע"ה אחרים ושפועליו לא ייצאו וייטמאו. ובמשנה מובא שם היו שם כלים טמאי מדרס הפוועלים בודאי יגעו בהם ויתמאו את השמן. ומדוברי רבי יוסי שם עולה שהע"ה טימאו הכלים קודם בית بد טהר את הפועלים?

ועוד כיוון...זב – 2) חוץ גزو על ע"ה דין זב, זוב מטמא מدرس ובהיסיט?
 ועוד גזו...זב – 3) ואל תאמר שהשוועה לזר רק לעניין מגע שרי כל נזול היוצא מגופו מטמא כמו זב...
 כלב

רעד מצינו...מדرس – 4) הקדמה ג. דיקון מדברי רב שימי שע"ה מטמא מدرس... ותירץ ר"ת...לעומוד בה – חז"ל גזרו דין זב על עם הארץ, אבל נאלצו להקל במדرس והסיט משום שרוב הסכלים בשוק היו עמי הארץ וחומרה זו הייתה מקשה על המשחר ...

והכי ממש...דלא מטמא – עיין שם. מהסוגיא עוללה שהחכלה להסיק שמדובר בשטייה את פועליו הוא הסתיירה בין הרישה לטיפא, ואילו זה לא היה קשה שפועלים ע"ה מרימים חיות ואינם מטמאים אותן; מכאן שע"ה אינם מטמאים בהסיט; ובזאת מתרצות שלש קושיות הראשונות, ולגביה הרביעית... והוא דנה...כעלין – רב שימי לא אמר 'ודרס' כדי שנדייק שם לא טבל היה הכווי מטמא במדרס', כי כאמור חז"ל לא גזרו טומאת מدرس בע"ה. אלא רב שימי התכוון לטומאת מגע אבל נקט בלשון 'דרס' משום שהמשנה (לא,ב) עוסקת בבגד או שמיכה שע"ה שכוב בו...

ואין להקשות...לבד – אם רב שימי רצה להעמיד את המשנה במקרה שהע"ה לא יטמא בגד שדרס עליו בטומאת מגע הוא לא היה צריך לומר שהכווי במשנה טבל אלא שהוא דבר שהוצע בין רגליו לבגד המונע מגע, ומשלא השיב כך יש לדiyik שאילו לא טבל היה הע"ה מטמא מدرس? דע"כ...ברחוק – על כרחך יש להעמיד את המשנה כשהכווי טבל שאלא'כ לא ייווצר ספק ספיקא אלא רק ספק אחד, בא על אשתו כשהיתה נדה או לא, ובספק אחד שורפים תרומה....

�הרבות רבי משה...בשפטיו – ר"ת השיב שהז"ל גזרו על ע"ה דין זב אבל הקילו במדرس והסיט משום תקנת השוק. מאידך אומר הר"ר משה שמעולם לא גזרו עליהם דין זב אלא בגין טמאים כי אשתו בודאי ישבה עליהם בעת נדotta ועשאם אב, ובעה נתמא כשנגע בהם. ומה שמובא בדף כג, א' גזרו על רוק של ע"ה אין זה משום שדינו כמו זב שנזולי גופו טמאים, אלא שהרוק נוגע בע"ה שנטמא מבגדיו....

וקשה...חמירא לן – שם מסופר על צדוקי ששחה עם הכה"ג מחוץ לבית המקדש והותז רוק מפני על בגדי הכה"ג (בגדיו הפרטיים ולא שמונת הבגדים). הכה"ג חקר את אשתו של הצדוקי לברור אם היא מקפידה בדיני נדה. בהמשך מקשה הגمرا: ותיפוקליה משום צנורא דעת הארץ (מה זה מועליל לכה"ג אם אשთ הצדוקי הקפידה בדיני נדה, הלא רוק של הע"ה נגע בבגדיו? והגמרה משיבה). תוס' טוענים שלפי שיטת הר"ר משה קשה להבין את קושיות הגمرا 'ותיפוקליה' שכן צנורא של ע"ה אינו מטמא אלא כלים (כולל בגדים) ואילו צנורא של הבועל נדה מטמא גם את האיש, ולכן ברור שהכה"ג מעוניין לברור אם הצדוקי בעל נדה? והר"ר משה אינו יכול להסביר שהקשה סבר שטומאת גופו של הכה"ג

לא מרגש כתומאת בגדיו ולכך הוא הקשה 'ותיפוק ליה' כאמור, מצב אשתו אינו מעלה או מורד לאור העובדה שהרוקן של הצדוקי מטמא את בגדי הכהן כי ברור שטומאת הגוף חמורה מטומאת בגדיו, וקsha על הר"ר משה?

ועוד קsha...כלי – אם לפי הר"ר משה מה רבי שימי (נדה לג, ב) מעמיד את המשנה בכוחיו שטבל ודרס על בגד החבר הרי די להעמידה בכוחו ערום שדרס על הבגד, שכן נגע במדرس וכעת אינו נוגע בו נעשה ראשון, וראשון אינו מטמא כלים?

ועוד קsha...בתרומה – ראייה שע"ה מטמא מدرس והסיט, וקsha על הר"ר משה...

ע"כ היה...בתרומה – חז"ל גזרו על עם הארץ טומאת זב לגבי תרומה אבל לא בחולין. וזה נוגד את שיטת הרב ר' משה שלא גזרו על עמי הארץ דין זב כל עיקר, וגם לא כשייטת ר"ת שנגزو עליו טומאת מגע וצינורא כמו זב אבל לא מدرس והסיט אפילו לא בתרומה.

וכי קפריך... ועוד...דרבן – הבריתא מתירה להפקיד תרומה בכלי חרס סגור אצל ע"ה ללא כל חשש שנידנד את הכללי, והגמרה מקשה שיש לחוששrama שמא אשתו תסיט את הכללי. וקsha כי אמרנו כאן שלגבי תרומה יש לע"ה דין זב שמטמא בהסיט? אלא י"ל שהמקשה העדיף להקשוט בקשר לאשתו שברור שהיא מטמאת חולין ותרומה בהסיט ולא מע"ה שמטמא רק תרומה; או משום שטומאת נדה בהסיט היא מדורייתא וטומאת ע"ה בהסיט אפילו בתרומה היא מדרבנן.

וכי קאמר...נקטיה – מדובר בחולין ותרומה והזוכרה אשתו רק בקשר לחולין...

וראייה לדבריו – של מורה"י שנגزو על ע"ה שיטמא מدرس והסיט בתרומה: מצינו בירושלים...והשתא...פשיתא ליה – שם חוקרים אם גזרו שגופו של פרוש יהיה כזב לגבי תרומה או רק בגדיו טמאים שמא אשתו ישבה עליהם; ומהעובדה שלא מעלים שם חקירה דומה לגבי ע"ה תוס' מס' קיטים שהיא ברור להם שע"ה מטמא מدرس והסיט כמו זב...

א"ל ר' מנא...ומתני...והיסט – עיין שם ב'קרבן עדה'. ומכאן ראייה שע"ה מטמא תרומה במדرس והסיט ולא חולין.

וקsha לו...לחלה – שם מובא בתוספתא שע"ה שביקש מגבל (בעל מקצוע לעשיית בזק) לולש לו בזק טהור ולהפריש חלה כדין, הגבל רשאי לעשות זאת בתנאי שישים את הבזק והחללה על פשוטי כל עץ שאיןם מקבלים טומאה ולמסרו לע"ה תוך יום שאם יגע בחלה יחוור הבזק להיות טבל אסור באכילה. וקsha: אפילו אם אין חשש שהע"ה יגע בחלה בשל האיום, וגם הפשוטי כל עץ אינם מקבלים טומאה במגעו, הרי כאשר הע"ה מרים אותה הולא מטמא

כלך

בהסיט?

ויל...סוף – הפרשת חלה ללא קריית שם אינה שונה מכל בכך שמדובר בו כמות שעתידה ליקרא חלה ואוთה כמוות לא מקבלת טומאה אם מוסטה ע"י ע"ה. סיכום – שלוש שיטות לגבי גיררת חז"ל בעמי הארץ: 1) ריבינו תם: גورو על גופו דין של זב ביחס למגע וצינורא אבל לא מدرس והסיט בהתחשב עם צרכי השוק; בגדיו טמאים מدرس מחשש שאשתו ישבה עליהם בנדחתה. 2) הר"ד משה: לא היישו ע"ה לזרב בשום עניין, אלא בגדיו טמאים מחמת אשתו. 3) בעל התוסס: לאור קושיות המורה גورو עליו דיני זב לגבי תרומה אבל לגבי חולין רק בגדיו טמאים מאשתו.

ד"ה רבבי אלעזר בר' צדוק כ עמוד א

הנושא – ראייה שחולין שנעשה על טהרת הקודש כקדש דמו ולא כתרומה. הקדמה – א) עיין בהקדמה לד"ה 'הנטול ידיו' ייח עמוד ב. ב) يولדה לאחר שבעה ימי לידי לזכר וארבעה עשר ימים לנקבה טובלת להHIGH להבעל ומביאה את קרבותוניה ביום הארבעים ואחד לזכר ושמונים ואחד לנקבה, ובמשך התקופה מהטבילה כל דם שרואה טהור. ולמרות שבתקופה זו היא טהורה להבעל, לגבי תרומה וקדושים דינה כטבול يوم ארוך (שני לטומאה) הפסיק תרומה ומטמא קדשים להיות שלישי.

הקשה...קדש דמו – הקדמות. שם נאמר: בראשונה היו אומרים היושבת על דם טהור (يولדה בתקופה שבין טבילה להבאת קרבותוניה שדרינה בטבול يوم ארוך שהוא שני לטומאה) הייתה מעירה מים לפסה (מוזגת מן הכליל להדיח בשור קרבן הפסח כי שני איןו מטמא כל'). והגמר מדייקת מזה שהמשנה מתירה לה למזוג את המים אבל לא לנցוע בהם, שחולין שנעשה על טהרת הקודש (המים משמשים בשור קדש) בטבילה דמו, שאם כחולין דמו מותר לה לנցוע במים כי שני לא פסול חולין. והרי

ראייה נגד ר' אלעזר בר"ץ שאמר 'הרוי הוא כתרומה'. והרב ר' אלחנן מקשה... ומnewlineה...תרומה – מה הראייה, הלא כשם שניתן לדיקת מהמשנה שחולין שנעשה ע"ט הקודש כקדש דמו ניתן לדיקת תרומה דמו היהו שני פסול תרומה, ומשום כך אסור לה לנցוע במים כדי נס כתרומה?

ונראה...لمורה...סוף – אילו חולין שנעשה ע"ט קודש כתרומה דמו היה מותר לה לנցוע במים, כי היא תעשה אותן שלishi ושלישי בתרומה פסולה ולא טמאה, ואין מה לחוש כאשר המים יגעו אח"כ בבשר הפסח.

סיכום – ראייה ממשנה בנדחת שחולין שנעשה ע"ט הקודש כקדש דמו ולא כתרומה.

ד"ה שמרתיה מדבר המטמא כ עמוד א

הנושא – הבהיר תשובה רבי ירמיה.

והיה...הטומאה – כל' כמו מגיפה מיטמא או נפסל רק מאכט טומאה...
ואין מאכ...הו – ואם מדובר ברגע עם אכט טומאה הרי שהמגיפה נעשית כתעת
ראשון וראשון אינו רק נפסל אלא גם מטמא תרומה וקדוש...
ותירץ...סוף – מדרבן משקימים שנטמאו מטמאים כלים.

ד"ה נימא נפסקה לי כ עמוד א

הנושא – הנימוק של רבינו ישמעאל כשפסק מהפה טמאה.

פרש"י...זה פרש"י – ציטטה רש"י בסוגיותנו...

ובירושלמי...כלו כפרש"י – הירושלמי בפ"ג הלכה ב מביא את שני המעשים
של רבינו ישמעאל בהקשר למשנה' כלים הנגמרים בטורה (עפ"כ) צרכין טבילה
לקדש אבל לא לתרומה. ושם במקום שרבי ישמעאל אומר 'כמה גדולים דברי
חכמים שהיו אומרים בלבד לשומרו טהור אין בלבד לשומרו טמא' אומר ר"י 'כמה
גדולים דברי חכמים שאמרו כלים הנגמרים בטורה צרכין טבילה לקדש אבל לא
لتטרומה'. מכאן ראייה לרש"י שהנשים שבאו לר"י היו חברות של"כ החומרה
תקיפה גם בתטרומה. ואם תשאל: אם הן חברות למה חייבים לטבול את הכללים?
ויל' שחיבור טבילה נובע מהחשש לצינורא של עם הארץ שנפל על החוטים ולא
ニיגב עד שקיבלו הכללי שיעור טומאה...

והקשה הר"ר יוסף...עובדת – אם לדעת רש"י מקור הטומאה היה רוק פיה
בשהיתה נדה קודם לקבלת המפה שיעור טומאה, ומהעובדת זו לא צוינה
במעשה השני כמו בראשון?

ונראה לי...במשקין – מקור הטומאה אינו בדברי רש"י, אלא שנגע ברוק
שיצא מפייה על המפה אחר שהמפה הגיעה לשיעור טומאה, והיא לא היתה נדה
אלא חז"ל גזרו: 1) ידים הן שניתות, 2) משקה שנגע בשני נעשה תחילת ומטמא
כלים...

אך לפ"י...ומאי...ידים – קושי על הר"ר יוסף: בירושלמי ובסוגיותנו לקמן
מנמקים את החומרה להטבילה כלים שנעשו ע"ט הקודש מהשש לצינורא דעת"ה,
ולפי הרור"י לא צריכים להזכיר ע"ה כי אפילו צינורא של חברה נתמא מיידיה?
ومיהו...סוף – הרור"י ישיב שיש שני נימוקים לחומרה: הרוק של החברה
שנטמא מיידיה והחשש לצינורא של ע"ה.

סיכום – רשי' רבינו ישמעאל פסק שהמפה טמאה משום שהרוק מפייה של החברה
נגע בחוט קודם לטבילה לנדה וקודם שהמפה הגיעה לשיעור טומאה; הר"ר יוסף:
הטעם הוא שידייה שהן שני לטומאה עשו את הרוק לתחילה, והרוק מטמא את

כלו

המפה מדרבנן.

ד"ה והתניא כ עמוד ב

הנושא – השוואת הסוגיות בחגיגה ובעבודה זרה.

הקדמה – בע"ז סט, מצוטטת התוספתא שבסוגיתנו, אולם כאן היא באה על רקע היסוד שאמר ר"י אין אדם משمر מה שביד חברו' ושם היא באה על רקע הכלל 'חזקת המשתרם' כללה': היכי דמי בחזקת המשתרם (אף שהתרחק מהין מותר להניח שהפעלים הנכריים חוששים מלגועו כיין) כתניא (בתוספתא טהרות פ"ו וכפי שמובא בסוגיתנו) 'הר' שהיה חמרי ופועליו טעוני טהרות אפיקו הפליג מהן יותר ממיל טהרותיו טמאות', ואם אמר להן לך ואני בא אחריכם כיוון שנתעלמה עינו ממה טהרותיו טמאות', מי שנא רישא ומאי שנא סיפה? אמר רבי יצחק רישא במתחר חמרי ופועליו לך אֵיכִי סיפה נמי; והמשך הסוגיא היא כפי שמובא כאן בחגיגה. אלמא...חברו – וקשה על רבינו יוחנן ...

ובפ' בתרא...בלא חביבות – גם שם מובאת התוספתא ורש"י בפירושו לקושיות הגمرا 'מאי שנא' מסביר שהפעלים נגעו כיין, ותמה למה ברישא טהרותיו אינן טמאות כמו בסיפה?

אך קשה להר"ר אלחנן – ארבע קושיות העולות מפירוש רש"י שם: לוקמי...ליה – 1) מה חייב את המקהה לומר שהפעלים נגעו בטהרות ואז להקשות על זה, הרוי ניתנת לומר שהי בחביבות חרס סגורות ומובן למה הן טהרות?

� ועוד דהכא...בחביבות – 2) מן הסתם המקהה בע"ז הכיר הסוגיא בחגיגה, א"כ איך הבין את המסקנה 'אדם משمر מה שביד חברו' אם הפעלים נגעו בטהרות? ותו למה...בهم – 3) ומה התרצין כאן מעמיד את הסיפה בש'נתعلמו עיניו מהן' הרוי אפיקו بلا זה הטהרות טמאות מעצם נגיעה הפעלים? ועוד אפי'...ברישא – 4) אם כרשי' למה הקושי שעורר אצל המקהה בא לאור מה מה שנאמר בסיפה הרוי הרישא קשה?

ופי' הר"י...עין – הטהרות היו בחביבות חרס פתוחות והפעלים לא נגעו כיין, ואין לומר שהיו סתומות שני טעמים: 1) א"כ 'נתعلמו עיניו' של בעל היין לא היה מעורר חשד שתימאו את הטהרות א"כ עבר זמן שהפעלים יכולו לשבור את המכסה, להוציאו יין ולעשות מכסה חדש...

� ועוד לא היה...מפליג – 2) אם מדובר בחביבות סתומות רב יצחק נפתח לא היה אומר שטייהר את הפעלים, ומה גם שלא הודיע להם שהוא עוזב למשך זמן שיווכלו לשבור את המכסה ולעשות חדש...

ומיהו זה יש לדחות – הטעם האחרון אינו מוכחה שכן...

דאגב דמוקי...ההיא דהכא – בחגיגה רב כי יצחק נפחא היה חייב להעמיד את הרישא במטהר פועליו כדי לישב את הכלל של ר'יו 'אין אדם משמר מה שביד חברו', ובעל הסוגיא בע"ז מצטט את ר'יו נפחא בחגיגה כדי להסביר את התוספתא בע"ז, ואח"כ ציטט את שאר הסוגיא בחגיגה שמתפתחת מסביב לדברי ר'יו נפחא...

דאילא תימא...שהוא מפליג – שם נאמר בעל הסוגיא בע"ז לא מצטט את השקלא וטריא שבchgינה אלא קיים חשש שהפועלים נגעו בין, ועל כן הקשה למה ברישא טהרותיו טהרות, א"כ חשש כזה ראוי שיפריע גם את המקשה בחגיגה, ורואים שאין זה כך היות שקושיותו מכונת רק נגד הכלל של ר'יו (אין אדם משמר מה שביד חברו) ולא החשש שהוא הפועלים נגעו בטהרות, דא"כ המקשה היה צריך להקשות מהרישא עצמה. אלא אין חשש כזה כי פועלים נרתעים מלגוע, ובעל הסוגיא בע"ז רק מצטט את הסוגיא בחגיגה...

ומייהו הו...סוף – ניתן לטעון נגד הוכחה זו שבאמת קיים חשש שהוא הפועלים בטהרות, והגמר יכללה לטעון נגד המקשה 'ולטעמיך', היינו למה אתה מקשה מהרישא לסייע הרי הרישא עצמה קשה שמטהרת טהרות למורות החשש מנגיעה הפועלם.

סיכום – א) התוספתא עוסקת בטהרות הנמצאות בחביות חרס לא סגורות. ב) הסוגיא בע"ז בנויה על הסוגיא בחגיגה.

ד"ה מאי שנא רישא כ עמוד ב

הנושא – פירושים שונים לפיסקה 'מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא'.
כך כתוב בספרים – יש מהדורות של הש"ס שגורשות 'מאי שנא רישא וכו'...
ויש פ"י...לייה – תוס' בספרים גורס את הפיסקה אבל מפרשנה אחרת מרש"י.
רש"י מבין 'מאי שנא' לדברי המקשה הבאים לפרוץ את הכלל של רב' יוחנן; תוס'
מבינים שזו מדברי התרצן, היינו לעולם 'אין אדם שומר', ואם תשאל למה ברישא
טהרותיו טהרות? הרי זה משום שמדובר שטיהר את פועליו וכעת נרתעים לנגורע
בטהרות...
ובפ"י ישנים...סוף – פירוש שני לפיסקה שאינו כפירוש רש"י, ויש להבינה
בצורת 'ולטעמיך', שאם תוכיה מהרישא שלא כר'יו אוכיה מהסייעת כמוهو, כי
הסייעת מטמאת את טהרותיו.

סיכום – שלוש דרכי להבין 'מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא': 1) דברי המקשה;
2) דברי התרצן; 3) לטעמיך.

ד"ה בא להם דרך עקלתון כ עמוד ב קלו

הנושא – פועלים יהודים לעומת פועלים נוצרים.
ואפ"ה...אך – חמריים ופועלים צרייכים ביטוי של קפידה להרתוועם משום
שמחשיבים את עצם כת��רים, וסוברים שבעל הפירות סומך עליהם ואיןו
מקפיד על מגעים...
אבל נוצרים...סוף – אבל נקרי שאין שיק לטהרה בכל זאת מותר למסור לו
טהרות כי די בדרך עקלתון להרתווע מלנגווע משום שכיר שישראל מקפיד על
מגעו.
סיכום – קשה יותר להרתווע פועל יהודי מאשר פועל נוצרי.

הדרן עליך פרק אין דורשין

פרק שלישי – חומר בקדש

ד"ה חומר בקדש כ עמוד ב הנושא – הבהירת המסדרת של משנתנו.
י"א...י' מעלות – כմבוואר בדף כ"א...

והיה קשה...לקדש – שכן אלו הן מעלות בקדש שאין בתרומה...
ונראה למורי...קצת – חז"ל לא תיקנו נטילת ידים להרחקת טומאה אלא כמעלה
של חסידות ונקיון, וכדי להכניס את התקנה למסגרת הלכתית קבעו שסתם ידים
שני לטומאה; משא"כ המעלות במשנתנו שככל אחת נתקנה מסיבה של טומאה –
מהתורה או מרבנן...

ואפילו...דררא דטומאה – ואפילו אונן ומחוסר כפורים שלכאורה אינם
שייכים לטומאה גם מעליהם נתקנה משום טומאה, היינו החשש שמא נתמאו מתוך
היסח הדעת בתקופה שהיו אסורים לאכול קדשים...

והכי נמי...דררא דטומאה – בנדחה שם אומר רב הונא: מעת לעת שבnda (ראתה
דם בשעה עשר בבוקר [למשל] החומרה של ב"ה לטומאה 24 שעות למפרע) לקדש
(נאמרה רק אם נגעה בקדש תוך מעט לעת) אבל לא לתרומה (אף שנגעה בתרומה
ב-24 – שעות הקודמות מונים את נדתה מהרגע שראתה דם). והגמר מבקשת שאם רב
הונא צודק למה הבדיקה זו בין קדש לתרומה לא מופיעה במשנה בחגיגה?
ומתרצים בדברינו שלטמאASAה 24 שעות למפרע היא גזירה שאינה מבוססת על
טומאה ממש כי ברור שלא היתה טומאה אז, ולכך אין מקום להבנה זו במשנה...
ובגדי אוכל...סוף – אף שאין חשש שהאוכל תרומה היה טמא עדין יש דררא
דטומאה – החשש שמא אשתו ישבה על הבגד בנדחתה.

סיכום – רב ריצ' במשנה רק הבדיקות בין קדש לתרומה בענין טומאה –
דאורייתא ודרבנן – ולא על רקע אחר.

ד"ה הנושא את המدرس כ עמוד ב
הנושא – הגדרת דינו של נושא המدرس.
מנעל...את החבית – כי בזמן נשיאת המدرس הוא 'אב הטומאה' עפ"כ כל עוד
שלא נגע בתרומה אלא רק בחבית של חרס שמחזיקה, או אפילו הכניס את ידו
לאויר הכללי, התרומה תהורה....
וכי תניא...בנוגע בה – וזה שמובא בתורת כהנים שהנושא מدرس נעשה אב
ועושה חולין להיות ראשון, והחולין עושה חולין אחר שני והשני עושה תרומה
שלישי, מדובר בנגיעה ישירה באוכל ולא בכלי...
ועל מה...כמו זב – מפירוש רש"י עליה שהנושא מدرس הוא אב הטומאה כמו

זב, ושניהם מטמאים כל' חרס ע"י נגיעה בחללו הפנימי. וקשה... וא"כ... האוכלין – אם הנושא מدرس הוא אב כמו משכב ומושב מן הדין שיטמא תרומה בהסיט בשעת נשיאת הכל' חרס, כפי שלומדים בבריתא שמושב ומשכב מטמאים אוכלים בהיסט; והרי ברור מההשנה שהנושא אינו מטמא את הכל'?! רעוזד תניא... וכלי חרס – שם דורשים שבזמן שנוגע במשכב או מושב הוא מטמא הבגדים שעליו וגם בגדים שמחזיק בידי אבל אינו מטמא אנשים או כל' חרס... אלמא... סוף – יש להסיק שדרגתנו של הנושא מدرس קלה מזו של זב או משכב ומושב, והביטוי ל Kohle הוא שלא זו בלבד שאינו מטמא בהסיט אלא גם אינו מטמא ב מגע אויר של כל' חרס.

סיכום – רשות: נושא מدرس מטמא כל' חרס ב מגע עם אויר הכל' ; **תוס' חולקים.**

ד"ה לא כמדת תרומה כ עמוד ב הנושא – תפקידה של הכותרת לא כמדת'. לפ"י... סוף – הפסיקה לא כמדת' מיתורת כי ההבדל בין מידותיהם מובן מהדרינים במשנה. **תוס'** מסבירים שהמשנה נהגת לרשות כותרת לפני שורה של דיןibus בעלי תוכן פנימי אחד, כמו כאן שמדובר בחומרות שיש בהקדש שאיןן בתרומה.

ד"ה הכל' מצרכ' מה שבתוכו כ עמוד ב הנושא – קושיא על רבינו יונתן בחולין כד,ב. הקדמה – בחולין שם מנשה הגمرا לא בכרר את המקור שכלי חרס טמא מטמא אוכל הנמצא בחללו הפנימי, וממצטת את רבינו יונתן: התורה העידה על כל' חרס (מהכתוב בויקרא יאל'ג כל' אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו' לומדים שכלי חרס שננטמא חזור ומטמא אוכל שנופל לתוך חללו והראיה) ואפילו מלא חרDEL (גרגורי חרDEL שבכל' חרס טמאים ע"פ שהאמצעים אינם נוגעים בדפנות הכל' ; מכאן שאoir הכל' מטמא).⁹⁰ הקשה... דצירף – הקדמה. מה הראה של ר"יו הרוי יתכן שהגרגורים טמאים לא משומש שאoir כל' חרס מטמא אלא לאור העיקרון של צירוף? ותירץ... סוף – הלימוד של צירוף מופיע בפרשת הנשיאים ('כפ' אחת') בעניין הקדרש ואין מקור לצירוף בחולין. **סיכום –** העיקרון של צירוף' תקף בהקדש ולא בחולין.

ד"ה כל'ים הנגמרים כ עמוד ב הנושא – כוונת המשנה בהעדרת הלשון 'נגמרים' על פני 'נעשים'. **קמא**

אומר...סוף – 'נעשים' מבטאת את כל תהליך הייצור ו'נגמרים' מהשלב שהכל רואי לשימוש; המשנה באה להציג שגלי שםרו עליו מהשלב שנעשה רואי לקבל טומאה עדין חייב בטבילה לקודש.

ד"ה האון ומחוסר כפורים כא עמוד א

הנושא – הערב שימוש בטומאה דרבנן.

הקדמה – א) בפתחים לד, אומר ר"יו 'היסח הדעת פסול טומאה' כי אולי נטמא, וריש לקיש אומר 'היסח הדעת פסול הגוף' הינו מעלה ללא קשר לטומאה שקדשים נפסלים בהיסח הדעת, נפקא מינה: אם יעד אליו הנביא שהקדשים לא נטמאו למ"ד 'פסול טומאה' הקדשים כשרים ולמ"ד 'פסול הגוף' הקדשים פסולים. משמע...הנגמרים – ומותר לאכול קדשים מיד אחר הטבילה..

והכי נמי...שמש בעי – שם אומרת המשנה שאון רשאי לנגווע בקדשים, והגמרא מקשה ממשנתנו מהחייב און ליטבול, משמע שהוא טמא? ובין שאר התשובות מובאת שהמשנה בזוחמים עוסקת באון שומר על עצמו שלא יטמא, והמשנה בחגיגה באון שהסיח את דעתו מלשמור על עצמו שלא יטמא לשרצים. הגمرا דוחה זאת, שאם המשנה בחגיגה עוסקת בהיסח הדעת לגבי שרצים היה האון חייב בטבילה וגם בהערב שימוש, והרי המשנה לא מחייב בהערב שימוש; מכאן ראייה שהאונ ממשנתנו אינו חייב בהערב שימוש...

וגם רשי'...שמש – בד"ה מתני' אומר רשי' דמעלה דרבנן אינו מצריך הער'ש...

והא דתנן...הערב שימוש – אין חולקים בקדשים לאכול לערב' פירושו אסור לאכול קדשים קודם שהערב שימוש? איכא למיימר...נקטיה – מחוסר כפורים רשאי לאכול מיד אחר הטבילה, והערב שימוש הווצר רק לגבי טבול יום...

אבל קשה...טבול יום – يولדת וזבה חייבות בקרבתות ומוגדרות מחוסרי כפירה, ונאמר 'ואוכלת בקדשים לערב' הינו הערב שימוש. שם א"א לתלות את הדין בטבול יום כי היולדת והזבה אין טבול יום?

ויל...מתעלין – אילו ראתה האשה את ההקרבה היא הייתה רשאית לאכול קדשים ללא הערב שימוש, אבל מאחר שבדרך כלל היא אינה נוכחה הרי מבחינתה קיים ספק אם הכהן הספיק להקריבם, ולכן נפסק שעליה להמתין עד הערב שאז הכהנים בודאי הספיקו להקריבם. וקשה...

וק"ל...ב"ד מתעלין – אם הבעה בעירובין לב, היא לגבי ידיעת האשה מתי הקריבו את קרבנותיה היה די לה המתין עד החזות, כי לגבי העומר שהקרבו בת"ז בנין מתירה איסור 'חדש' אומרת המשנה במנחות סח, א' שהכהנים זרים

ומסימים עד חצות? ויש לחלק...על ידם – הכהנים מזדרזים בקרבן ציבור כמו העומר ומסימים עד החצות, אבל בקרבן יחיד הם פחות רזיזים ויש להמתין עד הערב... וכי תימא...כלום – עוד קושיא על הקביעה שיש להמתין עד הערב בקרבנות ייחיד. ברירתא בפסחים נהב: מניין שאין דבר (קרבן יחיד) קרב אחר תמיד של בין העربים (שנקרב במנחה קטנה; שעה 3:30 בערך) תלמוד לומר (ויקרא ז,ה) 'זהקטיר עלייה הלבני השלמים' (והגמרה מקשה)מאי תלמודא (מה הראה) אמר רבא 'השלמים', עלייה השלם כל הקרבותן כולם (קדום התמיד של בין העربים יש לסיים את כל קרבנות יחיד), מכאן שדי להמתין עד מנחה קטנה? ויש לומר...בכל הספק – בדרך כלל סיימו את התמיד של בין העARBים עד מנחה קטנה אבל מצד הדין מותר עד לשקיעה, לנכון על מנת להוציאה מכל ספק איהרו את זמן ההמתנה עד הערב.

אי נמי...תמיד הערב – בעירובין מדויבר בילדות זבה. يولדה בתום ימי טהרתה מביאה כבש בן שנותו לעולה ובן יונה או תור לחטא, ואם היא עניה די לה בשתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטא. זבה ביום השminiי לטהרתה מביאה שתי תורים או שני בני יונה אחד לחטא ואחד לעולה. והרי רבינו ישמעאל בנו של ריב"ב סבור שモתר להקריב חטא העוף אחר התמיד של בין העARBים, לפיכך עלייה להמתין עד הערב שתהיה בטוחה שהcran הקריב את חטא.

והכי מפרש הר"וי...חזקת כהנים – פשוט.

וכן יש...על חזקה – מובה בבריתא: גר מעוכב לאכול בקדשים (גר צדק שמלו וטבל אבל לא הספיק להביא קרבנו, כפי שהחיב בזמן שבית המקדש קיים) עד שיביא קיננו (עלות בהמה או שתי תורים לעולה או שני בני יונה לעולה) הביא פרידה אחת שחרית (טור אחת או בן יונה) אוכל בקדשים בערב (ואת הפרידה השנייה יביא אפילו אחר כמה ימים). וגם שם אין הכוונה להערב שימוש אלא 'ערב' הזוכר משום שמדובר בגר שלא ראה את ההקרבה וטומך על החזקה שהcran יספק להקריבו בו ביום, לפיכך עליו להמתין עד הערב שהוא הזמן המאוחר ביותר שנitin לחתת לכחן. וכעת חיבים לומר שאין הבדל אם הביא פרידה אחת בכוקר או את שתיהן, עליו להמתין עד הערב כשהוא סומך על חזקת הכרן...

אבל ליכא...לא מצינו לו – שתי הוכחות שלא צריכים שם הער"ש: 1) כלל הhocחות שמחוסר כפורים לא צריך הער"ש; 2) הערב משמש הוא שלב שבא אחרי טבילה, והיות שלא מזוכר שגר מעוכב חייב לטבול לא שייך הער"ש, וגם אין לחיביו לטבול כי טבילה נהגת במחוסר כפורים רק מסיבות של טומאה שאינן בגר.

וכן תנז...הערב שמש – משמעות הפסיקה 'אחר ביאתו מותר בכלין'... ומה הילא...הערב שמש – תוספתא שם: כל שנטמא באב הטומאה אין מטבילים אותו ביוט, בלבד הטומאה מטבילים אותו ביוט. והר"ר שמואל מרואה"ס פירש שבולד הטומאה מטבילים ביוט ממש טמא רק מדרבן, כי מהתורה כלים נתמאים רק מב. ועל סך המשנה בפרק יא,ה שבטומאה דרבנן לא צרכיהם הערב שמש מובן שהכלי טהור מיד עם טבילתו, ומשם כך מותר להטבילו ביוט...

והכי משמע...לכתחילה – שנטמא בלבד הטומאה אינו חייב בהערב שמש. וסוגיות הירושלמי בקשר לטבילת כלים בשבת ויוט לפי גירסת Tos' כלולן... גمرا המטביל...בלא הערב שמש – לנו נפל כליו לתוך הבור מערים עלי' ומטבילו (שבשת ויוט מראה שכונתו היא רק להוציא את הכלי מן המים ולא לטהרו) תרי אמראי (חולקים בפירוש הבריתא) חד אמר בכל שנטמא באב הטומאה (וכל שכןibold הטומאה) וחד אמר בכל שנטמא בלבד הטומאה (מתהרו בהערמה אבל לא כשנטמא מאב הטומאה) מתייב מאן דאמרibold הטומאה למאן דאמר באב הטומאה 'אפיקלו בחול טוון הערב שימוש' (לכתחילה אסור לטהר כלים ממש שנראות כמוין כל' משבת לחול אבל מותר בהערמה, אבל לשיטך שנטמא מאב כיצד מותר לטהרו אפיקלו ע"י הערמה, הרי חייבם להמתין עד הערב שימוש, ונמצא מכין משבת ויוט לחול' תשובה) ברוצה להשתמש בהן לצורך חולין (וain חיוב בהערב'ש ומותר להטבילו בהערמה).

והשתא לדבריו...טהרת תרומה – ומדובר הר"ר שמואל מרואה"ס עולה שהתוספתא בכיצה יח,א' כל שנטמא באב הטומאה אין מטבילים אותו ביוט' נאמרה בכחן שרוצה את הכלי לתרומה או לחולין שאוכל על טהרת תרומה, שאף ע"י הערמה אין להטבילו...

ולא שרי...ע"י הערמה – על ידי הערמה לא. ומماחר שהרישא של התוספתא עוסקת גם בהערמה ה"ה בסיפה, ובסיפה נאמר שbold הטומאה מטבילים ביוט. מכאן שבטומאה דרבנן מותר להטביל ממש שאין היכר טמא, אבל גם כאן רק בהערמה. ומכאן שני האמוראים בירושלים סוברים שכלי שנטמאibold הטומאה פטור מהערב שימוש...

וכי שרי...ריין – בביツא יח,א מובאת עוד תוספתא 'מדلين בدل' טמא והוא טהור', והכוונה היא ל佗מא ע"י אב, וא"כ איך מותר לטהר את הכלי אפיקלו בהערמה? ויל יש דרגות בהערמה, וכאשר כוונתו היא לחולין שאין עתה בעיה של הערב שימוש, וההערמה היא מוחלתת כי אין היכר שהכלי טמא, מותר לטהרו בהערמה. מכל זה עולה שנטמאibold הטומאה (דרבן) אינו חייב בהערב שימוש. **ואותה גירסא...שפוי** – יש בילבול בגירסת הירושלמי ותוס' מחזיקם

בגירסתם...

ועוד היה... וזרקן עליו – עוד ראה שמחוסר כפירה אינו צריך הארץ שם. שם מובא שלא שוחטים וזורקים קרבן פסח ב"ד בניסן לטמא שרצ' שמא יפצע ולא יטבול, משא"כ במחוסר כפירה שמדאו' טהור וחיבר לטבול בלבד בא הארץ שם רק מדרבנן, ומשם חשש שלא יקיים חיוב דרבנן לא נמנעו מהקריב את פסחו שהוא מצוה שהמבטלת חיבר כרת.

ואל תמה... הארץ שם – ויום הכהנים היה...

ויל... הארץ שם – חומרה יתרה אצל צינורא של עכו"ם.

ובצינורא דעתך... הארץ שם – וקשה: גם בזכינורא של ע"ה החמיר חז"ל וחיברו הארץ שם, לשם מובא: תנן (פרה ה, ד) שופורת שחטא לחתאת (ע"ז שחורתו בו בית קיבול לאפר פרה אדומה)... רבי יהושע אומרITEM ואחר כך יטבול (מטמאים את הכלី בשרצ' מת ומטבילים את הכלី על מנת להשתמש בו קודם השופורת להוציאו מלבן של צדוקים לאמר, חז"ל דרשו שמצב שמחיב הארץ שם לקודש אין מחיב הארץ לשפרה אדומה,อลם הצדוקים שכפרו בתורה שבע"פ הרציכו הארץ שם גם בפרה אדומה. לפיכך חז"ל גזרו לטמא את השופורת ולהטבilo כדי להשתמש בו קודם הארץ). בהמשך הסוגיא מוכיחה הגمرا שהמשנה בפרה עוסקת שהיתה טמאה מצינורא דעת הארץ, ואח"כ מבקשת הגمرا על רבי יהושע שאמר ITEM ואחר כך יטבול') הא טמא וקאי (אם להוציא מלבן של צדוקים למה רבי יהושע מהיב לטמא את השופורת בשרצ' הלא הוכחנו שמדובר טמאה מצינורא דעתה?) והגמרה משבה לטובת רבי יהושע שחיברים לטמאו שא"כ מנין יידעו שהשופורת נתמאה מצינורא דעתה; עד כאן. מכאן ראה שגםzinoraa דעתה מהיב הארץ, שאיל"כ קושית הגمرا על רבי יהושע נטולת ממשועות, שאםzinoraa דעתה אין חיבר שרצ' ברור למה הוא אמר שיש לטמא את השופורת כי המטרה היא להוציא מלבן של צדוקים. וכעת קשה על דברינו שטומאה מדרבנן אינה חייבות הארץ...

ועוד תנן... כדפרי – ועוד קשה: לפי קביעתו שטומאה מדרבנן אינה חייבות הארץ מה זה מועיל להוציא מלבן של צדוקים אם יגע בו בגדי אוכל קדש הטמאים לחתאת (פרה) רק מדרבנן?

ותירץ הר"ר שמעון... בעי – חז"ל מעולם לא גזרו בפיorsch הארץ שם בטומאה מדרבנן אולם על עמי הארץ ועל בגדי אוכל קודש ביחס לחתאת גזרו מעמד של טמאי מעת ביום השבעי שלהם, ומילא חייבים בהארב שם...

אך רשי"י... דליקא הארץ שם – וא"כ חזרה הקושי על רשי", כי גזירת חז"ל לחת לעמי הארץ ובגדי אוכל קודש מעמד של טמאי מעת ביום השבעי (אב) מתייחס רק לזה שיטמאו אחרים להיות ראשון ושני אבל לא לעניין הארץ.

וקשה על רשיי: מצד אחד המשנה בפרה יא,ה אומרת שאין העיר"ש בטומאה דרבנן, ואילו עמי הארץ ובגדיו אוכלי קודש חיברים העיר"ש? ואמר הר"י...בעי הערב שם – המשנה בפרה יא,ה כל הטעון בית מים הפורטת מהעיר"ש נאמרה רק בגיןות לטמא תרומה, אבל גזירות לטמא אפילו חולין חמורות והצרכו העיר"ש; והרי צינורא דעת"ה וטומאת כהן השורף את הפרה מטמאים חולין...
אך לישנא...חולין במגעו – עורק התווס' חולק על הר"י כי תשובתו אינה משתקפת מהלשוןoot. וכעת חזרות הסתירה בין המשנה בפרה יא,ה שטומאה דרבנן אינה צריכה העיר"ש לעניין צינורא דעת"ה והכהן השורף את הפרה שציריך העיר?

זהו דברי...ולא לחטא – הגזירות בעניין פרה כגון השופרת (צינורא דעת"ה) והכהן השורף חמורות ומחייבות העיר"ש, ומהמשנה בפרה מתכוונת לגזירות שלא בעניין פרה ...

זה היא דפסחים...להטביל – אם אין העיר"ש בטומאה דרבנן (פרט לפרה אדומה) קשה להבין את המשנה בשקלים ח,ג שסכין שנמצא ב-י"ג בניסן יש להטבilo שמא נתמא מדראו ובעליו טרם הטבilo, אבל מצאו ב-י"ד רשאי להשתמש בו על סך חזקה שבعلו בודאי הטבilo אثمול כדי להספיק העיר"ש כפי שהחוייב בטומאה דאור. ויש להקשות על ההיתר של י"ד, כי ראוי היה לחושש שמא נתמא הסכין ב-י"ג בטומאה דרבנן שאינה מחייבת העיר"ש, ובعلוי החלטת להמתין ל-י"ד להטבilo ובוינטיים נאבד?

זהו הויא... ועוד...ולא טבilo – אין חיוב לחושש שחפץ נתמא בטומאה דרבנן; כמו"כ לא מראהם טבילה כלים לבוקר מהחשש שמא לא יתרפה להטבils... כ"כ (כמו כן) וליבא...דפסחים – הגمرا שם מצטטת משנה בשקלים ח,א: כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה (כניתה) לבית הטבילה טמאים דרך עליה (יציאה) טהורם. והגמרה מסבירה שיש לדיק מהריisha' כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה טמאים' שהכלים הנמצאים בשאר חלקי העיר טהורם. וממה שכחוב בסיפה דרך עליה טהורם' אין לדיק שכדים הנמצאים בשאר העיר טמאים אלא כלים שנמצאים בגזיטתא (סימטה הסוכה בדרך ירידה ולדרך עליה) הרי אפילו ב-י"ג אין חיוב להטבilo, ואם נמצא מהוויז לירושלים חייבים להטבilo אפילו ב-י"ד?

זהו י"ל...דאטבילה שריא – הסcin נמצוא מהוויז לירושלים או בתוכה במקום שאין חזקת טהרה, כגון גזיטתא, ושונה י"ד משאר הימים שאנו שפה שאלים יש לכלים חזקת טהרה כי הכל מטהרים את כליהם לחג.

והקשה חר"ר אליהו...בהתה הדעת – ולמה פטור ב-י"ד מהטבילה? ותייחס חר"י...לייפסול – הקדמה א. הר"י סובר כריש לkish שהתקה הדעת פסול הגוף הוא ותקף רק במצב שהקדשים היו בידו והסיח דעתו מהם.⁹¹ והביא חר"ר...הදעת – פשוט.

והקשה חר"ר...שכבר הוטבל – בפסחים ע,א בענין 'סכין שנמצא'; והלא אם נזכר שכבר נתבל למה להטבilo שנית?

ותירץ לו...יום – ייתכן שתבילה א' הייתה בבורך וביתנים נטמא הסclin... ובזהיא דביצה...סוף – שם מצוטטה תוספთא: כל שנטמא בי"ט מטבילין אותו ביום טוב, וקשה: הלא מדובר אפילו בטומאה דאר' שצרכיה הער"ש, ונמצא מכין מיו"ט לחול? והרב אלחנן תירץ שמדובר בי"ט שחיל ביום שני ומותר להכין באמצע השבוע.

סיכום – א) כל הטעון ביתם מדרבנן אין טעון הער"ש פרט לגזירות בענין פרה אדומה. **ב)** טומאת גוי דומה לטומאות זב וצרכיה הערב שמש.

ד"ה דקירתא במיא אהודקי מיהדק כא עמוד ב הנושא – הטעם לחומרה 'מנגב'.

ומנגיב...צרכותא ממנגב – אם הטעם ל'מנגב' הוא משום ח齊צה למה לא השמיעה הגمرا צרכותא בין מנגב בסיפה ומטביל כלים בתחום כלים ברישא, אלא דוקא בין 'מתיר' למטביל כלים בתחום כלים?

משום דקים ליה שלא ידעין מאייך – העיקרון מאחרי הצרכותא הוא לשולול הרעיון שניתן למדוד הח齊צת כלים בתחום כלים שברישא מח齊צת 'מתיר' שבסיפה ומתייר שבסיפה מכלים בתחום כלים שברישא. אורלים בנוגע לחומרה של 'מנגב' אין זה אמינה שניתן למדוד מהרישא או מהסיפה, שכן הרישא והסיפה דומות בכך שהן עצמן יכולות להוות הח齊צות (הכל הפניימי לוחץ על הח齊וני או אם הקשר יחסום כניסה המים), אבל לחות על גבי כל' אינה ח齊צת במצוות

(אא"כ בעל הכלי מפקיד על הלחות והוא מייעוט שמקפיד עליו וחוץ מדרבנן)... ריש מפרשין...מעלהDKD – יש שתרצו שהטעם ל'מנגב' אינו משום ח齊צה אלא חומרה משום מעלה קודש, היינו ידיו של המטביל הן שני ועושות את המים ראשון שמטמאים את הכלי, וחז"ל גזרו שהמקווה לא יתרה את המים על הכלי.⁹²

וקשה למורה...אחד עשר – כי לדעתם מתוספת עוד מעלה – שלא עולה לו השקה משום מעלה דקדר?

ויל...דאורייתא – היש מפרשים' ישיבו שרבי אילא ורבא יוציאו מהמשנה או 'רביעי בקדש' משום שהוא מהתורה ולא 'צירוף כל' מדרבנן קר"יו לקמן כד, א;

או יוציאו צירוף כל' שהוא ויכללו רבייעי בקדש שלדעתם הוא מדרבנן. סיכון – טעמי ל'מנגב': משום חיציצה או מעלה בקדש שהשקה אינה עולה לו.

ד"ה אחידנות לקדש ולא לחולין כא עמוד ב הנושא – הבהיר מסקנתו של רב מרוי.

תימה...מדرس לקדש – לאחר שMOVED בשונה לעיל יח, ב' בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש' ולא נאמר 'בגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי חולין על טהרתו הקודש ובגדי אוכלי חולין על טהרתו הקודש מדרס לקדש', יש להסיק שחולין הנעשו על טהרתו הקודש כקדש דמו...
ומאי...הויב קדש – איך מסיק רב מרוי שחולין שנעשה עט"ה כקדש דמי בכל מקרה, הלא יתכן שרק לגבי בגדים הם כקדש אבל לא לגבי שאר דברים?
ושמא...סוף – ויש לומר שרבות מרוי התכוון רק למעלה של בגדים.
סיכון – כאשר רב מרוי שחולין שנעשה עט"ה כקדש דמו הוא התכוון לדברים מוגדרים, כגון מדרס בגדי.

ד"ה בתראיתא (קמא) כא עמוד ב הנושא – הבהיר הסוגיא בנדה ו.א.

וקשה...לא כתני – רב הונא אומר שם שחווארת החכמים בשונה בא, שנדה טמאה 24 שעות למפרע מראית דם נאמרה רק לגבי אשה שנגעה בקדש תוך הזמן הזה אבל לא אם נגעה רק בתרומה או חולין. והגמרה תמה, שא"כ זו חומרה בקדש שאינה בתרומה ולמה אינה מופיעה בשונה בחגיגת ומתרצים שבחגיגת עוסקים בחומרות שיש בהן דרורא דטומאה דאוריתא ואילו באותה 24 שעות למפרע ברור שלא היהת נדה...
ומאי...דטומאה דרבנן – וקשה, רק הירישה עוסקת בדרורא דטומאה דאוריתא אבל הסיפה עוסקת בדרורא דטומאה דרבנן, וחזרת הקושיא על רב הונא למה מעט לעת בנדה אינו מופיע בסיפה?

ותו קשה...הקדש – החומרה של מעט לעת נאמרה גם לגבי חולין שנעשה עט"ה, ולמה היא שונה מהחווארות שבסיפה שלא נאמרו בחולין שנעשה עט"ה?
וריב"א...דוקא לkadsh – המקשה בנדה ידע שהסיפה כאן מכילה חוותות שאינן בחולין שנעשה עט"ה ומרASH הבין שאין מקום לכלול מעט לעת בנדה בסיפה, אבל תמה למה לא נכללה ברישא העוסקת בחומרות הנחות בחולין שנעשה עט"ה...
ולא יתכן...ועוד...דוקא לkadsh – שני קשיים בתשובה הריב"א: 1) הסוגיא

נאמרה גם בחולין שנעשו עט"ה, וא"א שהמקשה בעמוד א' ל情怀 את זה בחשבונו כשהציג את קושיותו; 2) אם המקשה ידע שמעת לעת בנדזה נאמרה גם בחולין שנעשו עט"ה הגمراה הייתה צריכה להקשות עלו למה החומרה תקפה גם בחולין שנעשו עט"ה כאשר החומרות בסיפה בהגינה לא נאמרו בחולין שנעשו עט"ה? להכי נראה...דטהורה היהת - המקשה הקשה בכת אחת על הרישא ועל הסיפה שרואו לצרף חומרת מעט לעת באחת מהן. והתרצין מшиб שאין מקום לצרף מעט לעת בכלל, שכן באותה 24 שעות למפרע ידו של אלא היהת טמאה משא"כ בחומרות שברישא ובסיפה שקיים בהן גורם של טומאה... ואל תחתה...דטומאה כלל - אם אין חש לטומאה במעט לעת למה החמירו גם בחולין שנעשו עט"ה?

לפי שרגילותות...עט"ה -asha נתמאת כאשר הדם נucker מהמקור לפrozדור, ובדרך כלל היא מודעת לאות רק בעבר מספר דקות. הפרש קטן זה של זמן שהוא למעשה טמאה שלא בידיעתה די בו כדי שהזיל יחמירו לטמאה מעט לעת גם לגבי חולין שנעשו עט"ה...

ומכל מקום...סוף - מאידך אין לכנות פרק זמן קצר זה 'דררא דטומאה' כדי שיכלול מעט לעת במשנתנו, כי קודם אותם פרקי זמן אין ספק שהיתה טהורה, שכן אם ההלכה חוששת לטומאה עשרים וארבע שניות קודם לכן לאשה היהת אסורה לעסוק בטהרות ביום שלם קודם לזמן שהיא מצפה לדאות דם והרי אין דין כזה.

סיכום – מעט לעת בנדזה לא מופיע במשנתנו ממשום שאין בה ספק של טומאה.

ד"ה בתראית (בתרא) כא עמוד ב

הנושא – הגדרת דררא דטומאה.

תימה...רביעי בקדש – קושיא על רשי' שמנדרש בדף כד, שרבי עי בקדש דרבנן...

ועוד קשה...שיש תוך – צירוף של הוא דאוריתא ומופיע בסיפה, א"כ אין ניתנן לומר שהסיפה אין בה דררא דטומאה דאוריתא? ותירץ הר"י...סוף – דררא דטומאה מתכוון לטומאה שיש לה ביתוי גם בחולין, ומאחר שאין כל' מצרף בחולין נכון לומר שאין בו דררא דטומאה.

ד"ה כעובייה וכחללה כא עמוד ב

הנושא – יישוב משנהות סותרות בעניין חיבור מקורות.

הקדמה – א) משנה בפורה ה,ח: שתי שקטות שבבן אחת (שוקת היא בית קיבול בסלע שנזרמים בה מים מעיין מסוים, וכך היא שתי שקטות משנה צדריה של בן אחד) קדש אחת מהן (נתן אף פרה במים שבחתת מהן) המים שבשניה אין מקודשין (כי

השיקחות אינן חשובות כל' אחד. אבל) היו נקבות זו לזו כשפופרת הנוד (קוטר החור בדופן שבין השיקחות היה כ-ב' אצבעות) או שהיו המים צפין על גביהם (הדופן האמצעית הייתה נמוכה משאר הדפנות) אפילו כקליפת השום (שכבות המים שצפה מעל הדופן)...המים שבשניה מקודשין.

ב) משנה במקואות וט: כתול שבין שני מקואות (חסרים) שנסדר לשתי (כל אורך הכותל מלמעלה למטה והמים נוגעים) מצטרף (שני המקואות למקוה כשר מפני שאין סיכוי שהסדר ייסגר מלאיו) ולעדר (נסדק כל רוחב הכותל והמים נוגעים) אין מצטרף (כי יתכן שהסדר ייסגר מכובד החלק העליון על התחתון) עד שיהא במקום אחד (הסדר) כשפופרת הנוד (ואז מצטרפים) רב' יהודה אומר חילוף דברים (נסדק לאורך אינו מצטרף ולרוחב מצטרף) נפרצו זה בתוך זה (נשבר קטע מהשכבה העליונה של הכותל והמים נוגעים) על רום כקליפת השום ועל רוחב כשפופרת הנוד (כדי שהמגע יהיה כחיבור רוחב הפירצה צריך להיות לפחות ב' אצבעות וגם המים צריכים לעبور את כל החלק העליון של הכותל לפחות כקליפת השום).

ג) בගיטין טו, ב האמורא אילפָא חוקר אם יוצאים במצבות נתילת ידיים לחצאיין, היינו מקום הנטילה הוא עד הפרק שמהבר את כף היד לאמה, מה הدين אם נטל את החצי השיעור ואח"כ את החצי השני כאשר החצי הראשון עדיין קצת רטוב (משקה טופח?) והגמר אומرت: וכי אייכא משקה טופח Mai he (למה זהה יוועיל) והתנו (טהרות ח,ט) 'הנצח והקטפרס ומסקה טופח איינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה (וממיא גם לא לנטילת ידיים)? לא צידיכא דאייכא טופח להטפיה אילפָא מתכוון לכשר החצי הראשון רטוב כדי להרטיב דבר אחר שייגע בה, והמשנה בטהרות עוסקת ב'טופח' בלבד, היינו רטוב אבל לא כדי להרטיב. ומקשים) הא נמי תנינא 'טופח להטפיה חיבור' (ולמה אילפָא משקה על דבר שכבר נפסק בברייתא?) דלמא לעניין מקואות ורב' יהודה היא (המשנה בטהרות שממנה מדיקים טופח ע"מ להטפיה הוא חיבור נאמורה לשיטת רב' יהודה ולגבי מקואות, אבל יתכן שבנטילת ידיים נקבעה המצווה שתיעשה בשפיקת מים בבת אחת. ושיטת רב' יהודה מופיעה במשנה מקואות ז,ו) 'מקוה שיש בו ארבעים סאה מכונת וירדו שנים וטבלו בזיה אחר זה ראשון טהור והשני טמא' (כי עכשו המקוה חסר) רב' יהודה אומר אם היו רגלו של ראשון נוגעת במים אף השני טהור (כי המים על הראשון הם: 1 טופח ע"מ להטפיה, 2 יישום העיקרון גוד אהית). הגمرا מסימנת בלא ישוב לחקירתו של אילפָא.

פירוש"י...והקשה...להטפיה כחיבור – ואם טופח ע"מ להטפיה חיבור או חור שקטן בהרבה משתתי אצבעות צריך להיות חיבור?
ואומר ר"ת...ב' אצבעות – הקוטר חייב להיות לפחות שתי אצבעות, אבל כמוות המים העוברת דרך החור די בטופח על מנת להטפיה...
אך קשה...קליפת השום – הקדמה א. ממש עולה שעובי קליפת השום נחשב

כהיבור רק אם המים צפים מעל למחיצה, אבל בתוך החור שבמחיצה המים חיבבים למלאות את כל הנפה של ב' אצבעות, בניגוד לר"ת ...

ותו תנן... על מנת להטפיח – הקדמה ב. מהטיפה עולה שכדי להוות חיבור כشنפרץ קטע מג' הכוות המפריד בין שני מקומות, רוחב הפירצה חייב להיות לפחות ב' אצבעות (שפופרת הנוד) מלאות מים, וכן המים חיבבים לכוסות את חלקי הגג שלא נפרצו לפחות כקליפת השום. ושוב ראייה נגד ר"ת שלא די שהיו המים 'טופח ע"מ להטפיח' בתוך החור כדי לחבר שני מקומות ...

רعود אי...לענין מקיאות – הקדמה ג. עד כאן מקשה הר"י על תשובה ר"ת, וכעת הוא מקשה על הקושיא של ר"ת. קושיות ר"ת מניחה שהמשנה בטהרות ח,ט (המצוות בגיטין טז,א) 'הנזוק והקטפרס ומסקה טופח איןן חיבור' עוסקת במקאות, ומהמשמעות היא שהחכמים סוברים שטופח ע"מ להטפיח הוא חיבור, בניגוד לנאמר כאן שצרכיך חור שקורטו ב' אצבעות. אולם מדברי הסוגיא 'دلמא לענין מקאות ורבי יהודה' משמע שהגמר הבינה מראה שהמשנה אינה עוסקת בחיבור מקאות (וכאילו שהחכמים סוברים טופח ע"מ להטפיח הוא חיבור) אלא בענין אחר, ולכן אין מקום לקושיא של ר"ת היוות לנו עוסקים במקאות ...

ונראיה לר"י...בתחתונה – עיין בקטע 'לפי מה שפירש הר"י' בד"ה 'בתחתונה' יט,ב. כל המשנה עוסקת בהשקה (טיהור מים ע"י נגיעתם במיל מקווה) ולא בחיבור מקאות, והראייה ברישא חולקים רבי יהושע וחכמים, רבי יהושע סובר יש חיבור אפילו אם רק קצחו של המקל במקואה, וחכמים מחיבבים טבילת כל המקל. ובמהמשך המשנה מוסיפים החכמים שנזוק, קטפרס ומסקה טופח אינם חיבור. ואולם החכמים כבר פסקו שבשלשה מקאות טובלים בתחתון ע"פ שהוכשר ע"י קטפרס, מכאן שהמשנה בטהרות עוסקת בהשקה ולא בחיבור מקאות (והסוגיא שם הביאה את המשנה כדי לדיקק מדברי החכמים שטופח ע"ח להטפיח הוא חיבור בהשקה על קרקע מישורית ומן הסתם ה"ה בנטילת ידיים). לפיכך נדחתה הראייה של ר"ת מהמשנה בטהרות שדי בטופח ע"ח להטפיח לחבר שני מקאות ... וכי מוקמין...לא הווי חיבור – וכאשר התרכז בגיטין דחה את הראייה מטהרות לנטי' ואמר 'دلמא לענין מקאות ורבי יהודה היא' י"ל שם מעמידים את המשנה בענין מקאות היא בודאי כרבי יהודה, כי החכמים סוברים שאין חיבור בין שני מקאות במים שרק טופח ע"מ להטפיח, אלא מים כקליפת השום ברוחב כשפופרת הנוד אם נפרץ מלמעלה או מלָא רוחב שפופרת הנוד בחור שבאמצע הקייר ...

והכי ממש...חיבור – וכן משמע מლשונם במשנה מקאות וז' עירוב מקאות כשפופרת הנוד כעובייה וכחללה' שאין פחות מזה... .

רعود דאיכא...לא אמרין – הר"י מוסיף שניתן לומר שגם רבי יהודה מסכים

שחיבור שני מקואות נעשה על ידי שתי אצבעות מלאות מים בקיר שיש בו חור באמצע, או כשןפרץ מלמעלה רוחב הפירצה חייב להיות שתי אצבעות מלאות מים ושהמים גם יכסו את גג הקיר מלמעלה בעובי של כקליפת השום, אלא שרביה יהודה סובר שבמוקם שיש גם גוד אחית דוקא שם טופח ע"מ להטפיה מהויה חיבור במקורה...
ולעיל...אלא באמצעית – ובאן תוס' מסבירים למה בתוספתא דמקואות פרק ג'

(לעיל יט,א) נאמר 'שלש גמימות בנחל' ולא שתים...
אך תימה...על גביו – קsha על שיטת החכמים: בטהרונות, אט אומרים שקבטרס אינו חיבור בהשקה ובתוספתא דמקואות פרק ג' אומרים שהוא חיבור למקואות, מאידך בגיטין טז, אט אומרים כשןפרץ מלמעלה צרייכים רוחב פירצה (בקראע ישרה) אבל במקואות וט אומרים כשןפרץ מלמעלה צרייכים רוחב פירצה של ב' אצבעות מלאות מים ומים צפים על גבי גג הקיר כקליפת השום?

ותירץ הר"ג...AMILTA – גזירות הכתוב...
ועוד...לא הווי חיבור – קsha: לדברינו הגمراא בגיטין למדה בתקילה שהמשנה בטהרונות 'הנזוק וכו' עוסקת בהשקה, ובאה ללמד שטופח ע"מ להטפיה הוא חיבור להשקה אבל למקואה צרייכים מים צפים. אבל מדברי התרצן 'דלא לעניין' מקואות וכו' משמע שלפי רביה יהודה טופח ע"מ להטפיה אינו חיבור להשקה, הנוגד את שיטת רביה יהודה במשנה 'שניהם שטבלו'...
ויש לומר...נקטיה – אין להבין 'דלא לעניין' מקואות' למעט השקאה אלא הוא הדין להשקה שטופח על מנת להטפיה הוא חיבור לרבי יהודה בתנאי שיש גם גוד אחית...
ומיהו יש...סוף – עורך התוס' אומר שניתן היה ליישב את קושיות ר"ת בדרך פשוטה, שהמשנה בטהרונות, אט שמדדייקים ממנה שטופח ע"מ להטפיה חיבור עוסקת בשני מקואות בקרע ישרה שאין בעיה של קטטרס, אבל שני מקואות המחולקים בקיר אם הנקב באמצע צרייכים לשופורת הנוד מלא מים, ואם נפרץ גג הקיר מלמעלה רוחב הפירצה צריך להיות לשופורת הנוד מלא מים ושהמים יכסו את שאר הקיר כקליפת השום.

סיכון – ריבינו תם: קווטר הנקב בין שני מקואות צריך להיות לשופורת הנוד אבל המים בנקב די בטופח ע"מ להטפיה.
הר"ג: לפי החכמים טופח ע"מ להטפיה חיבור להשקה אבל לא למקואות; לפי רביה יהודה הוא חיבור גם למקואות אם יש בו גם הגורם של גוד אחית. שני מקואות מופרדים ע"י כותל כדי להוות חיבור אם נפרץ קטע מגג הכותל רוחב הפירצה חייב להיות לפחות כמות ב' אצבעות (שפופרת הנוד) מלא מים, והמים גם צרייכים לכיסות את שאר הגג לפחות כקליפת השום; ואם יש נקב באמצע הכותל קווטרו

חייב להיות כשפורת הנוד מלא מים;

עורך התוס: שני מקאות בקרקע ישרה מתחברים ע"י טופח ע"מ להטפה.

ד"ה מאי איכא בין רבא לר' אילא כב עמוד א הנושא – הצורך בחיפוי אחר נפקא מינה.

קשה... מהני לפנימי – לא קשה למצוא נפקא מינה, כוון דינו של החיצוני, שלפי ר' אילא גם הוא טמא כי יש חשש שהפנימי לחץ עליו ומנע הגעת המים לכל מקום בחיצוני, ולפי רבא החיצוני טהור כי הגזירה מתיחסת רק לפנימי, א"כ למה מתעכבת הגمراה בעניין?

ותירץ... פנימי טהור – בעל הסוגיא לא חפש נפקא מינה כלשהו אלא נ"מ במסגרת הנתונים בהם עוסקת המשנה, וידע שבמשנה מדובר שהנפקא מינה הנ"ל... ומשתמשים בו רק להחזיק את הפנימי, לפיכך א"א לומר את הנפקא מינה הנ"ל... וכן משמע... בתוך כל – שימושו שהפנימי זוקק לטיהור ולא החיצוני... הלכך לא... דמיותקמא הци – לפיכך אין לומר שהנפקא מינה לגבי החיצוני משקף את ההבדל בין רבא לר' אילא ביחס למקרה במשנתנו, והראה בדברי רבא לקמן שאמר 'הני מיל' בכל טהור' שכונתו לחיצוני במקרה שבמשנה...

ומיהו רשות טמאים – רשות במשנה...

ולא נראה... דסלקא לחיצון – אין לקבל פירוש רשות רשות כי הגمرا אמרת כאן שם החיצון זוקק לטיהור חומרת חז"ל אינה תקיפה...

והשתא לפ... חיצון – ועתה לפ... רשות קושיתינו הראשונה שהגمرا לא הייתה צריכה למצוא נפקא מינה לאחר שההבדל בין ר' אילא ורבא ברור, היינו החיצוני כאשר שניהם טמאים: לפי רבבי אילא גם החיצוני אינו טהור לאור החשש שהפנימי לחץ עליו, ולפי רבא החיצוני טהור אפילו אם אין בו כשפורת הנוד, אבל ברור שלדעת שניהם הפנימי טמא...

אלא כה... סוף – רשות יכול להסביר שהגمرا חפש נפקא מינה לפיו גם הפנימי טהור, ואמרה של גרגותני שלפי ר' אילא שניהם טמאים ולפי רבא שניהם טהורם.

סיכום – הר"ד אלחנן: המשנה עוסקת במקרה שהכלי החיצוני טהור והפנימי טמא; רשות: מדובר כאשר שניהם טמאים.

ד"ה אבא שאל אומר לתרומה כב עמוד א הנושא – קושיא על אבא שאל.

צ"ע... סוף – צריך עיון באבא שאל. במשנה נאמר 'מטבילים כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקדש' שימושו להכילה, אבל בדייעבד אם הטביל כלים בתוך כלים עולה הטבילה אפילו לקודש. והרי כאן בברייתא מדובר בטבילה של

בדיעבד, כפי שמשמעות המלשון הת"ק 'הטבילן', ואבא שאל אומר שהטבילה אינה עלולה לקודש?

ד"ה שלא יהא בונה במה לעצמו כב עמוד א
הנושא – החשש של רבי יוסי על עשוית פרה אדומה יותר מקרובנות אחרים.
דה...שמירתה – דברי רבי יוסי הם בעצם חיזוק לנאמנות ע"ה בין ושם
לאמור, יש נאמנות לע"ה בענין פרה על פי פסוק בתורה ומזה הטעם הוא
שלא ילך וישרוף פרה לעצמו, ומשום כך יש להאמין גם בין ושם שלא ילך
וינסח יין או יקריב מנחה בمزבח שלו, ואם תשאל: מניין שרבי יוסי סובר שיש
נאמנות לע"ה בפרה אדומה?
והכי תניא...סוף – רבי יוסי (בתוספתא שלנו נאמר רבי יהודה) לומד זאת
מהפסיק (במדבר יט,ט) 'והיתה לעדת בני ישראל לשמור למי נודה' שהכל
נאmins על שמירתה, ומזה הטעם הוא שלא ישרוף פרה לעצמו.

ד"ה לא מקבלין מיניהם כב עמוד א
הנושא – דחיית פירוש רש"י.
רש"י...ולבנ' – רש"י הבין שהז"ל לא גזרו טרמא על ע"ה בשעת הגיטות
והבדים כי אז הכל מkipidim לטהר את עצם ואת כליהם שלא כבשאר ימות
השנה. אבל תוס' מערירים שלא נראה להם שזה הטעם, והראיה...
דפוחת...ואם היו...משתרי – لكمן כו, א' מובא במשנה: הפותח את חビתו (חבר
שמוכר יין) ומתיחיל בעיסתו על גב הרגל (או מוכר בצל, וידוע שע"ה נוגעים
בכלים) רבי יהודה אומר יגמר (בהתום הרגל רואים את היין והבצק כתהורים), כי לא גזרו
טומאת ע"ה ברגל) וחכמים אומרים לא יגמר (כי אחר הרגל מגע ע"ה מטהה לمفער).
בביצה יא,ב מוסבר שרבי יהודה מקליל לא משומ שהוא משוכנע שע"ה טובלים
ברגל אלא שם חז"ל לא יתרו לחבר למוכר גם אחר הרגל הוא עלול לא להתחיל
למכור ברגל וייה מחסור במזון. מכאן שהקולה לגבי ע"ה ברגל (וכן בשעת
גיთות ובדים) לא נובעת מזה שע"ה טובלים אלא משיקולים יותר חשובים מאוד
שהניעו חז"ל לגזר טרמא על ע"ה...
אלא משמע...להוד – מכאן שהקולה ברגל הן לחכמים והן לרבי יהודה לא
נובעת מכך שע"ה מטהרים את עצם כיוון שאין ודאות לכך...
וכן משמע...ברגל – ונעשה פירושה בכך בעיני ההלכה ע"פ שבמציאות
אין הדבר ודאי...
והכי...סוף – בתוספתא הgingה גיב נאמר 'ובשעת הרגל (נאמן ע"ה) על
התרומה' משמע רק בשעת הרגל...

סיכון – אין טומאת ע"ה בשעת הגיותות והבדים וברגלו: לפי רשי מושם שאז הכל מקפידים להיות טהורם; לפי Tos' היו לחז"ל שיקולים לא להפעיל את גזירותם בענין ע"ה באותו הזמן.

ד"ה כמוון מקבלין סחdotaa מע"ה כרבבי יוסי כב עמוד א
הנושא – מעמד עמי הארץ היום.
הר"ר אלחנן...עליהם – לא מזומנים עם ע"ה כדי שלא להתחבר אליהם, אבל בימינו בಗלות מזומנים כדי שלא להרחקם מהabitur העולם לגורום להתבולותם (יש לגרוס רמי בר חמא ולא רב מנשיה בר תחליפה)...
והר"ר מפרש...סוף – גם הר"ר מסכים שמזומנים עם ע"ה אבל מטעם אחר – שאין אלו מחזיקים את עצמן בדרגת תלמיד חכם.⁹³

ד"ה ניחוש לשאללה כב עמוד א
צ"ע...סוף – קשה על המקשה: סוגייתנו עוסקת רק מבחינתחולות גזירת חז"ל לאסור טבילה כלים בתוך כלים אבל אין ספק שהחיבים לטבול כלי של ע"ה.

ד"ה כלום משגניה בר כב עמוד ב
הנושא – דוחית פירוש רשי.
פרש"י...ותימה היא – שלשה קשיים על פירוש רשי שע"ה מציאות להלכה שכלי חרס מציל על אוכלים ומשקדים וכלי חרס אחרים שבתוכו אבל לא על כלי שטף שבתוכו ושהוא נאמן לטהרו...
למה...להשיקן – 1) למה ב"ש מטמאים כלי שטף ולא את השאר? ואל תאמר משום שטומאת השאר הייתה גורמת להפסdem כי לא ניתן לטהרם כי ניתן לטהר מים ע"י השקאה במקורה וב"ש מטהרין גם אותן במצב האמור?
ועוד...דמיטבליןן – 2) אם ע"ה מציאות ומטביל כלי שטף למה מסיקה הגمراה שהחיבר חייב להטבilo?
ואילצורךן...חרס – 3) אם ע"ה אינו מוכן לציטתה לחז"ל בדבר כלי חרס למה שייהי מוכן לציטתה בדבר כלי שטף ולהטבילים (ע"פ מהרש"א)?
אלא נראה...סוף – לא כפירוש רשי שע"ה יטהר כלי שטף, אלא בשם שאינו משגניה בחז"ל בקשר לכלי חרס הוא אינו משגניה בכלי שטף, אלא פירושו שהחברים יודעים שאין לסמו על ע"ה ולכן לעולם אינם שואלים מהם כלי חרס ומה עוד שאין דרך לטהרם, אבל שואלים כלי שטף ומטבילים אותם.

ד"ה טמא מת הזאה ג' ושביעי כב עמוד ב
קצתה

הנושא – למה לא חוששים לטומאת מת.

בָּהַנִּי...מְטֻבֵּילִין – לקושיא זוניחוש לשאלת' השבנו כי שילינן מיניהם מטביליםן להו' (כששואלים כל' שטף אין זה משנה אם הע"ה הטבילה בתוך כל' כי חבר ממילא יטביל את הכל'!), וקשה: למה לא חושים לטומאת מת ואז טבילה בלא הזאה אינה מטהרת?

וּדְנֶפְלָה מְעֻפּוֹרָת מִמְנוּ – גם שם למה לא חושים לטומאת מת? ובבנות כותים...מת – עיין בד"ה 'בגדי ע"ה' יט, ב בא"ד 'עוד מצינר'; והרי גם שם למה לא חושים לטומאת מת?

כַּיּוֹן...סּוֹף – משא"כ במקורה של ב"ה וב"ש שהיה ידוע שנטמאו טומאת מת, סיכום – השואל כל' עם הארץ אינו חייב לחושש לטומאת מת שאינה שכיחה, לפיך די בטבילה משום טומאת עם הארץ.

ד"ה ואטבילה לא מהימני כב עמוד ב הנושא – הבהירת הענין.

הקדמה – מהלך הסוגיא עד כה לפני ריש"י: 1) קביעת הגمراא שאפירלו אם ע"ה טובל כל' אין חשש לתקללה כי בלאו הכל' החברים מתחמקים מלקבול מהם תרומה; 2) קושיא: זוניחוש לשאלת', ורiah מב"ה וב"ש שחברים נהוגים לשאול כל' מע"ה, כי זאת הסיבה שב"ש גזרו שכלי חרס מוקף צמיד פתיל אינו מציל בלאו כל' חרס כזה; 3) תשובה: כי שילינן מיניהם מטביליםן להו' (כאשר חבר שואל כל' סתם שלא היה ידוע אם נטמא בטומאת מת אצל הע"ה, הוא נהוג להטביל את הכל' שמא נטמא טומאת ערב והע"ה הטביל אותו בתוך כל' אחר); 4) קושיא: 'אי הכל' ניחדרו להו ב"ה לב"ש וכו' (אם חבר נהוג להטביל כל' מע"ה ומה ב"ה לא השיבו שאין טעם לגזירת ב"ש כי החברים ימשיכו לשאול מהם כל' שטף ויטבילים); 5) תשובה: 'טומאת מת בעי הזאה ג' ו' ז' ומנא ל' יומי לא מושלי אינשי' (טבילת סתם הכל' שחבר שואל מהם כשיירה משא"כ כשנודע שהכל' נטמא בטומאת מת אצל הע"ה, כי אז ימנעו החברים מלשאול מהם כל'ים כי לעולם לא יוכלו לטהרם מאחר שלא ישוו אצלם שבעת ימים הדרושים להזאה).

פרש"י...אטבילה – ריש"י מפרש שהקושיא 'אטבילה לא מהימני' מתייחסת למה שנאמר בעמוד א' שלא סומכים על טבילה ע"ה שמא הטביל כל' בתוך כל', והרי הברייתא אומרת 'נאמןין עמי הארץ על טהורת טבילה טמא מת'?

וּקְשִׁיא...כְּדָמָסִיק – וקשה: אמרנו שהסוגיא בעמוד א' עוסקת בכלים שלגביהם יש חשש שמא נטמאה שאינה טומאת מת וטמאים עד הערב ושאין

לשםך על טביהם של ע"ה. א"כ למה מביא המקרה ראייה שיש לשםך עליהם מבריתא העוסקת בטומאת מת, הלא יתכן שהכללים הנוהגים בטומאת מת שונים מала הנוהגים בטומאות אחרות? ותירץ מורי... לכלים – הקושיא אינה המשך למה שימושה הגمرا 'כי שאלין' מניינו מטבלין להר' על 'וניחוש לשאלת' (כדעת רשי), אלא מתייחסת לבריתא 'א"ר יהושע', לאמר אם חברים נוהגים להטביל כלים ששואים מע"ה למה ב"ה לא השיבו לב"ש שגוזרתם לטמא כל' שטף של ע"ה שנמצא בתוך כלי חרס באוחל המת כדי למנוע חברים מלהשאול כל' שטף מע"ה בנזיה על חומרה דרבנן, שכלי חרס טמא בטומאת עם הארץ והטומאה אינה חוותצת בפני טומאה אחרת. ומאחר שזו טומאה מדרבנן די בה לטמא עד הערב, וא"כ הגזירה שבאה למנועם חברים מהשאול כלים מע"ה לא תועיל כי חברים ימשיכו לשאול כלים ולהטבילים? ומסיק... שלא נטמא במת – ומשיבים שב"ה ידעו שגוזרת ב"ש לא הסתפקה בטומאת ערב אלא שכלי חרס של ע"ה אינו מציל כל' שטף שבתוכו כאילו טומאת ע"ה הייתה מהתורה ומהabitat הזאת ג' וז', ועל כן טבילה בלבד לא תואיל הבלזזה. לפיכך ב"ה לא הקשו כך על ב"ש, כי כאמור ב"ה ידעו שגוזרת ב"ש היא כאילו שנטמא הכלים שטף שבתוכו הכלים בטומאה דוריתא... ואמטו להכii... סוף – לפיכך הגمرا מבקשת עצם הגזירה של ב"ש שלא מאמינים לע"ה האומר שכלי שטף לא נטמא, והרי הבריתא אומרת שע"ה נאמן לומר שלא נטמא טומאת מת? ואבוי משיב שהוא נאמן לומר שגוף לא נטמא אבל לא שכלי לא נטמא, מכיוון שע"ה אינו יודע שכלי טמאים ומחזיקים אותם לטהורם, ונמצא שכלי אינם חוותצים בפני טומאת מת בשעה שהוא מאמין שם חוותצים.

ד"ה מתוך חומר שהחמרת עליו כב עמוד ב הנושא – דחית פירוש רשי.

פירוש... ולטבול – מרשי' עולה שלגביו גופו נאמן יותר על טבילה מאשר על הזאה...

וצ"ע... על הזאותו – ק"ו המוכיחה את ההיפך שנאמן יותר על הזאה מאשר על טבילה: מה כלים שאין נאמן על טביהם, כי חבר חייב להטביל כלים ששואים מע"ה, נאמן הע"ה על הזאותם כפי שמובא בבריתא 'נאמן עמי הארץ על תורה טבילת טמא מת', או בגופו שנאמן על טבילה כ"ש שנאמן על הזאותו?

ואמר מורי... **בלא גופו –** הבריתא 'נאמן עמי הארץ' עוסקת כשבא ואמר שמעולם לא נטמא הכלים, אבל אם ידוע שנטמאו ועכשו מספר שהזה עליהם אינו נאמן כשם שאינו נאמן כשאומר שהזה על גופו...

ותניא נמי...ג' ימים – ומשמע מכאן שאינו נאמן כשאומר שהזה על כליו...
י"מ... אומר זהתי – ולפי היש מפרשין לא יהיה קושי בקשר לטבילה...
אך...סוף – לפיכך אין לומר שסופה הוא 'זהתי' כי מדובר בעניין טבילה.

ד"ה כלי שנטמא אחריו במשקין כב עמוד ב הנושא – המקור לטומאת אחריו של הכלים ולא תוכו.
دمדאורייתא...בנדח – מהתורה משקה אינו מטה מא אףלו אחריו של כלי, אלא
רבען גרוו שמקשה מטה מא גזירה משום הלחות שיוצא מגופם של זב וזבה שהן אב
הטומאה, ואם תשאל: א"כ למה תוכו אינו טמא? ועובד ביה...סוף – טומאת כל
הכלים עלולה ליצור רושם מוטעה שהכלים טמא מהתורה ויישרפו תרומה שהיתה
בו, והרי אסור לשروع תרומה שאינה טמאה דאוריתא.

ד"ה מקום שנקי הדעת צובען כב עמוד ב הנושא – הבהיר שיטת רשי".
הקדמה – בזוביים גב ובחולין כה, א' דורשים ארבע הלכות בקשר לחיל הפנימי
של כלי חרס הנקרא 'תוכו': 1) שרצ' מת שב'תוך' (חלל האוויר) של כלי חרס
מטמאו; 2) אוכל או משקה שב'תוך' כל' חרס טמא נתמאים (כלים אינם נתמאים
מ'תוכו' של כלי חרס); 3) הדיינים הללו חלים רק בכלי חרס אבל כל' שטף אינו
נתמא או מטמא מ'תוכו'; 4) 'תוכו' של כלי חרס מתבטאת בשתי צורות: 1) החיל
הפנימי שלו, 2) כלי חרס או שטף המונח בכלים רקס וشفת הפנימי אינה גבואה
משפט החצוני. ואם שfat הפנימי גבואה מהחצוני שרצ' שנמצא בפנימי אינו
נחשב כמונה ב'תוכו' החצוני אלא ב'תוכו' שדיננו שונים מדין 'תוכ'.

פרש"י...וחרדל – עוזים שקע בתחום הפנימית של הכלים להחזיק בו תבלינים
שלא יתערבו באוכל. רשי" הבהיר שבטומאה דרבנן 'אחריים' ותוכ' ובית הצביטה'
הם מקומות נפרדים לעניין תרומה, שאם אחד נתמא الآחרים עדין טהורים...
והקשה...מתוך תוכו – הקדמה. איך סובר רשי" שאם השקע של בית הצביטה
טמא שאר הכלים נשאר טהור, הרי השקע אינו יותר מוגן או סגור מאשר כלי ב'
הנמצא בתוך כל' א' כשפט כל' ב' נמוכה משפט כל' א' שאם יפול שרצ' מטה
בכל' ב' שנייהם טמאים?

נדריך לדוחוק...נתמא אחריו – אלא מאחר שא"א להפריך בין בית הצביטה
ובין תוכו י"ל שלדעת רשי" אין בכלי שלשה אзорים ('אחריים', תוכ' ובית
הצביטה) אלא שניים: 'אחריים' מכאן, ותוכ' ובית הצביטה מכאן; נתماء 'אחריים'
שאר הכלים ובית הצביטה טהורים, נתماء תוכו או בית הצביטה כל' שאר הכלים
טמא...
קגוז

א"כ לפירוש...סוף – ולפי מה שפירשנו ברש"י שרבי יוחנן סובר שבית הצביטה הוא שкус בתחתית הפנימית של הכליל, ולפי שמדובר באותו החיצוני לסייע להחזיק בו, ההבדל בין שמואל ור"יו אינו מוצטמצם בගירסה ובפירושה בלבד אלא כיצד להבין את המשנה: לפי שמואל 'אחוריהם תוך ובית הצביטה' הם אзорים שונים שאינם מושפעים מטומאה דרבנן שכאזור אחר, ולפי ר"יו בית הצביטה טמא מטה מא את כל הכליל כולל האחוריים. אולם אם זה נכון יש להניח שהגمرا הייתה מזכירה את הנפקה מינה, וכך צרך עזין בשיטת רש"י. סיכום – לפירוש רש"י לרבי יוחנן בית הצביטה טמא מטה מא את כל הכליל, ויש רק שני אзорים בלתה תלויים בכלים אחוריים מכאן ובית הצביטה ותוכו מכאן.

ד"ה ונפסקה רצואה של סנדלו כג עמוד א
הנושא – רצואה שנפסקה לעניין קבלת טומאה.
אע"ג...לאו כלוי הוא – חפץ שימושי מוגדר 'כלוי', כגון כלי עבודה או כלוי בישול, אבל חפץ שאינו שימושי כגון רצואה שנפסקה, אינו כלוי ואין לו מקבל טומאה....
mdl...לא מנא הוא – רצועת הסנדל של אבי נפסקה ולא היה אפשר לנעל את הסנדל. רב יוסף פסק שהיות והסנדל אינו שימושי בטל ממנו השם 'כלוי' ו אסור לטלטלו משום מוקצה. ועתה אילו היה היה רצואה הקרוועה שם 'כלוי' רב יוסף היה מתיר לאבי לטלטלו אגב הרצואה שהיא כלוי, אלא מכאן שרצואה קרוועה אינה כלוי לעניין שבת וזה שהוא גם לעניין טומאה?
צורך למימר...סוף – שם בשבת נפסקה הרצואה באופן שלא ניתן להשתמש בה עוד, וכן מדובר ברצואה שנפסקה באופן שנייה לכל אדם להמשיך ולקיים.

ד"ה לא ישא אדם מי חטא את כג עמוד א
הנושא – הבהיר שיטת הרבנן.
הקדמה – לכואורה קשה: למה התרצין העמיד את משנתנו קרבי חנניה ב"ע הסובר לא אסרו אלא בירדן ובسفינה וכמעשה שהיה' כאשר ניתן להעמידה גם לפי הרבנן, כי למראות שהרבנן מרחיבים את האיסור מבחינת הנתונים של מקום וצורת ההעברה, הרי שלגביה החפץ המועבר הם דבקים במעשהה שהיא, וא"כ גם לגבי המעשה של נושא מدرس לדעתם יחול האיסור רק על קודש ולא על תרומה?
ואפילהו...סוף – הקדמה. התרצין ישיב שלדעת הרבנן הנושא מدرس אסור לשאת תרומה או קודש משום שהתקלה האמורה אינה בלתה שכיחה ויש לחושש לה גם לגבי תרומה, משא"כ בכזית מת בספינה שבلتה שכיח לחלווטין לא ראו חז"ל הצדקה להרחיב את האיסור אל מעבר לאותו חפץ שהיא במעשהה.

ד"ה מת תחוב בקרקעיתה של ספינה כג עמוד א הנושא – מי חטא שנטמאו האם הם כשרים להזאה. והא...הזהה – Ashe שנוסף על טומאה כנדה נטמאה בטומאת מת מקבלת זהאה כדין, למורת שבמגע ראשוני בנדזה נטמאו מי החטא; מכאן שמי חטא שנטמאו כשרים להזאה; א"כ למה גזרו גזירותם כשגילו מות תחוב בקרקעיתה הספינה? היינו...נפסלו – מי חטא שנטמאו כשרים להזאה אלא אם נטמאו בטומאת מת?

ד"ה לעולם דגמרינחו חבר כג עמוד א הנושא – זהוי ה'עם הארץ' בסוגיותנו. הנוגע...אצל הקדש – מאחר שע"ה אינם מצויים אצל חברי האוכל חולין על טהרתו הקודש שבו מדובר בראשית המשנה, י"ל שהעם הארץ כאן אינו ע"ה ממש אלא חבר האוכל חולין על טהרתו התרומה, אשר נחשב כעם הארץ בהשוואה לחבר האוכל חולין על טהרתו הקודש, וחוז"ל גזרו על צינורא שלו טומאת ע"ה.
ואיאין...מש – ואם תאמר שמדובר לא גזרו על חבר טומאת ע"ה למורת ההבדל בין האוכל ע"ט הקודש לאוכל ע"ט תרומה נctrך להעמידו בע"ה ממש... והיה קשה...דשניות הן – למה מוזכר כאן ע"ה הרוי ניתנן להעמיד את המשנה לחבר האוכל חולין ע"ט הקודש והחווארה מבוססת על כך שהחבר ירך על הכליל ונגע ברוקן ביד, וידים שנויות הן ועושות את הרוק לראשון והרוק מטמא את הכליל?
ונראה לו...קמיהה – שידים מטמאות משקה להיות ראשון וشمשה מטמא כלים אינם אלא תקנות, וכבר נקבע לעיל כאב שהחווארות בראשית מבוססות על דררה טומאה דאוריתא ולא דררא טומאה דרבנן, לפיכך נאלץ התרצן להעמיד סיבת הטומאה בציורא של ע"ה שיש בו דררא דאוריתא היינו לחות היוצא מגופו של זב.
סיכום – אין זה ברור אם חז"ל גזרו טומאת עם הארץ על חבר שאוכל חולין ע"ט תרומה ביחס לחבר אחר שאוכל חולין ע"ט הקודש.

ד"ה טבילה אין הערב שימוש שלא כג עמוד א הנושא – קושיא על הדיווק של המקשה. מدلלא תנא בהדייא – המקשה מדיק 'והערב שימוש לא' מזה שהמשנה אומרת כלים הנוגרים בטירה צריכין טבילה לקודש' ואני מזכירה הערב שימוש. וקשה: למה לא חשב המקשה שחיברים בהער"ש בקודש אלא התנא לא הזכירו מהחשש

שמא הלומד יטעה וידיק בטעות שלקדוש חיבים בטבילה ובהער"ש אבל לתרומה די בטבילה, כאשר למעשה לא חיבים טבילה לתרומה. ולכן העדיף להשמית 'הערב שמש' בהסתמך על הלומד שיבין שאין טהרה לקודש אלא הערב שמש?

ויל...לקדש – המקשה ישיב שאם היה חייב בהער"ש בקדש והתנאה חש שתלמיד טועה חייב טבילה בתרומה, הוא לא היה משמש 'הערב שמש' אלא היה רושם 'כלים הנוגרים בטהרה צריכים טבילה והער"ש קודש בטבילה לתרומה'.

ד"ה שופרת שחתה לחטא כת ג عمود א הנושא – הכלים שהיו בשימוש לפרה אדומה.
והא...וכן...של חרס – שופרת של עץ וצולחת של חרס מקבלים טומאה, והרי כל מעשיה של פרה נעשו בכלים שאינם מקבלים טומאה?
הثم דוקא...סוף – במקצת פרה ג, א מסופר ששבעת ימים קודם שריפת הפרה הפרישו את הכהן השורף את הפרה מביתו לשלכה שעל פני הבירה (לדעת רבינו יוחנן זה מקום בהר הבית ולדעת ריש ל קיש כל המקדש נקרא בירה) ומזמן עליון כל יום מאפר פרה. ורק בתקופה זו החמירו להשתחמש בכלים שאינם ניתנים המשא"כ אחר שריפתה שהשתמשו גם בכל עץ וכלי חרס.

ד"ה מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה כת ג عمוד א הנושא – באיזו טומאה טימאו את הכהן השורף את הפרה, והבהרת תוספთא.
הקדמה – התוספთא בפרה פרק ג' מספרת על כהן צדוקי שזכה לשורף את הפרה, וטבל ביום השבעי כדי לשורף את הפרה ביום השמיני אחר הערב שמש בלבד ביום השמיני. רבינו יוחנן בן זכאי ביקש לפרש שאין הלכה כזו ואפילו טבול יום רבאי לשורף את הפרה, וניגש לכהן ביום השמיני והניח ידיו עליון כאילו שבא לשבחו וטימאו, היota שהכל נחשבים כטמאים לגבי חטא ('בגדי קודש מדרס לחטא', לעיל יה,ב). אח"כ טבל הכהן (אף שלשיטות אין צורך בטבילה זו ממש שכבר טבל ביום ז' והעריב שימושו אלא נהגו לטבול סמוך לשריפה) ונמצא ששרף את הפרה כשהוא טבול ביום מגיעת ריב"ז.

פרש"י...שרין – טומאה דאוריתא...
אך...בטבול יום – טומאה דרבנן כמובא לעיל יה,ב 'בגדי קודש מדרס לחטא'...

וזו לשון...וטבל כו' – הקדמה. וקשה על מה שמסופר בתוספთא, שכן צדוקים לא קיבלו גזירות חז"ל ולשיטות ריב"ז לא טימאו את הכהן בנגיעהו, ולמעשה

נשraphה הפהה אחר הערב שמש של ליל שמיני ולא כשהוא טבול יום של يوم השmini, א"כ במה הצליח ריב"ז להוציא מלכם של צדוקים? נהי שאין...סוף – ריב"ז לא התכוון לחנק את הצדוקים אלא דוקא אותנו, והרי לשיטתיינו נתמא הכהן בנגיעה והפהה נשraphה כשהכהן היה טבול יום. סיכום – ריש"י: טימאו את הכהן בטומאה דוריתא; תוס: טימאוו בטומאה דרבנן ע"י נגיעה חבריו הכהנים כי כל אדם נחשב כתמא לגבי חטא.

ד"ה עשווה כתמא מת בז' שלו (שייך לעמוד ב) כג עמוד א הנושא – הבורת העניין.
כלומר לבתור הזאה – לאחר שלא מזים על השפופרת אלא טובלים אותה... וכי תימא...סוף – כי מטבילים קודם הזאה?

ד"ה יצא זה כג עמוד ב הנושא – ביסוס הבריתא בשבת פד, ב את הק"ו שלח על פcinן קטנים. הקדמה – פשוטי כלי עץ (בלא בית קיבול) אינם מקבלים טומאה במגע עם מת. בשבת פד, א מובאת בריתא המוכיחה שהראוייה למשכ卜 ומושב מקבלת טומאה במגע עם מת למרות שעשויה מפשוטי כלי עץ: מפץ (מחצלת) במת מנין? (שמקבלת טומאה במגע עם מת) ודין הוא (ק"ו) ומה פcinן קטנים (של חרס) טהורם בזב (זב מתמא בארכע דרכים: מדרס מגע משא והיסט; ובכל אחת זב אינו מתמא פcinים של חרס: 1) לא במדרס משומש שאינם ראויים לישיבה; 2) לא במגע כי חרס אינו מיטמא מגבו, ואילו באיררו הרי שפcinן אלו צרים מדי מכדי שזב יוכל להכנס בו אצבע; 3) ולא במsha ובהיסט לאור הכלל שכל שאינו מיטמא במגע אינו מיטמא במsha או היסט) טמאים במת מפץ שטמא בזב (במדרס) אינו דין שיהא טמא במת.

בפרק...שטמא במת – הקדמה...
והקשה...מפץ כו' – למה מבסתת הבריתא את הק"ז דוקא על פcinים קטנים של חרס כשניתן לבטו על כל סוג כלי שאינו מקבל טומאה מדרס, כגון סאה או تركב, ולומר 'מה אלו שאינם טמאים במדרס טמאים במת מפץ שטמא במדרס אינו דין שטמא במת'?
� עוד קשה...מפץ כו' – ואם יש סיבה שבגללה נאלץ התנאי לנוקוט דוקא ברכי חרס עדין יש להקשوت למה נקט בפcinים קטנים, הרי אפילו כלי חרס גדולים ופתוחים יכולים לשמש ק"ו: ומה כל חרס גדול ופתוח אינו טמא במדרס (לפי הכלל שرك דבר שיש לו טהרה במקואה טמא מדרס) טמא במת מפץ שטמא במדרס אינו דין שטמא במת!

ויל' – תוס' מיישבים את קושיות הר"ר אברהם והר"י.

دل' דמי – א) הק"ו מוכיח שהתורה מקפידה יותר על טומאת מת מאשר בטומאת מدرس מזה שפכים קטנים של חרס לא נטמאים במדرس אבל במת; והמסקנה היא שדבר שטמא מدرس כגון מפץ בודאי טמא במת. אולם א"א להוכיח שהתורה מקפידה פחות על טומאת מدرس מאשר טומאת מת מכל הכללים', כי...

כל הכללים...שייך שם – התורה מקפידה על טומאת מدرس יותר מטומאת מת,

פרט לכל הכללים שאינם מיוחדים לישיבה שהוא תנאי במדرس ...

וכן כל'...ה там...דלית ליה תוק – ב) ואע"פ שבמציאות יש המייחדים כל' חרס גדולים לישיבה ובכל זאת אינם טמאים מدرس אבל מטמאים במת, יש טעם אחר למה הברייתא לא יכולה לבנות את הק"ו עליהם. מدرس חל רק בדבר וחותמאות החלות על כל חרס פועלות על פי עקרונות שונים, מدرس חל זב שעשו לישיבה ואלו אינם תלויים בישיבה אלא על גזירת הכתוב 'תוק' (תוק החלי הפנימי שלו ולא מגבו והרי לא יושבים בכל' חרס), שכן אין להסיק שהתורה מקפidea יותר על בטומאת מת אשר במדرس על סמך זה שכלי חרס אינו טמא מدرس אבל טמא במת, ואין ק"ו מכלי חרס גדולים למפץ. ולפי מצב הדברים כת נתן לומר שمفץ אכן טמא מدرس אבל זה משום שכק' שימוש בעולם, אבל לא טמא במת מכיוון שمفץ עשוי מפשוטי כל' עז...

אבל השתה...שיטמא במת – לפיכך מבססת הברייתא את הק"ו על פכים קטנים שאינם טמאים בשום דבר של זב (הקדמה) ובכל זאת טמאים במת, הרי אני מביא מפץ שטמא במדرس של זב וככל שכן שטמא במת...

ותו...סוף – היה אפשר לפרק את הק"ו ולומר שרואו שمفץ ייטמא במדرس משומ שמיוחד לישיבה, אבל לא לטומאת מת כי אין לו 'תוק', ואל יוכיחו פכים קטנים שטמאים במת שכן טומאת מה תהיש להם 'תוק'. אבל אין זו פירכה, כי למרות שפכים אינם מיוחדים לישיבה (שהיה מכשירים ליטמא במדرس) יש להם יהוד שתוכם מיוחד לשימוש שמן הרואין היה לטמא למדرس השיעיך להם שהוא מגע הזב. ומашאים טמאים במגע זב למרות יהודים שתוכם הוא לשימוש משמע שהם קלים מمفץ שייחדו לישיבה מביאו ליטמא במדرس. וכעת יש ק"ד גמור: מה פכים קטנים הקלים מمفץ כי יהודים לא מביאו ליטמא במגע הזב טמאים במת, מפץ שהוא חמוץ כי יהודו לישיבה מביאו ליטמא במדرس כל שכן שטמא במת.

סיכום – הק"ו שמוכיח שمفץ טמא במת חייב להתחילה מפכים קטנים.

ד"ה שם נגע טבול يوم במקצתו כג עמוד ב הנושא – קדושת גחלים שלקחו להקטורת הקטורת.

הקדמה – א) מסכת תמיד ה, מי שזכה במחתה (כלי להביא בו גחלים מהמזבח לקטורת) נטל מחחת הכסף (שקבולה 4 קבים) ועלה לויאש המזבח ופנה את הגחלים הילך והילך וחתה ירד ועירן לתוכו של זהב (שפך את הגחלים למחתה של זהב שקבולה 3 קבים) נטאפו ממנה כקב גחלים (על הרצפה בשעת השפיכה) והוא מכבדן לאמה (מטאטא אוthem לטעלת מים היוצאת מן העוזה לנחל קדרון).

ב) יומה מא,ב: איתמר המכבה אש מחתה ומונרה אבי אמר חייב (משום הלאו לא תכבה) רבא אמר פטור (והגדרא מסבירה באיכא דאמר) דאיתיה ארעה וככיהה (הוריד את הגחלים מראש המזבח וככיתן) قولיל עלמא לא פליגי שפטור כי מיד שנוטקו מהמערכה לשם מצוה אחרית בטל מהן השם 'אשר המזבח' ובטל הלאו כי פליגי דככיהה בראשו של מזבח (לאחר שנוטקו מהמערכה) אבי אמר חייב 'אשר המזבח' הוא (כל עוד הэн ברראש המזבח) רבא אמר פטור כיון שנתקה (מן המערכה) נתקה.

הקשה...מפסיד בקדש – הקדמה א. מדברי ר"ע לומדים שהגחלים קודשו בכל' (מחתה) כשהורדו מן המערכה שעל המזבח, וקשה, אם הגחלים קודשו אסור

לאבדן בידים ואין הורידו אותן לאמת המים?

תירץ...ההיא דהכא – הרוב נסים גאון מיישב את הסתירה על פי הירושלמי בחגיגה. הכתנת הגחלים לקטורת ביו"כ שונה מהכתנת בשאר הימים. בשאר הימים כהן חותה במחתה של כסף שקבולה 4 קבים, יורד מראש המזבח ושפכו למחתה זהב שקבולה 3 קבים ונשפוך קב אחד על הרצפה. ביו"כ הכהן הגדל חותה במחתה זהב שקבולה 3 קבים ונכנס לקודש מבלי לשפוך למחתה שנייה, נמצא שביו"כ הגחלים קודשו מיד שהוכנסו למחתה והזהב מפני שלא היה הפסיק בחולות קודשתן ע"י חיתוי במחתה של כסף, משא"כ בשאר הימים שהגחלים לא קודשו במחתה א' שאינה מיועדת ליכנס בקודש, וגם לא ב-ב' אף שנכנסה לקודש בಗלל הפסיק בחולות הקודשה מחמת מהה א'. משנתנו עוסקת בגחלים במחתה הזהב ביו"כ שקובדו מיד והמשנה בתמיד עוסקת בגחלים בשאר ימות השנה.

וזה לשון...לכליין – אף שאינם זוקרים כתע לכלי שרת אבל מאחר שקודם הקמיצה היו זוקרים לו גזוו שוגם עתה הכלוי מחברים...

ר' אחא אומר...מכבדו לאמה – רבבי אחא אומר שר"ע בא להוסיף שגزوו שוגם סולת (שיירי מנחה) וקטורת ולבונה וגחלים מצטרפים מחמת כל' שרת. ונגד זה טען המקשה שחז"ל גזוו צירוף בסולת, קטורת ולבונה למאות שאינם 'אוכל' מאחר שכבר גזוו עליהם טומאה מדרבןן משום חיבת קודש. אבל אין לומר

שಗוזו צירוף בגחלים מכיוון שלעולם אין נעשה קודש, כפי שלמדנו במשנה בתמיד ש'מכבדים לאמה' בין אם נתפזרו מן המחתה הראשונה של כסף או מן המחתה של זהב (המקשה סבר שאין הבדל בין המחותות כי גחלים לעולם אינם קודש). ורב בון מתרץ שר"ע התכוון לגחלים במחתה הזהב ביהו"כ, שהז"ל גוזו עלייהן טומאה וגם שהכל מחרבים, משא"כ ביום רגיל שאין בהן טומאה לא במחתה ראשונה שלא נכנסת לקודש, וגם לא בשניה בגלל ההפסק של המחתה הראשונה...).

ومיהו הר"י...دلבונה וקטורת – המקשהحسب שר"ע התכוון לגחלים של שאר הימים במחתה א' כשאמר שכלי שרת מהברן, וטען שבשאר הימים דוקא במחתה ב' מקדשת את הגחלים ולא א' בגלל קב' הгалים המיותר בההנה בה; והרב בון תירץ שמדובר במחתה הזהב ביהו"כ שככל הכותות היה נחוצה. הר"י מוסיף שרב בון היה יכול להעמיד את ר"ע גם בגחלים של כל יום ובמחתה ב' של זהב, אלא חשש שלומד יסיק שלושה קבים של גחלים מתקדשות במחתה א' אלא שפיקתן במחתה ב' מבורת אלו הן הקדושות, כאשר למעשה רב בון מסתפק בדבר כי: 1) יתכן שגהלה אינה קדומה במחתה א' שאינה כלי שרת; 2) אפילו אם במחתה א' היא כלי שרת יתכן שرك כל' שרת שנכנס לקודש מקדש, כגון בזק של קטורת משא"כ מחתה של כסף. לפיכך רב בון העדיף אוקימתא בטוחה מחתה של זהב ביהו"כ...

וכ"ת...גמי מצרץ – קושיא ביאור הר"י: לפי הר"י המקשה תמה למה גוזרו שמחתה א' מצרפת ופוסלת כל הגחלים כאשר רק 3 קבים צריכים לכל' וקב' רבייעי אינו צריך כל' ואינו ראוי שייפסל בנגיעת טבול يوم, והרי קבענו שאפילו על דבר שאינו צריך כל' גוזרו חז"ל שכלי שרת מצרפי? איכא למייד...כלום – שחז"ל גוזרו גם על דבר שאינו צריך כל' והוא רק לפי רבי חנין שלומד צירוף כל' מפסוק, אבל רבי חייא ב"א הסובר שצירוף כל' מדרבנן אומר שגוזרו רק על דבר שציריך כל'; המקשה בירושלמי סובר רבי חייא ב"א...

והשתא דאתינן...mpsido – ליישב את הסתירה שהעליה רב נסים גאון לא זוקקים לירושלמי כי י"ל בפשטות שהמשנה בתמיד סוברת צירוף מדרבנן וגוזרו רק על דברים הצרייכים לכל' שרת אותו יום, ומשובם כך מותר לכבד את הגחלים המיותרות בקב' רבייעי, אבל משנתנו עוסקת בגחלים הזוקוקות לכל' באותו יום... ור"ת מתרץ...לדעתי – ביום חול התכוונו להקדיש רק 3 קבים ולכך היה מותר להוריד את רבייעי לאמה...

אך קשה...ו"י"א מקדשין – צערוי אומר שם שכלי שרת מקדש שלא מדעת וחזקיה אומר כל' שרת אינו מקדש אלא מדעת. וכעת אם ר"ת שולל את ההסבירים

של הר"ר אלחנן והר"י איך יישב את הסתירה לפני זעירי? ומיهو בפ"ק...דתןאי – ר"ת ישיב שלא מוטל علينا לישב את הסתירה גם לשיטת זעירי, כי יש ראייה מברייתא שכלי שרת אינו מקדש אלא מדעת שלא כזעירי, ולא מצינו תנא הסובר שמקדש שלא מדעת שעליו יוכל זעירי להסתמך... וו"מ מחתה...של כסף – דרך רביעית לישב את הסתירה שהר"ר אלחנן העלה, שהמשנה בתמיד עוסקת בגחלת שנשפכה מחתה א' שאינה מקודשת... וקשה להר"ר אלחנן...הראוי לו – קשה על הרוב נסים גאון שהבין שהמקרה בירושלמי סבר שאין קדושה בגחלת, והרי בזמן שהגחלת הייתה על המזבח הייתה ראוייה למזבח וקדושה שם? ולא ידענא...סוף – הקדמה ב. מכאן שהכל סוברים שכאשר הגחלים אין עוד על המזבח קדרותת מזבח פגה מהן, בניגוד להנחה הר"ר אלחנן בקושייתו.⁹⁴ סיכום – דרכם לישב את הקושיא של הרוב נסים גאון: 1) משנתנו עוסקת בגחלים של יה"כ והמשנה בתמיד בגחלים של שאר ימות השנה; 2) כל שרת אינו מקדש אלא מדעת; 3) מחתה א' של כסף אינה קדושה ואינה מקדשת.

ד"ה והא דרבנן הוא כג עמוד ב הנושא – עצים ولבונה נתמאים מדאורייתא בניגוד לרשי' בפסחים יט,א. משמע...מהוסיף – הגמרה מדיקת שההוספות של ר"ע לגבי צירוף זה מדרבן אבל אינה שוללת שמקובלות טומאה מהתורה, כולל לבונה אף שאינה נאכלת... ועוד מדבר...דאורייתא – עוד ראייה שלבונה נתמא מדא': המקרה שوال אם צירוף دائור או דרבנן אבל ברור לו שככל מה שהוסיף ר"ע נתמא מדא'... וכן בפ"ב...עצים ולבונה – שם דורשים את הפסיקה (ויקרא ז,יט בקשר לבשר קרבן שנטמא) 'זהבשר כל טהור יאכל בשאר' למד שלא רק בשר נתמא אלא גם עצי מערכת ולבונה אף שאינם נאכלים... וכן בפ"ב דחולין...ולבונה – גם שם מרבים עצים ולבונה לטומאה دائור'... ובפרק כל...ולבונה – עוד ראייה.

אלמא עיקר...דאטה – לרבות עצים ולבונה לטומאה... ובפרק כל...אימוריין כו' – עוד ראייה: וכן לרבות טהור שאכל אימוריין שנטמאו חייב על שני לאוין: 'זרות' כי גם כהן חשוב זר' לגבי אימוריים וטומאתבשר'...

זה דאמר...دلפסול בעלמא – במשנה בזוחמים מה, ב חולקים הת"ק ור"ש בטמא שאכל עצי מערכת לבונה או קטרות; הת"ק מחייבו כרת ור"ש פוטר. בדף מו,ב אומר רבא שר"ש פוטר לא רק טמא שאכל את הדברים הללו אלא גם טהור שאכלם בטומאתם כלහן: מי טמא (שר"ש פוטר טהור כשיהם טמאים) כיוון שלא

קרינה ביה 'זוטמאתו עליו ונכורתה' (מאחר שטמא שאכלם בטהרתם פטור ממילא) לא קרינה ביה 'זהבhor אשר יגע בכל טמא לא תאכל' (לפטור גם טהור שאכלם בטומאותם. והגמרא מקשה) והוא אמר מר 'זהבש' (ויקרא ז,יט 'זהבhor כל טהור יאכל בשר') לרבות עצים ולבונה (לחביב כרת במאי שאכלם בטומאותם? ורבא מתרץ) לפוסלה בעולם (הריבוי בא רק לפסלים לעבודה). וקשה: הוכחנו שזו דרשה ממש ועצים ולבונה מקבלים טומאה מדאר' ולא רק נפסלים בעולם?
מדורייתא...הוא לוקה – גם רבא סובר שעצים ולבונה טמאים מהתורה אף שאינם נאכלים, וכשהшиб לפוסלה בעולם לא הוכחון לחומרה דרבנן אלא לשוליך דעתה שהאוכלים בטומאותם לוקה אבל הם אינם פסולים למצוה...
וכי אמורים...אלא מעלה – הגמורה אומרת שם שטומאת עצים ולבונה היא מעלה שפирושה מדרבנן?

דאורייתא מיהא...ליה אוכל – כונתם למעלה דאר' היינו ע"פ שאינם נאכלים החמירה התורה וקבעה להם טומאה...
וכן מיתוי...ג' קראי – ראייה שלפעמים 'מעלה' מתכוונת לדורייתא. בפסחים לה, א' מצוטטה משנה בונגעים יד, ג: טבל ועלה (זב זבה או يولדה החיבים קרבן להתייר אכילת קדשים) אוכל במעשר (טבול يوم מותר במעשר שני) העريب שימושו אוכל בתרומה (ודרב שימי ב"א מדרייך) בתרומה אין בקדשים לא, אמא? (אסור בקדשים אף שהער"ש הרוי) טהור הוא ולא מעלה? והרי איסור אכילת קדשים עד שיביא קרבן הוא מdar' כפי שנדרש ביבמות יד, ב' משלשה פסוקים והגמרא קוראת לזה מעלה...
והשתא...ולבונה – ומאחר שהם נתמאים מהתורה כל' מצרף לטומאה...
וכי קאמר בש"ס...יל...אלא בהקשר – כאשר התורה ריבתה עצים ולבונה לטומאה היא לא ויתרה על התנאי של הקשר לטומאה (שיירטב קודם), וזה שנאמר במנחות שעצים ולבונה אינם מקבלים טומאה מדובר כשלא נרטבו...
וכי קאמר...הני שהבאתי – על הגمراה בפסחים 'אלמא קסבר צירוף דרבנן' מפרש רשי' שככל ההוספות של ר"ע חן מדרבנן כולל העיקרון של צירוף ועצם טומאת לבונה. ואין לקבל פירוש זה לאור הראות שהבאו שטומאת עצים ולבונה מdar', אלא הגמורה אומרת שחו"ל החמירו בצירוף כגון על גבי קרטבלא (כד, א.⁹⁵)

וכן ממשועות...הכא – וגם מסויגיתנו משמע שטומאת לבונה מהתורה. הגمراה מדיקת שהחוספות של ר"ע חן מדרבנן כי הרישא (אפר פרה) דרבנן, ואם טומאת לבונה מדרבנן ההוכחה הייתה מלבונה עצמה ללא השוואה לרישא (עד כאן פירשתי).

סיכון – עצים ולבונה נטמאים מדורייתא ורק צירופם מדרבנן, שלא כרשי'
שפירוש שג טומאתם מדרבנן.

**ד"ה דורייתא יש לו תוך מצפה כד עמוד א
 הקשה...וצ"ע – צריך עיון למה לא השיבו שגורו שגム כי חול מצפה.⁹⁶**

**ד"ה מנין לרבייעי בקדש שהוא פסול כד עמוד א
 הנושא – רבייעי בקדש דורייתא או דרבנן.**

**פרש"י...ולא דורייתא – רבייעי בקדש הוא מעלות דרבנן, כי בהתאם לכלל
 "דיו' הדבר המירבי שניתן ללימוד מהק"ז הוא שליש פסול בקדש...
 והאי דקאמר...הוא – הגדרא מוסיפה ידיעה שאינה נחוצה למטרתנו להוכיח
 שיש רבייעי בקדש אלא נחוצה לעצמה, שלמרות שניתן להוכחה שיש שלישי
 בקדש בק"ז מטבח يوم מה טבול יום שਮותר במעשר אסור בקדש שני שאסור
 בקדש אינו דין שיעשה שלישי), למעשה למד מהתורה בלבד
 ק"ז...**

**ובפ"ק דפסחים...דרבנן הוא – סוברים שאוכל ומשקה אינם מטמאים אוכל,
 א"כ איך ייתכן רבייעי בקדש? שאם האוכל הוא שני ונגע במשקה ועשאו שלישי,
 נגיעה המשקה בקדש לא תעשו רבייעי? ורש"י מסיק שרבייעי בקדש דרבנן...
 ומבייא ראייה...בתרייתא – המשנה מונה רק מעלות דרבנן כולל רבייעי
 בקדש...
 וקשה לרשותי...מעלות דרבנן – לא ייתכן שככל מה שמופיע במשנה כאן**

מדרבנן כי צירוף לפי רבינו הני הוא דורייתא.⁹⁷ ועוד...

**ולרבי יוחנן...דנגע וכו' – ואפילו לר"יו שסובר צירוף דרבנן קשה על רש"י:
 ר"יו סובר כר"ע שיש שלישי בחולין א"כ הפסק 'והבשר אשר יגע בכל טמא
 (כולל חולין של שלישי) לא יאכל' מלמד שיש רבייעי בקדש מהתורה והרי זה
 מוזכר במשנה...**

**ותירץ הר"י...дорיתא – לא כרשי' אלא המשנה נקרהת 'מעלות דרבנן' כי
 החומרות שברישא מתייחסות גם לחולין שנעשו ע"ט הקודש שאינו
 מדורייתא...**

**וכן אר"ת...חייבת הקדש – למאנן אמר אין משקה מטמא אוכל ואין טומאה
 עשוה כיווצה בה (אוכל אינו מטמא אוכל) ייתכן רבייעי בקדש מדאי' כלහן: שרי' נפל לאויר כלי חרס ועשאו ראשון, הוציאו את השרצן ונפל אוכל לכלי ונעשה
 שני, השני נגע בעצים ולבונה ועשאם שלישי ע"פ שאינם נאכלים ע"פ העיקרון
 של חייבת קדש, והם נגעו בקדש ועשאו רבייעי...
 כסוז**

וכי מיבעי...סוף – לדברי ר'ית שmagiyim לרבי עי בקדש למ"ד 'אין אוכל מטמא אוכל' ע"י עצים ולבונה, נמצא שחיבת קודש לא זו בלבד שיש בה כדי לפסול אלא הקודש נטמא יוכל לטמא ולפסול, וקשה: ריש לקיש חוקר אם חיבת קודש רק נפסל או גם מטמא ופסול, ואינו מגיע להכרעה, והרי לפי האוקימתא של ר'ית יש ראה מרבי עי בקדש במשנתנו שחיבת קודש מטמא ופסול? ור'ית ישיב שגם ריש לקיש ידע זאת אלא מאחרי חקירתו היהudo עוד שאלה: האם אומרים אוכל מטמא אוכל? ואינה מהמשנה מכיוון שmagiyim לרבי עי בקדש בלא העיקרון של חיבת קודש, או שאין אוכל מטמא אוכל ויש ראה במשנתנו שחיבת קודש מטמא ופסול.

סיכום – רבי עי בקדש: ר'ז"י – מדרבן, Tos: מדורייתא.

ד"ה בחיבורין שננו כד עמוד א

הנושא – המצב של היד השנייה כאשר הראשונה נטמאה.

פרש"י...לקדש – יד שמאל הטמאה נגעה ביום הטהורה בזמן שהימים נגעה בקדש, מכאן שכאשר השמאלית נטמאה הימנית נשארה טהורה, והגזרה לטמא קודש נבעה מהחשש שתוך כדי נגיעה הטמאה בטהורה תגע הטמאה גם בקדש... וקשה...יטבול טמאה – אם השניה נאשר טהורה למה עליו לטבול את שתיהן?

ויש **ליישבו...שתיין** – ר'ז"י ישיב שהמשנה מחייבת אותו לטבול רק מהזמן שנגע ביד הטהורה, ויש כאן שתי גזירות: 1) תיקף כשנגע בטומאה חל עליו חיוב לטבול את שני ידיו שמא נטמאה גם היד השנייה מבלי שם לב, ואם לא לטבל וידיו הטהורה נגעה בקדש הקודש אין טמא; 2) אם ידו הטמאה נגעה בטהורה בזמן שהטהורה נוגעת בקדש הקודש טמא...

ועיל...שמע תגע – פירוש אחר לחיבורין' שלא כרש"י: השמאלית נגעה בספר קודש (חו"ל גזוו שהם מטמאים ידים להיות שני משום שנגעו לאחセン תרומה אצל ספרי קודש ועכברים היו מזיקים לספרים, וכדי למנוע זאת גזוו טומאה על ספרי קודש הפטול תרומה (בגע) בו בזמן שהימנית נגעה בקדש, וחוז"ל גזוו טומאה על הקודש שמא גם הימנית נגעה בספרים...).

וכן הא...נגעה בספר – בסוגיא בעמוד ב' בשלב שבו הגمرا חשבת שרבוי יהושע וחכמים חולקים האם היד השנייה מטמאת את הקודש או רק פוללה, הגمرا אמרת שר'ז"י סובר שמטמאת את הקודש כי השמאלית נעשית 'שני' מגיעה בספר ועושה גם את הימנית לשני, ואז הימנית מטמאת את הקודש להיות שלישי. ועתה לפי כללי טומאה השמאלית שהיא 'שני' הייתה צריכה לעשות את הימנית 'שלישי', ולמה רב' יהושע סבר שהימנית רק שני! וזה ראה לדברינו שהז"ל גזוו

טומאה על הימנית לא משום שנטמא מהשמאלית אלא מחשש שהוא גם היה נגעה בספר.

ותניא בתוספתא...מטמאת לה – ראייה שחו"ל גזו טומאה על קודש אפילו אם היד הטמאת לא נגעה בטהורה, כי משמע מהתוספתא שהקודש טמא כאשר היד הטהור נגעה בה אף שלא נגעה קודם בטהורה...

והשתא יתכן...להיות שלישית – ולפי שיטת רבינו ישין כאן אלא חשש שהוא גם הטהרה נגעה בספר נתן להבין שיטת רבינו יוסי ב"ר יהודה לפסול אבל לא לטמא' (היד הטהור נעשה לשישי והקודש רביעי, ורביעי בקודש פסול ולא טמא). רבינו יוסי אומר שזו רק מעלה ואין להרחק לכת בחומרתה, ולכן חזו'ל גזו טהור שטהורה תהיה שלישי הפסול בקודש, ובתרומה אינו אפילו פסול. ורבינו סובר שלמרות זו מעלת לא הקילו בה חזו'ל וגזו טהור שגמ' היד השניה היא שני...

והקשה...בקדש – לפי רבינו יוסי הפסול ואינו מטמא בקדש למה זו מעלה בפני עצמה ולא כלולה במעלה רביעי בקדש?

ותירץ...סוף – מעלה זו אינה משתמשת מלאיה מרבעיע בקדש כי היינו אומרים שכשם שיש אינה מטמאת את כל הגוף היא אינה מטמאת יד אחרת. סיכום – רשי': מעלה זו אומרת שאם יד אחת נתמאת השניה עדין טהורה, אבל חייב לטבול את שתיהן שמא גם השניה נתמאת بلا שם לב; תוס': חזו'ל גזו טומאה על היד הטהור מחשש שהוא גם היה במקור הטומאה.

ד"ה אחד ידו (שיך לדף כד עמוד ב)

הנושא – הבהיר השיטות של רבינו יוחנן וריבש לקיש. דהויאל...אם יפסל – מתוך דבריו ר"יו יד חברו' עולה שהיד הראשונה שנגעה בטומאה מעבירה אותה להאה, והטומאה המועברת חלה מזו על היד ואין מטמאת קודש אלא פסולו; ואין הבדל בזה בין יד חברו' לידו השניה... אבל...טהורה נמי – אבל מושית ריש לקיש שאינו מעביר טומאה לחברו' עולה שהיד הראשונה אינה מטמאת את השניה והחומרה של השניה נובעת מהחשש שגם נגעה בטומאה, וכשהשיה ראשונה מטמאת קודש ה"ה בשניה... וכן ממשמע...סוף – ראייה שר"ל חשב מתחילה שהיד השניה מטמאת קודש.

ד"ה דתנן כל הפסול את התרומה כד עמוד ב

הנושא – המחלוקת בין רבינו יהושע ורבינו אליעזר בעניין שני עשוה שני. הקדמה – א) בשכנת יבא הגمرا רושמת שמנה עשרה גזירות שגורו בית שמאי, וביניהם הגזירות ספר וידים: וספר (ספר קודש מטמאים ידים להיות שני, ושני פסל תרומה בגיןה להיות שלישי) מי טמא גزو'ר ביה רבנן טומאה? אמר רב מרשיא שבתחלתו היו מצעינים את אוכלין דתרומה אצל ספר תורה...כיוון דקחו

דקהתו לידי פסידא גוזו ביה רבנן טומאה. והידים (וכן גוזו על סתם ידים שני לטומאה) מפני שהידים עסקניות הן (אין נקיות). והגמר מקשה בברייתא תנא 'אף ידים הבאות מהמת ספר פסולות את התרומה' (כי חז"ל רצוי למנוע נגיעה בספר תורה כפי שמנמק שם רבינו פרנק בשם ר"ז 'האווח ס"ת ערום [בלא מטפחן] נקברuros [בלא שכר המוצה שלשמה אחז בס"ת]. ומקשים) hei גוזר ברישא ('סתם ידים' או 'ידים הבאות מהמת ספר?') אלא אך (ידים הבאות מהמת ספר פסולות תרומה אפילו כשהגע בה מיד אחר נתילתן) גוזר ברישא והדר גוזר בכולחו ידים (סתם ידים שלא ניטלו).

ב) מסכת ידים ג,ב: כל הפסול את התרומה מטמא את הידים להיות שנויות (וכן) היד מטמא את חברתה (שני עושה שני) דברי רבי יהושע, וחכמים אומרים אין שני עושה שני. אמר להם והלא כתבי הקדרש שניהם מטמאין את הידים (להיות שנויות?) אמרו לו אין דנין... דברי סופרים מדברי סופרים (אין להשווות גזירה לגזירה, כתבי קודש עושים שני ואין ללמד דברים אחרים מהם).

ג) במסכת טהרות ב,ב חולקים רב כי אליעזר ורב כי יהושע באוכל מאכל טמא: רב כי אליעזר אומר האוכל אכל ראשון (מדין תורה נעשה הוא עצמו) ראשון, אכל שני שני, אכל שלישי שלישי. רב כי יהושע אומר האוכל אכל ראשון ואכל שני שני (מדין תורה אין משווים את האוכל למאלל, אבל מדרבנן מאכל ראשון או שני עושה אותו שני) שלישי שני לקודש ולא שני לתרומה. בחולין לד, א מביאה הגمرا את המשך הויוכוח בין רב כי אליעזר ורב כי יהושע כאשר ר"א מקשה שם ר"י סבור שלא משווים את האוכל למאלל למה אמר שהאוכל שני נעשה גוף שני? ורב כי יהושע משיב מצינו שני עושה שני במשקין (שני עושה שני הוא מקרה חריג לאור התקדים שני שגע באוכל שמשקה טופח עליו נעשה המשקה ראשון וחוזר ועושה את האוכל לשני. ואם כך הוא בנגיעה כל שכן כאשר אדם אוכל שני שחמור מגזעה). ור"א דוחה זאת שם ר"י מסתמן על משקים מן הדין שהאוכל שני יהיה ראשון, כשם שני שגע במשקה עושה אותו ראשוני!

וקשה...כדתנן הכא - הקדמה א. למה רבינו פרנק מנמק את הגירה בברייתא 'אף ידים הבאות מהמת ספר פסולות את התרומה' באיסור גזעה בס"ת בלבד מטפחן, הרי יש גזירה כללית שכל דבר שפוגע בתרומה מטמא ידים להיות שני לפסול תרומה, כמו בא בידים ג,ב, כל הפסול את התרומה מטמא ידים להיות שנויות' כולל ספרי קודש, כמו בא שם במשנה ה 'כל כתבי הקדרש מטמאים את הידים?' ר"ל...מילי - הגזירות התקבלו בשלבים: 1) גוזר ספרים פולסים תרומה, 2) ואו ספרים מטמאים ידים להיות שני, 3) ואו כל דבר הפסול תרומה מטמא ידים...

� ועוד...דרבי יהושע - הקדמה ב. במשנה שם חולקים החכמים על רבי יהושע בשני דין ברישא, ואומרים שני עושה שני חוץ מספרי קודש. נימוקו של

רבי פרנק בא להסביר למה ספרים שונים שלמרות שהם שניים מטמאים ידים
להיות שנית...
ומיהו טפי...لتטרומה לא – אין בסיס לקושיתנו, שכן רבי פרנק עוסק בידים

שנעושו שנית לפסול תרומה, ואילו המשנה בידים ג,ב עוסקת בגזירות לגבי
קדש כפי שעולה מהסוגיא בחגיגה, ואין להקשוט מתטרומה על קודש...
וכי קאמר...למאי...דוקא לקודש – א"כ יש להקשוט על רבי יהושע בהמשך

המשנה שבא להוכיח לחכמים שנייה עיטה מזה בספרים שהם שניינו עושים
ידיים שנית, והלא גזירה זו נאמרה בתטרומה ומהולקתם היא בשני עיטה שני
בקודש?

התם לאו...כ"ש לקדש – אין זו טענה נגד החכמים אלא המשך דברי ר"י לגבי
קדש כאמור, אם גזרו שספרים שהם שניינו עושים ידים שניינו לגבי תרומה כל שכן
שಗזרו שניינו עיטה שניינו לטמא קודש, וחכמים משיבים שאין להשות
גזירותיהם...
אבל קשה...ערום – רבי יהושע ביקש להוכיח שח"ל גזרו שניינו עיטה שני

במסגרת דיני טומאה וטהרה, א"כ כיצד פועל ספרי קודש בק"ז כאשר הסיבה
שס"ת מטמא ידים לא שייכת לטומאה אלא לכבוד ס"ת?
ותירץ הר"י...עם התפילין – קיפול העור בישל ראש' יוצר את האות ש"ז,

הרצועה במקום שמנוחת על העורף יוצרת דל"ת, והרצועה בקשר בישל יד'
יוצרת י"ד, לפיכך: 1) יש לתפילין דין כתבי הקודש המטמאים ידים להיות
 שנית; 2) אין איסור לנցע בהן ללא מטפהת. ולזאת התכוון ר"י כשהזכיר כתבי
 הקודש בתור ק"ז, שם גזרו שניינו עיטה שניינו בתטרומה בודאי גזרו גם בקדש...
אבל אכתי...הכא – הקדמה ג. כאשר ר"א דחה ראית ר"י ממשקה שניינו עיטה
 שנייה ר"י לא הביא ראייה מחדין שיד שהיא שנייה אחרת להיות שנית?
 ר"ל...שאמיר איזהו – שיד מטמאת יד להיות שניינו נאמרה מפי רבי יהושע עצמו,
 ואין ערך לראייה המבוססת על דבר שהוא עצמו פעם פסק...

וגם ע"י...דר' פרנק – ר"י ידע מראש שר"א יכול לפרוץ את הראייה מספר
 שספר מטמא ידים להיות שנית לא משומטומאה אלא משומט בבודד ס"ת...

ומיהו התם...אוכליין טמאין – בין ה-י"ח גזירות של בית שמאי (שבת יד א)
 נימנית הגזירה שהאוכל מאכל ראשון או שני פוטל תרומה, במטרה להרחק אדם
 האוכל חולין טמאים מתרומה שמא ישכח ויישם תרומה בפיו, ונמצא אוכלי
 תרומה טמאה או פסולה. וקשה: למה ר"י לא ביסס את הדין שלו שניינו עיטה שני
 על תקנה זו של ב"ש, שאם נאמר שהאוכל שניינו עיטה אותו שני אלא שלישי,
 הלא אדם שהוא שלישי אינו פוטל תרומה ולא יתרחק ממנו ועלול לשכוח שיש
 לו בפיו חולין טמאים וכיינס לפיו תרומה טהורה, ונמצא פוטל תרומה שלא כדי?

קעַב

דהתם נמי...ליה הכא – ר"י ידע שראיה זו לא תועיל לאור הטענה של ר"א שהיתה כבר ידועה לו הינו, אם (לדברי ר"י) אין תקדים מהתורה שני עשה שני חז"ל לא היו מתקנים שהאוכל שני עשה שני כי זה שרירותי מדי (ד"ה 'שני' חולין לד, א), לפיכך ר"י לא היה יכול להסביר כפי שהוצע... וזהיא דהතם...עתה"ק – ואף שרבי יהושע אומר דבר יותר שרירותי – האוכל שלישי עשה שני, הרי זה רק במקורה של חולין שנעשו ע"ט הקודש... וקשה...הר"ר אלחנן – הקביעה של רבוי יהושע שהאוכל שלישי עשה שני לקודש לטמא אבל לא לתרומה ואף לא לפסלה? ר"ל...מעלה היא – רבוי יהושע מסביר בחולין לד, א כי אף שלදעתו מאכל חמוץ מאכלו, אם אכל חולין שנעשו ע"ט תרומה שהיא שלישי עשה שני מפני שטהרתת השל תרומה טומאה אצל הקדש (במשנה לעיל יח, ב' בגין אוכל תרומה מדרס לקודש) שמא אשתו נודה ישבה על הבגד), הינו שמיירת תרומה אינה שמיירה לקודש. לפיכך החמיר חז"ל שמה שחשב שהוא שלישי בחולין שנעשו על טהרת תרומה היה באמת שני ואכלו נעשה שני כי מצינו שני עשה שני על ידי משקה, אם כן אין זו מעלה חדשה אלא נכללת במעלה בגין אוכל תרומה מדרס לקודש. מכאן שיק לסוגיא בחולין.

ד"ה לא צריכא שתחב לו חבירו בפיו כד עמוד ב הנושא – פשוטי כל' עז שניתן לשבת עליו לענין קבלת טומאה. הקדמה – במנחות צוב, חולקים רבוי יוסי וחכמים בצורת השולחן של לחם הפנים: רבוי יוסי אומר שהשולחן היה בטבלת עז ששביבה חובה מסווגת בגובה טפח, וחכמים אומרים שהטבלה הייתה ללא מסגרת אלא מסביב לרגלי השולחן הייתה מסגרת שעלייה הונחה הטבלה באופן חופשי כך שניתן היה להפוך אותה ולהשתמש בשני צדיה.

משמע...מיهو...בתרומה – בתוספתא שלפנינו לא מופיע 'כגון שתחב לו חבירו לתרך פיר' אלא רק 'שתחב הוא לעצמו בכוש וכו'.⁹⁸

ולחכי נקט...ודומה...טומאה – פשוט.

וכי אמרינן...כלל – וא"כ הוא מפשטוי kali עז?

התם טמא...אדם – לעיתים יושב עליו ומTEAMאו במדرس ואח"כ מניח עליו לחם...

וכן היה...סוף – הקדמה. לא רק לפוי רבוי יוסי שהיא לשולחן בית קיבול ע"י מסגרתו שבגללה יכול היה השולחן ליתמא אלא אפילו לחכמים האומרים שלא הייתה לו מסגרת ממשום שניתן לשבת עליו.

סיכון – פשוטי kali עז שניתן לשבת עליו מקבל טומאה.

ד"ה לקדש גוזר רבנן כד עמוד ב
ויעוד היינו...משקה – רוק מגדר "משקה' המקביל טומאה אפילו פחות משיעור
רביעית, שלא כשייטת רשי' בעבודה זורה לא, א, ד"ה זומטמא' שכ' משקה צרייך
רביעית כדי ליטמא.

ד"ה שביהודה נאמניין כד עמוד ב
הנושא – מתי הקדיש הע"ה את היין והשמן.

פרש"י...בשמיירה – הקדישם בשעת הגיותות והבדים נאמן כאשרם שומר על
טהורתם למשך כל שאר ימות השנה, אבל עבר זמן עד שהקדישם אינו נאמן...
ואמר הר"ר...טומאה מינינה – הר"ר אלחנן תומך בפיירוש רשי' ואומר שלא
יתacen שהקדישם אחר תום עונת הגיותות והבדים, כי בשאר הימים גוזרו טומאות
ע"ה והוא מטמא את היין והשמן. ואין לומר שהיין והשמן טמאים טומאת ע"ה
בשאר הימים אבל ברגע שמקדישם בטלת טומאתם למפרע, כי אין זה תקדים...
א"נ הוה...לשותמו בטהרה – עורף התוטס' חולק על רש"י והר"ר אלחנן ואומר
שייתכן לפреш שלא הקדישם בשעת הגיותות והבדים אלא במשך שאר ימות
ה השנה, אלא בזמן הגיותות והבדים ייחד יין ושמן כדי להקדישם למשך השנה,
ואע"פ שם חולין ונטמאים בטומאת ע"ה הרי שברגע שמקדישם אומרים שהע"ה
בודאי הקפיד שלא לנցוע בהם בטומאתו...

וכן מצינו...סוף – ראייה לעיקרון שמעשיו של הע"ה מגלים שלמפרע שומר על
היין והשמן: באמצע השנה אסור לחבר לקבל תרומה מע"ה שמן הסתם טימא
אותה, אבל אם השחה הע"ה את התרומה של כל השנה לשעת הגיותות והבדים
モותר לחבר לחייב קחת מתוך הנחה שמצוב זה מבורר שלמפרע הע"ה שומר על טהרת
התרומה.

סיכום – רשי': ע"ה נאמן כשהקדיש את היין והשמן בזמן הגיותות והבדים, אבל
לא כשהקדישם בשאר ימות השנה. Tos: הקדישם בשאר ימות השנה ושזה עד
עונת הגיותות והבדים נאמן, כי אז מתגלה למפרע ששומר על טהורתם.

ד"ה שרצואה של כתומים מפסקת כה עמוד א
הנושא – בעיות שהתעוררו מהרצואה שהצתה בין הגליל ליוהה.
הקשה...העמים – וידוע שהיו מיתחרים בגליל כמוובא 'חבריא מדכן בגלילא',
ואין לומר שהיו מיתחרים בירושלים כי אז היו נטמאים בדרכם חזורה לגליל?
ושמא דבר בשליל...גדול – ולא גוזרו טומאת ארץ העמים בשביילים קטנים...
אבל צ"ע...בנזיר – ואני מסתבר שהקדימו בואם שבעת ימים קודם לחג?⁹⁹
הקשה הר"ר...טהרדים כו' – וכאן נאמר שגורו על אзорים שהיו בהם רוב

כותי...

ונראה...דוחולין – ר"מ וכן רבנן גמליאל גזו עליהם דין לנקרים אחר שגילו שהיו עובדים דמות יונה בהר גריזים שלפי המדרש הייתה הע"ז שיעקב אבינו הטמין תחת האלה בכם (בראשית ל"ה)...

והרי ממש...וטהורים כו' – ירושלמי עבדה זרה ה,ד...
ולאחר שנתקלקלו...סוף – ואל כדי מהעובדת שרבי אבשו מוזכר בסוגיא בירושלמי שקדם זמנו לא גזו על הכותים, שכן הדין במשנתנו מתיחס לרצוועה של כותים וגם ראיינו שר"מ התנה כבר גור עליהם.
סיכום – לא גזו טומאת ארץ העמים על שבילים קטנים שחצו את רצועת הכותים.

ד"ה אهل זרוק לאו שםיה אهل כה עמוד א

הנושא – התאמת סוגיתנו לסוגיא במסכת נזיר.

בפרק...משום אוירא – רב סובר שגزو משום אוירא ולכנן שידה תיבה ומגדל לא חוצצים, ורב יוסי בר"י סובר שגزو משום גושא (מגע עם האדמה) ושידה תומ' חוצצים ביןם ובין האדמה...

לא דכ"ע...שםיה אهل – הכל סוברים משום גושא, אלא רב סובר אهل זרוק אינו חוץ' ורב יוסי סובר שחוץ'...

והתניא...הוא וחוץ' – ומיד לאחר מכן אומרת הגמרא שם 'זהתניא רב יוסי בר"י אומר תיבה מלאה כלים וזרקה על פני המת באهل טמא'. Tos' מקשים שהמלח הסוגיא 'זהתניא' היא ראייה לקביעת הגמara שכ"ע משום גושא ורב יוסי סובר אهل זרוק שםיה אهل וא"כ למה רב יוסי מטמא תיבה והכלים? ו'ימ...וחוץ' – יש מפרשין ש'זהתניא' אינה ראייה אלא פירכה על האוקימתא

שרבי יוסי סובר אهل זרוק שםיה אهل...

ואח"כ דמסיק...ביה רבנן – ולאור בדريיתא זו נאלצת הגמara להציג אוקימתא חדשה, שכ"ע סוברים גזו משום אוירא ושהאל זרוק לאו שםיה אهل, רב סובר שהנכנס לארץ העמים בשידה תומ' טמא משום שאינם חוצצים, ורב יוסי סובר שזה מקרה נדיר וח"ל לא כללו מקרים נדירים כשהגزو טומאת ארץ העמים...

וחקשה...המסקנה אינו – ואם נפרש כך את הסוגיא בנסיבות יהיה קשה על סוגייתנו: בנזיר ההוה אמינה היה שרבי ורב יוסי חולקים בכך אهل זרוק שםיה אهل, ונדרחה באוקימתא שכ"ע אهل זרוק לאו ש"א וחולקים אם חז"ל גזו גם במקרים בלתי שכיחים כמו הנכנס בשידה תומ', ואילו בחגיגה מובה שרבי ורב יוסי חולקים בכך אهل זרוק ש"א שהיה האוקימתא שנדרחה בנסיבות?

� ועוד קשה...אמאי מטמא – הר"י מקשה על הסוגיא בנסיבות: הגמara שם מסימית באוקימתא שלישית שכולי עלמא סוברים משום גושא ואهل זרוק שםיה אهل,

אלא רבינו סובר שחז"ל טימאו את הנכנס בשידעה תיבת ו מגדל שם יוציא ראשו ורונו, ור"י סובר שככל עוד לא הוציא לא טימאווה. הר"י מקשה שלפי זה ר"י סובר אהל זרוק ש"א א"כ למה פסק בבריתא 'תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה על פנוי המת באهل טמא?'

ותירץ ר"י...לא הווי אהל – הר"י מיישב את קושיותו וגם את קושיית הר"ר אלחנן. האוקימתא הראשונה בנזיר שרבי סובר אהל זרוק לאו ש"א ורבי יוסי סובר שמייה אהל היא האמת, וכלן רבבי יוסי מטהר את הנכנס בשידעה תומ", משא"כ בתיבה מלאה כלים שנזרקה באוויר מעל מת כי רבבי יוסי סובר אהל זרוק ש"א רק כאשר האهل נגרר ע"י בהמה או נישאת בידי אנשים, אבל במצב של זריקה באוויר דין אהל נופל ממנו ונחשב ככלי, וכלי איינו חוץ בפני טומאה... וכן משמע...הסוף – ראייה שאهل זרוק באוויר לאור שמייה אהל אפילו למ"ד אהל זרוק שמייה אהל.

סיכום – אהל זרוק שמייה אהל דוקא כשהאהל מובל בנהת עם קשר כלשהו לקרקע, אבל כשןזרק חפשי באוויר נקרא כלי שאיינו חוץ בפני טומאה.

ד"ה שוני כה עמוד א

הנושא – הפירוש הנכוון לק"ז של רבה במסכת נדה.

צ"ע...מעלות – שיש בקדוש שאין בתמורה במשנה בפרקנו...

תרומה מצינו...פתיל – מצינו מקור שתמורה ניצל בכלי חרס מוקף צמיד פתיל ושקודש לא ניצל...

ויש להקשות...לא לתרומה – חז"ל תיקנו שאשה שנגעה בטהרות תוך עשרים וארבע שעות שקדמו לראיות דם נדה מטמאת אותן למפרע. רבא מוכיח بكل וחומר שהיא מטמאת גם משכב ומושב למפרע מעט לעת כללהן: ומה כל' חרס המוקף צמיד פתיל הניצול באهل המת (קולה) איינו ניצול במידהמעט לעת שבנדזה (אם הסיטה את הכלי תוך מעט לעת, וזו חמורה) משכבות ומושבות שאינן ניצולין באهل המת איינו דין שאינן ניצולין במידהמעט לעת שבנדזה וקשה: החומרה של מעט לעת שבנדזה קיימת בקדוש ולא בתמורה וא"כ נשמט הבסיס לק"ז כי קודש בכל' חרס מוקף צמיד לא ניצל באهل המת?

ויל' דבזה...סוף – רבה מתכוון שאهل המת מטמא תמורה אבל כל' חרס מוקף צמיד מציל את התמורה, ואילו במידהמעט לעת שבנדזה שמטמאת קודש כל' מוקף צמיד איינו מציל את התמורה (מסקנה: טומאות מעט לעת שבנדזה חמורה מטמאת אהל מת), אם כן משכבות ומושבות שננטמאים באهل מת כל' שכן שננטמאים במידהמעט לעת שבנדזה!

ד"ה יתננה לעני כהן כה עמוד א

הנושא – א) הקשר טומאה בזיתים; ב) תיקון הגירה.

פרש"י...מסיקה – זיתים בסל אחר מסיקתם מן העץ מחתמת הדוחק מפיקים נוזל חסר ערך ואיןו מכשירים לקבל טומאה, שלא בענבים שהנוול המופק בשעת ביצרה ראוי לשתייה וממשיכים לקבל טומאה...

ודלא כר"ת...לה – שמא גור שהבוצר לוגת הוכשר' מחתמת הנוזל היוצא מן הענבים, וכאשר היל שאלו למה לא גור גם על זיתים? השיב 'אם תקניתני (תקיפני) גוזרini טומאה אף על המסיקה; ושם לא מובא אם זה היה איום בלבד או ששמא גור שהמוחל היוצא מן הזיתים מכשירים. ר"ת פירוש ששמא גור גם על זיתים וכלן הם אינם זוקרים להקשר אחר...

וכן משמע...הקשר – כפירוש רש"י...

ריש טעם...مشקה – פשוט...

לעוני כהן...סוף – כי פרט לכך אין סיבה לתת לכהן עני יותר מלכהן עמיד.

ד"ה בבגילה שננו כה עמוד א

הנושא – דחיה פירוש רש"י.

שייש...לעשות – היגיות והבדים בגiley נמשכים זמן רב וחוזל לא רצוי להקל למשך כל אותו זמן. רש"י אינו מציע כאן פירושWMן הסתום סובר שלדעת רב יוסף עמי הארץ שבגiley היו פחות אמינים מע"ה שביהודה...

והכי נמי – ראייה שהיו ברוכים בשמן בגiley...

אמר פרק...אגב פתילה – שם עוסקת הגדירה באיסור טילטול כלי שיש בו מוקצה (כגון סל ובו אבן) והסל נעשה בסיס לדבר האסור ובטל לו; אבל אם יש בו גם דבר מותר, מותר לטילטול על תחולתו. לדוגמה: מחתה ובו קיטמא (אפר) ולכונה הנוטן ריח נעים כשןשרף, מותר לטילטול את הכלים עם האפר בתנאי שנשאר לבונה שלא נשרף וудין מפיק ריח. ושם מקשה הגדירה מברייתא האומרת שהכל מסכימים שאם יש בפמותו שמן (דבר מותר) ושבורי פתילות (דבר אסור) אסור לטילטול, והרי הפמות הוא בסיס גם לדבר מותר? ואבוי משיב 'בגילה שננו' – בגiley שמן היה זול וכשהיו שברי פתילות בשמן נהגו בימי חול לזרוק את השמן ולהכניס נר חדש, لكن בשבת בטל השמן לפתילות והכל הוא בסיס לדבר אסור בלבד...

ודוגמא לדבר...דזיתא – רבנן גמליאל הודיע לבני הגליל שהגיע הזמן להפריש מעשרות מזיתים ولבני דרום שהגיע הזמן להפריש מתבואה; משמע שהמושר החקלאי העיקרי של הגליל היה זיתים...

ובנזיר...שתייתן בכך – שם קובעת הגדירה שב"ש סוברים בעין רעה מקדיש,

הינו הזכיר על כוונה להקדיש חפץ וניתן לפרש את כוונתו שהקדש יחול על חפץ יקר או על חפץ זול, מן הסתם התכוון לו. והגמר מבקשת על קביעה זו ממה שנאמר שם במשנה 'חבית של יין שתעלת בידי ראשונה הרי היא הקדרש, ועתה של שמן' שהקדש חל על השמן שיתור חשוב מיין? ומתרצים 'הא לא קשיא בגיל שנו דחמרה עדיף ממשחא' (המשקה המבוקש שם היה יין ולכן הקדרש חל על השמן) ...

כדמ舍מע...בזול כדפרישית – חפץ שחוזל נדרש להעריך את שיעורו לעניין שבת, כגון לחיב עליו בהוצאה מרשות לרשותו, והחפץ ראוי לשתי מטרות אחת שכיחה ואחת לא שכיחה, הלכו חוזל אחר השכיחה אפילו אם התוצאה הסופית היא קוללה. והגמר מבקשת שם על כלל זה: אלא מים מכדי שתיתו שכחא (אבל) רפואתו (השימוש בהם בהכנות תרופות) לא שכחא Mai טעמא אוול רבנן בתר רפואתו לחומרה? (המשמעות של מים בתרופות קטן ונמצא שחוזל החמירו בנוגע למים?) אמר אביי בಗילא שננו (ביחס לשתייה השימוש במים נחשב שכח כי רוב שתיתותם בגיל היה יין). כתעת מובנת שיטת ב"ש בזעיר, שאע"פ שהיה להם הרבה שמן בגיל העדיף יין, ולכן חל הקדרש ודוקא על חבית השמן ...

ומיהו...מצוות – בגיל היה עוני שאפילו פשתן היה חסר ופתילות היה חשובות יותר משמן ושם היה בטל להן, לפיכך הכליל נחשב כביסיס לדבר אסור בלבד ...

ובהמוציא...מיין – לכן היו המים שכחיהם כי השתמשו בו לתרופות ולא ביןין ...
ולא משמע...בשתייה – אם לרשיי היה עוני שאפילו פשתן היה חסר ופתילות היה חשובות יותר משמן והוא שמן היה מלווה, וראוי שחוזל ישערו את שימוש המים על פי שתיתותם לקולה ולא לחומרה?

ועוד מצינו...בஸודות – ביום שישראל נהגים להרבות בסעודת מوطל על מוכרי בהמות למנוע מהקונים מלעbor על halao' אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד' (ויקרא כ"ב) ע"י הودעה שהיום נמכרה אמה של הבאה הנמכרת כתעת. ר"י הגליili אומר שם שנוסף על ארבעת הזמנים שכיל ישראל מרבה בהם בסעודת, בגיל סועדים גם בערב יה"כ; מכאן שהוא בעלי אמצעים ...

ועוד מה...בניהם – המשנה מתירה לרכוש מנשים נשואות חפצים מסוימים ללא חשש שהן נתלו אותם מבעליהם ללא רשות, ומזריך שם פשתן כי ידוע שהנשים בגיל עסקו במלאת פשתן ברשות בעליהן הרי שפשתן היה נפוץ בגיל ...

וכי קאמר...דאיכא...מותר – את הסוגיא בשבת בעניין בסיס לדבר מותר ואסור ביארנו לפי הנחתנו שמן היה נפוץ בגיל, והחידוש בסוגיא הוא שזולות השמן גרמה שאם שברי פתילות נפלו לפמות היה השמן בטל להם והפמות נחשב בסיס

לדבר אסור. וקשה: האם זה החידוש ראוי שייאמר שם 'אסור לטלטלו' בלשון זכר המכוונת לשמן שבטל לפתילות כאשר נאמר 'אסור לטלטלה' המכוונת לפתילה שאין חידוש באיסורה? (אבל לפירוש רשי' שהיו עניינים ופשתן לא היה ופתילות היו יקרות והחידוש הוא שהפתילה אינה בטל לשמן, מובן למה שנאמר שם בלשון נקבה 'אסור לטלטלה', כי הכוונה היא שאסור לטלטל הפתילה ומילא את כל הפמות). אולם יש ליישב את פירושנו ולומר שהכוונה היא לאסור טלטול הקערה שעלה מונה הנר ותכלתו, כיוון שהshanן בטל לפתילות מתוק וזה שהshanן היה זול...).

וגם מצינו...לה – נר חנוכה שנכתבה קודם חצי שעה מזמן הדלקתה חייבים להדliquה מחדש; ולפי זה אין מקום לקושיא...
כל זה...סוף – לחזק את הדעה שהיו עשרים בגליל.
סיכום – רשי': אנשי הגליל היו עניינים; ותוס': היו עשירים; וכל אחד מפרש את הסוגיות השונות על פי שיטו.

ד"ה חבר ועם הארץ כה עמוד ב הנושא – סתום משניות לעניין ברירה.
ופירש...הדבר – בשני מיניהם אסור כי זו פעולה החלפה והחלפה מכור ואסור לחבר למכור דמאי (ספק טבל) לעם הארץ...
וכן פירש...התם – מהתורה גר צדק אינו יורש את אביו הטבעי כי גירוש מנתק את הייחוס למשפחתו לשעבר, אולם חז"ל תיקנו שיירש שמא יתרך אליהם כדי לזכות בירושת אביו הטבעי. ובהתאם לכל דתיקון כל דתיקון רבן כעין דאוריתא תיקון' הדינים שנוהגים באחים יהודים נהוגים בגר צדק ו'אחיו' הגויים...
והיה קשה...אין ברירה – רבינו יוחנן סובר שאחים שחילקו קרקע אביהם כל אחד נחשב כלפי השני כמי שקנה את החלקה ושילם עבורה בחלוקת שמוסר לאחיו, ובשל כך בשנת היובל הכל חוזר כדין כל הקונה שדה אחזוה ובמצעים חלוקה חדשה. דין זה מבוסס על 'אין ברירה' כי לשיטת 'יש ברירה' האחים אינם 'קונים' אלא עם ביצוע החלקה מתברר שבשעת מיתת האב כל אח ירש בבעלות מוחלטת את החלקה שהוא כעת מקבל. ואם רשי' מפרש את הסתום משנה 'חבר עם הארץ' לפי 'יש ברירה' איך סובר רבינו יוחנן 'אין ברירה'?

וכן בבכורות...או לא – תואמים שנתערבו ולא ניכר מי הבכור שהחיב האב לפדות ובניתים נפטר האב, מובא במשנה בכורות מה, א: רבוי מאיר אומר אם נתנו עד שלא חילקו (שלמו לכהן קודם שחילקו את הרוכש הרוי כדין נתנו כי נכסיו האב היו משועבדים למצוה) ואם לאו (לא שלמו לכהן וחילקו את הנכסים) פטורין, רבוי יהודה אומר נתחייבו נכסים (אפילו אחר חולקתם. ורבא מסביר את המחלוקת)

לעולם שמת (האב) לאחר ל' יומ (ונכסיו השתעבדו למצואה) ואי דאיתא נכס טובה הכי גמי דשקליל (אם היו בעיזובן יותר מחמש סלעים חיבים האחים תחת חמיש סלעים לפדיון, ולזאת הכל מסכימים אלא) הכא במאי עסקין כגון דליתא אלא סלעים, דכולי עלמא (ר"מ ור"י) אית להו דרב אסי אמר רב אסי האחין שהליך מוחזה יורשין ומהזה לקוחות (ספק אם יש ברירה) והאחים יורשים בבעלות מוחלתת או אין ברירה' והם כלקוחות. لكن חצי החלק שמקבל כל אח הוא כירוש וחצי כלקוח) ודכולי עלמא מילוה הכתובה בתורה (חייב ממון של מצואה) לא כתובה בשטר (אלא כמלואה על פה) וכוכלי עלמא אית להו דרב פפא אמר דאמר גובה מן היורשין ואין גובה מן הלקוחות (ורק חצי מה שמקבל כל אח משועבד לפדיון) והכא בחמש ולא בחצי חמיש (5 סלעים ולא 2.5 קמיפלגי) דר"מ סבר חמיש ולא חצי חמיש (הכחן זכאי לגבות כל דמי הפדיון או לא כלום) ורבי יהודה סבר חמיש ואפיילו חמיש. וקשה על רשותי: מאחר שרבא קובע שר"מ ור"י מסופקים אם יש ברירה' יהיה זה דחוק להעמיד את משנה 'חבר ועם הארץ' לפי השיטה שיש ברירה' בנייגוד לשני התנאים הללו...
ומההיא...הויא לא – מהסוגיא 'הלווקה יין מן הכותים' קשה על רבא בבכורות, כי מוכח שם שר"מ סובר יש ברירה שלא כרבא? ורבא יכול להסביר שדוקא שם סובר ר"מ יש ברירה ממש שאמור 'מה שאני עתיד להפריש' משא"כ בירושה...
וכן בפ'...סבירא – חלק בין יש ברירה' במקומות שמספר יש ברירה' סתם...
וכי תימא...תחומיין – ורשותי אין יכול להסביר שר"יו סובר יש ברירה' בדיינים מדרבנן, כגון המשנה 'חבר ועם הארץ' העוסקת בדיין, כי ר"יו אומר בביבה ל'זב, ש'אין ברירה' בעירוב תחומיין אף שהוא מדרבנן...
ומיהו...דתנאי – רשותי ישיב שמאחר שרבי סתום משניות מסוימות לפי 'ברירה'
ואחרות לאין ברירה', זכאי ר"יו לפסוק לפי מה שדעתו נוטה.
ובפרק הכל...סוף – פשוט.

סיכום – יש משניות שרבי סתום בהן יש ברירה' ואחרות לאין ברירה'.
ד"ה במתחר טבלו ליקח הימנו נסכים כה עמוד ב הנושא – הבהיר העניין.

פירש...תימה...נאמן – למה נאמנותו של ע"ה בקבוקים קיימת רק 70 יומ קודם הגיתות והבדים, הרי המשנה כבר אמרה שמתוך שהוא נאמן לומר 'הפרשתי' רבייעית קודש לתוכה' הוא נאמן על כליה...
ותירץ...סוף – מדובר שייחדו לנסכים לכשיכטרך, והאמינווה למוכר את החבית בחזקת תורה אף שטרם הפריש משום סופו, אבל מכיוון שטרם הקדיש לא הקלו בזה אלא 70 יומ הקודמות משא"כ כשהקדישו שנאמן בכל שאר ימות השנה.

ד"ה הגבאי שנכנסו כו עמוד א הנושא – פירוש שונה מזה של רש".¹⁰⁰ לkadsh וברטומה קאי ולא לחטא – רש"י מפרש שנאמנים לקודש אבל לא לתטרומה כי כל המשניות הללו עוסקות בחומר שבקדש מברטומה וע"ה מקפיד בקדש יותר מברטומה. תוס' סוברים שימושנו עוסקת בנאמנות בקדש ובברטומה.

ד"ה שלא תגעו בשולחן כו עמוד ב הנושא – מי חששו שמא יגע. בכחנים...רש"י – כי לעולם לא הוציאו את השולחן לעזרת ישראל.¹⁰⁰

ד"ה מנורה לא כתיב בה תמיד כו עמוד ב הנושא – קושי בדברי רש"י ויישובו. פי'...והקשה...נפקא – א"כ איך אומר רש"י אבל ביום לא היה דולק, ואין אמר ש'תמיד' של מנורה אין פירושה שלא הפסיק אלא כלليل לא דילוג? ועוד קשה...לוג – חצי לוג הוא השיעור של שמן לצרכים להדלק כלליל אחד, ואם הנר המערבי היה חייב לבוער כל היום שמור בו לוג שלם, ואילו במנחות מובא ששמו בכל נר חצי לוג? ר"ל...היום – מצות המנורה כרש"י מלילה ללילה כתמיד' האמור בעולת תמיד, אלא עד סוף ימיו של שמעון הצדיק דלקה מלילה כתמיד' האמור בערב עד ערב... ובשעה שלא...סוף – מסכת תמיד העוסקת במקדש השני לאחר מוותו של שמעון הצדיק, ונאמר שהנר המערבי היה דולק כל היום, פירושו בבוקר כשהראו שכל הנרות נכבו הדליקו את המערבי זכר לנס, ובערב הדליקו ממנו את שאר הנרות. סיכום – תוס' מסכימים לרש"י שמצוות המנורה היא שתידלק כלليل עד הבוקר.

ד"ה כלי עץ העשו לנחת כו עמוד ב הנושא – למה נחassoc השולחן עשוי לנחת למורות שטילטלחו במדבר. הקשה...ותירץ...מגביהין אותה – השולחן הונח שם להיות קבוע, והיה מקום לחשוב ש مكان ולהבא משתנה דינו ואינו מקבל טומאה, ולכן בא הכתוב ללמד שדינו נשאר מאחר שighbors אותו... ולא נראה...ראשונה – אין זה סביר שהחלטה לא להזיז את השולחן תבטל את דינו שמקבל טומאה... אלא י"ל...סוף – טומאת מטلطליין חלה רק על חפץ שדומה לשק, ומכיון שהקפה

ניתל לצורך עצמו ולהכלתו כאשר בדבר לא ניטל השולחן לעצמו אלא כשהגייע הזמן לטלטל כל כלי המקדש אין הוא דומה לשק. סיכום – השולחן נחשב 'עשוי לנחת' למרות שטילטלווה בדבר מושם: 1) כשקבעו לו מקום מימות יהושע עד שודד הביאו לירושלים קיבל השולחן דין חדש של עשי לנחת; 2) טילתול השולחן בדבר לא בא מחמת עצמו אלא במסגרת העברת כל הכלים למקום חנניה חדש, ולכן אינו דומה לטילתול של שק.

ד"ה סילוקו כסידורו כו עמוד ב

הנושא – הנס שהבינו בו בלחם הפנים.

לענין...לא היה – לא יתכן לומר שהנס היה שחומו נשמר שכן... Daiaca מ"ד...סוף – יש האומר שה汇报ות נאפו בער"ש, א"כ התנוור לא היה כדי שורת שאלא"כ היה הלחם נפסל בלילה, ובמקרה לא אירעו נסائم בכלי חולין.

ד"ה כאן במצו עומד כו עמוד ב

הנושא – התכוונה שקובעת אם ציפוי מוגדר כ'עומד'.

ושל...להסיר – המבנה הבסיסי של השולחן והארון היו דומים, בשניהם היו שלוש שכבות: החיצונית והפנימית עשוות מזהב והאמצעית עץ, ומשניהם ניתן היה להפריד את ציפוי הזהב החיצונית והפנימית ללא טירחה; מכאן שציפוי השולחן לא חומר בכך ומילא לא היה בו כדי לבטל את השם 'שולחן עץ'... ו"מ...סוף – קשיות הזהב וכולתו לעמוד זקור בלא העץ, שלא כדייה א". סיכום – שתי דיעות במה קובע אם ציפוי נחשב 'עומד': 1) הקלות שניתן להפריד את הציפוי מהעץ; 2) יכולת הזהב לעמוד זקור בלא העץ.

ד"ה שני שולחן דרכמנא קרייה עץ כו עמוד ב

הנושא – הבהיר שתתי הלשונות בסוגיא בדף צ'א.

הקדמה – בדף צ'א מובאות שתי לשונות להסביר את החכמים במשנה: 1) המזבחות מקברים טומאה כי גופם בטלים לציפויים; 2) המזבחות אינם מקבלים טומאה אבל לא מהטעם של ר"א שהם כקרען אלא משום שאינם בטלים לציפוי. יש...העץ בטל – איך מתרצת הגمرا 'שאני שולחן דרכמנא קראייה עץ' הרי גם המזבח נקרא עץ (המזבח עץ שלש אמות) וחכמים בלבד אומרים שהוא בטל לציפוי?

ועוד אמר...ויאלו...אגב הציפוי – למן באיבערת אימא' החכמים ממשמעים כלל שציפוי בטל לעץ, ויאלו במשנה 'השלחן והדולפק' משמע להיפך שעץ בטל

לציפורים?

ומייהו...כלום – תוס' מנהיים שני יסודות לתרץ את הקושיות: 1) הפסוק ביחסאל אינו קורא למזבח 'מזבח עץ' אלא מזבח הנמצא על יד שלחן שהוא שלחן עץ, ומובן מה המזבח לפि החכמים בישנא כמו בטל לציפור, כי העץ בטל לציפור א"כ גזירת הכתוב מונעת זאת, ואין גזירה כזו במזבח; 2) ה'איבעית אימא' ישיב שלא כל שולחן עשוי עץ נקרא 'שולחן עץ' לענין אי ביטולו לציפור אלא דוקא שולחן לחם הפנים, لكن מובן מה שולחן ודולפקי בטלים לציפור אם לא שיר כלום...

והר"ר אלחנן...לא מקבל טומאה – הר"ר אלחנן מציע טעם אחר למה ה'איבעית אימא' סובר שהציפור בטל למזבח. התורה קוראת למזבח הנוחשת 'מזבח אבני' כי מלאוهو בעפר, ובבור שgal אבני מצופה זהב אינו בטל לציפור. ולגביה המזבח הזהב בקדש הרוי התורה מקישה אותו למזבח הנוחשת שלא בשולחן ודולפקי שבטלם לציפורים...

אך צרייך...סוף – עיין מנהות צז, א ד"ה 'מזבח עץ'.

סיכום – א) הילשנה קמא סבורה שהפסוק ביחסאל לא קורא למזבח 'מזבח עץ' אלא מזבח שנמצא על יד שולחן שהוא שולחן עץ, לפיכך המזבח בטל לציפור. ב) ה'איבעית אימא' סובר שرك שולחן לחם הפנים נקרא 'שולחן עץ' לענין אי ביטולו לציפור, אבל שולחנות אחרים בטלים לציפורים.

ד"ה שלחנו של אדם מכפר כו עמוד א

דגדול...סוף – סנהדרין ק,ב: גודלה לגימה (אוכל שמגישי לארוחים) שהרחיקה שתי משפחות מישראל, לאמור על עמוון ומו庵 אמר לא יבואו בקהל ה' משום שלא קדרמו ישראל בלחם ובמים.

ד"ה מזבח אדמה תעשה לי כו עמוד א

הנושא – השימוש בפסק 'מזבח אדמה' גם למזבח שהיה בבית המקדש. וכי...לתרוייהו – קשה: כאן 'מזבח אדמה' נאמר גם על מזבח הנוחשת שהיה בדבר, אבל בזבחים מייחדים 'מזבח אדמה' למזבח שהיה בבית המקדש ודורשים שאסור לבנותו על כייפים אלא על סלע ההר? והר"ר אלחנן אומר שהפסוק מתכוון לשני המזבחות...

ולמורי נראה...סוף – בתקילה היה מזבח הנוחשת מונח בעזרה בבית המקדש שבנה שלמה, אבל כשהתברר שהיה קטן מדי הוחלט לבנות במקום מזבח של אבניים, לפיכך הפסוק 'מזבח אדמה תעשה לי' נאמר באמת על מזבח הנוחשת של משה שגם הוא היה במקדש.

ד"ה ואיבעית אימה רבנן לר"א כו עמוד א וקשה....משום ציפוי – אפילו ללא הפסוק 'השולחן הטהור' ידענו שהשולחן מקבל טומאה משום הציפוי ...

דאף בمزבחות...ציפוי – בliestana בתרא ר"א מטהר המזבחות מדין קרקע שאלאכ' היו נטמאים משום הציפוי א"כ שולחן שאינו קרקע נטמא בשל הציפוי? ולliestana קמא...עץ – וכן קשה לחכמים בל'יק שמטמאים המזבחות בשל הציפוי שא"כ גם השולחן מקבל טומאה בשל ציפוי והפסוק 'השולחן הטהור' מיותר?

ותירץ...ציפוי – ר"א (אלילוי הדין של מזבח בקרקע) וחכמים בliestana קמא ור"א בliestana בתרא המטמאים את המזבחות ישיבו ש'השולחן הטהור' בא ללמד שהשולחן נטמא בשל הציפוי ובלעדיו לא ידענו שכלי בטל לציפוי בשולחן ובמזבח ...

ורבן דאמר...סוף – רבנן ב'איבעית אימה' ישיבו שஸברה גוף החפץ בטל לציפוי והשולחן מקבל טומאה בשל הציפוי א"כ למה לנו פסוק ללמד שהשולחן מקבל טומאה מחמת הציפוי? אלא מכאן שהתוורה באה ללמד שלמרות הסברה דבר שיש בו פסוק מפורש המורה שבטל לציפוי מקבל טומאה משום הציפוי ושאין בו פסוק הציפוי בטל לו. לפיכך מזבח שאין בו ריבוי האומר שהוא בטל לציפוי הציפוי בטל ולא נטמא.

סיכום – לכל הדיעות יש צורך בריבוי להורות שהשולחן בטל לציפוי.

ד"ה פושעי ישראל כו עמוד א הנושא – הבהיר העניין של גיהנום.

נראה...איןם כלים – כוגון שלא הניח תפילין משום שבז למצוה וטרם עשה תשובה, פשעו כה גדול שאפילו אם גיהנם ייפסק ייסורי לא ייפסקו... אלא בפושעים...פסין – א"א מוצאים מגיחנים חוץ מבועל גואה ולא חזר בתשובה... וכי אמרינן...משלשה – משמע שיש פושעי ישראל שאור גיהנם שולט בהם? לאו בגיהנם...סוף – פושע בודאי נגעש כי אדם אחראי על מעשיו אלא פושעי ישראל נידונים במקום שאינו גיהנם ואפילו שם לא יותר משנה.

ד"ה שאין בו אלא עובי דינר כו עמוד א בתנחות מא...אוכל – כמו כן המצוות שהן 'נחמדים מזהב ומפז רב' מגינות מASH של גיהנם שלא תשלוט בהם.

מי

פרק ה' הכל זייפין

מנזוזות

סליק פרק חמץ בקדש
וסליקא לה מסכת חגיגה בס"ד
תם ונשלם שבח לא-ל בורא עולם
בירושלים שבין החומות תוכבב"א
ביום חמישי לסדר 'וישבתם לבטה בארץכם'